ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β΄
Τεύχος 382
Παρασκευή
9 Σεπτεμβρίου 1988
Δρχ. 150

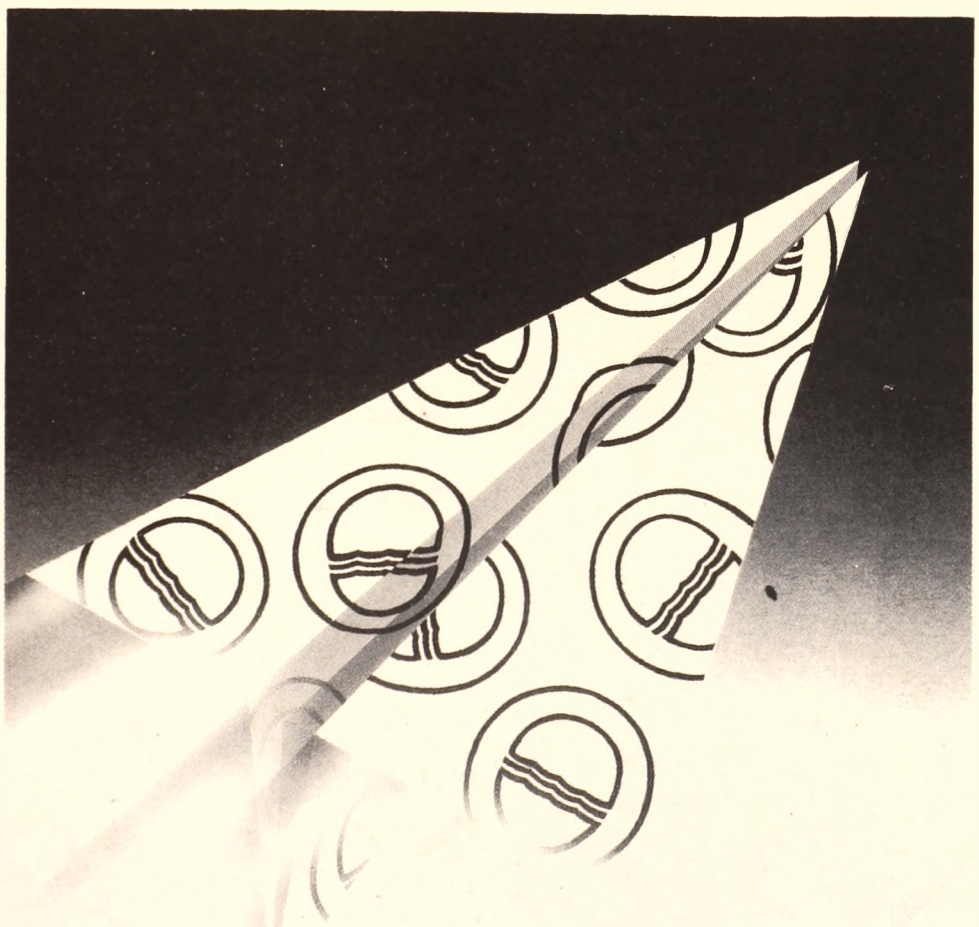
Η ΜΕΤΑ-ΑΝΔΡΕΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

- ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- Η ΧΩΡΑ ΡΗΜΑΖΕΙ
- ΣΕΝΤΡΑ ΚΟΣΚΩΤΑ · ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗ
- ΤΡΙΓΩΝΟ ΜΕΝΙΟΥ·ΔΕΘ·ΣΑΙΝ ΤΟΜΑΣ
- Για τον ΚΩΣΤΑ ΤΑΧΤΣΗ

γράφουν:
Μαντώ Αραβαντινού
Νάνος Βαλαωρίτης
Καίη Τσιτσέλη
και Αλέκος Φασσιανός.

Το τρίτο στεφάνι
από τις εκδόσεις
ΕΞΑΝΤΑΣ

ΠΡΟΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥΣ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Εδώ στη Θεσσαλονίκη, κάθε χρόνο το Σεπτέμβριο χτυπάει η οικονομική καρδιά της Ελλάδας. Περισσότεροι από 3.400 εκθέτες από 40 χώρες παρουσιάζουν τα προϊόντα τους, υπερσύγχρονης τεχνολογίας, σε εκθετήριους χώρους 180.000 τ.μ.

Ελάτε κι εσείς στη Θεσσαλονίκη, στην παγκόσμια αγορά όπου θα συναντήσετε τους πιό αντιπροσωπευτικούς παράγοντες του επιχειρηματικού κόσμου από την Ελλάδα και απ' όλες τις Ηπείρους.

Μη λείψετε από την 53η ΔΕΘ 1988, το παγκόσμιο FORUM της οικονομίας και του εμπορίου.

Ακόμη, μεγάλες συνεδριακές εκδηλώσεις, ενδιαφέροντα και πλούσια πολιτιστικά γεγονότα, ψυχαγωγία και άλλες ομορφιές που θα ανακαλύψετε.

53η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

10-19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1988

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ

HELEXPO
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΓΝΑΤΙΑ 154, 546 36 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ: 031/239 221, TELEX: 0412291, FAX: 031/229 116
ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 1, 105 57 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 01/32 38 051

HANNOVER • POINT

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΩΜΩΔΙΑ

«Δεν υπάρχει θέμα αναπλήρωσης. Οι συνταγματολόγοι ας έχουν όποιες απόψεις θέλουν». ΜΕΝΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ Αναπληρωτής Πρωθυπουργεύων

Η ΔΗΛΩΣΗ αυτή του Β΄ Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης μετά την κυβερνητική παραλυσία που προέκυψε με την αρρώστια και την απουσία του πρωθυπουργού εδώ και 15 ημέρες, επιδέχεται ποικίλες επισημάνσεις και σχόλια:

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνον η, μη κρυπτόμενη, περιφρόνηση προς όσους έχουν ενσκήψει περισσότερο από τον δικηγόρο της Ροδινής στο συνταγματικό δίκαιο.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνον η υποδηλούμενη περιφρόνηση του προς το Σύνταγμα και τους θεσμούς που προδίδεται από τη φράση του.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνον η κουτοπονηριά ενός εκ των δελφίνων που, επειδή μέχρις στιγμής έχει το «πάνω χέρι», θέλει να συντηρείται η ασάφεια που κατοχυρώνει τη δοτή εξουσία του.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ είναι αναμενόμενα από «υπηρέτες του δημόσιου συμφέροντος».

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως και το πολιτικό πρόβλημα, όπως προφανώς, μαζί με τα άλλα, εννοεί και ο Β΄ Αντιπρόεδρος. Αλλά το πολιτικό πρόβλημα τίθεται με αντίστροφη λογική από εκείνην που ο Μένιος θέτει. Το πολιτικό πρόβλημα είναι:

Η ΧΩΡΑ δεν έχει πρωθυπουργό που να διεκπεραιώνει τα καθήκοντά του αλλά εν ονόματί του δρα η παραεξουσία παράλληλα με τον κυβερνητικό μηχανισμό. Η ασαφής αυτή κατάσταση δημιουργεί όμως και άλλο ένα πρόβλημα που, ενώ είναι ανθρώπινο, οι μνηστήρες της εξουσίας —ένθεν και ένθεν— το έχουν πολιτικοποιήσει προς ίδιον συμφέρον και με αποτέλεσμα το διασυρμό και θεσμών και προσώπων.

ΤΟ ΟΤΙ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ αδυνατεί να ασκήσει τα καθήκοντά του από τη σουίτα της εντατικής θεραπείας του Σαιντ Τόμας επί ένα δεκαπενθήμερο τώρα και για άδηλο ακόμα χρονικό διάστημα, είναι βέβαιο. Τα τερτίπια που χρησιμοποιούν οι έμπειροι περί τα τοιαύτα παρακολουθούμενοι προκειμένου να μας πείσουν ότι την εξουσία ασκεί ο Ανδρέας Παπανδρέου, απλώς εκθέτουν τους ίδιους και τον Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ.

ΤΙΣ ΩΡΕΣ αυτές, η όποια εξουσία ασκείται, εκπορεύεται από ανεύθυνα πρόσωπα και στο όνομα ενός, ουσιαστικά, ανεύθυνου ανθρώπου. Ο οποίος είναι επιβαρυμένος από την υγεία του και αδρανοποιημένος από σωρεία προσωπικών προβλημάτων. Ο Ανδρέας Παπανδρέου —για τον οποίο έχει γίνει και θα εξακολουθήσει να γίνεται αυστηρή κριτική για την πολιτική διαχείριση που άσκησε όλα αυτά τα χρόνια— έχει δικαίωμα και υποχρέωση να ασχοληθεί με το σοβαρό πρόβλημα της υγείας του ώστε να αναρρώσει το συντομότερο. Έχει επίσης δικαίωμα να ρυθμίσει τα του οίκου του και τα προσωπικά του όπως αυτός νομίζει καλύτερα.

ΟΜΩΣ το κακοστημένο σήριαλ που παρακολουθούμε τις ημέρες αυτές —με τη μετακίνηση ομάδας κυβερνητικών και παρακυβερνητικών, δημοσιογράφων, telefax και κόκκινης γραμμής, τοποθετήσεων του μισού Τύπου υπέρ της κ. Λιάνη και του άλλου μισού εναντίον της, οι περιγραφές του «ειδυλλίου» και η μετεκπαίδευση όλων μας σε σεμινάρια περί την Ιατρική— όλο αυτό το σήριαλ είναι απαράδεκτο αλλά και δρα υπονομευτικά για την πολιτική ζωή.

ΤΟ ΣΗΡΙΑΛ αυτό στήθηκε με συν-σκηνοθεσία κυβέρνησης και αξιωματικής αντιπολίτευσης και μάλιστα με κύρια την συμβολή του κυβερνητικού και παρακυβερνητικού παράγοντα. Το σήριαλ αυτό, ίσως κάπου στο βάθος να ευχαριστεί και να κολακεύει τον ασθενή του Σαιντ Τόμας. Εξυπηρετεί όμως κυρίως την φυλλοροούσα κυβερνητική παράταξη που αναβάλλει τα προβλήματά της κρυπτόμενη πίσω από τον αδρανοποιημένο Ανδρέα Παπανδρέου.

ΑΥΤΑ ΟΛΑ είναι ένα ακόμα περιστατικό στη νόθευση της πολιτικής μας ζωής. Οι πολιτικοί άνδρες του ΠΑΣΟΚ —στο βαθμό που χαρακτηρίζονται ακόμα από τις δυο αυτές λέξεις— ας αφήσουν ήσυχο τον Πρόεδρό τους να ασχοληθεί με εκείνα που ο ίδιος έχει θέσει σε πρώτη προτεραιότητα σήμερα και ας δουν κατάματα την πραγματικότητα: ίσως αυτό να τους βοηθήσει να κερδίσουν λίγο ακόμα χρόνο και να προετοιμάσουν καλύτερα τους εαυτούς τους για όσα επέρχονται.

ΤΟ ΘΕΜΑ της αναπλήρωσης του πρωθυπουργού είναι αυτή τη στιγμή σε απόλυτη προτεραιότητα: Και ο Α. Παπανδρέου θα μείνει απερίσκεπτος και η χώρα θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τα τρέχοντα και σοβαρά προβλήματά της, με φανερά δηλούμενους τους κυβερνητικούς παράγοντες οι οποίοι θα φέρουν ευθύνες και θα λογοδοτούν.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ κωμωδία του κυνηγητού της εξουσίας έχει και αυτή τα όρια και τους κανόνες της. Κι ας νομίζουν οι όποιοι Μένιοι —εντεύθεν και εκείθεν— ότι κωμωδία και φάρσα είναι ένα και το αυτό θεατρικό είδος.

avti

•Περίοδος Β΄
• Χρόνος 15ος
• Τεύχος 382
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου 1988
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

περιεχόμενα

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ
Μάχες διαδοχής ____ 8
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
Οι τελευταίες ώρες της Πομπηΐας ____ 10
ΡΕΠΟΡΤΕΡ
Γροθιές κάτω από το στομάχι ____ 12
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
Κοσκωτάς · Βαρδινογιάννης στη σέντρα ____ 14
Τόμπρας και συντροφιά του ΟΤΕ ____ 16
Ο τρελός της παρέας ____ 17
ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Νέος κύκλος συνομιλιών και παγίδες ____ 18
Η ΡΗΜΑΓΜΕΝΗ ΧΩΡΑ
Γράφουν: Μ.Γ.Φ., Δ. Κωνσταντινίδης, Α. Χρυσικόπουλος, Τ. Κοτινάς, Κ. Ραψομανίκης, Δ. Φιλιππίδης, Δ. Γοντικά ____ 22-29
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΔΕΘ
Γράφουν: Β. Γιαχνής, Κ. Τσαλόγλου, Δ. Ζακυνθινός, Κ. Δέδες ____ 30-36
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΤΑΧΤΣΗ ____ 45-50
Α. ΦΑΣΙΑΝΟΣ
Ο φίλος ____ 45
ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ
Το παιγνίδι της γραφής, μια ενθουσιώδης εμπειρία θανάτου ____ 46
ΚΑΙΗ ΤΣΙΤΣΕΛΗ
Μια κραυγαλέα απουσία ____ 49
ΜΑΝΤΩ ΑΡΒΑΝΤΙΝΟΥ
Ελεύθερος και θαρραλέος ____ 50

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
ΑΝΤΗΝΩΡ
Η στροφή και η ευθεία του δρόμου ____ 4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ____ 6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ ____ 9
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ____ 13
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ ____ 38
Αρχαιολογία, εικαστικά, θέατρο, χορός, κινηματογράφος, ιδέες
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ____ 51
ΒΙΒΛΙΟ ____ 54
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ____ 57

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛ. ΑΘΗΝΩΝ

Η στροφή και η ευθεία του δρόμου

ΟΣΟΙ ΤΑΡΑΣΣΟΝΤΑΙ, όσοι ανησυχούν, όσοι συνδέουν την παρατεινόμενη ασθένεια του πρωθυπουργού με γενικότερες αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό της χώρας, παίζουν —εκ των πραγμάτων— το παιγνίδι της Δεξιάς, αν όχι και των Τούρκων... Παραμένει γεγονός, βέβαια ότι η προεγχειρητική περίοδος τράβηξε σε μάκρος και ότι, πριν από την εγχείρηση, θα πρέπει να απαλειφθούν ορισμένες «*δευτερογενείς βλάβες*» σε άλλα όργανα του κυκλοφοριακού συστήματος, στα νεφρά, στο συκώτι και στους πνεύμονες. Πλην, όπως δήλωσε, την περασμένη Τρίτη, στο Λονδίνο, ο καθηγητής Δ. Κρεμαστινός, «*ο πρωθυπουργός δεν κινδυνεύει*». Και εφόσον «*δεν κινδυνεύει*», εφόσον (όπως απεφάνθη ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Σωτ. Κωστόπουλος) «*η χειρουργική επέμβαση θα κρατήσει μόνον 2-3 ώρες*», εφόσον και η μετεγχειρητική περίοδος «*θα κυλήσει χωρίς προβλήματα*» έπεται ότι «*δεν υπάρχει θέμα αναπλήρωσης του πρωθυπουργού*»!

ΣΤΙΣ ΛΙΓΕΣ αυτές γραμμές συμπυκνώνεται η βασική κυβερνητική συλλογιστική —ακριβέστερα η συλλογιστική της ηγετικής υπουργικής ομάδας που, από, την Πέμπτη 25 Αυγούστου, μας κυβερνά, μέσω (υποτίθεται) κάποιου τελεφαξ εγκατεστημένου στο «Σαιντ Τόμας». Η ηγετική ομάδα αρνείται βέβαια, ότι αυτή κυβερνά. Η ζωή προχωρεί —μας λένε— βάσει των οδηγιών που μεταβιβάζει, κάθε μέρα, ο πρωθυπουργός από το Λονδίνο. Και εφόσον, στον αιώνα της πληροφορικής, η επικοινωνία Αθήνας - Λονδίνου - Αθήνας είναι το ευκολότερο των πραγμάτων (τι Καστρί, τι Λονδίνο;), όλοι όσοι καταρτίζουν σενάρια σχετικά με την εξέλιξη της υγείας του πρωθυπουργού, είναι άνθρωποι ολιγόπιστοι, αν όχι κακεντρεχείς.

ΥΠΑΡΧΕΙ, όμως, κυβερνητική (υπουργική) ηγετική ομάδα που δρα, συντονίζεται, εκφέρει πολιτικό λόγο; Τύποις η ομάδα αυτή απαρτίζεται από τους αντιπροέδρους Ι. Χαραλαμπόπουλο, Μ. Κουτσόγιωργα και τον υπουργό Εθνικής Ομάδας Π. Ρουμελιώτη, που θα «*εκπροσωπήσουν*», αύριο και μεθαύριο, τον πρωθυπουργό στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τα μέλη της ομάδας αυτής, όμως, είναι ζήτημα αν ανταλλάσσουν έστω ένα χαιρετισμό μεταξύ τους. Άλλο, όμως, η «*εκπροσώπηση*» του πάσχοντος πρωθυπουργού στην ΔΕΘ και άλλο η «*δελφινολογία*». Και φαίνεται ότι —χάριτι θεία— οι δελφίνοι αφθονούν.

Δελφίνοι και δελφινολογία

ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ, προβάδισμα μεταξύ των δελφίνων φέρεται να έχει ο αντιπρόεδρος —και «*συντονιστής*»— Μ. Κουτσόγιωργας. Το προβάδισμα αυτό, όμως, του το αμφισβητούν ο έτερος των αντιπροέδρων και ο πρόεδρος της Βουλής Ι. Αλευράς. Ο Ι. Χαραλαμπόπουλος επικαλείται το νόμο (αρ. 1558, άρθρο 21), που λέει σαφώς ότι σειρά προβαδίσματος, σε περίπτωση δυο αντιπροέδρων, έχει «*εκείνος που διορίσθηκε πρώτος*», δηλαδή ο Ι. Χαραλαμπόπουλος. Από την πλευρά του ο Ι. Αλευράς επικαλείται την «*ακτινοβολία*» της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ (σε αντίθεση με το «*σκορποχώρι*» των κομματικών οργανώσεων) και το γεγονός ότι —επί εποχής Καραμανλή— τον απουσιάζοντα πρωθυπουργό αναπληρούσε πάντοτε ο (τότε) πρόεδρος της Βουλής, Κ. Παπακωνσταντίνου.

Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ Κουτσόγιωργα - Χαραλαμπόπουλου - Αλευρά είναι, όμως, μόνον η κορυφή του παγόβουνου, καθώς φιλοδοξίες τρέφουν και άλλοι — Γ. Γεννηματάς, Κ. Λαλιώτης, Γ. Παπανδρέου... Για τους δυο πρώτους, ο πρωθυπουργεύων Μ. Κουτσόγιωργας δεν βρήκε ποτέ ένα καλό λόγο: «*Προκειμένου να επιπλεύσουν* —είπε κάποτε— *είναι ικανοί να συμμαχήσουν και με τον διάβολο*». (Και ανέφερε το όνομα του διαβόλου). Ανάλογα όμως είναι και τα αισθήματα των Γ. Γεννηματά και Κ. Λαλιώτη: «*Καλός, βέβαια, είναι ο Μένιος. Αλλά ποια σχέση μπορεί να έχει με την Αλλαγή ή τον σοσιαλισμό*»; Όσο για τον *δελφίνο Γιώργο Παπανδρέου*, «*το ατύχημα* —κατά την έκφραση στενού φίλου του— *βρίσκεται στο νεαρό της ηλικίας του*». (Κάπου, βέβαια, παρεμβαίνουν και οι λεγόμενοι «*οικογενειακοί παράγοντες*», η ρήξη του πρωθυπουργού με τη σύζυγό του Μαργαρίτα και η παρεμβολή της κ. Δήμητρας Λιάνη. Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία).

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στη δελφινολογία αυτή, ο αντιπρόεδρος Μ. Κουτσόγιωργας συμπεριφέρεται με την αίσθηση ότι αυτός έχει —και θα έχει— το πάνω χέρι στις εξελίξεις που έρχονται. Γι' αυτό και παραμένει αμετακίνητος στη θέση του: Δεν χρειάζεται αναπληρωτής — «*όποιες και αν είναι οι απόψεις των συνταγματολόγων*». (Με το Σύνταγμα και τους συνταγματολόγους θα ασχολούμαστε τώρα;).

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, ο Μ. Κουτσόγιωργας εμφανίζεται σαν ένας άνθρωπος εξαιρετικά ταπεινόφρων, που θέλει απλώς να βοηθήσει σε μια δύσκολη ώρα: «*Δεν έχω καμιά φιλοδοξία*», βεβαιώνει... Όταν, όμως, κάποιος δημοσιογράφος του παρατήρησε ότι δηλώσεις του είδους αυτού «*δεν σας συμφέρουν*» και ότι «*οι άλλοι, κύριε αντιπρόεδρε, θα σας φάνε στη στροφή του δρόμου*», ο κ. αντιπρόεδρος είχε έτοιμη την απάντηση: «*Δεν βρίσκομαι στη στροφή. Βρίσκομαι στην ευθεία*».

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά γίνονται σε επίπεδο δελφίνων, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας Κ. Μητσοτάκης, που συναντήθηκε το πρωί της Τετάρτης με τον πρόεδρο της Βουλής Ι. Αλευρά δήλωσε ότι δεν έθεσε θέμα αναπλήρωσης του πρωθυπουργού. Η όποια στάση, όμως, του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, δεν αναιρεί το γεγονός ότι, τυπικά η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι, σήμερα, ακέφαλη, ότι δεν μπορεί να συγκληθεί υπουργικό συμβούλιο (εφόσον απαιτείται η υπογραφή του πρωθυπουργού και οι υπογραφές δεν μεταβιβάζονται με τέλεφαξ...), ότι κανένα πρόβλημα δεν αντιμετωπίζεται και ότι τα πάντα, από τα ελλείμματα, το νέφος, τον *τομπρισμό*, ως την κατάθεση του εκλογικού νόμου και την αναβάθμιση του πολιτικού - εκλογικού αγώνα, παραπέμπονται στις καλένδες! Πόσο, όμως, μπορεί να κρατήσει η ακινησία αυτή;

Μπλακ-άουτ και ατυχήματα

ΜΕΣΑ στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, η χώρα έμελλε να βυθισθεί στο σκοτάδι (επί πολλές ώρες) και να θρηνήσει θύματα, στα Μέγαρα και στο Πέραμα. Οι κυβερνητικοί απολογητές έχουν έτοιμη, βέβαια, την απάντησή τους. Μπλάκ-άουτ —μας είπαν— γίνονται και στις ΗΠΑ. Η συσκότιση του 1965 λ.χ. είχε βυθίσει στο έρεβος ολόκληρο το βορειοανατολικό τμήμα των ΗΠΑ, μαζί με δυο επαρχίες του Καναδά. Το ίδιο —μας διαβεβαιώνουν— ισχύει και για τα σιδηροδρομικά ή τα εργατικά ατυχήματα. Δεν υπάρχει, όμως, προηγούμενο άλλης χώρας, όπου η οικονομική πολιτική μιας κυβέρνησης (η λεγόμενη «*λιτότητα*») να δολοφονεί και να συσκοτίζει. Με ένα σιδηροδρομικό δίκτυο που χρονολογείται από την εποχή του Τρικούπη, είναι φυσικό να θρηνούμε, κάθε τόσο, θύματα, αφού κανείς δεν ενδιαφέρεται για την ανανέωση του δικτύου. Από την άλλη, όταν στο όνομα κάποιου «*σταθεροποιητικού προγράμματος*», ολοένα περικόπτεις τα επενδυτικά προγράμματα στη ΔΕΗ, τότε δεν πρέπει να απορείς για την έκταση και τη διάρκεια του μπλακ-άουτ της Πέμπτης 1ης Σεπτεμβρίου. (Υπολογίζεται ότι

μέσα στη διετία 1986-87, οι επενδύσεις στη ΔΕΗ μειώθηκαν κατά 30% σε τρέχουσες τιμές και κατά 64% αν συνυπολογισθεί και ο πληθωρισμός). Όσο για τα εργατικά ατυχήματα, το μόνο βέβαιο στην περίπτωση του δεξαμενοπλοίου «Άναντζελ Γκρέιτνες», είναι η εγκληματική αδιαφορία των αρμοδίων, στην τήρηση των κανόνων ασφαλείας. Πόσο στοιχίζει η ζωή του εργαζόμενου, πόσο η γρήγορη επισκευή ενός πλοίου και πόσο η μεταφορά διαμελισμένων εργατών σε πλαστικούς σάκκους; Και ευσταθεί, άραγε, η «δικαιολογία» (γιατί ακούσθηκε και αυτή) ότι οι ίδιοι οι εργάτες αδιαφόρησαν για τα μέτρα ασφαλείας, «γιατί το μεροκάματο ήταν πολύ υψηλό» (15.000 δραχμές);

Το «σόου» του Ελληνικού

ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ πάσχοντος (και απουσιάζοντος) η κυβέρνηση είχε ανάγκη από κάποια πράξη εντυπωσιασμού. (Από αυτές που «*θέλγουν τους αριστερούς ψηφοφόρους*» — όπως ελέχθη). Η πράξη «*έλαβε χώραν*» την Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου, κατά την πρώτη συνεδρίαση του 9ου γύρου των ελληνοαμερικανικών διαπραγματεύσεων για τις βάσεις, όταν η ελληνική αντιπροσωπεία ανακοίνωσε στην αμερικανική την απόφασή της «*να καταργήσει, μονομερώς, τη βάση του Ελληνικού*».

Η ΑΠΟΦΑΣΗ δεν εξέπληξε την αμερικανική πλευρά, η οποία είχε ήδη προϊδεασθεί για την κίνηση αυτή της ελληνικής, από καιρό. . Οι Αμερικανοί, βέβαια, δεν ήθελαν η όλη διαπραγμάτευση να τερματιζόταν μέχρι τον Δεκέμβριο. Όμως, από την άλλη, κατανοούν ότι, εν όψει των δικών τους προεδρικών εκλογών (τον Νοέμβριο) και των δικών μας βουλευτικών εκλογών, τον Ιούνιο (τουλάχιστο, κατά τις τελευταίες διαβεβαιώσεις του Μ. Κουτσόγιωργα) η σπουδή είναι κακός σύμβουλος. Άλλωστε η βάση του Ελληνικού θα εξακολουθήσει να λειτουργεί για άλλους 20 μήνες (3 + 17) και ότι πάντα υπάρχει τρόπος για να μεταφερθούν (σιωπηρώς) οι λειτουργίες της σε «*κάποια άλλη βάση*», στην Κρήτη, κατά προτίμηση. Άλλωστε, σημασία δεν έχει αν οι βάσεις από τέσσερις θα γίνουν τρεις, αλλά αν οι τρεις θα λειτουργούν ως τέσσερις, κάτι πάνω στο οποίο θα υπάρξει, τελικά, «*σύμπτωση απόψεων*»...

(Η ανακοίνωση για την κατάργηση της βάσης του Ελληνικού —η σχετική απόφαση, όπως διευκρίνισε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, δεν κοινοποιήθηκε γραπτώς στην αμερικανική κυβέρνηση...— κρίθηκε αναγκαία και για έναν πρόσθετο λόγο: Για να πεισθούν τα μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ ότι υπάρχει, στην Αθήνα, κυβέρνηση, η οποία συνεχίζει, απτόητη, την *υπερήφανη πολιτική* «εκείνου» — του αρχηγού).

ΤΟ «ΣΟΟΥ» για το Ελληνικό, συνέπεσε με την μετάβαση του υπουργού Εξωτερικών Κ. Παπούλια στην Άγκυρα, στα πλαίσια των εργασιων της Ελληνοτουρκικής Πολιτικής Επιτροπής, και με την παρουσία στην Αθήνα του Τούρκου υπουργού Προεδρίας Αντνάν Καχφετζί, στα πλαίσια των εργασιών της Ελληνοτουρκικής Οικονομικής Επιτροπής. Πλην, και στη μια, και στην άλλη περίπτωση, θεαματικά αποτελέσματα δεν υπήρξαν.

ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ο Κ. Παπούλιας συναντήθηκε όχι μόνο με τον Τούρκο ομόλογό του τον Μεσούτ Γιλμάζ, αλλά και με τον Εβρέν και με τον πρωθυπουργό Τουργκούτ Οζάλ. Και τα δυο μέρη —αν πιστέψουμε το Ασσοσιέιτετ Πρες— συμφώνησαν να μη θίξουν μεγάλα πολιτικά θέματα, μια και οι διαφορές τους είναι μεγάλες (not to tackle major political disputes, κ.λπ.). Να σημαίνει η διατύπωση αυτή, εκ νέου προσφυγή στο «*ράφι*»; Το μόνο, πάντως, σημείο στο οποίο υπήρξε συμφωνία ήταν η σύσταση δυο υποεπιτροπών. Η πρώτη για να εξετάσει μέτρα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αποκατάσταση κλίματος εμπιστοσύνης, και η δεύτερη για να προωθήσει τη συνεργασία σε θέματα καταπολέμησης των ναρκωτικών, αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, κ.ά.

ΓΙΑ ΤΗΝ μη πρόοδο των εργασιών της Ελληνοτουρκικής Πολιτικής Επιτροπής, ο Γιλμάζ τα έβαλε με τα κόμματα της ελληνικής αντιπολίτευσης, τα οποία συνεχώς ανακινούν θέματα κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας, κ.ά. με αποτέλεσμα —έτσι είπε— η κυβέρνηση να μην τολμά να προχωρήσει στην αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων που παρεμβάλλονται στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

ΟΣΟ για την πρόοδο των ελληνοτουρκικών οικονομικών σχέσεων, το παν θα εξαρτηθεί —κατά τον Αντνάν Καχφετζί— «*από το θάρρος και την θέληση των Ελλήνων επιχειρηματιών*».

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, ωστόσο, ότι το «*θάρρος*» των Ελλήνων επιχειρηματιών, θα εξαρτηθεί, σε μεγάλο βαθμό, από το τι θα πει (και τι δεν θα πει ...) ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Π. Ρουμελιώτης στα αυριανά εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης. Και από το σκηνικό —πολιτικό - οικονομικό— που θα δημιουργηθεί μετά την εγχείρηση του πρωθυπουργού. Τα ενδεχόμενα είναι πολλά.

ΑΝΤΗΝΩΡ

αντιθέσεις

Παχυδερμία «σοσιαλιστών»

Η τραγωδία στο Πέραμα με νεκρούς εργάτες (2 νεκροί έχουν ανακοινωθεί επίσημα) και τραυματίες (19 σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία) από την έκρηξη στο δεξαμενόπλοιο στη διάρκεια επισκευών δεν οφείλεται σε κάποιο τυχαίο περιστατικό, αλλά στην παραβίαση των βασικών κανόνων ασφαλείας. Οι παρανομίες, η αδιαφορία για τη ζωή των εργατών και η «ελαστικότητα» απέναντι στους παραβάτες από τις αρμόδιες αρχές είναι καθημερινά φαινόμενα στη ζώνη του Περάματος. Άδειες διεξαγωγής εργασιών, όπως καταγγέλλουν οι εργαζόμενοι, δίνονται ύστερα από πιέσεις και με «περίεργους» τρόπους, έλεγχος, απαγορεύσεις και προληπτικά μέτρα που επιβάλλει και προβλέπει η νομοθεσία δεν τηρούνται. Ακόμη, όπως έγινε και στο δεξαμενόπλοιο γίνονται εργασίες που απαγορεύονται ρητά. Ποιοι επέβαλλαν να γίνουν εργασίες με φλόγα σε ένα χώρο που ήταν σαν «αποθήκη πυρομαχικών» από αναθυμιάσεις και αέρια;

Εφοπλιστές και εργολάβοι με την κάλυψη και ανοχή της κυβέρνησης αδιαφορούν για την ασφάλεια και τη ζωή των εργαζομένων. Αρχές και αρμόδιο υπουργείο καμώνονται ότι δεν βλέπουν τι γίνεται στα συνεργεία και τους χώρους δουλειάς. Και αυτοί ακόμα η νομοθεσία που βρίσκεται πίσω από τα όσα ισχύουν διεθνώς παραβιάζεται και κανένας από τους παραβάτες δεν αντιμετωπίζει κυρώσεις.

Η κυβέρνηση αδιαφορεί για τη ζωή των εργαζόμενων και οι εφοπλιστές με τους εργολάβους με το πρόσχημα των υψηλότερων ημερομισθίων οδηγούν ουσιαστικά στο θάνατο τους εργαζόμενους που κάνουν τις επικίνδυνες δουλειές χωρίς βέβαια να ενδιαφέρονται για έλεγχο και ύπαρξη συνθηκών ασφάλειας και πρόληψης ατυχημάτων.

Χθες ήταν ένα ατύχημα, τώρα έχουμε νεκρούς και τραυματίες, καθημερινά κάτι συμβαίνει, που οφείλεται σε εγκληματικές παραβιάσεις των κανόνων ασφαλείας στους χώρους δουλειάς. Πώς και πότε θα δείξει την ελάχιστη ευαισθησία η κυβέρνηση; Ποια ευαισθησία μπορεί να δείξει όμως αυτή η κυβέρνηση, όταν ο κ. Γιαννόπουλος «κατεβάζει» λιμενικούς και ειδικές δυνάμεις να δείρουν τους απεργούς ναυτεργάτες όταν το υπουργείο του εκδίδει εγκύκλιους «προστασίας των εφοπλιστών» και όταν οργιάζουν οι φήμες στο Πέραμα για άδειες εργασιών στα πλοία που δεν περνούν καν από την στοιχειώδη διαδικασία ελέγχου;

Χαιρετίσματα στην εξουσία

Η «παραιτηθείσα», λόγω αποκλεισμού του ανιψιού της από την Ολυμπιακή ομάδα, υφυπουργός Παιδείας κ. Ρούλα Κακλαμανάκη *πολλά εστοχάσθη* και όπως φαίνεται το μετάνιωσε και υπαναχώρησε. Από τον Τύπο πληροφορηθήκαμε ότι εδήλωσε πως «*θα παραμείνει μια βδομάδα, δυο μήνες... θα δείξει*». Η κ. Κακλαμανάκη συνεχίζει κανονικά τις συνεργασίες της, συνομιλεί και διαπραγματεύεται με την ΟΛΜΕ.

Ούτε γάτα ούτε ζημιά, λοιπόν; Μπορεί για την «Αλλαγή» και την υφυπουργό, αλλά όχι και για την κοινή γνώμη. Παλιά συνεργάτης και φίλη, η κ. Κακλαμανάκη αναζητήθηκε προκειμένου να μας εκθέσει την άποψή της, αλλά δεν ανευρέθη.

Η εντέχνως διαρρεύσασα μέσω «Αυριανής», προετοιμασθείσα με συνέντευξη στο «ΕΝΑ» και διατυμπανισθείσα με την επιστολή, «παραίτησή» της, δεν μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι χαρακτηρίζεται από πολιτικότητα. Φανέρωσε όμως —δυστυχώς— ότι *και* η κ. Κακλαμανάκη δεν μπόρεσε να γλιτώσει από τη φθορά που υπέστησαν οι «υπηρέτες της Αλλαγής» που απώλεσαν και ύφος και ήθος. (Η ίδια η «Αλλαγή» σαν έννοια αφηρημένη —δυστυχώς— είναι τώρα πια χωρίς ύφος και ήθος).

Η συγκυρία που η κ. Κακλαμανάκη επέλεξε για να υποβάλει την παραίτησή της ήταν η πιο ακατάλληλη: όταν η κυβέρνηση περνά μια βαθιά κρίση εξαιτίας της ασθένειας του πρωθυπουργού και όταν στο υπουργείο Παιδείας εκκρεμούν εκατοντάδες θεμάτων με την έναρξη της σχολικής περιόδου, η υφυπουργός δεν επιτρέπεται να παραιτηθεί με αφορμή ένα *οικογενειακό της πρόβλημα*.

Υπήρχαν όμως προβλήματα μείζονος πολιτικής σημασίας που εξαιτίας τους η κ. Κακλαμανάκη —και όχι μόνον αυτή— ώφειλε να ευαισθητοποιηθεί. Πολύ πρόχειρα αναφέρουμε την επαίσχυντη συμπεριφορά του Φάνη Τόμπρα με τις «προσωπικές του διαμάχες» και την κάλυψη που ο κύριος αυτός είχε από την κυβέρνηση. Ελπίζουμε ότι η κ. Κακλαμανάκη δεν θα επιθυμεί να της χρεώσουμε ταύτιση με τον Τόμπρα. Ίσως ακόμα να μην επιθυμεί ταύτιση και με άλλους όπως λχ. ο «δρ», ο Λούβαρης και άλλους συστρατιώτες της «Αλλαγής». Αν πάντως είναι αυτά τα πολιτικά ζητήματα που υπονοεί στην επιστολή «παραίτησης» ώφειλε να το πει ευθαρσώς. Η συμπεριφορά της τα χρόνια της επταετίας την έχει χρεώσει με το καθήκον της διαμαρτυρίας για οποιαδήποτε ανομία. Η σιωπή της, μειώνει όσα είχε κερδίσει με μια προηγούμενη αγωνιστική στάση.

Όταν η πολιτική ζωή στην Ελλάδα ευτελίζεται καθημερινά και πολιτικά πρόσωπα όπως η κ. Κακλαμανάκη αφυπνίζονται μόνον εξαιτίας τις ιστιοσανίδας, τότε σίγουρα κάτι δεν πάει καλά. Κάτι δεν πάει καλά με την κ. Κακλαμανάκη. Είναι κωμικό, αυτή που είδε και άκουσε και κατάλαβε περισσότερα από όλους εμάς που δεν είμαστε διαχειριστές της εξουσίας αλλά απλοί θεωροί των τεκταινομένων, αυτή η ίδια η κ. Κακλαμανάκη να ανακαλύπτει την ευαισθησία από μια ιστιοσανίδα. Εκεί είναι που έσταξε η ουρά της «Αλλαγής»;

Χαιρετίσματα στην εξουσία, κυρία Ρούλα Κακλαμανάκη.

Πόθεν έσχες την άδεια;

Ο Υμηττός είναι απροσπέλαστος μετά τη δύση του ήλιου για περπατητές ή επωχούμενους. Το ωραίο βουνό της Αττικής έχει χαρακτηριστεί Εθνικός Δρυμός αν και δεν το βοήθησε σε τίποτε ο χαρακτηρισμός αυτός από τις καταστροφικές πυρκαγιές. «Εθνικός Δρυμός» λοιπόν ο Υμηττός. Υποτίθεται. Γιατί τον καιρό αυτό, «τελευταίες ώρες της Πομπηίας», όλα εκποιούνται.

Έτσι λοιπόν, όταν ο «δρ» της Παλλήνης αποφάσισε ότι θέλει και σταθμό προκειμένου να μας διδάξει και από τα ερτζιανά, πολιτική επιστήμη και αρχές επιχειρηματικής δραστηριότητας, ζήτησε —ή μήπως δεν εζήτησε αλλά «απλώς αυθαιρέτησε»;— και έλαβε άδεια να χτίσει πάνω στην κορυφογραμμή του Υμηττού και παραδίπλα από το ραντάρ ένα κτίσμα για να εγκαταστήσει την κεραία του σταθμού του.

Μπορεί ο Υμηττός να έχει χαρακτηρισθεί «Εθνικός Δρυμός», μπορεί να απαγορεύεται στους περιπατητές η προσπέλασή του, αλλά για έναν απατεώνα που έχει γερά δόντια στην κυβέρνηση —αφού *και* ο πατήρ πρωθυπουργός *και* ο υιός υπουργός— είναι προστάτες του, δεν απαγορεύεται τίποτε.

Αρμόδιοι καθ' ύλην είναι ο υπουργός Γεωργίας κ. Ποττάκης και ο ΠΕΧΩΔΕ κ. Κουλουμπής. Περιμένουμε τη σαφή απάντησή τους.

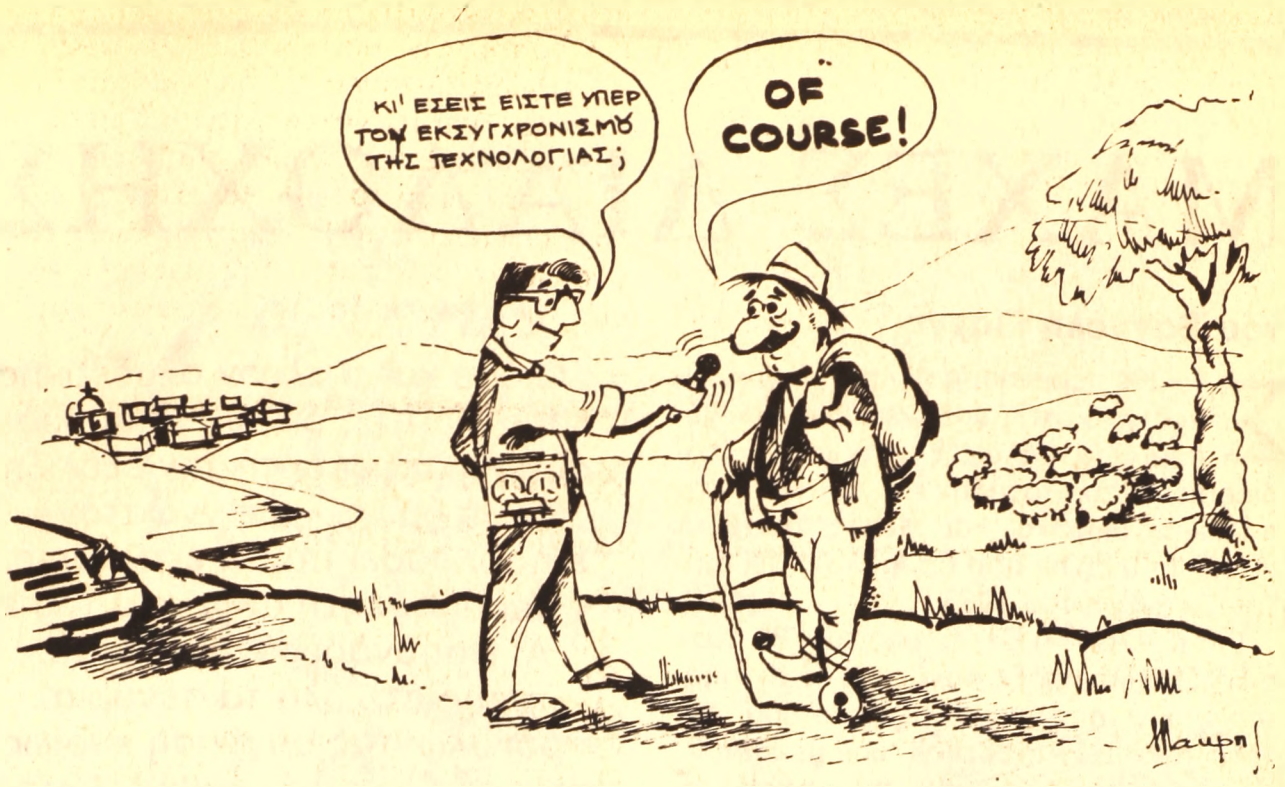
Ο κ. Κουλουμπής πάντως είχε παραβλέψει στο παρελθόν τις άλλες παρανομίες του «δρα» όταν, με την ανοχή του, ολοκληρώθηκε το όργιο των αυθαιρέτων κατασκευών στην Παλλήνη. Μήπως ετοιμάζει ένα νέο συγχωροχάρτι για τον απατεώνα «δρα»; Το δις εξαμαρτείν κύριε υπουργέ...

Υ.Γ. 1. Σε άλλες σελίδες σημειώνονται οι αυθαιρεσίες ενός άλλου βασιλιά των ερτζιανών, του κ. Μίνωος Κυριακού. Και εδώ το πεδίο ευθύνης ανήκει στον κ. Κουλουμπή. Και παραδόξως και στον κ.

Ποττάκη που γνωρίζει και από πρώτο χέρι την Ερμιονίδα.

Υ.Γ.2. Ως γνωστόν και άλλοι δυο βασιλιάδες των αιθέρων έχουν αυθαιρετήσει: Ο Λαμπράκης έχει εγκαταστήσει την κεραία του μέσα στο στρατόπεδο της Πάρνηθας και ο Κουρής στον πύργο της Διεθνούς Έκθεσης στη Θεσσαλονίκη. Μήπως οι κ. Κουλουμπής και Ποττάκης θα επικαλεσθούν τις αμαρτίες αυτές για να νομιμοποιήσουν τώρα *και τη νέα* αυθαιρεσία του «δρα»;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Επειδή έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι οι αρμόδιοι θα κωφεύσουν και θα κουκουλώσουν και αυτό το σκάνδαλο, καλούμε τις οικολογικές ομάδες και όσους βουλευτές δεν «κωλύονται» να διαμαρτυρηθούν ώστε να αποτραπεί η βεβήλωση του Υμηττού.

Το «μπλακ-άουτ» και το «έμφραγμα» της χώρας

Η γενική συσκότιση της μισής χώρας το βράδυ της περασμένης Πέμπτης από βραχυκύκλωμα σε μετασχηματιστή της ΔΕΗ στη Λάρισα έδειξε τη «γήρανση» της επιχείρησης και την αδυναμία της να εκσυγχρονισθεί. Η «γήρανση», αποτέλεσμα της ανυπαρξίας υποδομής και εξοπλισμού με σύγχρονη τεχνολογία που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες διανομής και κατανάλωσης ενέργειας, φάνηκε με τα αποτελέσματα που είχε το «άνοιγμα» ενός διακόπτη: η μισή Ελλάδα έπαυσε να έχει ρεύμα. Θα μπορούσε δηλαδή, αν η βλάβη ήταν μεγαλύτερα η χώρα να μην έχει ρεύμα, όχι μόνο για 3-5 ώρες, αλλά για ένα 24ωρο. Η αδυναμία του εκσυγχρονισμού της ΔΕΗ αποτέλεσμα της πολιτικής ανεπάρκειας της κυβέρνησης και των κατά καιρούς διοικήσεών της μπορεί να διαπιστωθεί από τις ελλείψεις στοιχειώδους υλικού, μέχρι την αυτοματοποίηση του Κέντρου Ελέγχου Κατανομής Φορτίου.

Δεν είναι τυχαίο π.χ. ότι από το 1985 είχε γίνει διαγωνισμός για ηλεκτρονικό σύστημα ελέγχου ροής υψηλής τάσης, που όμως, όπως πληροφορούμαστε, επειδή δεν μειοδότησε ευνοούμενος των υψηλά ισταμένων, ακυρώθηκε. Τώρα μετά το «μπλακ-άουτ» ο υπουργός κ. Σ. Πεπονής ανήγγειλε ότι θα γίνει ο διαγωνισμός στις 30/9. Επισπεύδεται δηλαδή, άγνωστο γιατί, αφού ήταν να γίνει στις 20 Οκτωβρίου. Ανεξάρτητα από το γιατί και πώς καθυστέρησε αυτή η διαδικασία, είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο για τον τρόπο που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση τον εκσυγχρονισμό της ΔΕΗ.

Το σκοτάδι όμως της Πέμπτης έδειξε και το «αλλαλούμ» που επικρατεί στην κρατική μηχανή και τη δημόσια διοίκηση. Ο διοικητής της ΔΕΗ ανεζητείτο κάπου σε κρουαζιερόπλοιο, ο αρμόδιος υπουργός δεν είχε ιδέα για την έκταση της βλάβης με τελικό αποτέλεσμα να οργιάζουν φήμες περί δολιοφθοράς, εκρήξεων και άλλων.

Σε μια οποιαδήποτε επιχείρηση ηλεκτρισμού, που λειτουργεί με στοιχειώδη αντανακλαστικά, σε τέτοιες περιπτώσεις και η βλάβη θα είχε εντοπισθεί άμεσα, και η αποκατάσταση θα ήταν ζήτημα του αρμόδιου συνεργείου, και κυρίως δεν θα είχε πάθει «μπλακ-άουτ» ολόκληρος ο κυβερνητικός μηχανισμός.

Για να γίνει όμως αυτό, η ΔΕΗ θα έπρεπε να είχε ήδη προχωρήσει στην εγκατάσταση συστήματος ηλεκτρονικού αυτοματισμού που σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα εντοπίζει τη βλάβη και βοηθά στην αποκατάστασή της. Θα έπρεπε να υπήρχε ήδη πολιτική εκσυγχρονισμού της επιχείρησης σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων της και θα έπρεπε η κυβέρνηση να είχε έγκαιρα διαμορφώσει ένα πρόγραμμα. Αντί αυτών είχαμε καθυστερήσεις, πολιτικές σκοπιμοτήτων, ρουσφετολογικούς μηχανισμούς, συνεχή αναβολή μέτρων και κυριαρχία της λογικής του «ωχαδερφισμού» με αποτέλεσμα ακόμη και η συντήρηση των γραμμών, όπως καταγγέλλεται από τους εργαζόμενους, να γίνεται πλημμελώς. Να γιατί ένα «μπλακ-άουτ» στη ΔΕΗ μετατρέπεται τελικά σε «έμφραγμα» της χώρας...

«Τις πταίει;»

Ίδια με τη ΔΕΗ έως και χειρότερη, είναι η κατάσταση και σε άλλες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Το τραγικό δυστύχημα στην Κινέττα με 6 νεκρούς από τον εκτροχιασμό αμαξοστοιχίας του ΟΣΕ και δεκάδες τραυματίες συμπλήρωσε την εικόνα του χάους και της ανοργανωσιάς σε ένα άλλο κρίσιμο τομέα των συγκοινωνιών. Είναι το τέταρτο σοβαρό δυστύχημα που γίνεται τα τελευταία δέκα χρόνια και δικαιολογημένα ανασύρθηκε μέχρι και ο Χαρ. Τρικούπης, που είχε σχεδιάσει το σιδηροδρομικό δίκτυο της Πελοποννήσου, για να φανεί ότι ενώ βαδίζουμε προς το... 2000 όπως επισημαίνουν οι κυβερνήτες μας, είμαστε ακόμη 100 χρόνια πίσω. Μία και μοναδική ανακαίνιση έγινε στο δίκτυο της Πελοποννήσου από τα χρόνια εκείνα. Την περίοδο 1960-1965, (ο ΣΠΑΠ), και μετά οι αρμόδιοι τα βλέπουν όλα καλά κάνοντας μόνο συντηρήσεις. Κι όμως κάθε καλοκαίρι έχουμε εκτροχιασμούς, οι διαβάσεις είναι αφύλακτες, η συντήρηση δεν μπορεί να καλύψει την παλαιότητα και τη φθορά του δικτύου και μόλις τώρα ανακοινώνεται καινούργια γραμμή που θα αποτελεί τη «δυτική πύλη» (!) προς την ΕΟΚ από την Αθήνα στην Πάτρα.

Το χειρότερο είναι ότι οι αρμόδιοι επαναπαύονται στο ότι ο μέσος όρος ζωής των γραμμών είναι περίπου 50 χρόνια, ενώ γνωρίζουν ότι μιλάνε για γραμμές που ήδη συμπλήρωσαν 50, 60, 70 ή και 100 χρόνια ζωής. Από την άλλη ούτε το δίκτυο προς τη Βόρειο Ελλάδα είναι ικανοποιητικό παρόλο που η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρόμου προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα στις μαζικές συγκοινωνίες και τις μεταφορές. Όμως με ένα απαρχαιωμένο σιδηροδρομικό δίκτυο, κάθε άλλο παρά είναι δυνατή η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του σιδηροδρόμου.

Η πραγματικότητα δυστυχώς είναι τραγική. Η παλαιότητα γραμμών και συρμών, η ελλειπής συντήρηση, η περικοπή των επενδύσεων δημιουργεί μια κατάσταση η οποία δεν επιτρέπει να μιλά κανείς για αξιοποίηση και επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου, που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαζικών μεταφορών. Αντίθετα αυτό που συζητάμε είναι πώς θα περιορισθούν τα ατυχήματα, πώς στις διαβάσεις δεν θα παραμονεύει ο θάνατος, πώς θα γίνεται η «συντήρηση» στο δίκτυο, πώς θα εξασφαλίζεται η επικοινωνία μεταξύ των σταθμών με σύγχρονα μέσα κτλ.

Ούτε καν, γι' αυτά τα στοιχειώδη όμως δεν υπάρχει, όπως έδειξε το τελευταίο δυστύχημα, πρόνοια και μέτρα. Πώς είναι δυνατόν μετά να στοιχειοθετηθεί σοβαρά μια πολιτική εκσυγχρονισμού, επέκτασης και αξιοποίησης του σιδηροδρόμου; Και με ποια φερεγγυότητα και αξιοπιστία η κυβέρνηση και η διοίκηση του ΟΣΕ όταν αδυνατούν να καλύψουν χειροπιαστές ανάγκες μπορούν να εξαγγέλλουν τα «μεγάλα», θυμίζοντας τα παιδάκια που παίζουν στην άμμο με τα κουβαδάκια τους;

ΜΑΧΕΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

του Βαγγέλη Γιαχνή

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι η ασθένεια του πρωθυπουργού, απλώς, επιτάχυνε τις διαδικασίες ανακατάταξης και αλλαγών στο πολιτικό σκηνικό και στους συσχετισμούς που είχαν ήδη δρομολογηθεί από τον Οκτώβρη του 1985.

Για πολλούς ο Οκτώβρης του '85 ήταν η ληξιαρχική πράξη θανάτου του Κινήματος της μεταπολιτευτικής περιόδου. Απ' αυτό το σημείο, τίθεται πλέον με ιδιαίτερη οξύτητα το πρόβλημα της προσαρμογής στα νέα δεδομένα. Πολλοί που δεν άντεξαν ή δεν δέχτηκαν να εξανδραποδισθούν —οι απροσάρμοστοι ή κατ' άλλους οι «αιθεροβάμονες»— έσπευσαν να διαχωρίσουν τη θέση τους. Οι περισσότεροι όμως εμπνεόμενοι από τις «βοναπαρτικές» ικανότητες του αδιαμφισβήτητου αρχηγού και όντας με τη μια ή την άλλη μορφή εξαρτημένοι από τα κρατικά ή κομματικά ταμεία, παρέμειναν αναμένοντες το «θαύμα». Αντ' αυτού, όμως, προέκυψε το αναμενόμενο —λίγο νωρίτερα είναι αλήθεια— βιολογικό πρόβλημα του αρχηγού.

Πάντως ανεξάρτητα από την έκβαση της πρωθυπουργικής περιπέτειας το πρόβλημα της διαδοχής έχει τεθεί πλέον στην προεξέχουσα θέση της ημερήσιας διάταξης. Σε φυσιολογικές συνθήκες ένα δημοκρατικό κόμμα δεν θα είχε κανένα πρόβλημα μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες και με βάση τις καταστατικές του αρχές θα ψήφιζε τον πλειοψηφούντα.

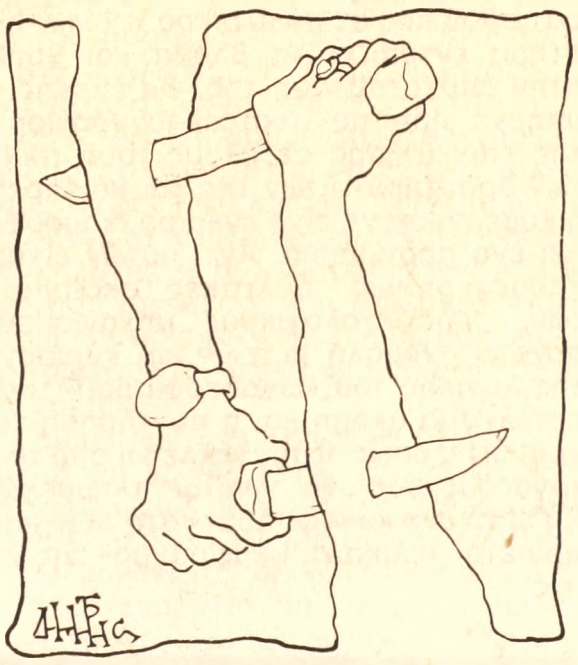
Στην περίπτωση όμως του ΠΑΣΟΚ τα πράγματα είναι εντελώς ιδιόμορφα και εξαιρετικά επώδυνα. Η αρχηγική του δομή, οι διαδικασίες και οι μέθοδοι λειτουργίας βυζαντινού τύπου, προσδίδουν στο πρόβλημα της διαδοχής «ανακτορικές» διαστάσεις.

Άλλωστε, όλοι παρακολούθησαν τις μέρες αυτές, τον αγώνα δρόμου, προς τον ασθενούντα ύπατο άρχοντα των δύο αντιπροέδρων —και όχι μόνο— προκειμένου να χρησθούν πρωθυπουργεύοντες. Και «Εκείνος», ως άλλος Σολομών έδωσε τη λύση της «τρόικας» πλην όμως η λύση αυτή απλώς αντιμετώπισε το πρόβλημα της κυβερνητικής εκπροσώπησης στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τίποτα περισσότερο.

Οι διάδοχοι διαπαιδαγωγημένοι κατά το πρότυπο του ενός και απόλυτου αρχηγού, δεν δείχνουν καθόλου ικανοποιημένοι από παρόμοιες συλλογικές λύσεις. Αυτοί θέλουν να γίνουν επίσης «χαλίφηδες στη θέση του χαλίφη».

Ήδη το προσωπικό όργανο του κ. Κουτσόγιωργα η «Αυριανή» απευθύνει καθημερινές παρακλήσεις στο Μέγα Μύστη να ορίσει προσωπικό του εκπρόσωπο εφ' όλης της ύλης «*γιατί ο καημένος ο Αντρέας άνθρωπος είναι κι αυτός και πρέπει να ξεκουρασθεί μετά την αρρώστια του*».

> Ακόμη και ο πλέον οξυδερκής παρατηρητής δεν θα μπορούσε να προβλέψει αυτή την εξέλιξη. Η ζωή όμως —ως γνωστόν— επιφυλάσσει πάντα εκπλήξεις. Η απροσδόκητη ασθένεια του κ. Α. Παπανδρέου, ανέτρεψε, πράγματι, όλα τα σενάρια, προκαλώντας σύγχυση κυρίως στις γραμμές του κυβερνώντος κόμματος. Αλλά και γενικότερα οι παρενέργειες, απ' αυτή την αιφνίδια εξέλιξη, θα είναι πολλαπλές. Πολλές απ' αυτές είναι ήδη ορατές. Άλλες θα φανούν στο αμέσως, προσεχές μέλλον.

Αλλά δεν είναι μόνο αυτός. Έχει γραφτεί και δεν διαψεύσθηκε ότι ο κ. Χαραλαμπόπουλος διεκδίκησε την πρωτοκαθεδρία ως παλιότερος αντιπρόεδρος. Ενώ ο κ. Αλευράς έσπευσε να υπενθυμίσει διαμέσου του Τύπου ότι «*μόνο οι βουλευτές έχουν την αρμοδιότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους για το ποιος θα είναι ο Πρώτος της κυβέρνησης, γιατί είναι αυτοί που εκλέχθηκαν άμεσα από το λαό και αυτοί διατηρούν τις —κάποιες— σχέσεις μαζί του*».

Ωστόσο, ο κατάλογος των μνηστήρων δεν εξαντλείται σ' αυτό το σημείο. Είναι βέβαιο ότι και οι λεγόμενοι «κομματικοί» κινούνται στην ίδια κατεύθυνση. Οι διακριτικές φιλοδοξίες του κ. Γεννηματά έγιναν ήδη αντιληπτές προ πολλού στο Καστρί που δεν παρέλειψε να διαμηνύσει στον πρώτο «*ότι όλες του οι κινήσεις είναι γνωστές* —σ.σ. τι διάολο κάνει ο Τόμπρας— *και να κάτσει στ' αυγά του γιατί θα του κοπούν τα πόδια*».

Αυτά βέβαια συνέβησαν προ πολλών μηνών (ήταν τότε που όλος ο φάκελος για την έκδοση εφημερίδας ενός φίλου του κ. Γεννηματά, έπεσε ατυχώς στα χέρια του —τότε— κυβερνητικού εκπροσώπου που τον παρέδωσε αυθωρεί στον ίδιο τον κ. Παπανδρέου), αλλά εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα.

Πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς στο παιχνίδι μπαίνει πλέον και ο φυσικός διάδοχος που συγκεντρώνει πολλές πιθανότητες να «στεφθεί» αρχηγός του κόμματος. Αυτή ακριβώς η πιθανότητα δεν διέφυγε από τη διορατικότητα του κ. Λαλιώτη που σπεύδει ήδη ν' απαλλαχθεί από το επαχθές βάρος της 3ης του Σεπτέμβρη και να συντονισθεί στους ευρωπαϊκούς ρυθμούς της «ήρεμης δύναμης».

Και ενώ η διαμάχη μεταξύ των μνηστήρων για τη διαδοχή θα οξύνεται μέρα με τη μέρα, ο κ. Παπανδρέου που θα έχει επιστρέψει εν τω μεταξύ από το Λονδίνο, με μια πρόσθετη πλαστική βαλβίδα στην αορτή, θα πρέπει να πάρει ταχύτατα οριστικές αποφάσεις καθώς ο χρόνος για τις εκλογές συρρικνώνεται. Το βέβαιο είναι ότι δεν θα εγκαταλείψει τόσο εύκολα ούτε την αρχηγία του κόμματος αλλά ούτε και την εξουσία.

Η πιθανότερη επιλογή θα είναι η έμμεση σχέση και με τις δύο ερωμένες του. Στο κόμμα θα τοποθετήσει ανθρώπους που θα ελέγχονται απόλυτα από τον ίδιο (γι' αυτό η όποια λύση θα συμπεριλαμβάνει οπωσδήποτε και το φυσικό του διάδοχο: *Το αίμα νερό δεν γίνεται)* και όσο για την εξουσία, θα συνεχίσει «απλώς να προεδρεύει» αλλά επισήμως αυτή τη φορά.

Και με τις εκλογές τι θα γίνει; Αυτές είτε διεξαχθούν μ' επικεφαλής του ΠΑΣΟΚ τον Ανδρέα ακμαίο και υγιέστατο, είτε μ' αυτόν ασθενούντα αλλά και είτε με διάδοχο, είναι σίγουρο ότι δεν πρόκειται να κερδηθούν.

Αυτό είναι γνωστό από καιρό τώρα στα υψηλά κλιμάκια του ΠΑΣΟΚ που αναζητούν μανιωδώς τη σωτηρία τους με τροποποιήσεις του εκλογικού συστήματος. Ένα αναλογικότερο σύστημα και ίσως οι δύο Κυριακές θα είναι μια κάποια λύση.

Ούτως ή άλλως όμως οι κρισιμότερες εκλογές δεν θα είναι αυτές του '89 αλλά εκείνες του '90. Εκεί θα κριθούν πολλά και πιθανώς η μοναδική εφικτή λύση να είναι τελικά το «ιταλικό ασανσέρ». ■

του Γιάννη Ιωάννου

Η μ.Α. ΕΠΟΧΗ

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΩΡ

Οταν γράφονταν αυτές οι γραμμές τίποτα δεν ήταν βέβαιο για την πραγματική κατάσταση της υγείας του πρωθυπουργού. Ο κ. **Χυτήρης** διαβεβαίωνε τους ανταποκριτές των αθηναϊκών εφημερίδων στο Λονδίνο, ότι «*όλα πάνε καλά*», οι εφημερίδες της αντιπολίτευσης διαβεβαίωναν το κοινό τους ότι «*ο Αντρέας είναι πολύ σοβαρά*», φιλοκυβερνητική εφημερίδα δημοσίευσε μια φωτογραφία που έδειχνε τον Ανδρέα «*μισό*» από όσο τον γνωρίζαμε και μια «*καλά πληροφορημένη πηγή*» του στενού περιβάλλοντός του, μας έλεγε ότι «*ο πρόεδρος είναι πολύ πεσμένος ψυχολογικά*».

Το ίδιο ασαφής και «σκοτεινή» ήταν και η κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ. Μετά την αρχική προέλασή του, ο κ. **Κουτσόγιωργας** δεχόταν πισώπλατα «*συντροφικά μαχαιρώματα*» από τον κ. **Γιάννη Αλευρά,** ο κ. **Χαραλαμπόπουλος** έλεγε ότι «*όλα αυτά δεν τον αφορούν*», αλλά στην πραγματικότητα τον αφορούσαν και πολύ μάλιστα, έλα όμως που είχε μόνον το «κύρος» του να προβάλει, ο κ. Αλευράς καμάρωνε τον εαυτό του στα δημοσιεύματα του φιλοκυβερνητικού Τύπου που θεωρούν ότι «*μόνο αυτός θα εκλεγεί πρωθυπουργός από την κοινοβουλευτική ομάδα*», οι «κομματικοί» διαπίστωναν ότι έχασαν οριστικά το παιχνίδι από τους «παλαιοκομματικούς» και ο κ. **Γιώργος Παπανδρέου** διαπίστωνε ότι δεν «μετράει» καθόλου χωρίς τον πατέρα του, βλέποντας τους ανθρώπους του —όπως η κ. *Κακλαμανάκη* και ο κ. *Σεφερτζής*— να χάνουν ένας - ένας τις θέσεις τους.

Λύση Αλευρά;

Στις δυο - τρεις τελευταίες ημέρες, ωστόσο, η λύση Αλευρά προέβαλε ως η μόνη δυνατή για το ΠΑΣΟΚ, τουλάχιστον για τη μεταβατική περίοδο. Εξ ου και η άτακτη υποχώρηση του «Μένιου», όταν έφτασαν από το Λονδίνο τα μηνύματα της «οργής του μεγάλου» προς το πρόσωπό του. Αλλωστε η πανταχόθεν διαμηνυόμενη δυσαρέσκεια του κ. Α. Παπανδρέου προς τον β' αντιπρόεδρο τού έδωσε τη δυνατότητα σαν πρόεδρος της Βουλής να επιτεθεί στον κ. Κουτσόγιωργα, «βγάζοντας στη φόρα» τη φορολογική του δήλωση. «Πονηρός ο μπαρμπά-Γιάννης» είχε φροντίσει πρώτα να πλαγιοκοπήσει τον κ. Κουτσόγιωργα με εκείνη τη συζήτηση συνταγματολόγων στον «Αθήνα 9,84», η οποία όπως λέγεται ήταν δικής του έμπνευσεως.

Μια άλλη ένδειξη της «υπεροχής Αλευρά» θεωρείται και η ένταξη του Γιώργου Παπανδρέου στο στρατόπεδό του. Ο Γιώργος Παπανδρέου έσπευσε την περασμένη εβδομάδα στο Λονδίνο και όταν επέστρεψε η εγκατάλειψη του κ. Κουτσόγιωργα και η ένταξή του στο στρατόπεδο Αλευρά ήταν γεγονός.

Δεν αξίζει, όμως, να παρακολουθήσουμε λεπτομερέστερα τη φατριαστική διαμάχη στο χώρο του ΠΑΣΟΚ, όχι επειδή δεν μας αφορά, αλλά επειδή η έκβασή της είναι προδιαγεγραμμένη. Είναι κοινή διαπίστωση πλέον ότι το ΠΑΣΟΚ όχι μόνον δεν μπορεί να κυβερνήσει, αλλά ούτε να υπάρξει χωρίς τον «Αντρέα» —με τη μορφή που το γνωρίσαμε τουλάχιστον. Εφτασαν μόνον λίγες μέρες παραμονής του κ. **Α. Παπανδρέου** στο νοσοκομείο για να αντιληφθούν όλοι ότι «*ο Αντρέας είναι η αρχή και το τέλος του ΠΑΣΟΚ*».

● Διαπίστωση πρώτη λοιπόν: Η χώρα έχει εισέλθει ανεπιστρεπτί στη *μεταανδρεϊκή περίοδο,* με την έννοια ότι η σοβαρή ασθένεια του πρωθυπουργού και η πιθανότητα αναγκαστικής αποχώρησής του από τον πολιτικό στίβο αποσταθεροποιεί το γνωστό μας πολιτικό σκηνικό και αναγκαστικά οδηγεί ευρύτερα στρώματα ψηφοφόρων —και κυρίως τους αναποφάσιστους— στην αναζήτηση άλλων «σταθερών» στις πολιτικές επιλογές τους.

Η αποχώρηση του Α. Παπανδρέου από την πολιτική σκηνή, αρχίζει να αντιμετωπίζεται όχι ως ένα ενδεχόμενο που θα μπορούσε να συμβεί στο απώτερο μέλλον, ύστερα λχ. από μια πιθανή εκλογική ήττα, αλλά ως η παρούσα πραγματικότητα.

Πανικόβλητη από τη διαπίστωση αυτή, η υπόλοιπη ηγεσία του ΠΑΣΟΚ προσπάθησε τις πρώτες ημέρες να αντιμετωπίσει τις πολιτικές επιπτώσεις της ασθένειας του πρωθυπουργού, ωραιοποιώντας την πραγματική κατάσταση της υγείας του. Αργότερα, όταν το πράγμα τραβούσε πολύ, έφτασαν μέχρι του σημείου να ευνοήσουν τη δημοσίευση φωτογραφιών της κ. **Δήμητρας Λιάνη** σε φιλοκυβερνητικά έντυπα, με την προσθήκη ότι το διάσημο ζεύγος θα παντρευτεί. Συνηθισμένοι προφανώς να απευθύνονται σε αφελείς, νομίζουν ότι αν ο κόσμος διαβάσει ότι ο κ. Α. Παπανδρέου «παντρεύεται» θα πιστέψει ότι μπορεί και να κυβερνήσει. Φαίνεται ότι η συζυγική παστάδα και ο πρωθυπουργικός θώκος απαιτούν τις ίδιες ικανότητες στον τόπο αυτό.

Και η «πολιτική»; Πού πήγε η «πολιτική» αντιμετώπιση των γεγονότων και καταστάσεων; Οσο κι αν ψάξαμε στις σελίδες των εφημερίδων και στα πολυσέλιδα των ανακοινώσεων αυτές τις ημέρες, δεν τη βρήκαμε πουθενά. Φαίνεται ότι ασθενεί κι αυτή σοβαρά και νοσηλεύεται στο ίδιο νοσοκομείο του Λονδίνου.

Από τον Ιανό στον Ιβανόη

Ποιος μπορεί να μας πείσει για το αντίθετο —ότι δηλαδή οι συσχετισμοί δύναμης στη σημερινή Ελλάδα διαμορφώνονται με όρους πολιτικούς —όταν τη στιγμή που έχει προκύψει σαφώς πρόβλημα διαδοχής και ενεδρεύει ένα εξίσου βέβαιο κενό εξουσίας, το ίδιο το κυβερνητικό κόμμα εκμεταλλεύεται την ασθένεια του αρχηγού του για να δημιουργήσει κλίμα συμπάθειας; Οταν το πολιτικό μέλλον αυτού του τόπου εξαρτάται από τα ιατρικά ανακοινωθέντα και τις γνωματεύσεις συνταγματολόγων; Και τι μπορεί να πει κανείς γι' αυτή τη χώρα, όταν γίνεται πρωτοσέλιδο θέμα μια προσωπική αδυναμία ενός άρρωστου ανθρώπου και όχι η αδυναμία ενός πρωθυπουργού και ενός κόμματος να βρουν αντικαταστάτη;

● Διαπίστωση δεύτερη: Το ατυχές περιστατικό της ασθένειας του πρωθυπουργού, απέδειξε ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έχει πλέον κανέναν πολιτικό λόγο ύπαρξης, ως κυβερνών κόμμα τουλάχιστον. Επειδή στερείται ιδεολογίας, προγράμματος και αρχών. Γι' αυτό και όλα συγκεντρώνονται γύρω από το κρεβάτι, το μυαλό και την καρδιά του Ανδρέα Παπανδρέου. Η συνέχεια στο ΠΑΣΟΚ μπορεί να υπάρξει πλέον μόνο με όρους βιολογικούς και όχι πολιτικούς.

Η κατάσταση θα ήταν βέβαια εντελώς διαφορετική, αν το ΠΑΣΟΚ είχε ιδεολογία και πρόγραμμα, αν ήταν ένα κόμμα αρχών και όχι το εκλογικό όργανο του κ. Παπανδρέου. Σε ένα υγιές κόμμα, η αποχώρηση του αρχηγού δεν δημιουργεί ποτέ συμπτώματα διάλυσης και αλληλομαχαιρώματα, μέσω φορολογικών δηλώσεων και γνωματεύσεων συνταγματολόγων...

Και δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε την αντίθεση του ΠΑΣΟΚ με ένα κόμμα που φυσικά κάθε άλλο παρά ως κόμμα αρχών μπορεί να χαρακτηριστεί, τη «Νέα Δημοκρατία». Οταν ο κ. Καραμανλής αποχώρησε, η ΝΔ δεν διαλύθηκε, υπήρξαν συγκρούσεις και αποχωρήσεις, αλλά υπήρξαν και ο κ. Ράλλης με τον κ. Αβέρωφ και ο κ. Μητσοτάκης υ-

Σ ΤΗΣ ΠΟΜΠΗΪΑΣ

του Βασίλη Ζήση

πάρχει ακόμα. Η ΝΔ επέζησε της αποχώρησης του κ. Καραμανλή. Ποιος πιστεύει σήμερα ότι θα επιζήσει και το ΠΑΣΟΚ, αν για οποιοδήποτε λόγο αποχωρήσει ο κ. Παπανδρέου. Και ποιος θα είναι αυτός ο διάδοχος; Εξίσου πιθανοί είναι ο κ. Τσιγαρίδας και ο κ. Κουλούρης, με τον κ. Χαραλαμπόπουλο και τον κ. Κουτσόγιωργα.

Με ποιον;

Με τον κ. Κουτσόγιωργα λοιπόν; Είναι απορίας άξιον το ότι ο Β΄ Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης προχώρησε τόσο βιαστικά και τόσο άκομψα στην υποβολή της υποψηφιότητάς του ως διαδόχου;

● Να πιστεύει άραγε και ο ίδιος ότι η δημοτικότητά του επεκτείνεται και πέραν των φανατικών οπαδών του ΠΑΣΟΚ που ενθουσιάζει κάθε Σαββατόβραδο στα καφενεία των χωριών; Και γιατί τον υποστήριξε η μερίδα του φιλοκυβερνητικού Τύπου; Μήπως επειδή ο Μένιος μπορεί να διαπραγματευτεί σκληρότερα από όλους την αποχώρησή τους; Ίσως η «περίπτωση Κουτσόγιωργα» να είναι μόνο ένα τυπικό δείγμα της σύγχυσης που επικρατεί στους εγκέφαλους των κορυφαίων στελεχών του ΠΑΣΟΚ που έφτασαν να θεωρούν ότι η παραμονή στην εξουσία είναι κυρίως θέμα χωροφυλακιστικης κουτοπονηριάς.

Μήπως άραγε, με τον κ. Αλευρά; Αν δεν κάνουμε λάθος η μοναδική φιλοδοξία του «μπαρμπα-Γιάννη» ήταν αυτά τα χρόνια να φωτογραφίζεται δίπλα στον Πρόεδρο στις συνόδους της ΚΕ του Κινήματος και να διατηρεί τον τίτλο του σεβάσμιου γέροντα που όλοι θέλουν να συμβουλεύονται. Πώς όμως έφτασε κι αυτός στο σημείο «*να πιστεύει ότι μπορούν να του εμπιστευτούν και τη διαχείριση του μπακάλικου*», όπως μας έλεγε χαιρέκακα κάποιος υπουργός;

Δεν αξίζει να ασχοληθούμε με τις άλλες υποψηφιότητες, επειδή θα μπορούσαν ίσως να ήταν αρχηγοί σε ένα ΠΑΣΟΚ της αντιπολίτευσης, δεν θα μπορέσουν όμως να γίνουν ποτέ πρωθυπουργοί. Ο κ. Κατσιφάρας είπε, όπως πάντα, τη σκληρή αλήθεια («*από παιδί κι από...*»): «*Αν δεν ήταν ο Αντρέας δεν θα μας ήξερε ούτε ο θυρωρός μας;*».

Θα επισημάνουμε μόνο μια πολύ σκληρή αλήθεια για το ΠΑΣΟΚ ως κόμμα, έτσι που ήταν κάποτε. Αυτές τις ημέρες της έντονης ενδοκυβερνητικής και εσωκομματικής διαμάχης, το ειδικό βάρος των «κομματικών», των κ. *Λαλιώτη, Γεννηματά*, κ.ά. είναι πολύ μικρό έως ελάχιστο. Οι φιλοκυβερνητικές εφημερίδες «παίζουν» μόνον με τους παλαιοκομματικούς, μεταξύ των οποίων ορίζουν και τον πιθανό διάδοχο του κ. Παπανδρέου. Τα «παιδιά - θαύματα» δεν υπάρχουν πια, έσβησαν κι αυτά μαζί με το φως που τα φώτιζε και τα δημιούργησε.

Ο λόγος του κ. **Γεννηματά** είναι μόνον ο λόγος του «καλαθιού της νοικοκυράς», μια «φωνή τιμιότητας», που όμως δεν είναι τίποτα άλλο πέραν αυτού. Επειδή δεν υπάρχει τίποτα από πίσω της. Τα μεγάλα οράματα για το σοσιαλισμό, την Αλλαγή, τον εκσυγχρονισμό, το ΕΣΥ και όλα τα συναφή, έμειναν μόνο οράματα, λόγια που όταν τα εκφωνεί ο κ. Παπανδρέου από κάποιο μπαλκόνι παίρνουν μια στιγμιαία υπόσταση που διαρκεί μέχρι την κάλπη. Όταν όμως επιχειρεί να τα εκφωνήσει κάποιος επίδοξος διάδοχός του, τα ίδια αυτά «οράματα», γίνονται παραμύθια για μικρά παιδιά που κανείς δεν τα πιστεύει.

Όλοι οι επιφανείς των «κομματικών» του ΠΑΣΟΚ απέδειξαν ότι στερούνται δικής τους πολιτικής ύπαρξης, γι' αυτό και ο πολιτικός τους λόγος είναι αφηρημένος, γι' αυτό και δεν πήραν ποτέ θέση στα μεγάλα προβλήματα αυτής της χώρας αλλά μόνον στα επιμέρους και στα μικρά, όπως και για αυτό δεν διαφώνησαν ποτέ. Πώς λοιπόν μπορούν τώρα να προβάλλονται ως ηγέτες;

Τι μένει λοιπόν μετά τον Ανδρέα; Η μόνη λύση που προβάλλει στο ΠΑΣΟΚ από τα ίδια τα πράγματα, θα είναι ένα διευθυντήριο, πέντε ή επτά, ή δεν έχει σημασία, πόσων στελεχών. Το οποίο όμως θα είναι μόνο ένα διευθυντήριο της ήττας, επειδή δεν θα το συνέχει τίποτα άλλο εκτός από το φόβο της ήττας. Τι άλλο θα είχε να υπερασπίσει εκτός από την παραμονή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία; Και με τι άλλο θα μπορούσε να κινητοποιήσει τους οπαδούς του ΠΑΣΟΚ εκτός από το φόβο της απώλειας της εξουσίας, εξ ου και οι κραυγές περί της δεξιάς που βρίσκεται «προ των πυλών»; «Προ των πυλών», καραδοκεί απλώς η ήττα.

Όσον αφορά τον ίδιο τον πρωθυπουργό, λέγεται ότι έχει αγανακτήσει με όλα αυτά και όταν επιστρέψει «*θα πέσουν πολλά κεφάλια*». Διόλου απίθανο αν και θα είναι δύσκολο να βρει άλλα κεφάλια να του κάνουν την ίδια δουλειά ή να σκέφτονται απλώς. Το ερώτημα όμως είναι άλλο: Θα γυρίσει ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου από το Λονδίνο;

Δεν εννοούμε φυσικά την καρδιά του —ελπίζουμε ότι θα γυρίσει υγιείς— ούτε τη συζυγική του κατάσταση. Εννοούμε την ψυχολογία του, επειδή μόνον με αυτή μπορεί κανείς να ερμηνεύσει ασφαλώς τις προθέσεις του. Υπάρχουν λοιπόν πολλοί και καλά πληροφορημένοι παρατηρητές των πολιτικών μας πραγμάτων που πιστεύουν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου έχει κουραστεί, δεν έχει —και ούτε μπορεί να έχει έτσι που ήρθαν τα πράγματα— άλλες φιλοδοξίες. Συνεπώς ενδέχεται να χρησιμοποιήσει την περιπέτειά του για να αρχίσει να απαγκιστρώνεται από την πρωθυπουργία.

Ο λόγος είναι απλός. Πριν ο κ. Παπανδρέου εισαχθεί στο Σαιν Τόμας, γνώριζε ότι το αποτέλεσμα των προσεχών εκλογών θα είναι πολύ αμφίβολο για το ΠΑΣΟΚ. Είναι βέβαιο ότι η δυσμενής αυτή για το ΠΑΣΟΚ προοπτική, επιδεινώθηκε σήμερα από τη χρονίζουσα ασθένεια του κ. Παπανδρέου και θα επιδεινώνεται όσο θα μένει κλινήρης, κυρίως επειδή στην ψυχολογία των ψηφοφόρων θα επικρατεί όλο και πιο πολύ η λογική της μεταανδρεικής περιόδου. Σήμερα λοιπόν προσφέρεται μια μοναδική ευκαιρία στον κ. Παπανδρέου για μια ένδοξη αποχώρηση ή για μια ένδοξη ήττα, αν αποφασίσει να κάνει τις εκλογές με την απλή αναλογική.

Στην τελευταία περίπτωση θα μπορέσει να πει ότι «το ΠΑΣΟΚ έχασε επειδή ικανοποίησε το αίτημα της Αριστεράς για την απλή αναλογική». Θα μπορέσει έτσι να περιμένει «ως εθνική εφεδρεία» να κληθεί για να φωτογραφίσουν αυτόν στα σκαλοπάτια του προεδρικού μεγάρου το 1990.

Το άλλο σενάριο που συζητούν οι πολιτικοί κύκλοι της Αθήνας είναι αυτό των πρόωρων εκλογών, μετά την εξαγωγή του κ. Παπανδρέου από το νοσοκομείο και την πλήρη αποθεραπεία του, δηλαδή σε δυο μήνες το νωρίτερο. Στην περίπτωση αυτή ο κ. Παπανδρέου θα θελήσει να αναχαιτίσει τη φθορά της κυβέρνησής του και να αντιστρέψει το λαϊκό αίσθημα εκμεταλλευόμενος τη συμπάθεια που δημιουργεί προς το πρόσωπό του η ασθένειά του. Αλλά γι' αυτό χρειάζεται πολλή δουλειά, τύχη για το ΠΑΣΟΚ. Μητσοτάκης στη Δεξιά, Αριστερά εν διαλύσει και —κυρίως αυτό— να μετατραπούν όλοι οι Έλληνες σε λωτοφάγους που θα έχουν ξεχάσει το ΠΑΣΟΚ του Τόμπρα, των σκανδάλων και της ανευθυνότητας.

Δεν περιμένουν πολλά καλά μαζί να συμβούν; Το πιθανότερο είναι ότι κάποια ιστιοσανίδα θα προκύψει, ξαφνικά. ■

ΓΡΟΘΙΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΟΜΑΧΙ

του Ρεπόρτερ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ενωτική ατμόσφαιρα και επικλήσεις στον «μεγάλο παρόντα - απόντα» είναι οι δυο κυρίαρχες επιδιώξεις για τη Θεσσαλονίκη το ερχόμενο Σαββατοκύριακο. Επικεφαλής της κομματικής πανστρατιάς από ολόκληρη τη Μακεδονία, τη Θράκη, τη Θεσσαλία και την Αθήνα ο κ. Κώστας Λαλιώτης, που δίνει τις οργανωτικές εξετάσεις της ζωής του, μετά την αποτυχία της τοπικής «περεστρόικας».

ΕΑΝ ΣΤΗΝ τοπική κομματική ανασυγκρότηση δεν αποδείχθηκε καθόλου αποτελεσματική η χρήση της κρατικής μηχανής, το ερχόμενο Σαββατοκύριακο το ΠΑΣΟΚ ως κυβερνητικό κόμμα, πρόκειται να κάνει πλούσια την παρουσία του, με τη μετάβαση εκεί δεκάδων υπουργών και υφυπουργών, διοικητών, προέδρων, γενικών κάθε κατηγορίας και άλλων κρατικοδίαιτων. Αυτοί μαζί με τους παρατρεχάμενους και τα κομματικά στελέχη, θα δώσουν τον τόνο ενότητας και ενθουσιασμού στο «Παλαί Ντε Σπορ» και στις άλλες εκδηλώσεις του διήμερου της ΔΕΘ.

ΜΑΖΙ θα δώσουν εξετάσεις οργανωτικής επιτυχίας ο κ. Λαλιώτης και οι συν αυτώ κυρίως στο επίπεδο της ελεγχόμενης αλλά αυθόρμητης συμπεριφοράς, δηλαδή χωρίς ιδιαίτερες εκδηλώσεις λ.χ. προς τον κ. Μένιο Κουτσόγιωργα εις βάρος του κ. Ι. Χαραλαμπόπουλου ή του κ. Γιάννη Αλευρά, προκειμένου να δοθεί από το σκηνοθέτη της όλης τελετής κ. Δημήτρη Μαρούδα η εικόνα *«ενθουσιασμού, μάχης και αισιοδοξίας για το μέλλον»*. Εικόνα που θα παρακολουθεί με ειδική τηλεοπτική σύνδεση στο δωμάτιό του στο Λονδίνο και ο «μεγάλος τιμονιέρης».

ΗΔΗ ο κ. Κουτσόγιωργας στην ομιλία του, δέκα δακτυλογραφημένων σελίδων έχει περιλάβει πολλές υμνητικές αναφορές στον κ. Α. Παπανδρέου με αντάλλαγμα να μην περιορισθεί σε τυπικό χαιρετισμό αλλά στην εκφώνηση μιας εικοσάλεπτης πολιτικής ομιλίας. Γεγονός το οποίο δυσαρέστησε όσους έμαθαν ότι ο *«κύριος βήτα αντιπρόεδρος»* μεθόδευσε και πέτυχε να εμφανισθεί ως ένα είδος *δεύτερου*.

ΓΙΑΤΙ, δεν πρέπει να διαφεύγει από την προσοχή κανενός ότι οι κάθε είδους «δελφινολογικές» κινήσεις τον τελευταίο καιρό μέσα στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ, δεν έχουν τον χαρακτήρα της προετοιμασίας για τη «μετα-ανδρεική» εποχή, δηλαδή, αρχηγικού χαρακτήρα επιδιώξεις. Έχουν το χαρακτήρα προώθησης απλώς στη θέση του «δεύτερου τη τάξει» του προσωρινού αναπληρωτή. Τίποτα περισσότερο.

ΟΛΟΙ, ως συνυπεύθυνοι τα τελευταία χρόνια σε κάθε είδους «αθλιότητες» της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ (αντιδημοκρατικές αποφάσεις, διαγραφές, τυφλή υποταγή στα κελεύσματα του Καστριού κ.λπ.) και ευνουχισμένοι πολιτικά και ιδεολογικά (π.χ. οι κ. Γιώργος Γεννηματάς και Κ. Λαλιώτης θεωρούνται απλώς ως κάποιες «αποχρώσεις» συμπεριφοράς και τίποτα περισσότερο) δεν έχουν ούτε το σθένος, ούτε τη θέληση να επιδιώξουν κάτι περισσότερο. Να υπερβούν τα «πλαίσια νομιμότητας» της αρχηγίας του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, που εκτείνονται από το θέμα του «Μανιφέστου» έως το θέμα Λούβαρη και Κοσκωτά.

ΟΛΟΙ λοιπόν οι *συνυπεύθυνοι* και *ευνουχισμένοι* είναι φυσικό να επιδίδονται σε δημόσιες διαβεβαιώσεις νομιμότητας και υποταγής και στο παρασκήνιο στις «γροθιές κάτω από το στομάχι».

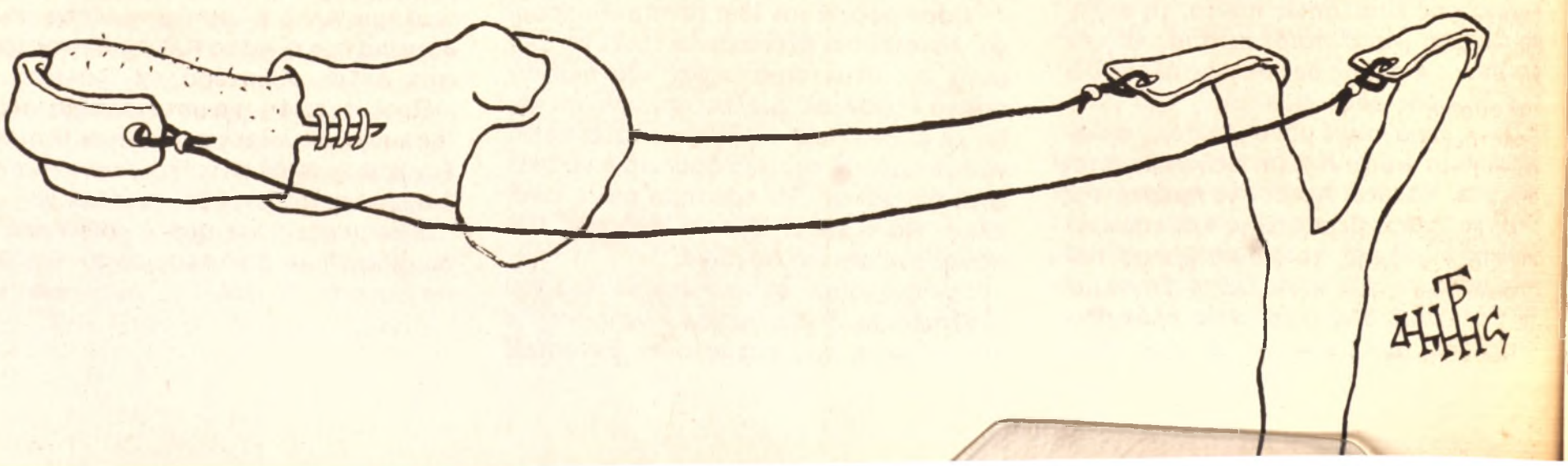
ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι ο κ. Γιάννης Χαραλαμπόπουλος με τρεις τηλεφωνικές επικοινωνίες του με το Λονδίνο μέσω Αγγέλας, πέτυχε να μην εμφανισθούν στη Θεσσαλονίκη μόνο οι κ. Κουτσόγιωργας και Ρουμελιώτης σε (προσωρινούς) πρώτους ρόλους αλλά και ο ίδιος. Όσο και εάν η συνέντευξη Τύπου στη «Ρέμβη» —που φέτος θα δώσει ο κ. Χαραλαμπόπουλος— παραδοσιακά αφορούσε σε θέματα —από την εποχή του 1984 με τις καταγγελίες *«περί Εφιάλτη»*— εσωτερικής πολιτικής.

ΕΙΝΑΙ επίσης χαρακτηριστικό ότι στην πρώτη και την τρίτη σύσκεψη, που συγκάλεσε ο κ. Κουτσόγιωργας απέφυγαν να πάνε οι υπουργοί κ. Ευάγ. Κουλουμπής, Μελίνα Μερκούρη, Νίκος Ακριτίδης και Γιάννης Ποττάκης και απλώς έστειλαν αναπληρωτές τους. Κι αυτό, όπως είπαν δυο από αυτούς στο «ΑΝΤΙ», προκειμένου να μην δώσουν λαβή ότι εξυπηρετούν τα σχέδια πρωτοκαθεδρίας του Μένιου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ πλευρά, ο περίλυπος τον τελευταίο καιρό κ. Γιάννης Αλευράς (που σπεύδει να ανακοινώσει τις επαφές του με τους πολιτικούς αρχηγούς και τον κ. Κ. Καραμανλή για τα νεώτερα της υγείας του Πρωθυπουργού) φαίνεται να προωθεί τη συμμαχία του με τον κ. Αντ. Λιβάνη και δεν θεωρείται τελείως αμέτοχος στο θέμα της δήλωσης του «πόθεν έσχες» του κοινού αντιπάλου τους κ. Μένιου Κουτσόγιωργα. Θέμα το οποίο ο κ. Κουτσόγιωργας, «πατώντας στη λούμπα», το αντιμετώπισε με το γνωστό, πολιτικό του κυνισμό.

ΑΛΛΑ και στο χώρο των εξωτερικών σχέσεων οι «γροθιές κάτω από το στομάχι» πολλαπλασιάζονται εφόσον ο υπουργός Εξωτερικών κ. Κάρολος Παπούλιας δεν θεώρησε σκόπιμο να ενημερώσει καν τον «αρμόδιο» αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης κ. Γ. Χαραλαμπόπουλο για τις συνομιλίες, που θα είχε στην Άγκυρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ, η εικόνα της «αρραγούς», ενότητας το ερχόμενο Σαββατοκύριακο δεν πρόκειται να συγκαλύψει για πολύ (ίσως και καθόλου) το παιχνίδι της αλληλοεξόντωσης, που διεξάγεται στα κρυφά, με «μεθόδους ΠΑΣΟΚ», δηλαδή πόσο ο ένας θα πλήξει τον άλλο, προκειμένου να πέσουν οι μετοχές του στον «μεγάλο αρχηγό». ■

αντιλαλοι

□□□ **ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ.** Σε άλλη στήλη (του Τύπου) επισημάναμε τη μετονομασία του «*μεσάζοντος*» ή «*μεταφραστή*» αξιότιμου κ. **Γ. Λούβαρη** σε «*επιχειρηματία*» από το «ΒΗΜΑ» της 4/9. Δεν πέρασαν δυο εικοσιτετράωρα και πληροφορηθήκαμε ότι ο κ. Γ. Λούβαρης μετονομάστηκε τελικώς «*κουμπάρος*».

□□□ **ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ.** Κυκλοφορεί: «*Η Μαφία άλλαξε όνομα γιατί συνδέθηκε με το όνομα "Κοσκωτά"*».

□□□ **ΑΛΧΗΜΕΙΕΣ.** Καθώς μπήκαμε σε προεκλογική περίοδο, το ρουσφέτι άρχισε να νουθετεί. Ιδού τι καταγγέλλει ο Σύλλογος Αριχετεκτόνων για τη δραστηριότητα του ΥΠΕΧΩΔΕ:

«Ο ΣΑΔΑΣ επισημαίνει ότι νομοθετικές ρυθμίσεις οι οποίες θεσπίστηκαν για να λειτουργήσουν ευεργετικά στην ανασυγκρότηση των πόλεων και των οικισμών της χώρας αρχίζουν να χρησιμοποιούνται εξυπηρετώντας διαμετρικά αντίθετους σκοπούς. Για παράδειγμα με το Π.Δ. της 29.5.88 - ΦΕΚ 457 Δ εγκρίθηκε η μεταφορά συντελεστή από ακίνητο που βρίσκεται στα όρια της Κοινότητας Αμπελώνα Ν. Λάρισας σε ακίνητο στα όρια του Δήμου Αγ. Παρασκευής Ν. Αττικής (!) και μάλιστα με τρόπο που να δεσμεύεται απόλυτα η αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου που θα κατασκευαστεί, αφού το εγκριτικό Π.Δ. συνοδεύεται από πλήρη αρχιτεκτονική μελέτη.

Με αυτό τον τρόπο το χρήσιμο εργαλείο που μπορεί να είναι ο Ν. 880/79 εξουδετερώνεται διπλά, δεδομένου ότι αφενός μεταφέρει συντελεστή από την περιφέρεια προς το κέντρο και μάλιστα προς το Λεκανοπέδιο Αττικής και αφετέρου μπορεί να οδηγήσει σε παρερμηνείες υποκατάστασης της λειτουργίας των ΕΠΑΕ φέροντας προς έγκρισή τους πλήρως εγκεκριμένα κτίρια.

Ο ΣΑΔΑΣ γνωρίζει ότι ο Ν. 880/79 αρχίζει να χρησιμοποιείται ευρύτατα και για τον λόγο αυτό θεωρεί ότι θα πρέπει επιτέλους να τεθούν οι όροι και οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες θα είναι δυνατή η μεταφορά του συντελεστή, με τη χρησιμοποίηση και των προτάσεων των μελετών της ΕΠΑ.

Μέχρι να οριστικοποιηθούν οι παραπάνω όροι στη διατύπωση των οποίων προτίθεται να λάβει ενεργό μέρος, ο ΣΑΔΑΣ θεωρεί απαράδεκτη την τέτοιου είδους χρησιμοποίηση μεταφοράς συντελεστή και απαιτεί την ανάκληση του συγκεκριμένου Π.Δ. και όσων άλλων έχουν στο μεταξύ εκδοθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία έκδοσης και εξυπηρετούν ανάλογους σκοπούς».

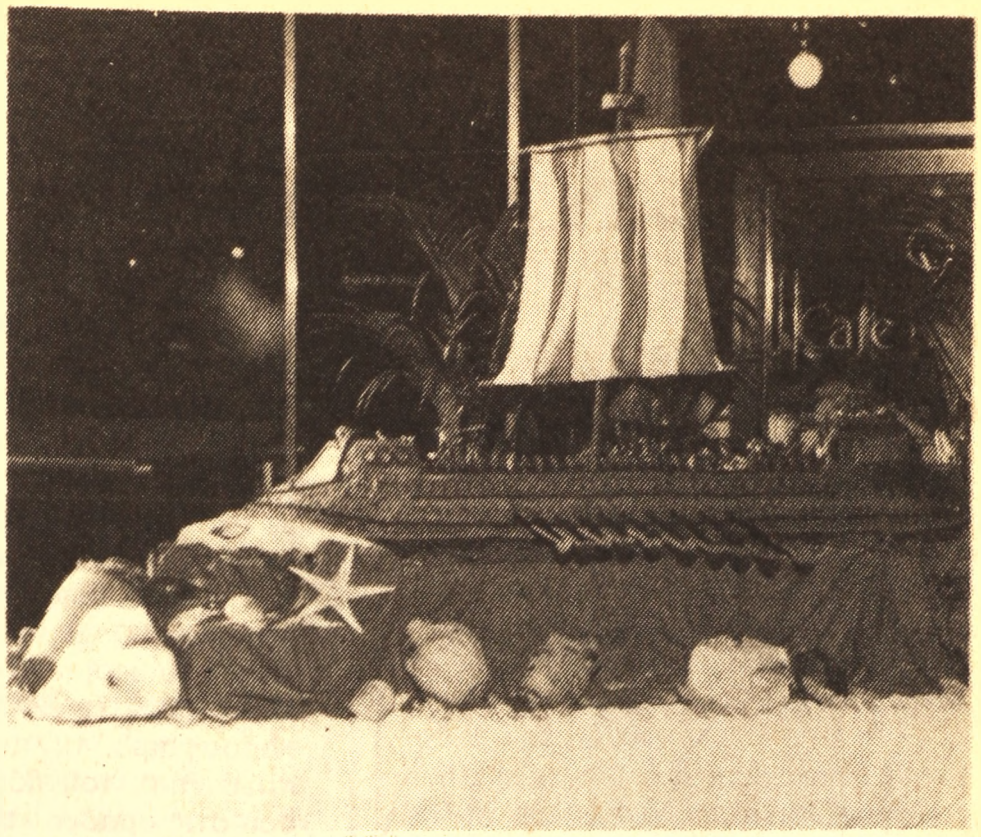
□□□ **ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ.** Και αίφνης εμφανίσθηκε στο Σαίντ - Τόμας και ο τέως κυβερνητικός εκπρόσωπος και νυν επί του «στρατηγικού σχεδιασμού» της Γραμμής Α.Ε, κ. **Γιάννης Ρουμπάτης.** Οι εκεί δημοσιογράφοι λαχτάρησαν ότι εξασφάλιζε αποκλειστική συνέντευξη για τις «24 ΩΡΕΣ». Η αλήθεια είναι ότι εκτός που πήγε να υποβάλει σέβη και συμπάθεια, λειτούργησε και ως προπομπός του «δρα» που πάει στο τέλος της επόμενης βδομάδας στο Λονδίνο.

□□□ **ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΥΦΛΗ.** Ο κ. *Αλέκος Ακριβάκης*, πρόεδρος της Ολυμπιακής και προϊστάμενος της κ. Δήμητρας Λιάνη, πρόκειται σύντομα να αποχωρήσει από την εταιρεία. Ο λόγος είναι ότι περιλαμβάνεται στη λίστα την οποία θα υπερψηφίσουν οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Ακριβάκης θα ανταμειφθεί με τον τρόπο αυτό από τον Πρόεδρο, ίσως για να τον παρηγορήσει από την απώλεια αποδόσεως του τίτλου του «*κουμπάρου*». Ως προς την απόδοση του τίτλου —για να πούμε και του στραβού το δίκιο— την προτεραιότητα είχε ο κ. Λάμπρος Κανελλόπουλος και ο, «τελικώς δικαιωθείς», κ. Γ. Λούβαρης. Αλλά η καταχώρηση του προέδρου της ΟΑ στις εκλογικές λίστες αποδίδει τουλάχιστον δικαιοσύνη, στον άνθρωπο που φρόντισε να ικανοποιήσει μερικές περιφερειακές οργανώσεις με τους αξιοκρατικούς διορισμούς στην Ο.Α.

Στο μεταξύ, εμείς αισθανόμαστε, ήσυχοι αφού η τυφλή δικαιοσύνη του Μένιου δεν μας εδίωξε για όσα έχουμε γράψει στο παρελθόν για την ΟΑ. Όχι όπως την άλλη φορά που «μας έβαλε πιπέρι» στο στόμα όταν, μετά την αποκάλυψη του νυν «κουμπάρου» Λούβαρη, μας επιδικάστηκε πρόστιμο 6 εκατομμυρίων δραχμών γιατί θίξαμε «την τιμή και την υπόληψη» του μεγαλέμπορου όπλων Θωμά Λιακουνάκου. Ο κ. **Κουτσόγιωργας** διαβεβαιώνει ότι η *Δικαιοσύνη είναι τυφλή* και δεν μπορεί να διαβάσει όσα γράφονται. Το σύστημα της τυφλής αναγνώσεως δεν προβλέπεται εξάλλου από τα προγράμματα εκσυγχρονισμού ενόψει του 1992...

Κάτω τα χέρια από τα γλυκά! Υπάρχει η αρχιτεκτονική, η διακόσμηση σπιτιών και αυτοκινήτων, η ένδυση, πολλές ευκαιρίες τέλος πάντων για να βγάλουν το άχτι τους οι αρχιερείς της κακογουστιάς. Βάλτε φρένο λοιπόν παιδιά, μην μας κόβετε την όρεξη για τα παράγωγα της ζαχαροπλαστικής.

Στη φωτογραφία η τούρτα-τριήρης που «ναυπηγήθηκε» στις κουζίνες του Intercontinental **ειδικά για τις γιορτές των «Ποσειδωνίων» και υπερηφάνως απεστάλη (ως φωτογραφία) για να καταχωρηθεί στο βιβλίο Γκίνες, όχι για την κακογουστιά του αλλά γιατί ήταν το «μεγαλύτερο γλύκισμα που έχει γίνει ποτέ». Ελλάδα με τις τριήρεις σου και τους φουστανελάδες!...**

«Η ελευθερία κρατείται αιχμάλωτη»

Η πρωτοβουλία, που πήρε πρόσφατα το ελληνικό υπουργείο Πολιτισμού στη διοργάνωση του Συμποσίου «Πολιτιστικό μέτωπο εναντίον του απαρτχάιντ», ήταν φυσικά λίαν συμπαθής και διόλου αξιοκατάκριτη —όπως άλλωστε και η παρουσία της ίδιας της υπουργού Πολιτισμού.

Αν εξαιρέσουμε όμως τη θετική θεώρηση αυτού καθεαυτού του γεγονότος, προκύπτουν ορισμένα εύλογα ερωτήματα.

Πώς είναι δυνατόν μία κυβέρνηση, και μάλιστα σοσιαλιστική, να εμφανίζεται «διχασμένη» σε ένα τόσο καίριο ζήτημα; Ψηφίζοντας από τη μία πλευρά —την πολιτική— στην 42η Σύνοδο του ΟΗΕ υπέρ της αποχής από τα αντιρατσιστικά μέτρα και οργανώνοντας από την άλλη πολιτιστικά συμπόσια εναντίον του απαρτχάιντ;

Και εάν μέσα στο διάστημα Δεκεμβρίου '87 - Σεπτεμβρίου '88 η πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ μεταβλήθηκε ριζικά, γιατί δεν ανακαλεί δημόσια;

Εάν πάλι το υπουργείο Πολιτισμού διαχωρίζει τη θέση του, δεν απαιτείται τουλάχιστον μία διευκρίνιση όχι μόνον στον ελληνικό λαό αλλά και στους ξένους προσκεκλημένους;

Προς τι αυτή η μυστικοπαθής στάση της υπουργού Πολιτισμού και η συστηματική αποφυγή των δημοσιογράφων;

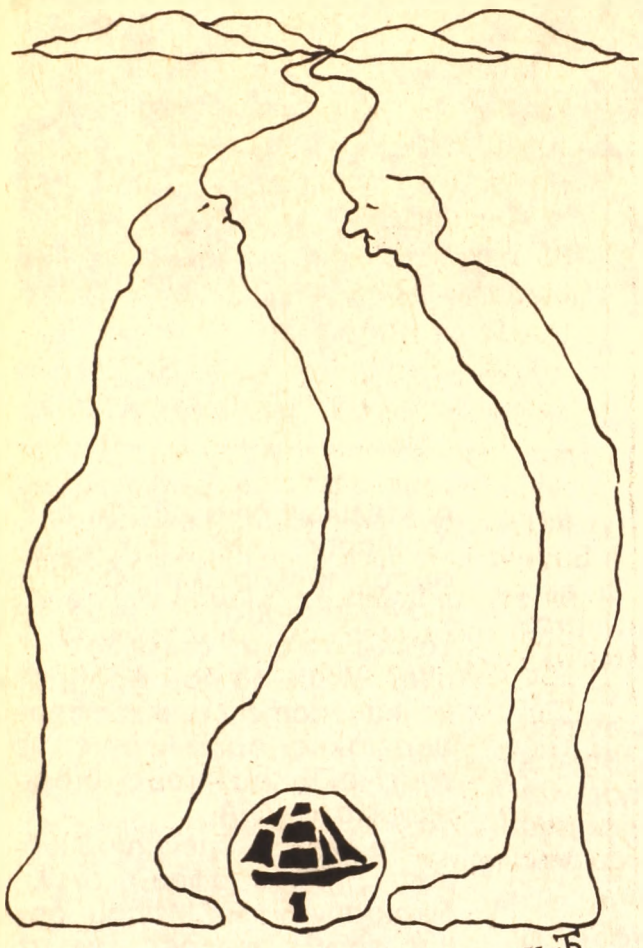
Με ποιον τρόπο οφείλει να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη, αν μη τι άλλο μέσω μιας πλήρους ενημέρωσης;

Κ. Λ

ΚΟΣΚΩΤΑΣ-ΒΑΡΔΙΝΟ ΓΙΑ

του Βασίλη Ζήση

Η πολιτική οικονομία του πρωταθλήματος οι

Εμείς θέλαμε τον Ολυμπιακό για να κάνουμε την πλάκα μας. Ήταν ένα χόμπυ για μας, έστω και πανάκριβο. Δεν τον θέλαμε για τα επαγγελματικά ή άλλα συμφέροντά μας, τα δικά μας τα καράβια ταξιδεύουν έξω και δεν έχουμε ανάγκη την κυβέρνηση.

Τα λόγια αυτά του κ. **Ζάχου Κρίτσα**, φίλου και στενού συνεργάτη του κ. **Νταϊφά** στον «Ολυμπιακό», μας ήρθαν στο νου, αυτές τις ημέρες που περιμένουμε να αρχίσει το πιο «πολιτικοποιημένο» πρωτάθλημα από όλα όσα έχουν γίνει μέχρι σήμερα. Ένα πρωτάθλημα που θα διεξαχθεί στην πραγματικότητα σε «άλλα» γήπεδα από αυτά που γνωρίζουμε —μέσα σε κλιματιζόμενες αίθουσες χρηματιστηρίων και πολυτελή γραφεία επιχειρηματιών— και με ένα διαιτητή απαρχής και εξ ορισμού «πουλημένο», την κυβέρνηση.

Πρωταγωνιστές αυτού του πρωταθλήματος θα είναι φυσικά πάλι ο «Ολυμπιακός» και ο «Παναθηναϊκός». Όχι όμως ως οι συμπαθείς «γάβροι» και «βαζέλες», αλλά ως μετοχές σε ένα χρηματιστήριο «αξιών», τις υψηλότερες τιμές του οποίου διεκδικούν οι κ. **Κοσκωτάς** και **Βαρδινογιάννης**.

Το καλοκαίρι που πέρασε πήραμε μια καλή γεύση της αντιπαράθεσης που ξέσπασε στα αποδυτήρια των γηπέδων και στους διαδρόμους της ΕΠΟ και της ΕΠΑΕ με την είσοδο του κ. Κοσκωτά στον αγωνιστικό χώρο. Αφορμή ήταν η κινητοποίηση της Ένωσης Επαγγελματικού Ποδοσφαίρου (ΕΠΑΕ) με αιτήματα την αναθεώρηση του θεσμικού καθεστώτος που διέπει σήμερα το ελληνικό επαγγελματικό ποδόσφαιρο, την αύξηση, αλλά και θεσμοθέτηση του ήδη χορηγούμενου ποσού στις ομάδες και τη συμμετοχή τους στα κέρδη του ΠΡΟ-ΠΟ.

Ο κ. Κοσκωτάς τάχθηκε αμέσως στο πλευρό του Προέδρου της ΕΠΑΕ κ. **Χάρρυ Κλυν,** υιοθέτησε όλα τα αιτήματά τους και συμφώνησε να κατέβουν σε απεργία πριν αρχίσει το πρωτάθλημα, αν ο αναπληρωτής υπουργός Πολιτισμού και αρμόδιος για τον αθλητισμό κ. Θεόδωρος Στάθης δεν ικανοποιούσε πάραυτα τα αιτήματά τους.

Ο κ. **Στάθης,** που μόλις είχε αναλάβει τα καθήκοντά του και γνώριζε τον κ. Κλυν μόνο από τους δίσκους του, δεν ήξερε τι να κάνει όταν είδε τον κ. Κοσκωτά να ετοιμάζεται να κατέβει με πανώ και με «ντουντούκες» στους δρόμους και άκουσε τον κ. Κλυν να ψιθυρίζει, έκπληκτος από τον απρόσμενο σύμμαχό του «*γκράτσια Κοσκώτας*».

«*Τι να κάνω, τι να κάνω*», μονολογούσε ο κ. Στάθης, όταν ο κ. Παπανδρέου, που τότε νόμιζε ακόμα ότι ήταν υγιής, του έριξε μια ιδέα. «*Γιατί δεν βρίσκεις εκείνον τον* **Λούβαρη,** *που είναι και αθλητικός παράγων*»; Όμως ο κ. Λούβαρης που «δεν χωνεύει» και πολύ τον κ. Στάθη από τον καιρό που ο τελευταίος ήταν στο υπουργείο Άμυνας, δεν είχε καμιά όρεξη να αναμιχθεί στη διένεξη. Άλλωστε, ο κ. Στάθης δεν τον επαναπρότεινε, όπως ο κ. Βαλυράκης, ως «αριστίνδην» μέλος της ΕΠΟ.

Τελικά, ο από μηχανής Θεός, βρέθηκε στο πρόσωπο του κ. Βαρδινογιάννη, ο οποίος συνειδητοποιώντας τον κίνδυνο που τον απειλούσε με την πρωτοκαθεδρία του κ. Κοσκωτά στα ποδοσφαιρικά πράγματα, έφτασε μέχρι του σημείου να εμφανιστεί για πρώτη φορά στη ζωή του στα γραφεία της ΕΠΑΕ και να πάρει μάλιστα μέρος σε συνεδρίασή της.

Η θέση του κ. Βαρδινογιάννη ήταν συμβιβαστική εξ αρχής. Για να μην μείνει έξω από το χορό συμφώνησε με τα αιτήματα των ομάδων, αλλά πρότεινε να διαπραγματευτούν πρώτα με τον κ. Στάθη, να άρχιζε το πρωτάθλημα και αν ο τελευταίος δεν ικανοποιούσε τα αιτήματά τους να κατέβαιναν σε απεργία το Δεκέμβριο. Σημειώνεται ότι οι μόνες ομάδες που αντιδρούσαν με την απεργία ήταν αυτές που ελέγχονται από τον κ. Βαρδινογιάννη, δηλαδή, ο «Παναθηναϊκός», ο ΟΦΗ, ο «Ολυμπιακός» Βόλου και ο «Απόλλων» Αθηνών.

> «Όταν παίζαμε μπάλα στην αλάνα της γειτονιάς μας, «σέντερ φορ» έπαιζε πάντα ένα παιδί που όχι μόνο δεν ήξερε από ποδόσφαιρο αλλά ήταν και χοντρό. Ρωτούσαμε λοιπόν κάθε Κυριακή τον «αρχηγό» γιατί βάζει τον «χοντρό σέντερ φορ»;»

Τελικά η λύση που βρέθηκε ήταν αυτή που πρότεινε από την αρχή ο κ. Βαρδινογιάννης. Ο κ. Στάθης συμφώνησε να δημιουργηθεί μια επιτροπή που θα μελετήσει το βασικό αίτημα των ΠΑΕ, δηλαδή να επιστρέψει η διοργάνωση του πρωταθλήματος στους φυσικούς φορείς του, δηλαδή τις ομάδες, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο του επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Και το σημαντικότερο, αυξήθηκε η επιχορήγηση που παίρνουν οι ομάδες της πρώτης κατηγορίας, που αναμένεται να φτάσει τώρα γύρω στα 100 εκατομμύρια για την κάθε μια. Έτσι όλοι περιμένουν τώρα το Δεκέμβριο να δουν τι θα γίνει.

Ο κερδοφόρος Κοσκωτάς

Μια πρώτη ανάγνωση όλων αυτών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο κ. Κοσκωτάς ίσως δεν είναι και τόσο φιλοκυβερνητικός και ότι υπερασπίζει πρώτα απ' όλα τα οικονομικά του συμφέροντα, πηγαίνοντας με το μέρος των φτωχών ΠΑΕ. Σύμφωνα με την ίδια θεώρηση των ποδοσφαιρικών πραγμάτων, ο κ. Βαρδινογιάννης αποφάσισε να αναμιχθεί ενεργά στον ποδοσφαιρικό συνδικαλισμό μόνο και μόνο για να μην χάσει την πρωτοκαθεδρία από το «δόκτορα».

Υπάρχει όμως και άλλο παρασκήνιο.

...ΝΗΣ ΣΤΗ ΣΕΝΤΡΑ

...ρνοι της θύρας «7» και οι παλιοί της αλάνας

πολύ πιο σημαντικό και καθοριστικό για το μέλλον του ελληνικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Σύμφωνα με την άποψη του κ. Κοσκωτά ο εκσυγχρονισμός του ποδοσφαίρου είναι ο μοναδικός τρόπος για την αύξηση των κερδών. Η άποψη του κ. Βαρδινογιάννη είναι πιο «επαρχιώτικη». Θέλει να μείνουν τα πράγματα όπως είναι, για να «*κάνουμε την πλάκα μας*» και «*να είμαστε και δημοφιλείς*».

Ο κ. Κοσκωτάς θέλει λοιπόν «να βγάλει λεφτά» και από το ποδόσφαιρο και ίσως κυρίως από αυτό. Θεωρεί λοιπόν ότι «*οι ΠΑΕ πρέπει να είναι κερδοφόρες επιχειρήσεις, αν όχι όλες τουλάχιστον οι μεγάλες, όπως οι δικές μας*». Για να είναι όμως κερδοφόρος ο «Ολυμπιακός» πρέπει να παίζουν και άλλες ομάδες και να ανεβεί η αγωνιστικότητά τους για να πηγαίνει κόσμος στα γήπεδα. Επειδή ο «Ολυμπιακός» δεν μπορεί φυσικά να παίζει μόνος του ή μόνο με τον «Παναθηναϊκό» και την ΑΕΚ.

Χρειάζεται λοιπόν ο κ. Κοσκωτάς και τους ιεραπόστολους που τους καλοταΐζουν πριν τους φάνε. Αυτοί είναι οι άλλες ομάδες, οι φτωχές ΠΑΕ, όπως η «Δόξα» Δράμας και η «Παναχαϊκή», οι οποίες πρέπει να βρουν κανένα φράγκο για να ανεβάσουν την αγωνιστικότητά τους και να τραβήξουν κόσμο στα γήπεδα. Ο στόχος αυτός περνάει φυσικά μέσα από την αύξηση της επιχορήγησης από το ΠΡΟΠΟ, πράγμα το οποίο επιτεύχθηκε όπως είδαμε και από ένα εκατομμύριο, που έπαιρναν κάποτε οι ομάδες της πρώτης κατηγορίας, έφτασαν σήμερα στα εκατό. Βέβαια, αυτά τα χρήματα δεν φτάνουν στη «Δόξα» Δράμας για να πάρει κάποτε το πρωτάθλημα, αλλά αυτό δεν ενδιαφέρει τον κ. Κοσκωτά. Το θέμα είναι να γίνεται «τζόγος», να πουλιούνται εισιτήρια και να αυξάνει ο προσωπικός λογαριασμός του.

Αλλά οι στόχοι του δόκτορα δεν σταματούν εδώ, δεν του αρκεί μόνο το ελληνικό πρωτάθλημα και λέει στους συνομιλητές του: «*Η άνοδος της ανταγωνιστικότητας των μικρών ομάδων, μέσα από την αύξηση της επιχορήγησης και της ποιότητας του ποδοσφαίρου, θα έχει θεαματικά αποτελέσματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου τα χρήματα είναι πάρα πολλά από τις διαφημίσεις*». Και φαίνεται ότι έχει δίκιο αν σκεφτούμε ότι η ομάδα μπάσκετ του «ΑΡΗ» που δεν είναι επαγγελματική, εισπράττει σήμερα μόνο από διαφημίσεις 200-300 εκατομμύρια το χρόνο και έχει κέρδος. Φανταστείτε τώρα τι έχει να εισπράξει ο κ. Κοσκωτάς από μια επιτυχημένη καριέρα του «Ολυμπιακού» στην Ευρώπη.

Και ο «λοκάλ» Βαρδινογιαννης

Αυτή η δυναμική του κ. Κοσκωτά δημιουργεί όπως είναι φυσικό πολλά προβλήματα στον κ. Βαρδινογιάννη, που αν δεν θέλει να χάσει την αρχηγία του στο ελληνικό ποδόσφαιρο, είναι αναγκασμένος να αντιμετωπίσει την εμπορευματική λογική του αντιπάλου του περί ποδοσφαίρου. Αναγκάζεται έτσι να συνδικαλίζεται και να διαπραγματεύεται λύσεις με την κυβέρνηση, προσπαθώντας να καθυστερήσει αυτό που επιδιώκει ο κ. Κοσκωτάς.

Και η κυβέρνηση; Τι κάνει η κυβέρνηση για όλα αυτά; Τίποτα άλλο από το να εξυπηρετεί τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου στο ποδόσφαιρο· αυτή είναι η απάντηση.

Όταν ξέσπασε η διένεξη ΕΠΑΕ - Στάθη ο κ. **Λαλιώτης** του ΠΑΣΟΚ ήθελε να ικανοποιηθούν τα αιτήματα του κ. Κοσκωτά και να ανατεθεί η διοργάνωση του πρωταθλήματος στους «*φυσικούς φορείς του*» επειδή «*πάμε για εκλογές και θέλω ηρεμία*». Σημειώνεται ότι ο κ. Λαλιώτης είναι επιφανές στέλεχος ενός κόμματος που όταν ήταν στην αντιπολίτευση και η ΝΔ περνούσε το νόμο για την επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου, αποχώρησε από τη Βουλή.

Σήμερα όμως, κύλησε πολύ νερό κάτω από το αυλάκι και στο ΠΑΣΟΚ προσχώρησαν προσωπικότητες όπως οι κ. Κοσκωτάς, Κόκκαλης και Λούβαρης. Έτσι, το κυβερνητικό κόμμα ισχυροποίησε και θωράκισε το θεσμικό καθεστώς του επαγγελματικού ποδοσφαίρου, προετοιμάζοντας την ανάδειξη «*σέντερ φορ*» όπως ο κ. Κοσκωτάς.

Γιατί να θέλει όμως το ΠΑΣΟΚ την άλωση του ποδοσφαίρου από το μεγάλο κεφάλαιο; Η αλήθεια είναι ίσως πολύ απλή. Οι απλοί παράγοντες, οι γραφικοί τύποι που κυριαρχούσαν στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο μέχρι σήμερα, δεν μπορούσαν να δουν το ποδόσφαιρο «πολιτικά», να το αξιοποιήσουν για την άσκηση πιέσεων και τη διαμόρφωση συσχετισμών δύναμης. Το μεγάλο κεφάλαιο, έχοντας μάλιστα στη διάθεσή του τον έλεγχο στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, μπορεί. ■

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

(Τουρμς ο Αθάνατος)

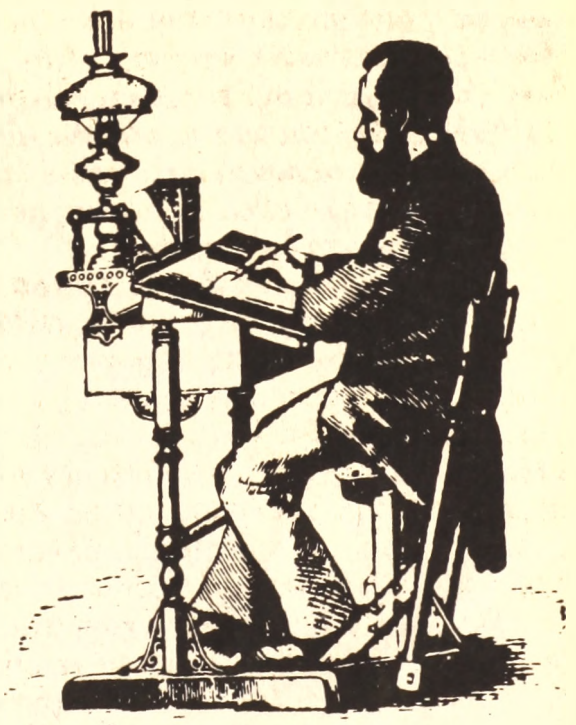
Τον είχαν βρει έξω από την Έφεσο, δίπλα στη ρίζα μιας βελανιδιάς, σκισμένης στα δυο από κεραυνό.

Μαζί με τους Έλληνες της Ιωνίας, χόρεψε το χορό της λευτεριάς κι ήταν εκείνος που πυρπόλησε το ναό της Κυβέλης στις Σάρδεις.

Κυνηγημένος από θεούς και ανθρώπους, ζήτησε τη βοηθεία της Πυθίας των Δελφών —και εκείνη τον έστειλε στη Δύση.

Πολεμιστής και εραστής, σοφός και πειρατής, είδε την ακμή της Μεγάλης Ελλάδας και την ανατολή της Ρώμης. Πιασμένος ανάμεσα στις μυλόπετρες δυο εποχών —εκείνης που έσβηνε κι εκείνης που ερχόταν— αψήφησε ανθρώπους και θεούς για να βρει τον εαυτό του. Και όταν οι θεοί τον κάθισαν δίπλα τους, στο συμπόσιό τους, κατάλαβε πως ήταν ίσος τους.

Ήταν ο Τουρμς ο Αθάνατος, που γύριζε ξανά και ξανά πάνω σε τούτη τη σφαίρα.

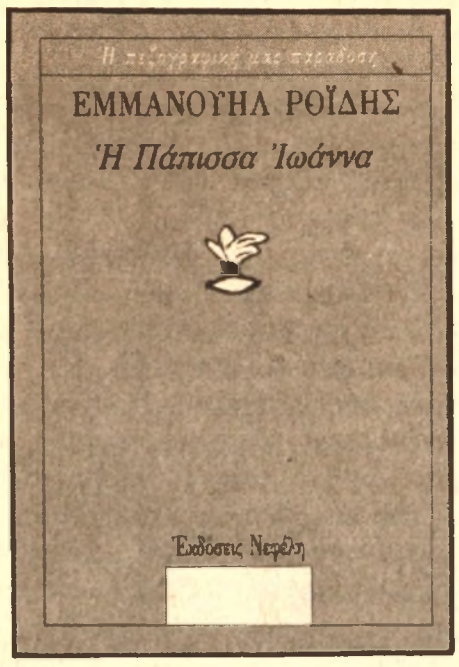

Από 10 Σεπτεμβρίου ξανά στα βιβλιοπωλεία

Ἡ Πεζογραφική μας Παράδοση

ΕΜΜ. ΡΟΪΔΗΣ

Η ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ

Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα εἶναι χωρίς ἀμφιβολία τό πιό πολυδιαβασμένο καί συζητημένο βιβλίο τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας (ὅταν ἐκδόθηκε στά 1866 «δέν ἔμεινε ἄνθρωπος πού νά μήν τό ἔχει διαβάσει»), ἕνα βιβλίο πού ἀκόμη καί σήμερα κεντρίζει τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη, ὄχι βέβαια γιά τίς σκανδαλιστικές του πλευρές πού τόσο θορύβησαν τήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του, ὅσο σάν ἕνα δεῖγμα γραφῆς πού ξαφνιάζει γιά τήν πρωτοτυπία του, τό σπινθηροβόλο του πνεῦμα καί τήν εὐρηματικότητα τοῦ ὕφους, ἑνός ὕφους πού ἀποτελεῖ καί τήν κατ' ἐξοχήν «ἀποκλειστικότητα» τοῦ συγγραφέα του.

Ἕνα βιβλίο σταθμός στήν ἑλληνική πεζογραφία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα
Τηλ. 360.77.44

ΤΟΜΠΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΟΤΕ

Νέες διαστάσεις πήρε η «υπόθεση Τόμπρα» το περασμένο δεκαπενθήμερο μετά από άρθρο του κ. Ζούβελου στην «Πρώτη» και υβριστική νέα απάντηση του κ. Τόμπρα. Ο κ. Ζούβελος υπέβαλε μήνυση και μια τουλάχιστον πλευρά του φαινόμενου Τόμπρα αναμένεται να έχει συνέχεια στη Δικαιοσύνη. «Αποφθέγματα Τόμπρα» ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει στη διπλανή σελίδα. Η «σύγκρουση» Τόμπρα - Μπαλέρμα είναι μια άλλη πλευρά, που έχει να κάνει με τη διοίκηση και διαχείριση του ΟΤΕ.

Τα ερωτήματα της υπόθεσης **Τόμπρα** που θέσαμε στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ έμειναν αναπάντητα, εκτός από ένα. Ο μαινόμενος Φάνης, που σε άλλες περιπτώσεις σπεύδει να κατακεραυνώσει τους πάντες, αυτή τη φορά δεν «καταδέχτηκε» να απαντήσει στα όσα γράψαμε για τις σχέσεις του με τον κ. **Σωκράτη Κόκκαλη** της INTRACOM και τον τρόπο με τον οποίο έγιναν μερικές πωλήσεις της εταιρείας του προς τον ΟΤΕ. «Απάντησε», όμως, στο ερώτημα που θέταμε για τις σχέσεις του με τον αναπληρωτή γενικό διευθυντή του ΟΤΕ και άνθρωπο του Καστριού κ. **Μπαλέρμπα.**

Στο προηγούμενο τεύχος (σ. 20) το ΑΝΤΙ έγραψε ότι το Καστρί, αφού επωφελήθηκε από τη λάσπη που πέταξε ο ουσιαστικός, όπως φαίνεται, εκπρόσωπός του επί του Τύπου εναντίον του Γ. Μασσαβέτα και της «Ελευθεροτυπίας», επιδιώκει τώρα έναν εύσχημο τρόπο απαλλαγής από τον κ. Τόμπρα, που κατά τα φαινόμενα διαθέτει πάντα «*εκείνες τις κασέτες*». Ένας εύσχημος τρόπος απομάκρυνσης του κ. Τόμπρα θα ήταν η «προώθησή» του στην τιμητική μόνο θέση του προέδρου του ΟΤΕ —η θητεία του κ. **Μαντέλη** λήγει αυτόν το μήνα— και η τοποθέτηση του κ. Μπαλέρμπα, που είναι κι αυτός άνθρωπος του Καστριού, στη θέση του γενικού διευθυντή του ΟΤΕ.

Φαίνεται λοιπόν ότι ο κ. Τόμπρας τα διάβασε όλα αυτά και την προηγούμενη Τετάρτη (31.8), εκμεταλλευόμενος την απουσία του πρωθυπουργού και όλων των αυλικών του, απογύμνωσε τον κ. Μπαλέρμπα από κάθε ουσιαστική αρμοδιότητα. Αντιδρώντας, ο κ. Μπαλέρμπας δήλωσε ότι «*πρόκειται περί σκευωρίας του κ. Τόμπρα*», αλλά δεν πρόκειται να του κάνει το χατήρι και να παραιτηθεί.

Έσπευσε λοιπόν να μας επιβεβαιώσει ο κ. Τόμπρας και επιτέθηκε στον κ. Μπαλέρμπα για να αποδείξει ότι αυτός «*είναι πάντα ο ισχυρός ανήρ στον ΟΤΕ*». Όμως, η διένεξη Τόμπρα - Μπαλέρμπα έχει και ένα άλλο παρασκήνιο, πολύ πιο ουσιαστικό από τους συσχετισμούς δύναμης γύρω από το Καστρί. Διαβάζοντας τον ημερήσιο Τύπο πληροφορηθήκαμε ότι ο κ. Τόμπρας «έγινε έξαλλος», όταν ο κ. Μπαλέρμπας εισηγήθηκε στο ΔΣ του ΟΤΕ να μην υλοποιηθεί πλήρως —αλλά μόνον κατά ένα μικρό μέρος για τις επείγουσες ανάγκες— μια σύμβαση με την εταιρεία «Υψηλή Τεχνολογία Ελλάδας» (ΥΤΕ) για το πρόγραμμα «ΕΡΜΗΣ», επειδή το υλικό που έδωσε στον ΟΤΕ ήταν ελαττωματικό.

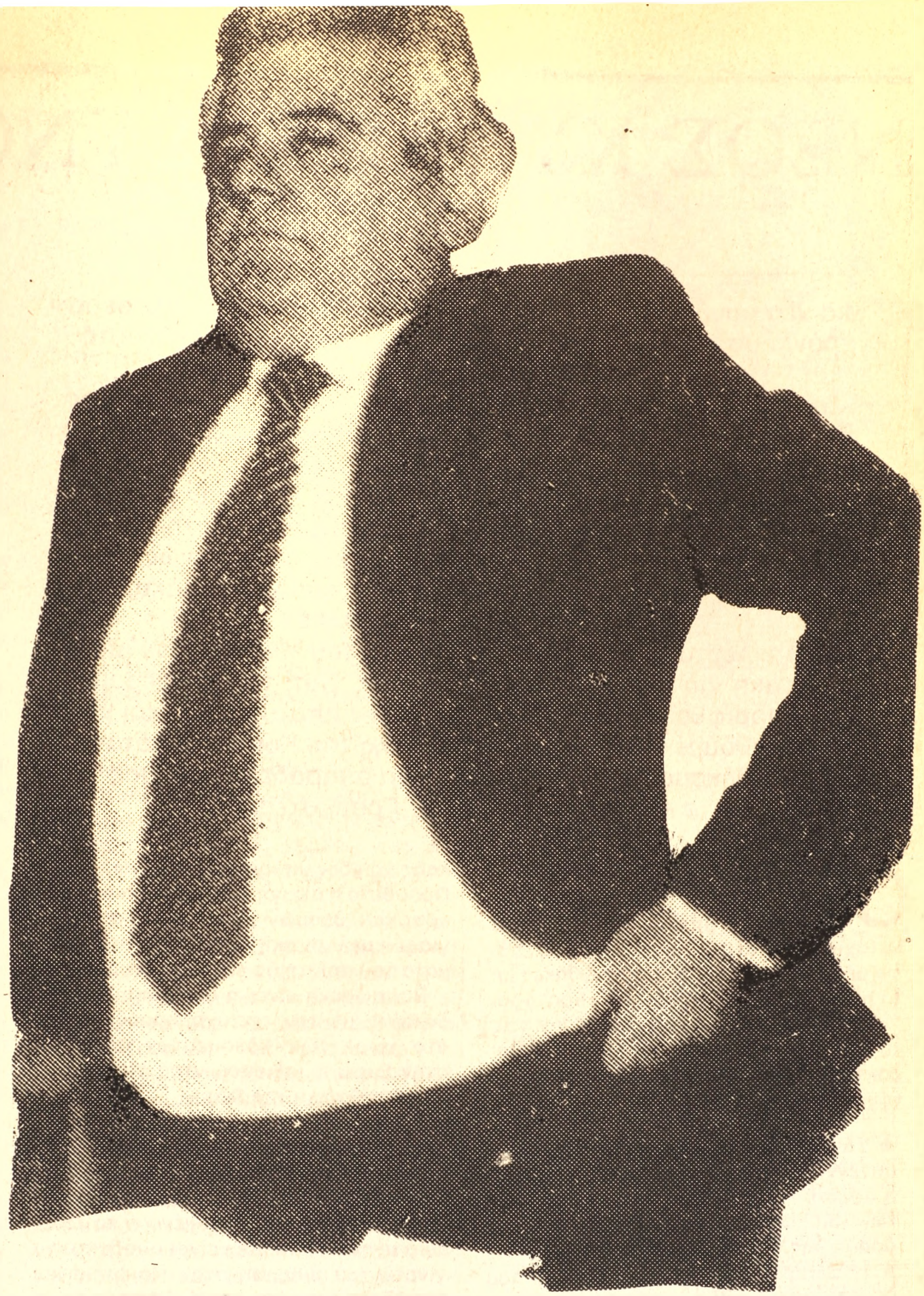
Η ΥΤΕ ελέγχεται από τον κ. **Μαλκουτσή,** άνθρωπο προσκείμενο στο ΠΑΣΟΚ και κουμπάρο, όπως λέγεται, του κ. Γ. Α. Παπανδρέου, με τον οποίο ο κ. Μπαλέρμπας διατηρεί καλές σχέσεις. Γιατί λοιπόν ο κ. Μπαλέρμπας ζήτησε να κηρυχθεί έκπτωτη η ΥΤΕ;

Έγκυρες πηγές του ΑΝΤΙ υποστηρίζουν ότι η απάντηση βρίσκεται στο σενάριο αντικατάστασης του κ. Τόμπρα από τον κ. Μπαλέρμπα. Κυρίαρχος των προμηθειών του ΟΤΕ είναι, ως γνωστόν, ο κ. Κόκκαλης και η INTRACOM. Είναι επίσης γνωστό ότι ο κ. Κόκκαλης διατηρεί στενότατες σχέσεις με τον πρωθυπουργό, τον οποίο μάλιστα επισκέφθηκε στο Λονδίνο την περασμένη Δευτέρα (έφυγε με πτήση της ΒΕΑ, όπως και ο κ. Λούβαρης).

Αν λοιπόν ο κ. Μπαλέρμπας θέλει να πάρει τη θέση του κ. Τόμπρα πρέπει πρώτα απ' όλα να αποδείξει ότι είναι νομιμόφρων προς την κρατούσα τάξη πραγμάτων γι' αυτό και κατάγγειλε την ΥΤΕ. Πράξη από την οποία επωφελείται φυσικά η INTRACOM.

Αυτός είναι σύμφωνα πάντα με τις ίδιες πληροφορίες ο δεύτερος και ίσως σημαντικότερος λόγος που εξηγεί την οργή του κ. Τόμπρα κατά του κ. Μπαλέρμπα. Περιμένουμε, λοιπόν και νέο ξέσπασμα οργής του κ. Τόμπρα για να διαπιστώσουμε κατά πόσον το σενάριο αυτό, ανταποκρίνεται προς την πραγματικότητα καθ' ολοκληρία. □

Ο «ΤΡΕΛΟΣ» ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ

Αφτιασίδωτος Κουτσόγιωργας και μιμητής του Κουρή αποδείχτηκε ο Γενικός Κληρονόμος του ΟΤΕ, περιώνυμος Φάνης Τόμπρας. Δεν είναι μόνον η αντικοινωνική συμπεριφορά του, ο φασισμός του και οι πρωτοφανείς μέθοδοι που εγκαινίασε ο κύριος αυτός. Είναι και οι διατυπώσεις που χρησιμοποιεί, παραλλαγή του λόγου της ομογάλακτης «σοσιαλίστριας» ΑΥΡΙΑΝΗΣ και ο ανεπεξέργαστος κουτσογιωργισμός που τον έχουν κατατάξει, δικαίως, στην κορυφή των υβριστών και των ρυπαρογράφων.

Γιατί πέραν όλων των άλλων που θα μπορούσε κανείς να κατολογήσει στον Γενικό Υβριστή, είναι και ο παραληρηματικός του λόγος. Αξίζει να μεταφέρουμε εδώ στην τύχη, μερικά αποσπάσματα από τα σπαρταριστά που «συνέταξε» και μετέδωσε δια του Τύπου και του ραδιοφώνου. Απολαύστε τον «υπηρέτη του δημοσίου συμφέροντος»:

● *«Δηλώνω δε ότι θα κάνω χρήση όλων εκείνων των στοιχείων που μου έχουν ήδη αποστείλει και συνεχίζουν να μου παραδίδουν ανώνυμοι Έλληνες πολίτες, μόνο και μόνο για το συμφέρον του Έθνους και του Λαού».*

● *«... Να αποκαταστήσω το κύρος του υβριζόμενου στην ουσία υπουργού. Από πού και ως πού ένας ασήμαντος άνθρωπος, όπως είναι ο κ. Κελαϊδής, που δεν έχει ούτε απολυτήριο Γυμνασίου, μπορεί να βρίζει έναν υπουργό που έχει ετυμηγορία ενός συνόλου ψηφοφόρων τουλάχιστον τόσες χιλιάδες, που έχει την εμπιστοσύνη μιας κυβέρνησης, που έχει τις τύχες και, και, και...».*

● *«Θα κάνω έγκλημα... Όλους τους αριστερούς θα σας αποκαλύψω και θα σας εξοντώσω, όλοι σας είσαστε χαφιέδες και προδότες. Εγώ είμαι αγωνιστής ρε και θα σας αποκαλύψω εσάς, τους προδότες και τους χαφιέδες».*

● *«Αν και εσείς και οι δημοσιογράφοι ενθαρρύνετε τέτοιους ανεγκέφαλους ανθρώπους να κάνουν πολιτική, τότε σας πληροφορώ ότι δεν προσφέρετε καλές υπηρεσίες στο Έθνος... Και δεύτερον ο κ. Κελαϊδής εξύβρισε τον προϊστάμενο του ΟΤΕ υπουργό και όφειλα να τον ανακαλέσω στην τάξη και εφόσον ανακαλώντας τον στην τάξη ο κ. Κελαϊδής ήρξατο χειρών αδίκων ύβρεις, όπως καταλαβαίνετε δεν θα του χαριζόμουνα αλλά θα το ξεπέρναγα. Αυτά έχω να δηλώσω και ευχαριστώ».*

● *«Για τον ίδιο λόγο ρε ανεκδιήγητε Ζούβελε, ίδιον χαμερπές οντάριο δεν ήλθα και στη δίκη των "πρωταιτίων" γιατί κατηγορούμενοι ήταν πρώτα οι Αποστάτες και η Δεξιά και βασιλικός επίτροπος είχε επιλεγεί ένας όμοιος και της ίδιας ποιότητας του καθάρματος δασκάλου του Παπαδόπουλου».*

● *«Κύριε Ζούβελε, μήπως και σήμερα συνεχίζετε το εθελοντικό σας έργο προς την αφιλόστοργη μητέρα σας που γέννησε και την "εθνοσωτήρια" γιατί δεν εξηγείται διαφορετικά η επαίσχυντη κατάντια σας να φτάνετε στο αισχρό σημείο αδιαντροπιάς και να λέτε δημόσια ΨΕΜΜΑΤΑ για να εξυπηρετήσετε τη φυσική σας μητέρα και αφιλόστοργη μάνα της "εθνοσωτήριας"».*

● *«Και επειδή εγώ δεν μιλάω με λασπόχαρτα χαλκευμένα από τους εθελοντές της χούντας Ζούβελους, πάρτε στα μούτρα σας και τη φωτοτυπία της Φ. 120/16/354421/15.3.79 της αφιλόστοργης μάνας σας που γέννησε την "εθνοσωτήριο"».*

● *«Σας χαρίζουμε στο ΚΚΕ. το κόμμα το οποίο επιμένει να βεβαιώνει τον ελληνικό λαό ότι δίνει ηθελημένα άσυλο όχι μόνο σε χαφιέδες αλλά και σε εγκληματίες της χουντικής περιόδου».*

● *«Εγώ δεν ανήκα στον Ασπίδα που αναφέρεται το άρθρο του κ. Ζούβελου, ανήκα στον Ασπίδα των ιδανικών της ελευθερίας και της δημοκρατίας».*

ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ

Μια νέα συνάντηση των ηγετών των δυο Κοινοτήτων τέσσερα χρόνια ύστερα από την προηγούμενη, είναι αυτό καθ' εαυτό ένα σημαντικό γεγονός.

Οι προηγούμενες συναντήσεις που έγιναν κάτω από το φως της πιο έντονης δημοσιότητας κατέληξαν σε συμφωνίες που όχι μόνο δεν εφαρμόστηκαν αλλά αντίθετα παραβιάστηκαν βάναυσα. Από την επομένη που συνομολογήθηκαν έγιναν αντικείμενο έντονων διαξιφισμών γιατί ερμηνεύτηκαν διαμετρικά αντίθετα και επηρέασαν τελικά δυσμενώς τις κυπριακές εξελίξεις γιατί έδιναν πρόσχημα για παράκαμψη των ψηφισμάτων του Ο.Η.Ε.

Η τελευταία συνάντηση το Γενάρη του 1985 σήμανε μια αρνητική για την υπόθεσή μας εξέλιξη γιατί τα καταφέραμε να επιρριφθεί σε μας η ευθύνη για την αποτυχία της και να θεωρηθούμε υπαίτιοι της παράτασης του Κυπριακού όταν αρνηθήκαμε να υπογράψουμε ένα απαράδεκτο για μας κείμενο του Γενικού Γραμματέα.

Ο νέος κύκλος των συνομιλιών γίνεται όπως και οι προηγούμενοι κάτω από την απειλή του τουρκικού κατοχικού στρατού. Συνομιλούμε και πάλιν μέσα σε τρομερά άνισες συνθήκες με το πιστόλι του κατακτητή στον κρόταφο.

Οι συνομιλίες όμως που αρχίζουν στις 15 Σεπτεμβρίου έχουν ορισμένα νέα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να επισημάνουμε από την αρχή.

- Το διεθνές κλίμα είναι διαφορετικό. Η συνεννόηση μεταξύ των υπερδυνάμεων, η ύφεση, και η προσπάθεια για ρύθμιση των τοπικών προβλημάτων έχει την επίδραση της και στο Κυπριακό.
- Η ελληνοτουρκική προσέγγιση που άρχισε στο Νταβός καθόρισε και το είδος των εξελίξεων στο Κυπριακό.
- Η προσπάθεια της Τουρκίας να συνδεθεί πιο στενά με την Ευρώπη και η υποβολή αίτησης για ένταξη στην ΕΟΚ σήμανε και την ανάγκη βελτίωσης της θέσης της στο διεθνή χώρο.

Το Κυπριακό είναι ένα αρνητικό για την Τουρκία συστατικό σε αυτή την πορεία.

- Ο Ο.Η.Ε. και ο Γ.Γ. λόγω των διεθνών εξελίξεων εμφανίζεται στο προσκήνιο με αυξημένο κύρος κι ενισχυμένο ρόλο.
- Οι εκλογές στις ΗΠΑ και το ενδεχόμενο της εκλογής του Δουκάκη απασχολούν πολύ σοβαρά τους Τούρκους.
- Η Κύπρος ως κράτος έχει κερδίσει τον τελευταίο καιρό μια καλύτερη θέση διεθνώς.

Οι εκλογές απέδειξαν ότι στην Κύπρο υπάρχει ένας ώριμος και δημοκρατικός λαός που δεν μπορεί να παραγνωρίζεται. Πρόσθετα η άψογη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών εμπνέει εμπιστοσύνη για μια μελλοντική λύση όπου τα δικαιώματα του πολίτη θα είναι κατοχυρωμένα.

Βελτιωμένη είναι η θέση της Κύπρου διεθνώς με την επιτυχή παρουσία της στο χώρο των Αδέσμευτων αλλά και στην Ευρώπη, αξιοποιώντας έτσι σωστά τη γεωγραφική της θέση.

Όλα αυτά μαζί, αλλά και στις επιμέρους πτυχές τους, είχαν μια ευνοϊκή επίδραση στο Κυπριακό. Δεν είναι νοητό να φεύγουν τα σοβιετικά στρατεύματα από το Αφγανιστάν όμως να μένουν τα τουρκικά στην Κύπρο. Δεν είναι αποδεκτό να γίνεται μια ρύθμιση στην Ναμίμπια και συμφωνία Αγκόλας και Ν. Αφρικής όμως να συνεχίζεται η κατοχή της Κύπρου από την Τουρκία. Η τελευταία κοινή δήλωση ΗΠΑ και ΕΣΣΔ περιλαμβάνει και το Κυπριακό μέσα στις τοπικές κρίσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Τα ευνοϊκά διεθνή δεδομένα γύρω από το Κυπριακό δεν είναι δυστυχώς αρκετά για να μπορούμε να μιλούμε για πρόοδο ή για διάσπαση του αδιεξόδου στο πρόβλημά μας.

Τι χρειάζεται

Για να υπάρξει πρόοδος στο Κυπριακό, χρειάζεται πέραν της αλλαγής στο διεθνή χώρο και αλλαγή στην ίδια την τουρκική πολιτική. Χρειάζεται να εγκαταλείψει η Τουρκία τα επεκτατικά της σχέδια και να θελήσει να ζήσει ειρηνικά με τις γειτονικές της χώρες και φυσικά με την Κύπρο.

Τέτοιες ενδείξεις όμως δεν έχουν μέχρι της στιγμής εμφανιστεί. Αυτό σημαίνει ότι η Τουρκία δεν παίρνει τα μηνύματα των καιρών; Κάθε άλλο. Ακολουθεί όμως μια δική της τακτική ώστε τίποτα από τα κεκτημένα της να μην χάσει και ταυτόχρονα να πετύχει στους ευρύτερους και φυσικά στους ευρωπαϊκούς στόχους της.

Η Τουρκία, ενώ μένει σταθερή στους στρατηγικούς της στόχους, έχει προσαρμόσει προς τα νέα δεδομένα τη φρασεολογία και την τακτική της. Παρουσιάζεται πια σαν η μεγάλη χώρα που παρακολουθεί με κατανόηση την κατάσταση, πρόθυμη για διαιτητικού τύπου παρεμβάσεις, ωσάν να μην είναι η χώρα που εισέβαλε στην Κύπρο που κατέχει το 37% του εδάφους της και που μετέφερε σε αυτά τα εδάφη το λιγότερο 65.000 εποίκους.

Με την τακτική της αυτή η Τουρκία επιδιώκει ένα νέο εγκλωβισμό του Κυπριακού μέσα σε στενά διακοινοτικά πλαίσια, μακριά από τους διεθνείς χώρους. Με τις διακοινοτικές ελπίζει ότι θα κερδίσει χρόνο. Υπολογίζει ότι στο μεταξύ θα μεταβληθούν τα διεθνή δεδομένα και ότι οι κρίσεις θα επανέλθουν στο τοπικό αλλά και στο διεθνές επίπεδο.

Στη σκέψη των Τούρκων επισήμων, που εκτιμούν ότι οι εντάσεις ευνοούν ιδιαίτερα τη χώρα τους μέσα στο Δυτικό Κόσμο, επικρατεί η νοοτροπία ότι η τωρινή ύφεση μπόρα είναι και θα περάσει. Είναι γι' αυτό που η πορεία προς τις διακοινοτικές συνομιλίες, δεν αντιβαίνει προς τα τουρκικά σχέδια και επιδιώξεις. Να μην ξεχνούμε άλλωστε ότι οι διακοινοτικές αντικατέστησαν την άλλη πορεία που είχε στο μεταξύ ωριμάσει, της συζήτησης του Κυπριακού στον Ο.Η.Ε.

Η διεθνοποίηση

Τα τέσσερα χρόνια της στασιμότητας της τουρκικής αδιαλλαξίας και των ατοπημάτων του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. επέβαλλαν τη συζήτηση στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. Θα μας δινόταν η ευκαιρία να διεθνοποιήσουμε το πρόβλημά μας, να διαφωτίζαμε τη διεθνή κοινή γνώμη και να παίρναμε ένα ψήφισμα με επιβεβαίωση αν όχι περαιτέρω διευκρίνιση των όρων εντολής του Γ.Γ.

Η συζήτηση στη Γενική Συνέλευση θα ήταν μια φυσιολογική εξέλιξη του αδιεξόδου ενώ η επανάληψη των διακοινοτικών μια πιστοποίηση αδυναμίας για ευρύτερες διεκδικήσεις και αναζήτηση μιας επανατοποθέτησης του ζητήματος.

ΑΙ ΠΑΓΙΔΕΣ

του Τάκη Χατζηδημητρίου

Γενικού Γραμματέα του Σ.Κ. ΕΔΕΚ, Βουλευτή της Κυπριακής Βουλής

Η πορεία προς τη Γ.Σ. εθεωρείτο πέρσι τον Οκτώβρη η πιο ενδεδειγμένη πορεία που την υιοθέτησαν μάλιστα οι δυο κυβερνήσεις Ελλάδας και Κύπρου μαζί με νέες αποφάσεις για νέα σταυροφορία ενημέρωσης της διεθνούς κοινής γνώμης. Και ενώ ορίστηκε η συζήτηση για το τέλος του περσινού Νοέμβρη τελικά ήρθε πρόταση αναβολής για την άνοιξη του '88.

Επειδή οι δυο κυβερνήσεις δεν είχαν δικά τους επιχειρήματα που θα μπορούσαν ανοικτά να υποστηρίξουν την αναβολή, επικαλέσθηκαν απόψεις φίλων ότι τάσσονταν υπέρ της αναβολής.

Μπλέξαμε έτσι τους φίλους μας αδέσμευτους και άλλους για να δικαιολογήσουμε δικές μας υπαναχωρήσεις.

Την άνοιξη ήρθε και η νέα κυβέρνηση με το ίδιο δικαιολογητικό της προηγούμενης για να ζητήσει νέα αναβολή της συζήτησης στη Γενική Συνέλευση.

Δίναμε έτσι στο διεθνή χώρο το μέγεθος της αδυναμίας μας να ξανοιχτούμε σε πλατιούς ορίζοντες, να υποστηρίξουμε σταθερά την υπόθεσή μας, να δημιουργήσουμε συνθήκες πίεσης πάνω στην Τουρκία. Το σαφές μήνυμα που δίναμε πια σε όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία του Κυπριακού ήταν ότι έκλεινε ο δρόμος της διεθνοποίησης και άνοιγε ο δρόμος για ένα νέο κύκλο διακοινοτικών συνομιλιών.

Η αναμέτρηση

Η παλιά ιστορία της αναμέτρησης μεταξύ δυο γραμμών της μιας που περιορίζει το Κυπριακό μέσα σε δυτικά πλαίσια και της άλλης που φέρει το Κυπριακό σε διεθνή χώρο, επαναλήφθηκε ακόμη μια φορά και κέρδισε και πάλι ο περιορισμός του Κυπριακού στα στενά, ελεγχόμενα από τη Δυτική Συμμαχία πλαίσια. Και αυτό ήταν πρόσθετα μια ανεκτίμητη δωρεά προς την Τουρκία. Έφευγε το Κυπριακό από το διεθνές προσκήνιο και λιγόστευαν έτσι οι πιέσεις σε βάρος της. Δεν ακούγονταν οι κυπριακές καταγγελίες για παραβίαση από την Τουρκία του διεθνούς νόμου και δεν θα χρειαζόταν η Τουρκία να αμυνθεί για τις ενέργειές της και τελικά να μείνει εκτεθειμένη. Τώρα όλοι, συμπεριλαμβανόμενης και της Τουρκίας, παρακολουθούν την κατάσταση ως τρίτοι και απευθυνόμενοι προς τους δυο εκπροσώπους με παραινέσεις κι ευχές για ευόδωση των συνομιλιών.

Ξεχάσαμε

Πάμε σε διακοινοτικές συνομιλίες χωρίς να έχουμε οτιδήποτε χειροπιαστό που να μπορεί να μας ενθαρρύνει. Οι Τούρκοι φανερά καλλιεργούν μια αναβλητική πορεία. Ο Οζάλ λέγει ότι αποφάσεις θα υπάρξουν ύστερα από τις ελληνικές εκλογές. Ο Ντενκτάς λέγει ότι για να υπάρξει πρόοδος θα πρέπει να διαλυθεί η Κυπριακή Δημοκρατία και οι έποικοι μαζί με τους ελεγχόμενους από την Άγκυρα παράγοντες λέγουν ότι η Κύπρος τους ανήκει και ότι δεν θα φύγουν από το νησί.

Πάμε σε κάποιες συνομιλίες, που ανέτρεψαν την κανονική μας πορεία, από τις οποίες φοβούμαι ότι όχι μόνο δεν θα υπάρξει πρόοδος αλλά και θα σημειωθούν νέες δικές μας απώλειες. Ξεχάστηκε κιόλας η καταδίκη του ψευδοκράτους και δεχτήκαμε τη δική μας υποβάθμιση σαν η Κυπριακή Δημοκρατία να είναι κάτι το αντίστοιχο του Ντενκτάς. Στην Γενεύη μάλιστα ούτε η κυπριακή σημαία δεν στάθηκε μπορετό να υψωθεί, γιατί στο ξενοδοχείο που έμενε ο Βασιλείου έμενε και ο Ντενκτάς.

Η υποβάθμιση του Κυπριακού επισημοποιήθηκε με την αποδοχή της πρότασης του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. για έναρξη των διακοινοτικών πάνω στη βάση των συμφωνιών κορυφής που παραβιάστηκαν από την Τουρκία, χωρίς καθόλου να γίνεται λόγος για τα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε. Έγινε χειρότερη η κατάσταση όταν ο Γ.Γ. παρασπόνδησε προς τη δική μας πλευρά και αποδέχτηκε πρόσθετους όρους του Ντενκτάς που περιορίζουν ακόμη περισσότερο τα πλαίσια αναζήτησης λύσης.

Έτσι το Κυπριακό είναι το μόνο διεθνές πρόβλημα που η λύση του δεν συνδέεται από τους επίσημους του Ο.Η.Ε. με τα ψηφίσματα του Διεθνούς Οργανισμού. Κι αυτό γιατί έτσι θέλει η Τουρκία κι εμείς συγκατανεύουμε.

Παγίδες

Το καινούργιο στοιχείο σε αυτό τον κύκλο των συνομιλιών είναι το αυξημένο κύρος του Γ.Γ. με το οποίο δεν μπορούμε να παίζουμε. Γι' αυτό και οι συναντήσεις με τον Ντενκτάς θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές. Να αποφύγουμε νέα σφάλματα και νέες παγίδες γιατί ότι πια δεχτούμε θα είναι απόλυτα δεσμευτικά. Η υποστήριξη που και οι δυο υπερδυνάμεις δίνουν στον Γ.Γ. τον υποχρεώνει σε μια πιο σφαιρική παρά προηγουμένως γραμμή.

Η προηγούμενη κατάσταση όπου ο Γ.Γ. διαμόρφωνε γνώμη με βάση τις υποδείξεις των δυο ειδικά πάνω στο Κυπριακό συμβούλων του, ενός Βρετανού και ενός Αμερικανού, θα πρέπει να μην ισχύει πλέον. Αν τούτο συμβαίνει, αν δηλαδή ο ρόλος της Σοβιετικής Ένωσης και των Αδεσμεύτων θα είναι ενισχυμένος μελλοντικά μέσα στη Γραμματεία του Διεθνούς Οργανισμού, θα πρέπει να φανεί σύντομα στο Κυπριακό.

Οι εντατικές συνομιλίες μεταξύ Βασιλείου και Ντενκτάς και η νέα συνάντηση τον Οκτώβρη με τον Γ.Γ. θα πρέπει να καθορίσουν την τύχη των συνομιλιών. Αν μέχρι τη νέα κοινή συνάντηση με το Γ.Γ. στη Νέα Υόρκη δεν σημειωθεί πρόοδος, τότε άμεσα θα πρέπει να καταγγελθεί η τουρκική αδιαλλαξία και να συνοδευτεί με άμεση συζήτηση του Κυπριακού στην Γενική Συνέλευση. Αυτή είναι μια μοναδική και πιθανόν τελευταία ευκαιρία για επανατοποθέτηση του Κυπριακού πάνω σε σωστή βάση. Αν αντίθετα υποτιμηθεί η έλλειψη προόδου και δοθούν νέες προθεσμίες, τότε διολισθαίνουμε σε μια φθοροποιό χρονιότητα με απρόβλεπτες δυσμενείς συνέπειες για το μέλλον της Κύπρου.

Καταλήγουμε: Οι διεθνείς συγκυρίες είναι τώρα καλύτερες από πριν. Γι' αυτό θα πρέπει να αξιοποιήσουμε τα σημεία στα οποία εμείς είμαστε ισχυροί, με στόχο να εξαναγκαστεί η Τουρκία να αλλάξει πολιτική. Κι αυτό θα συμβεί όταν αισθανθεί ότι η παρουσία της στην Κύπρο είναι πια ασύμφορη.

Τότε θα έχουμε ουσιαστικές συνομιλίες που θα αφορούν την απομάκρυνση του στρατού κατοχής και των εποίκων και τότε θα διαμορφωθούν οι συνθήκες για τη δημιουργία ενός λειτουργήσιμου και δημοκρατικού κράτους.

5.9.1988

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ο Υ Ν

Ν Ε Ο Ι Τ Ι Τ Λ Ο Ι 1 9 8 8 - 1 9 8 9

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ/ΠΟΙΗΣΗ

ΚΡΙΣΤΙΝΕ ΜΠΡΥΚΝΕΡ
Ω, Δεισδαιμόνα, αν είχες μιλήσει!... *Μυθιστόρημα*

ΓΚΡΑΧΑΜ ΓΚΡΙΝ
Ο άνθρωπος μέσα μας, *Μυθιστόρημα*

Π. ΓΟΥΝΤΧΑΟΥΖ
Μην μπλέξεις με το Διάβολο, *Μυθιστόρημα*

ΜΑΡΚ ΤΟΥΕΪΝ
Ο πρίγκιπας και ο φτωχός, *Μυθιστόρημα*

Ε. Μ. ΦΟΡΣΤΕΡ
Εκεί όπου οι άγγελοι δεν τολμούν, *Μυθιστόρημα*

•

Μωρίς, *Μυθιστόρημα*

ΕΦΡΕΜ ΚΙΣΟΝ
Η Κιβωτός του Νώε, τουριστική θέση
Σατιρικά διηγήματα

ΤΖΕΪΝ ΩΣΤΙΝ
Έμμα, *Μυθιστόρημα*

ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ
Το πέμπτο παιδί, *Μυθιστόρημα*

ΓΟΥΙΛΙΑΜ ΓΚΟΛΝΤΙΝΓΚ
Ο άνθρωπος από χαρτί, *Μυθιστόρημα*

ΑΝΑΤΟΛΙ ΠΡΙΣΤΑΒΚΙΝ
Πέρασε μια νύχτα η χρυσή νεφέλη, *Μυθιστόρημα*

ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ
Ο μαγικός κύκλος, *Διηγήματα*

ΤΖΩΝ ΑΠΝΤΑΪΚ
Το παζάρι στο άσυλο, *Μυθιστόρημα*

ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΑΛΟ — ΤΟΜΑ ΝΑΡΣΕΖΑΚ
Οι διαβολογυναίκες, *Μυθιστόρημα*

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΦΛΩΜΠΕΡ
Ταξίδι στην Ελλάδα

ΝΤΜΙΤΡΙ ΜΠΙΛΕΝΚΙΝ
Η αρχή της αβεβαιότητας, *Διηγήματα*

ΜΙΧΑΗΛ ΕΜΤΣΕΦ — ΓΕΡΕΜΕΪ ΠΑΡΝΩΦ
Παγκόσμια ψυχή, *Μυθιστόρημα*

Α. Α. ΜΙΛΝ
Το μυστήριο του κόκκινου σπιτιού
Αστυνομικό μυθιστόρημα

ΤΑΧΑΡ ΜΠΕΝ ΤΖΕΛΟΥΝ
Ο δημόσιος συγγραφέας, *Μυθιστόρημα*

ΣΤΕΦΑΝΟ ΜΠΕΝΙ
Το μπαρ κάτω από τη θάλασσα, *Μυθιστόρημα*

ΓΙΑΝ ΚΕΦΕΛΕΚ
Η γυναίκα κάτω απ' τον ορίζοντα, *Μυθιστόρημα*

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΛΙΟΝΤΑΚΗΣ
Ανθολογία Γαλλικής Ποίησης
(Από τον Μπωντλαίρ ως τις μέρες μας)

ΛΟΥΙ ΑΡΑΓΚΟΝ — ΧΑΜΙΝΤ ΦΟΥΛΑΝΤΒΙΝΤ —
ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ
Η γειτονιά στον Ρομάνο, *Ποίηση*

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Κ Α Σ Τ Α Ν Ι Ω Τ Η

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα. Τηλ. 360.32.34 — 36.01.331

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΝΕΟΙ ΤΙΤΛΟΙ 1988-1989

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ/ΠΟΙΗΣΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΤΟΣ
Η αγία αλητεία
Μυθιστόρημα

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ
Χωρισμένη στα δύο
Διηγήματα

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Λαβύρινθος
Μυθιστόρημα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ
Νυχτερινή αποστασία
Νουβέλα

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ
Από την άλλη όχθη του χρόνου
Μυθιστόρημα

•

Στη σκάλα του Ουρανού
Διηγήματα

ΦΑΙΔΩΝ ΠΑΤΡΙΚΑΛΑΚΙΣ
Ένα υπερβατικό γεγονός
Αφήγημα

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΜΑΖΑΝΗ
Το καφενείο των ψεμάτων
Διηγήματα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ
Το Οδοιπορικό
Ένα κυκλικό αφήγημα

ΛΗΤΩ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
Ο Βαλής μου
Μυθιστόρημα

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ
Οι συμπαίχτες
Μυθιστόρημα

•

Μερόνυχτα Φραγκφούρτης
Διηγήματα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ
Οι σημειώσεις ενός ζηλωτή
Ποίηση

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΛΙΟΝΤΑΚΗΣ
Οι ροδώνες με τους χωροφύλακες
Ποίηση

ΘΑΝΑΣΗΣ ΝΤΖΟΥΦΡΑΣ
Τα τραγούδια μας
Ανθολογία

ΝΑΣΑ ΠΑΤΑΠΙΟΥ
Το φωνήεν σώμα
Ποίηση

ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
Η Κοίμηση, *Ποίηση*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα. Τηλ. 360.32.34 — 36.01.331

Η ΡΗΜΑΓΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Το ειδυλλιακό τοπίο της Ελλάδας, τα γραφικά ακρογιάλια της, το θαυμάσιο κλίμα της χώρας —και ειδικά εκείνο της Αττικής—, η σύμμετρη και αρμονική διάταξη των οικισμών της, όλα αυτά συλλήβδην ανήκουν λίγο πολύ στο παρελθόν και στη δικαιοδοσία αργόσχολων τραγουδοποιών.

Η χώρα έχει ρημάξει, έχει λεηλατηθεί και έχει λίγες ελπίδες πια για να επιβιώσει. Όσοι επιχείρησαν να κάνουν τις διακοπές τους, επέστρεψαν στα μεγάλα αστικά κέντρα με την εντύπωση πως επισκέφθηκαν μια κουρσεμένη γη. Ειδικά εκείνοι που έχουν την κακοτυχία να είναι Αθηναίοι, βρέθηκαν και πάλι στο ίδιο κυκλοφοριακό χάος, στους ρύπους και το νέφος, στα σκοτάδια της ΔΕΗ —και αυτό το τελευταίο, το μοιράστηκαν με τους άλλους συνέλληνες.

Ενώ τα πρωτοσέλιδα μετέδιδαν τα τελευταία ιατρικά δελτία από το νοσοκομείο του Σαιντ-Τόμας και έκπληκτοι προσπαθούσαμε να παρακολουθήσουμε το βορβορώδες σήριαλ του Τόμπρα ή να βρούμε την άκρη στο κρυφτούλι του «δρα» της Παλλήνης, τα *βέβαια σημάδια της καταστροφής* μιας ολόκληρης χώρας καταγράφονταν ρουτινιέρικα στις μεσαίες σελίδες.

Με πρώτο διδάξαντα τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και το κράτος της Δεξιάς που παρέδωσε τη χώρα στους εργολάβους και τους καταπατητές, οι φωτισμένοι «αναπτυξιολόγοι» του εγχώριου σοσιαλισμού αποτέλειωσαν ό,τι είχε απομείνει *στης Ελλάδας την κατάμαυρη ράχη*. Ανιστόρητοι και υποκριτές είναι όσοι καμώνονται ότι δεν κατάλαβαν *πότε* και *πώς* έγινε το κακό.

Όλοι αυτοί μαζί είναι που πρότειναν στον ελληνικό λαό —και το διαφήμισαν με λαμπερά χρώματα και ήχους— ένα «πρότυπο ανάπτυξης» και ένα «καταναλωτικό πρότυπο» βασισμένα στον αρπακολισμό και τη χυδαιότητα. Κράτησαν για τον εαυτό τους και εξασφάλισαν για τα οργανωμένα συμφέροντα, τα ακριβά προάστεια —αφού επιμελήθηκαν πρώτα τη βέλτιστη υποδομή τους— και παραχώρησαν μετά στους απελπισμένους και αλλοτριωμένους μικρομεσαίους τις «Λούτσες» και τα αυθαίρετα. Στο τέλος, μας χάρισαν το προνόμιο να σπρωχνόμαστε στα βιντεοκλάμπ, ώσπου κάποια νύχτα κόπηκε το ακριβοπληρωμένο ρεύμα, αχρηστεύοντας τους τεχνητούς παραδείσους.

Το **«πρότυπο ανάπτυξης»** αναπαράγεται με τις νέες άδειες που χορηγεί ο φαυλότατος κ. Πέτσος για εγκατάσταση και άλλων βιομηχανιών στο Λεκανοπέδιο. Όμως μια εντολή του κ. «ΥΠΕΧΩΔΕ» θα τις καταστήσει υπολειτουργούσες σε ένα ποσοστό 30%, όταν ο ρύπος σκεπάζει την πόλη. Αυτό είναι το «αναπτυξιακό μοντέλο»: *Παράλογο, σπάταλο, ρυπογόνο*.

Το **«καταναλωτικό πρότυπο»** παρακινεί την ιδιωτική ασυδοσία σε καταπατήσεις δασικών εκτάσεων, στην καταστροφή του περιβάλλοντος, στην αναζήτηση υποκατάστατων της κοινωνικής δραστηριότητας και των συλλογικών διαδικασιών. Συστατικό στοιχείο και προϋποτιθέμενο της «ανάπτυξης», το «καταναλωτικό πρότυπο», οδηγεί στην ιδιώτευση και τη μανιακή υπεράσπιση του ατομικού απέναντι στο συλλογικό. Θεοποιεί τον ανταγωνισμό —κινητήρια δύναμη για την ανάδειξη και την προβολή. Αυτά είναι τα αγαθά του «καταναλωτικού προτύπου»: *θέαμα, κουφότητα, αποξένωση*.

Δεν θα αναλυθούμε όμως τώρα στο μοιρολόι για τη διαλυμένη κοινωνική ζωή, την υστέρηση, την έλλειψη οποιασδήποτε μέριμνας για την καθημερινή ζωή του πολίτη. Θα αναφερθούμε μόνο σε μαρτυρίες που μας κατέθεσαν φίλοι που είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν «από πρώτο χέρι» μερικές οικολογικές καταστροφές και αντικοινωνικές συμπεριφορές, από τις τόσες που συντελούνται καθημερινά. Τις παραθέτουμε τυχαία —δείγματα από μια αρρωστημένη χώρα και μια πληγιασμένη γη. Σε όλες τις περιπτώσεις, μαζί με τα παραπαίοντα άτομα συμβαδίζει ένα κράτος άστοργο και αδιάφορο.

Ημέρα συνολικού απολογισμού η 1η Σεπτεμβρίου. Η σκοτεινή νύχτα του παραλυμένου κράτους ήταν η κατάληξη μιας μέρας που οι Αθηναίοι για άλλη μια φορά ασφυκτιούσαν από το νέφος του θανάτου. Οι επόμενες μέρες αναμένονταν το ίδιο πνιγηρές. Στο λεκανοπέδιο, αρμόδιοι δήμαρχοι της Δεξιάς και αρμόδιοι υπουργοί, θεράποντες του «σοσιαλιστικού ιδεώδους», συναγωνίζονται ποιος θα επιδείξει μεγαλύτερη δραστηριότητα για τους Ολυμπιακούς του μέλλοντος. *Ανήμποροι, άβουλοι* και *μοιραίοι*, οι υπουργοί μας, συμπαρίστανται στον Τόμπρα προκειμένου να νομιμοποιηθούν στην Ανώτατη Αρχη που τους κανοναρχεί αλλά *δεν κάνουν τίποτε* για την εξασφάλιση όρων επιβίωσης των υπηκόων τους.

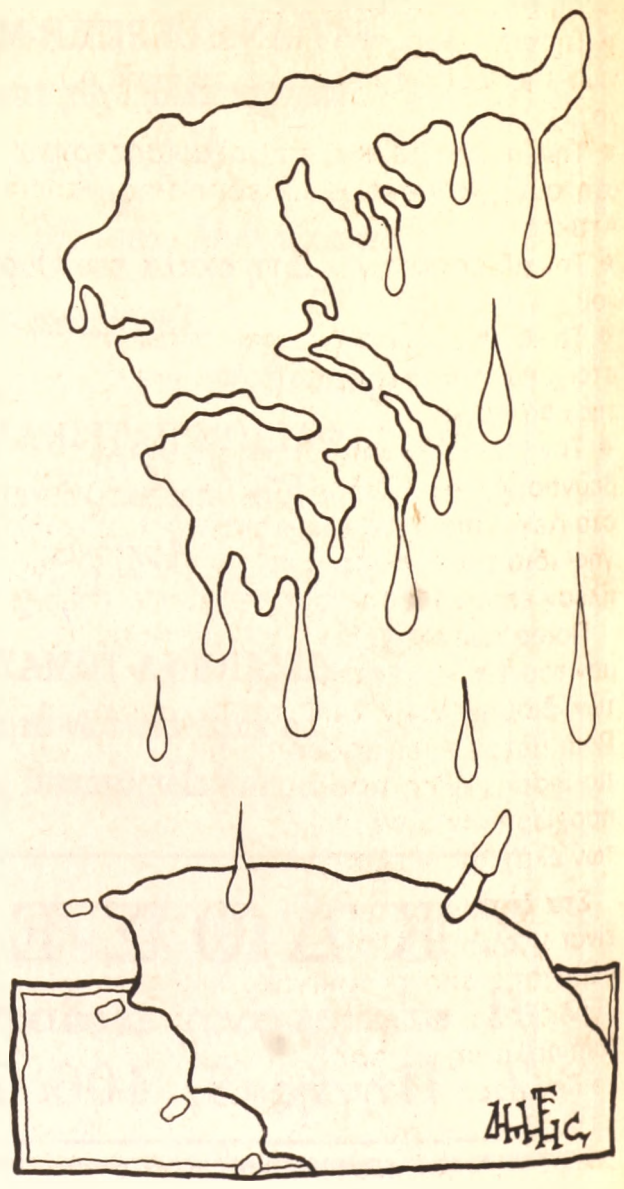
Ίσως υπάρχει μια διαφυγή και μια διέξοδος από την τελική καταστροφή

ΑΝ οι ίδιοι οι πολίτες, ανακαλύπτοντας το κάλπικο των «προτύπων» και των «μοντέλων».

ΑΝ ανακαλύπτοντας την κοροϊδία και τη φενάκη:

Αποφασίσουν ότι η ζωή είναι πιο πολύτιμο αγαθό από τις «πολιτικές αξίες» που ο Τόμπρας με το κράτος του ΠΑΣΟΚ τους καλούν να υπερασπίσουν. Ότι η ζωή είναι πιο πολύτιμο αγαθό από το κυνήγι για την απόκτηση της «αφορολόγητης Μερσεντές» που τους προτείνει ο κ. Μητσοτάκης.

Η ζωή είναι αλλού: στις καθαρές ακτές, τα ζωογόνα δάση, τις λειτουργικές και ήρεμες πολιτείες.

ΑΘΗΝΑ: ΘΑΛΑΜΟΣ ΑΕΡΙΩΝ

Το νέφος δεν υποχώρησε ούτε στα έκτακτα μέτρα, που ίσχυσαν δύο μέρες στην Αττική ούτε, βέβαια, στις ανακοινώσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ περί... μέτρων για το νέφος: το διοξείδιο του αζώτου σε όλες τις σχετικές μετρήσεις που έγιναν την περασμένη εβδομάδα ξεπέρναγε τα όρια συναγερμού.

Με την επιστροφή των Αθηναίων έγινε φανερό ότι η κυριαρχία του νέφους στο Λεκανοπέδιο είναι απόλυτη και μετατρέπει την Αθήνα σε θάλαμο αερίων. Μόνη ελπίδα και διέξοδος για τους κατοίκους της Αθήνας είναι η ΕΜΥ, όταν προβλέπει αύξηση των ανέμων. Τότε και μόνο τότε ξεκαθαρίζει κάπως ο ουρανός, χωρίς βέβαια να μειώνεται η ρύπανση μιας και οι ρυπογόνες εστίες μένουν αδιατάρακτες.

Το ΠΕΡΠΑ, δηλαδή η κυβέρνηση, επιμένει ότι το νέφος δημιουργείται από τα «γερασμένα» αυτοκίνητα και φωνάζει για την αντικατάστασή τους με «νέα» και «καθαρά» Ι.Χ. Έτσι *περιορίζει* την αιτιολόγηση του νέφους μόνο στα αυτοκίνητα, τιου έχουν βεβαίως μεγάλο μερίδιο στη ρύπανση, το μεγαλύτερο σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΕΡΠΑ, και αφήνει απ' έξω και *άθικτες* τις άλλες εστίες:

- Όπως την έλλειψη μέτρων για τη βελτίωση του κυκλοφοριακού.
- Τη συσσώρευση όλων των λειτουργιών της διοίκησης στο κέντρο της Αθήνας.
- Την αταραξία και απραξία απέναντι στη συνεχιζόμενη οικοπεδοποίηση της Αττικής.
- Την αδιαφορία για την έλλειψη πρασίνου.
- Τα κούφια λόγια για αποκέντρωση και στοιχειώδη προγραμματισμό ανάπτυξης της επαρχίας.
- Την προσέλκυση με ευθύνη της κυβέρνησης, και άλλων δραστηριοτήτων στο Λεκανοπέδιο σε τομείς της παραγωγής ιδιαίτερα ρυπογόνους, όσο ή και πλέον επικίνδυνους από το αυτοκίνητο.

Ποιος τώρα π.χ. θυμάται το «πρόγραμμα» του 1982 για σταδιακή απομάκρυνση των βιομηχανιών από το Λεκανοπέδιο; Ποια μέτρα έχει πάρει η κυβέρνηση για τις βιομηχανίες που ρυπαίνουν και δεν προχώρησαν καν στην υλοποίηση και των ελάχιστων εξαγγελιών;

Στα ζητήματα αυτά η μόνη απάντηση είναι η σιωπή. Μένει η καταγγελία της ρύπανσης από αυτοκίνητα και αυτή χωρίς διέξοδο. Και αυτό γιατί, μια διαφορετική πολιτική ως προς το θέμα αυτοκίνητο δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στο «αλλάξτε αυτοκίνητα». Ταυτόχρονα χρειάζονται και άλλα μέτρα, που συνδέονται με τις παραγωγικές δραστηριότητες στο Λεκανοπέδιο, τη διοικητική συγκέντρωση, το κυκλοφοριακό, τις συγκοινωνίες, τα καύσιμα. Κυρίως, όμως, πριν από την απαίτηση για «καθαρά Ι.Χ.», που θα μας σώσουν έτσι όπως το ζήτημα παρουσιάζεται από την κυβέρνηση, απαιτούνται λύσεις σε άμεσα προβλήματα. Τι λύση, όμως, μπορεί να δώσει μια κυβέρνηση, που ολόκληρο το καλοκαίρι δεν έκανε απολύτως τίποτα και περίμενε την πρώτη επίθεση του νέφους για να θέσει απλώς τα έκτακτα μέτρα περιορισμού κυρίως της κυκλοφορίας, περιμένοντας, ουσιαστικά, τον άνεμο να φυσήξει; Και ποιο πρόγραμμα περιορισμού των ρυπογόνων εστιών μπορεί να εφαρμόσει αυτή η κυβέρνηση όταν εξακολουθεί να δίνει άδειες για εγκατάσταση βιομηχανιών στην Αττική και ίδρυση νέων, ενώ παράλληλα συζητά με το Σύνδεσμο Βιομηχάνων Αττικής και Πειραιά για «εκσυγχρονισμό» των βιομηχανιών, που μεταφράζεται σε επέκταση μέσα στο Λεκανοπέδιο;

Το νέφος για να φύγει απαιτεί ριζικές λύσεις και μέτρα με συγκεκριμένους στόχους. Αντ' αυτών όμως οδηγούμαστε σε ένα συμβιβασμό με τη «νέα» πραγματικότητα που είναι περισσότερο επικίνδυνος για το μέλλον της Αθήνας απ' ό,τι και αυτά ακόμη τα ημίμετρα. Γιατί καλλιεργείται η εντύπωση, με τα μέτρα έκτακτης ανάγκης, ότι κινητοποιείται ο κρατικός μηχανισμός, εντύπωση που κατά βάθος καλύπτει τα προβλήματα και κυρίως σκεπάζει με... νέφος την πολιτική που ακολουθείται: μόνο που είναι μια πολιτική που δεν υπηρετεί τον περιορισμό, έστω του νέφους αλλά κυρίως επιζητά την εξυπηρέτηση των οικονομικών και άλλων συμφερόντων της κερδοσκοπίας και του μοντέλου ανάπτυξης που εξακολουθεί να κυριαρχεί. Όσο για το νέφος, αυτό είναι που κυριαρχεί παίζον[illegible] —με τις μετρήσεις του ΠΕΡΠΑ— κα[illegible]ερινά, όλο και πιο επικίνδυνο παιχνίδι πάνω στην υγεία των κατοίκων της Αττικής και παραμένοντας όλο και πιο άτρωτο από τα έκτακτα μέτρα και τις εξ[illegible]λίες που αντί να το μειώνουν του δίδο[illegible]πλέον έδαφος να μεγαλώνει και να επεκτείνει τις δραστηριότητές του. Μετά τον καπνό και το διοξείδιο του αζώτου, αναμένονται και άλλα. Και τότε, βέβαια, ούτε τα «καθαρά Ι.Χ.» θα μπορούν να μας σώσουν, ούτε το βορειαδάκι, που προς το παρόν όταν φυσάει, λυτρώνει την Αθήνα. Άραγε πρέπει να έρθουν τα χειρότερα για να αντιληφθεί η κυβέρνηση και άλλοι κοινωνικοί φορείς ότι η Αθήνα μετατράπηκε σε κόλαση;

Η ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Ένας πρόχειρος υπολογισμός του αριθμού των πυρκαγιών μετά και από εκείνες στα τέλη Αυγούστου σε διάφορες περιοχές της χώρας (Καβάλα, Κομοτηνή, Μέτσοβο, Δίστομο Λειβαδιά, Σέρρες, Ηράκλειο και αλλού), δείχνει ότι μόνο το τρίμηνο Ιουνίου - Ιουλίου - Αυγούστου ξεπερνούν τις 600. Από τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν μέχρι τώρα, οι δασικές εκτάσεις, οι χορτολιβαδικές και οι καλλιεργήσιμες που κάηκαν υπολογίζεται ότι θα πρέπει να ξεπερνούν τα 650.000 στρέμματα. Το σύνολο των καιγομένων εκτάσεων από το 1947 μέχρι και το 1987 υπολογίζεται σε 5.300.000 στρέμματα.

Από όλες αυτές τις εκτάσεις είναι άγνωστο πόσες έχουν αναδασωθεί, αν και ποιες έχουν οικοπεδοποιηθεί και σε ποιες περιπτώσεις μέσα σε 14 χρόνια δεν ξανάναψαν πυρκαγιές σε περ[illegible]ς που ήδη είχαν πυρποληθεί.

Οι φετινές φωτιές έκαψαν επιπλέον και τμήματα από πέντε Εθνικούς Δρυμούς, που είναι δασικές περιοχές με ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον. Προκλήθηκαν σοβαρότατες ζημιές στους Εθνικούς Δρυμούς Πρεσπών, Παρνασσού, Ολύμπου, Βίκου - Αώου και Αίνου.

Οι επιπτώσεις από τις καταστροφές αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές γιατί οι διαβρώσεις του εδάφους επεκτείνονται, η φυσιολογική βλάστηση αλλάζει υποβαθμιζόμενη και μειώνεται, ενώ η αποκατάσταση με τα σημερινά δεδομένα είναι προβληματική: είτε η ελεύθερη βόσκηση δεν επιτρέπει την αποκατάσταση, είτε η

προγραμματισμένη αναδάσωση καρκινοβατεί.

Η εικόνα των καμένων δασικών εκτάσεων θα συνοδεύει για πολλά χρόνια την ύπαιθρο και δυστυχώς θα γίνεται ακόμη μεγαλύτερη να υπολογισθεί η συχνότητα πυρκαγιών και ο αργός ρυθμός της αναδάσωσης. Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα φαινόμενο πυρπολισμού του δάσους με ανυπολόγιστες συνέπειες για το οικολογικό σύστημα και τον άνθρωπο.

Τις καταστροφές από τις πυρκαγιές συμπληρώνουν οι καταπατήσεις, η ανυπαρξία προγράμματος αναδάσωσης και η έλλειψη έργων που να περιορίζουν τις διαβρώσεις με αποτέλεσμα να περιορίζονται ακόμη περισσότερο οι δυνατότητες αναγέννησης του δάσους.

Η αρνητική αυτή εικόνα γίνεται ακόμα πιο ζοφερή με την ερήμωση της υπαίθρου, την έλλειψη καθορισμού χρήσεων γης, δασικού κτηματολογίου και χωροταξικού σχεδιασμού αλλά και την πολύπλευρη παρέμβαση ιδιωτικών και οικονομικών συμφερόντων, που δεν περιορίζονται μόνο στην οικοπεδοποίηση.

Σε όλα αυτά προστίθενται και οι επιπτώσεις από τη ρύπανση των νερών από βιομηχανικά και αστικά απόβλητα και τη χρήση χημικών ουσιών στη γεωργία που οδηγούν σε ανισορροπία τα οικοσυστήματα.

Τα δάση δεν κινδυνεύουν αλλά εξαφανίζονται. Και όσο μένουμε απαθείς η πυρπόληση του δάσους δεν θα μείνει μόνο ως εικόνα αποτέφρωσης σαν αυτή που είδαμε και το φετινό καλοκαίρι. Μαζί θα «πυρποληθούν» τα αστικά κέντρα· θα καταστραφεί η ζωή στην επαρχία με τον βιολογικό θάνατο περιοχών, που η ίδια η φύση χρειάσθηκε αιώνες για να δημιουργήσει.

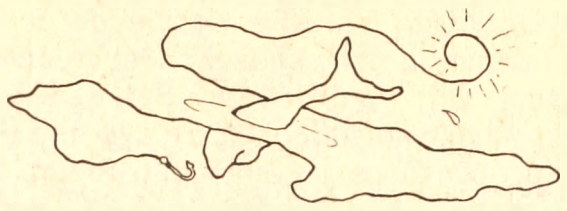
■

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΠΟΥ ΝΕΚΡΩΝΕΙ

Ο Αλιάκμωνας ήταν ένα από τα πιο όμορφα ποτάμια της Ελλάδας. Διασχίζει τον κάμπο της Βέρροιας και των Γιαννιτσών και εκβάλλει προς βορράν της Κατερίνης. Οι εκβολές του Αλιάκμωνα ήταν από παλιά μια ονομαστή οστρακοφόρα θαλάσσια περιοχή. Μια μεγάλη ποικιλία από διαλεχτά θαλασσινά, σε αφθονία όση και τα ψάρια, συγκέντρωνε τους εργάτες της θάλασσας και τους αποζημίωνε πλουσιοπάροχα στις καθημερινές τους εξόδους.

Οι φερτές ύλες που, από τα βουνά και τον κάμπο, κουβαλούσε η νεροσυρμή

του ποταμού ως την ακτή και η μίξη με τα υποθαλάσσια υλικά, είχε σαν αποτέλεσμα ένα ιδανικό συνδυασμό για την ανάπτυξη των οστρακοφόρων. Η φύση, στη μακριά ιστορία της, είχε κατασταλάξει εδώ σε μια θαυμαστή οικολογική ισορροπία, που προσπόριζε *και* στον άνθρωπο πολύτιμη τροφή.

Και το ποτάμι πάλι, από τις πηγές ως τις εκβολές του, ήταν όχι μόνο χρήσιμο για τα ποτιστικά χωράφια αλλά είχε κι αυτό, χέλια, ψάρια, καβούρια. Όμως από μια εικοσαετία τώρα, εξαιτίας της άλογης ανάπτυξης, το ποτάμι άρχισε να νεκρώνει. Η κοίτη του χρησίμευε για να παροχετευθούν τα απόβλητα από τις βιομηχανίες και ειδικά από αυτές που παρασκεύαζαν χυμούς από φρούτα. Δεν είναι μόνο που νεκρώθηκε η ζωή του ποταμού: η ιλύς του, που προηγούμενα κουβαλούσε ως τη θαλάσσια ακτή, πλούσιες προσμίξεις για τον υποθαλάσσιο πλούτο, με αποτέλεσμα ο κόλπος αυτός να είναι μοναδικός ψαρότοπος, έγινε τώρα ιλύς που μεταφέρει το θάνατο στη θαλάσσια πανίδα.

Χρόνο με το χρόνο, τα όστρακα άρχισαν να λιγοστεύουν, ορισμένα είδη εξαφανίζονταν και άλλα ήτσν πια ακατάλληλα για τη διατροφή. Σήμερα, οι εκβολές του Αλιάκμωνα είναι σχεδόν νεκρές. Στις εκβολές βρίσκει κανείς τώρα πια ψάρια, αλλά είναι όλα *ψόφια* ψάρια. Τις ημέρες αυτές (βλ. και «Ριζοσπάστη» της 1/9/88) έχουν καταγγελθεί οκτώ βιομηχανίες κονσερβοποιίας γιατί ρίχνουν τα απόβλητα χωρίς προηγούμενο βιολογικό καθαρισμό, στην κοίτη του πάλαι ποτέ ζωογόνου Αλιάκμωνα. Είναι αβέβαιο αν θα μπορέσει και πάλι η ακτή να προσελκύσει τους ψαράδες...

ΟΙ ΒΙΛΕΣ ΦΥΤΡΩΝΟΥΝ

Έκλεισαν δύο χρόνια από την «αποφράδα» για το Λουτράκι (και τη χώρα μας) ημέρα που μέσα σε λίγες ώρες η φωτιά είχε ρημάξει το όμορφο δάσος που στεφάνωνε και προστάτευε την κάποτε όμορφη λουτρόπολη. Από τις 2 το απόγευμα οι κολυμβητές διέκριναν κύματα καπνού να κατεβαίνουν από τις πλαγιές πίσω από τους λόφους του Αγίου Πατάπιου. Σε λίγο εφάνηκαν οι πρώτες γλώσσες φωτιάς ψηλά στη ράχη της Αγίας Παρασκευής. Και στις 4 το απόγευμα εκάλπαζαν τα πύρινα άλογα πότε προς την κορυφή, πότε προς τη θάλασσα. Και ολοένα έζωναν την πλαγιά προχωρώντας προς τα ανατολικά. Ο ουρανός επί δύο ώρες, μεσημέρι, αρχές Αυγούστου είχε σκοτεινιάσει. Οι ένοικοι του συγκροτήματος POSEIDON CLUB είχαν καταφύγει στα διάφορα πλεούμενα, καΐκια, γιωτ, κρις-κραφτ, κι έκαναν περιπολίες παράλληλα προς την ακτή. Οι χιλιάδες των κολυμβητών απολάμβαναν το θέαμα. Στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, εκεί κοντά στην πιάτσα των ταξί οι νεαροί συνέχιζαν το παιχνίδι τους. Πού και πού έβγαινε κάποιος και κοίταζε.

— Ρε σεις έχει φτάσει πάνω από την Ηλέκτρα η φωτιά. Και συνέχιζαν το παιχνίδι τους. Ένας ηλικιωμένος τους επλησίασε και τους συνέστησε να κάνουν κάτι, να πάνε στο Δημαρχείο. Εγέλασαν —«*Μαλακίες*» είπε ένας νεαρός. «*Εσύ γιατί δεν πας ρε γέρο*» είπε ένας άλλος.

Ο καπνός έτσουζε τα μάτια. Η στάχτη είχε μπει από τις μπαλκονόπορτες και τα παράθυρα και είχε σχηματίσει ένα στρώμα πολλών εκατοστών στο δάπεδο, που κάθε λίγο το καθάριζαν.

Οι νοικοκυρές έκλειναν τα πορτοπαράθυρα, μα η στάχτη συνέχιζε να εισχωρεί.

Τα πυροσβεστικά επηγαινοέρχονταν, υπουργοί και βουλευτές «παρίσταντο» μα τι να κάνουν και αυτοί; Η φωτιά προχωρούσε στις νότιες πλαγιές των Γερανίων και ακολουθούσε πορεία παράλληλη στο γερμανικό δρόμο.

Κατά τις 8 το βράδι (ετοιμότης ε;) ένα αυτοκίνητο, πιθανόν της Δημαρχίας, εκαλούσε με τα μεγάφωνα «όσους θέλουν να πάνε στη Δημαρχία για να βοηθήσουν στο σβύσιμο της πυρκαγιάς». Μια παρέα φίλων ηλικιωμένων επήγαμε. Υπήρχαν γύρω στα πενήντα άτομα, όλοι πάνω από 40 χρόνων. Δεν υπήρχε βέβαια κανείς να υποδείξει τι θα έκαναν οι εθελοντές, κι αυτοί έκαναν «πηγαδάκια» συζητώντας και δίνοντας ο καθένας τις εντυπώσεις και τις ερμηνείες του.

Η νύχτα επέρασε με το εφιαλτικά φωταγωγημένο μονοπάτι της φωτιάς στις

Πριν δυο χρόνια: Η φωτια κατατρωει το δασος...

... και οι παραθεριστες παρατηρουν το αξιοπερίεργο του θεάματος.

πλαγιές του βουνού. Που και που η φωτιά εχανόταν για λίγο κι άρχιζαν οι θλιβεροί θεατές να ελπίζουν πως θα σταματήσει, πως εκορέσθη. Όμως αυτή είχε στρίψει σε χαράδρα, την περνούσε, την έκαιγε και ξαναφαινόταν στην άλλη ράχη.

Το πρωί είχε κάνει πολύ δρόμο. Είχε προχωρήσει ως το Πεδίο Βολής. Κατά το απόγευμα της Δευτέρας η πυρκαϊά «*είχε τεθεί υπό έλεγχον*». Είχε καταφάει δεκάδες χιλιάδες στρέμματα κι είχε σταματήσει σ' ένα ξέφωτο. *Et la battaille est terminée en defaut des combattants.*

Σ' αυτό το διάστημα αμείωτη εστάθηκε η προσπάθεια των δασοπυροσβεστών και των στρατιωτών και προπάντων των πυροσβεστικών αεροπλάνων. Το «κοινόν», εξαιρέσει των παρεπιδημούντων ξένων που έσπευσαν στις εκκλήσεις του Δήμου, εστάθηκε απαθές, ανενεργό και, όπως συνήθως, έτοιμο για κριτική.

«*Μα τι κάνει το κράτος. Δεν μπορεί να βάλει πέντε αεροπλάνα;*» Τα πάντα από το κράτος.

Αυτοί που δουλεύουν τρεις μήνες για να ζήσουν τους δώδεκα, δεν εσυνειδητοποίησαν ποτέ, ότι αυτό το δάσος βοηθάει το βουνό - σφουγγάρι να πιει τη βροχή και να τη δώσει με τις φυσικές και «μυστικές» διαδικασίες, στις διαδρομές των καρστικών διακλάσεων σαν το διαλεχτό «νερό Λουτρακίου» που έχει κάνει χρυσοφόρα την περιοχή του.

Θα περίμενε κανείς μια *αντί-δραση* στη *δράση* της φωτιάς, να ανασυνταχθεί ο Δήμος, οι επαγγελματικές οργανώσεις, οι πολιτικές νεολαίες, μα δεν είδαμε τίποτα.

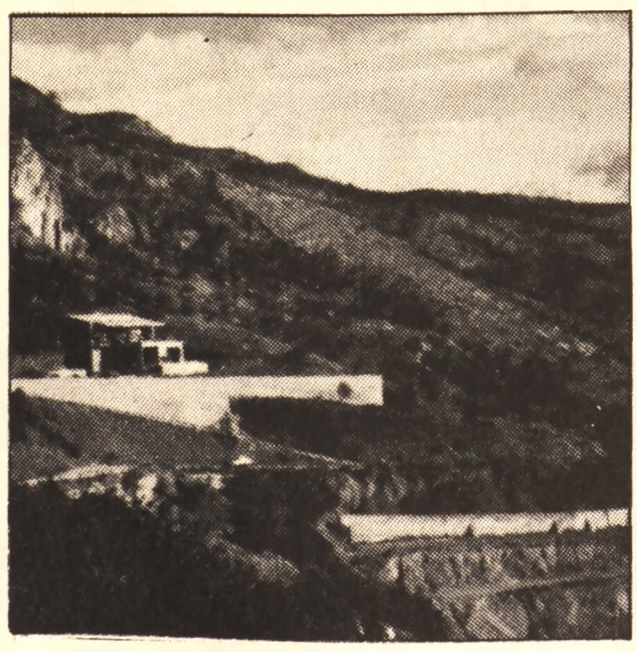
Μόνον κατά τη δεύτερη χρονιά άρχισε να φαίνεται κάτι «θετικό», κάποια δράση, όχι βέβαια κατά της φωτιάς. Μερικοί στην καμένη γη άρχιζαν να κτίζουν βίλες και βιλάρες (όρα φωτογραφίες) που προχωρούσαν δειλά δειλά, μήπως κάποιος ΥΠΕΧΩΔΕΣ, ή κάποιος αστυνόμος σκεφθεί το «ισχύον» Σύνταγμα του 1975, του οποίου το άρθρο 24, και το άρθρο 117 ρητά (και πολλά άλλα πλαγίως) επιτάσσουν την απαγόρευση μετατροπής χρήσεως των καμένων δασικών εκτάσεων και μάλιστα επιβάλλουν την αναδάσωσή τους. Τίποτα τέτοιο. Μόνο οι καμένοι κορμοί των δένδρων και ο γυμνωμένος από το εδαφικό φλοιό βράχος, θα περιμένει τους οικοπεδοφάγους που προς το παρόν κατασκευάζουν «τίτλους» για να μετατρέψουν κι αυτόν τον πρώην παράδεισο σε κρανίου τόπο.

Δημ. Θ. Κωνσταντινίδης

Η βίλλα. Ξεφύτρωσε φέτος στο πυρπολημένο δάσος του Λουτρακίου.

Δεύτερη βίλλα και επιχωματώσεις στα πυρπολημένα.

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Η μεγάλη πομπή

Β' ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ 1986

Ένα είδος βαρύτητας δεν αφήνει το Νότη Σεβαστόπουλο ν' απογειωθεί προς τα όνειρά του. Καθώς οι φίλοι χάνονται κι οι έρωτες αποδείχνονται πρόσκαιροι και απατηλοί, καταφεύγει σταθερά στην ιστορία του ιππότη Λάνσετρις. Όμως μέσα απ' το κόμικς αυτό, ο ιππότης παρακολουθεί κι εκείνος – σαν σε κόμικς – τη ζωή του Νότη. Με τις διαρκείς αυτές αντιστροφές των ειδώλων, ο αναγνώστης ίσως ανακαλύψει πως κάτι παρόμοιο άρχισε να συμβαίνει ανάμεσα στον ήρωα της «Μεγάλης Πομπής» και σ' εκείνον...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Μπαίνοντας κανείς μέσα στο δάσος του Αρκουδίλα (στη νότια Κέρκυρα) το πρώτο που θα συναντήσει είναι μια πινακίδα του υπουργείου Γεωργίας με την επιγραφή: «Σώστε τα δάση μας από τη φωτιά». Τελικά το δάσος του Αρκουδίλα ενώ γλίτωσε από τις πυρκαγιές που κατέκαυσαν την Κέρκυρα μέσα στο καλοκαίρι, κινδυνεύει από τις δραστηριότητες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και τη νομοθεσία που είναι κομμένη και ραμμένη στα μέτρα της.

Πιο συγκεκριμένα στο νοτιότατο άκρο του νησιού, στην περιοχή Λευκίμμης βρίσκεται το μοναδικής ωραιότητας δάσος του Αρκουδίλα, όπου στη βλάστησή του κυριαρχούν τα είδη: κουμαριά, αριά, φυλίκη, πουρνάρι, ερείκι, αγριελιά, κυπαρίσσι και σχίνα. Το δάσος αυτό με τις ευλογίες της νομοθεσίας θυσιάζεται στο βωμό της ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Ν. 998/79 άρθρο 51 ορίζει ότι «*μπορεί να χρησιμοποιείται για εγκατάσταση τουριτικών μονάδων ποσοστό μέχρι 10% της έκτασης δασών ή δασικών εκτάσεων*» (Εφημερίδα «Κερκυραϊκό Βήμα», επιστολή της Διεύθυνσης Δασών). Συγκεκριμένα δόθηκε άδεια υλοτόμησης στους ιδιοκτήτες, οι οποίοι κόβουν δένδρα με προοπτική την ανέγερση τουριστικής μονάδας, σε μια περιοχή ήδη κορεσμένη τουριστικά. Σημειωτέον ότι από το δάσος έκτασης περίπου 800 στρεμμάτων, τα 407 ανήκουν σε ιδιώτες, στα οποία και αναφερόμαστε.

Σαν να μην έφταναν όλα αυτά, η διεύθυνση δασών μετατρέπεται σε απρόσμενο σύμμαχό τους όταν σε επιστολή της που δημοσιεύτηκε στο «Κερκυραϊκό Βήμα», με στόχο να ενημερώσει το κερκυραϊκό κοινό, αλλά και να απαντήσει στο θόρυβο που δημιουργήθηκε πάνω στο θέμα, μεταξύ άλλων γράφει:

«*Πέρα από αυτό θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, θα αποσυμφορηθούν άλλες κορεσμένες τουριστικά περιοχές και θα προσελκυσθούν υψηλής στάθμης τουρίστες*» Τα πάντα, δηλαδή, θυσία στη «θεότητα» του τουρισμού.

Η καταστροφή του θα συντείνει στη διάβρωση των εδαφών. Και επειδή θα πρέπει να αρχίσουμε να συνυπάρχουμε με τη φύση σαν ένα τμήμα της, και όχι έξω από αυτήν προσπαθώντας να την κατακτήσουμε καταστρέφοντας την, γι' αυτό ζητούμε τη βοήθεια όλων ώστε να σταματήσει η καταστροφή που έχει ήδη προχωρήσει αρκετά.

Α. Χρυσικόπουλος, Τ. Κοτινάς, Κ. Ραψομανίκης

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

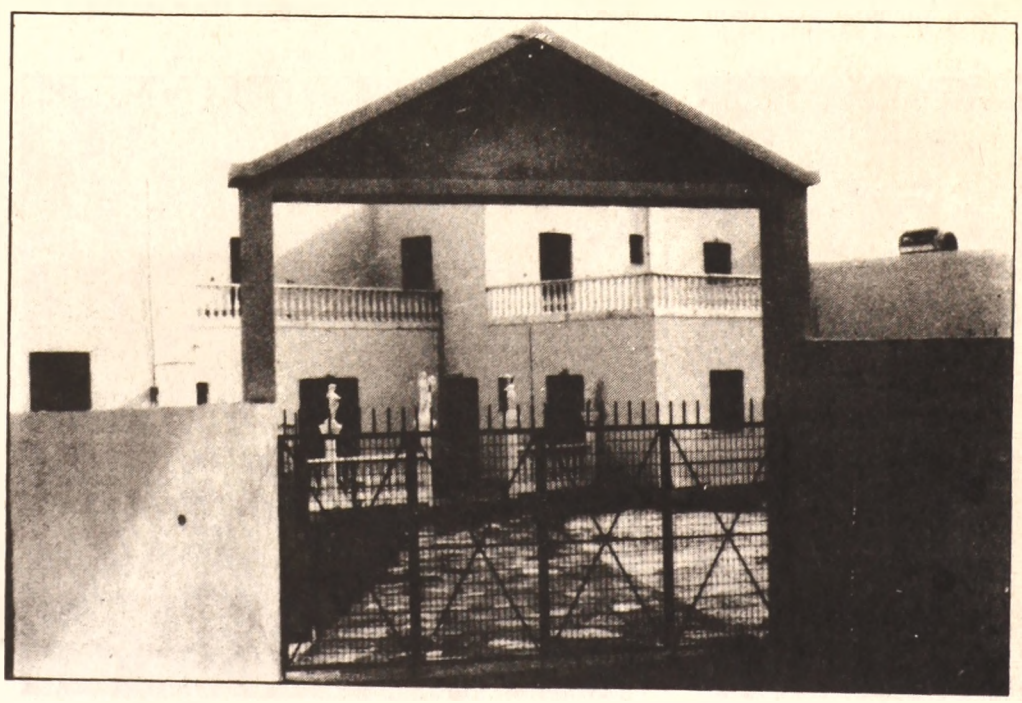
Ο «Αρχίλοχος» - πολιτιστικός όμιλος της Πάρου, κυκλοφόρησε το «Ντοκουμέντο μιας καταστροφής», όπως χαρακτηρίζει ένα φυλλάδιο με φωτογραφικές απεικονίσεις για τις αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις που κακοποιούν το τοπίο και το χαρακτήρα του ωραίου κυκλαδίτικου νησιού. Από το φυλλάδιο αυτό είναι οι φωτογραφίες που αναδημοσιεύουμε.

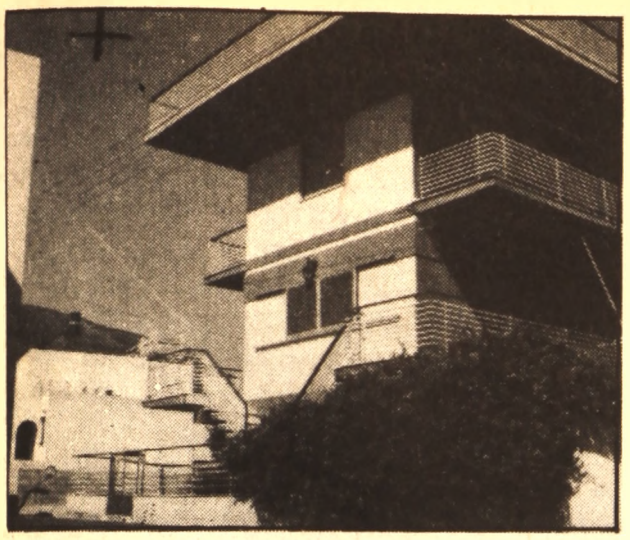

Τουριστική αρχιτεκτονική και αρχιτεκτονική έμμεσα συνδεδεμένη με τουρισμό (ζώνες υψηλής τουριστικής εκμετάλλευσης), μπάγκαλοους, παραδοσιακές βίλες ή χωριά, προδιαγραφές ΕΟΤ, προεγκρίσεις δανείων, μικροεπενδυτές ενοικιαζομένων δωματίων, ξένα μονοπώλια ξενοδοχείων, τουρ οπερέιτορς —ένας ατέλειωτος πακτωλός θεσμικών όρων και οργανωτικών σχημάτων που περνώντας (όχι πάντα) από κάποιο σχεδιαστήριο καταλήγουν σε αυτό που τόσο ευσχήμως ονομάζουμε χτισμένο περιβάλλον. Είναι αυτό που ολοκληρωτικά πια ταυτίζεται με τις περιοχές όπου συνοστιζόμαστε κάθε καλοκαίρι στις «διακοπές» μας. Και να, απέναντί μας, φάτσα το αποτέλεσμα. Ένα απίστευτο συνονθύλευμα από χτίσματα (ποιος μπορεί να καταγράψει τέτοιους ρυθμούς δόμησης;) που απευθύνονται σε κάθε κατηγορία βαλάντιου, σαν ιστοί αράχνης απλωμένοι πάνω στο τοπίο για να αρπάξουν τα περαστικά έντομα.

Αυτό που βλέπουμε είναι η μια πλευρά, ίσως η πιο ανώδυνη, αν και ως αρχιτέκτονες θέλουμε να πιστεύουμε ότι αυτό «τα λέει όλα». Μας αρέσει να σχολιάζουμε τα κρούσματα οπτικής μόλυνσης, την αδεξιότητα ή αφέλεια του ανώνυμου μάστορη ή τις γκάφες του επώνυμου συνάδελφου για να καταλήξουμε στη μοιραία επωδό: μόνο οι παλιοί ήξεραν να χτίσουν κάτι που να ταιριάζει με το τοπίο κτλ. Έτσι νομίζουμε πως επιτελέσαμε το ύψιστο καθήκον και με ήσυχη συνείδηση χαιρόμαστε τον ήλιο και το κύμα. Εδώ βρισκόμαστε περαστικοί, το «πρόβλημα» (αν υπάρχει) δεν μας αφορά.

Αλλά ακόμα και σε μια τέτοια επιφανειακή ανάγνωση, συμβαίνουν παράδοξα πράγματα. Στα μαγαζιά τουριστικών ειδών ανάμεσα στις κάρτες με γυμνούς πισινούς υπάρχουν και μερικές «αρχιτεκτονικές», όπου ολοένα και συχνότερα εμφανίζονται κτίσματα σημερινά, κατακαίνουρια ή μεταποιημένα, με τον υπότιτλο «παραδοσιακή αρχιτεκτονική». Ένας γνωστός τις προάλλες είδε την εξώπορτα του σπιτιού του, φτιαγμένη στη Χώρα πριν δέκα χρόνια με σχέδιό του, να σερβίρεται ως δείγμα λαϊκής τέχνης! Ύστερα διαπιστώνεται ότι ξαφνικά πλήθυναν οι καμάρες εκεί όπου παλιότερα ήταν άγνωστες. Κάθε αξιοπρεπές καινούργιο ξενοδοχείο πρέπει απαραιτήτως να διαθέτει καμάρες μέσα - έξω σε διάφορους τύπους. Ανάλογα με την περιοχή, αποφασίστηκε (πότε; από ποιους;) ότι επιβάλλεται κάποιος ανάλογος «τονισμός» ντόπιων μοτίβων. Καμάρες στα υψηλής πιστότητος με τις πισίνες; Καμάρες δύο φορές στα μίζερα διώροφα ROOMS TO

LET. Και οι ξένοι που ψάχνουν απεγνωσμένα για τοπικό χρώμα, αφού φωτογραφίσουν τους γαϊδάρους, τους μανάβηδες και τις βάρκες στο γιαλό, ορμούν ακάθεκτοι και παίρνουν τις καμάρες σε διάφορες πόζες. Είναι η νέα μεσογειακή αρχιτεκτονική, που βρίσκεις σήμερα παντού, από την ισπανική Μαρμπέλα ως την «αναπτυσσόμενη» Τουρκία.

Ένα άλλο γνώρισμα είναι ότι οι τουριστικοί οικισμοί φουσκώνουν το καλοκαίρι έτοιμοι να σκάσουν ενώ το χειμώνα ερημώνουν. Όσοι μιλούν για παρασιτική οικονομία έχουν ξεχάσει τους παρασιτικούς πληθυσμούς από διάφορα ζωντανά που το καλοκαίρι ζουν από τα άφθονα σκουπίδια και πλευρίζοντας τους πονόψυχους τουρίστες ενώ το χειμώνα κυκλοφορούν σε πεινασμένες αγέλες. Μια άλλη γνωστή, μόνιμη κάτοικος σε μια τέτοια χειμερινή «έρημο», διηγόταν τρομαγμένη πως τέτοιες αγέλες σκύλων ορμούσαν να μπουν σπίτι της μόλις άνοιγε την εξώπορτα. Σκόπιμα αποσιωπούμε τους περίφημους «μόνιμους κάτοικους» —αυτοί και αν είναι μια χαμένη αγέλη...

Παρασιτική όμως είναι και η εκμετάλλευση της γης. Την έχουν πει «ληστρική» και ο χαρακτηρισμός είναι πολύ ήπιος. Στο πέρασμά της δε μένει τίποτε όρθιο. Αν εξαιρέσεις τις εκκλησίες (που προστατεύονται από άλλες συμβάσεις) όλα τα υπόλοιπα κτίσματα επιδέχονται κάθε μορφής επεμβάσεις. Το κλεισμένο παλιό «αρχοντικό» απέναντί μας με τα βοηθητικά γύρω του, μέσα σε δύο χρόνια αυγάτισε και πλήθυνε, εξωραΐστηκε και μουμιοποιήθηκε ώστε να χωρά 40 άτομα. Και στη θέση της παλιότερης κοινωνικής ιεραρχίας μπήκε η σύγχρονη, με βάση την τιμή του δωμάτιου: από τρύπες των 2-3 χιλιάδων το βράδυ ως τα σούπερ λουξ των 50 χιλιάδων με τα «σπάνια έργα τέχνης» για διακόσμηση, χωρίς να ξεχνάμε τους προλετάριους που κοιμούνται στα σκαλιά, σε ταράτσες ή εκεί στα όρια της νομιμότητας, στρωματσάδα στις ρεσεψιόν των ξενοδοχείων. Αλλά με αυτό αρχίσαμε πάλι να μπαίνουμε λίγο πιο βαθειά και δεν πρέπει. Άσε να χειμωνιάσει κάπως...

Δημήτρης Φιλιππίδης

ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ Α ΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Η εμπειρία που είχα κατά τις ολιγοήμερες φετινές διακοπές μου, προσφέρει ένα έξοχο παράδειγμα για να καταλάβουμε τι εννοούμε όταν μιλάμε για βελτίωση των υπηρεσιών του τουρισμού και προσέλκυση καλών τουριστών στην Ελλάδα.

Αποφασίσαμε λοιπόν, μία μικρή παρέα, να κάνουμε κάτι διαφορετικό φέτος. Να επιλέξουμε μία από τις τόσες κρουαζιέρες που διαφημίζονται, να επισκεφτούμε ορισμένα μέρη και χωρίς το άγχος του αυτοκινήτου, του αεροπλάνου ή άλλων επίπονων διαδικασιών να ξεκουραστούμε μεγαλοπρεπώς για μία εβδομάδα. Διαλέξαμε μία πολύ δελεαστική εκδρομή που θα μας μετέφερε σε διάφορα λιμάνια της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Δύο μήνες πριν ονειρευόμασταν την Αλεξάνδρεια, την Έφεσο, την Κύπρο και είχαμε βέβαια προμηθευτεί και τα κατάλληλα βιβλία που θα μας κρατούσαν συντροφιά. Ω του θαύματος, πέντε μέρες πριν από την αναχώρηση μας ειδοποιούν ότι κρουαζιέρα γιοκ! Τα εισιτήρια είχαν διπλοπουληθεί... Στενοχωρημένοι και αναστατωμένοι απ' τη μια, αλλά και απτόητοι από την άλλη ανακαλύψαμε μία άλλη κρουαζιέρα, με διαφορετικό μεν πρόγραμμα, αλλά εξίσου δελεαστικό. Παρηγορηθήκαμε άλλωστε με την ιδέα ότι δεν θα ζεσταινόμασταν τόσο πολύ μια και θα πηγαίναμε σε βορειότερα λιμάνια. Αλήθεια η Αίγυπτος είναι πολύ ζεστή τον Αύγουστο.

Το πρόγραμμα της νέας εκδρομής είναι ως εξής: το πλοίο ξεκινάει από τη Βενετία και πάει Ιτέα με εκδρομή στους Δελφούς - Πειραιά - Ηράκλειο - Σαντορίνη - Κουσάντασι με εκδρομή στην Έφεσο - Μύκονο - Κόρινθο με εκδρομή την Επίδαυρο και τις Μυκήνες - Ντουμπρόβνικ και τέλος επιστρέφει στη Βενετία. Τουλάχιστον αυτά γράφει στο πρόγραμμα που διαφημίζει το πρακτορείο και το οποίο είναι στη διάθεση κάθε ενδιαφερόμενου. Το πλοίο που εκτελεί τη διαδρομή είναι το Aegean Dolphin, να το σημ[illegible]σετε ώστε όταν αποφασίσετε και [illegible] να ταξιδέψετε να το προτιμήσετε. Ομολογουμένως πρόκειται για ένα μεγάλο και πολύ ωραίο πλοίο, με πολλούς καλόγουστους, άνετους, και καθαρούς [illegible]χρηστους χώρους, αλλά ας δούμε [illegible] αυτό αρκεί.

Θα προσπαθήσω τώρα να εκθέσω τα καθέκαστα με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Αγοράσαμε τα εισιτήρια από το Ηράκλειο Κρήτης, απ' όπου επρόκειτο να επιβιβαστούμε στις 10.00 π.μ. της 9.8.88. Την ώρα που ετοιμαζόμασταν να πάμε στο λιμάνι, μας τηλεφώνησαν από το πρακτορείο ότι το πλοίο είχε μια μικρή καθυστέρηση. Το επόμενο τηλεφώνημα μετέθεσε την εκδρομή για το βράδυ, το βράδυ για τα ξημερώματα. Έτσι όλη αυτή την ημέρα την περάσαμε εναγωνίως δίπλα στο ακουστικό αναμένοντας κάποιο ευχάριστο νέο. Ευτυχώς που το βράδυ έπαιζε ένα έργο του Χίτσκοκ σε ένα πολύ όμορφο θερινό σινεμά, αληθινή ανακούφιση. Την επόμενη μέρα μάθαμε ότι το πλοίο έχει κάποια βλάβη και ότι τελικά θα ερχόταν το βράδυ. Το πήραμε λοιπόν απόφαση και αφού είχαμε μία ολόκληρη μέρα μπροστά προτιμήσαμε να χαρούμε το Κρητικό πέλαγος αντί να ατενίζουμε το ταβάνι. Άλλο αίσχος και αυτό που δεν είναι βέβαια της παρούσας να το αναφέρω, αλλά φανταστείτε ότι για πολλά χιλιόμετρα ανατολικά του Ηρακλείου είναι κτισμένα άναρχα και κακόγουστα ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια που δεν έχουν αφήσει σπιθαμή γης «ανεκμετάλλευτη», το φυσικό κάλλος ανήκει πλέον στο παρελθόν. Όπως καταλαβαίνεται η ημερήσια αυτή εκδρομή πρόσθεσε ακόμη μία σταγόνα στην απογοήτευσή μας. Ας επανέλθω όμως στο θέμα μου.

Ένας λογικός άνθρωπος θα ματαίωνε την κρουαζιέρα και θα έκανε κάτι άλλο. Από τα κεντρικά γραφεία όμως της εταιρείας στον Πειραιά μας διαβεβαίωσαν ότι παρά την καθυστέρηση θα πάμε στα τρία κύρια λιμάνια της εκδρομής δηλαδή το Κουσάντασι, το Ντουμπρόβνικ και τη Βενετία, και ότι μια και η εκδρομή είχε γίνει πλέον πενθήμερη αντί για επταήμερη θα μας επέστρεφαν ένα μέρος του πο-

σού που είχαμε καταβάλει. Έχοντας δε ως δεδομένο ότι βρισκόμασταν στον Δεκαπενταύγουστο και δεν θα βρίσκαμε πουθενά αλλού να πάμε, αποδεχτήκαμε αυτούς τους όρους. Επιβιβαστήκαμε τελικά στις 2.00 π.μ. της Πέμπτης 11.8.88, μετά από δύο ώρες αναμονής στην αποβάθρα.

Η υποδοχή υπήρξε συγκινητική..., μας έδειξαν τις καμπίνες και τους ψάχναμε στη συνέχεια για να μας δώσουν τα κλειδιά. Δεν θεώρησαν βέβαια απαραίτητο να μας προσφέρουν ούτε ένα ποτήρι νερό. Θα αναγκαστώ εδώ να ανοίξω ακόμη

μία παρένθεση: Πέρσι, όταν από δικό μας λάθος, φτάσαμε στην Κωνσταντινούπολη στις 3 τα ξημερώματα αντί στις 8 μ.μ., μας περίμεναν στο ξενοδοχείο με δροσιστικά ποτά, ενώ μόλις πήγαμε στα δωμάτια μας έφεραν, χωρίς να το ζητήσουμε, εμφιαλωμένο νερό (αχ! αυτοί οι απολίτιστοι).

Μετά την επιβίβασή μας και αφού ξεκινήσαμε μάθαμε ότι το πλοίο είχε πάει ήδη στο Κουσάντασι, όπου άλλωστε έμεινε μία μόνον ώρα, ίσα ίσα για να επιβιβάσει πελάτες. Την επομένη το πρωί ο καπετάνιος κάλεσε όλους τους Έλληνες επιβάτες για να μας πει ότι η συνέχεια της εκδρομής θα ήταν Ντουμπρόβνικ και Βενετία και ότι η πρόταση της εταιρείας ήταν να επιστρέψει τα 3/7 του εισιτηρίου σε όσους θα ήθελαν να συνεχίσουν την εκδρομή τους και τα 5/7 σε όσους ήθελαν να διακόψουν και να αποβιβαστούν στην Κόρινθο. Στην ερώτησή μου πώς από την Κόρινθο θα επιστρέφαμε στα σπίτια μας, δεν υπήρχε καμία απάντηση. Στην Κόρινθο επιβιβάστηκε ο πλοιοκτήτης ο οποίος μας ανακοίνωσε, σε αντίθεση με αυτά που είχε πει ο καπετάνιος του, ότι δεν προλαβαίνουμε να πάμε στη Βενετία αλλά ότι θα πάμε στην Ανκόνα! Δεν ήταν βέβαια κάτι που δεχτήκαμε με χαρά και όταν εκδηλώσαμε την αντίθεσή μας, δήλωσε ότι *επιτελεί εθνικό έργο* (το βρήκαμε τώρα!) και ότι πρέπει να τον συνδράμουμε στην ατυχία του χωρίς να ζητάμε πολλά. Είχε δε το θράσος να πει σε όλους αυτούς τους ανθρώπους, ότι «τέλος πάντων ελάτε μία άλλη φορά», σαν να είμασταν συνεχώς σε διακοπές. Ήταν περισσότερο από αγενής και με τον τρόπο του και με την φρασεολογία του. Φτάσαμε στο Ντουμπρόβνικ την Παρασκευή στις 7.00 μ.μ., όπου είχαμε μόνο δύο ώρες στη διάθεσή μας για να το δούμε. Βιαστικά γυρίσαμε στο πλοίο και την άλλη μέρα το μεσημέρι φτάσαμε στην Ανκόνα. Εκεί μας προσφέρθηκε μία εκδρομή στο Σαν Μαρίνο και έτσι άδοξα επιστρέψαμε στη βάση μας.

Αυτή ακριβώς ήταν η εκδρομή που κάναμε από τις 9.8.88 έως τις 15.8.88. Οι αλλοδαποί συνεπιβάτες μας, κυρίως Ιταλοί, που επιβιβάστηκαν το Σάββατο 6.8.88 στη Βενετία έπλεαν επί 7 μέρες στη Μεσόγειο για να καταλήξουν να δουν μόνο το Ντουμπρόβνικ, ενώ αναγκάστηκαν να επιστρέψουν με πούλμαν στη Βενετία. Οι άλλοι Έλληνες που επιβιβάστηκαν στον Πειραιά είχαν μια επιπρόσθετη εμπειρία. Είχαν έρθει από διάφορα μέρη της χώρας και έφθασαν στο λιμάνι του Πειραιά το απόγευμα της 8.8.88 για να επιβιβαστούν. Περίμεναν όμως στην αποβάθρα μέχρι τα μεσάνυχτα χωρίς κανένας εκπρόσωπος της εταιρείας να εμφανιστεί και αν μη τι άλλο να τους ενημερώσει για το πρόβλημα.

Μερικές ακόμα λεπτομέρειες του ταξιδιού θα μπορούσαν να ολοκληρώσουν την εικόνα. Ο καπετάνιος μου είπε, μετά από ερώτησή μου, ότι οι εκδρομές στην Επίδαυρο - Μυκήνες και Δελφούς έχουν καταργηθεί προ πολλού, κανένας όμως δεν θεώρησε καλό να τις διαγράψει από το πρόγραμμα που διαφημίζουν τα πρακτορεία. Μέλη του πληρώματος με διαβεβαίωσαν άλλωστε ότι ποτέ δεν έχει γίνει όλο το πρόγραμμα.

Εξ άλλου, εκτός από όλα αυτά, στο πλοίο, παρά την καλή του εμφάνιση, που όπως σας είπα και στην αρχή είναι πολύ άνετο, μπορούμε να παρατηρήσουμε μια σειρά προβλημάτων. Επί παραδείγματι, μας στοιβάζαν στη μία πλευρά της τραπεζαρίας για να μη λερώσουμε την υπόλοιπη, ώστε αν κάποιο άτομο έφτανε λίγο αργοπορημένο δεν μπορούσε να καθήσει με την παρέα του. Τα τραπεζομάντηλα είχαν τα ίχνη των προηγουμένων γευμάτων, μια και όχι μόνο δεν τα άλλαζαν ποτέ, αλλά αν τύχαινε το βράδυ να καθόμαστε σε τραπέζι που είχε κενές θέσεις, τοποθετούσαν την ώρα που τρώγαμε τα σερβίτσια του πρωινού: προφανώς ούτε καν τα τίναζαν τα τραπεζομάντηλα. Όσο για το ίδιο το φαγητό, το menu ήταν εντυπωσιακό, η ποιότητα του όμως απαράδεκτη. Έχει catering από την Ιταλία, που ως ένα σημείο είναι θεμιτό, αλλά το να προσφέρεις μπαγιάτικο ψωμί επί μία εβδομάδα, ή μαγιονέζα που έχει γίνει σαν λάστιχο είναι μάλλον ντροπή.

Να μη σας πω και για το βραδυνό show: είχε Καν-Καν! που όπως είπε κάποιος, το ίδιο θέαμα παρουσίαζε και η θεία του η Ευτέρπη όταν έσκυβε για να πλύνει τα ρούχα στο ποτάμι. Έτσι και το χασαποσέρβικο έγινε κοζακοσέρβικο... κυριολεκτικά! Δεν πίστευα ποτέ ότι θα δω τα Μπολσόι στο πλοίο, αλλά λίγη σοβαρότητα δεν βλάπτει. Με όλα αυτά φαίνεται πιστεύω η περιφρόνηση την οποία δείχνουν στους πελάτες και που σίγουρα δεν είναι ο τρόπος για να τους πολλαπλασιάσουν.

Δεν θέλω να σας κουράσω άλλο διότι ούτως ή άλλως θεωρώ ότι τα παραπάνω αρκούν για να αντιληφθεί κανείς τη σοβαρότητα της κατάστασης. Θα ήθελα να σημειώσω ωστόσο, ότι είναι απολύτως κατανοητό να πάθει βλάβη μία μηχανή και να καθυστερήσει ή να αλλάξει λίγο το πρόγραμμα. Δεν καταλαβαίνω όμως γιατί ο πλοιοκτήτης δεν φρόντισε να επιβιβάσει τους είκοσι πελάτες του από το Ηράκλειο σε ένα αεροπλάνο ή πλοίο, να τους πάει στη Σαντορίνη εξοικονομώντας έτσι τη μεγάλη διαδρομή Κουσάντασι - Ηράκλειο - Κόρινθο και να κάνει όλη την υπόλοιπη εκδρομή κανονικά. Θα ήταν μία λύση. Το μόνο που μπορώ να υποθέσω είναι ότι δεν ήθελε να χάσει ούτε μία δραχμή, μια και όπως ο ίδιος μας είπε όταν ερωτήθηκε γιατί δεν την ματαίωσε, μας απάντησε: «Ξέρετε τι θα έχανα εγώ αν την ματαίωνα;». Προφανώς δεν τον απασχολεί το γεγονός ότι όλα αυτά τα άτομα έχασαν τις διακοπές τους και την ξεκούρασή τους. Οι αλλοδαποί στο πλοίο, δικαίως δήλωναν ότι δεν επρόκειτο να ξαναέρθουν στην Ελλάδα· η εμπειρία τους ήταν μάλλον απαγορευτική.

Βέβαια ουδέν κακόν αμιγές καλού και σε αυτή την περίπτωση κερδισμένο είναι το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας: δεν μας δόθηκε η ευκαιρία να ξοδέψουμε το συνάλλαγμά μας, μια και ούτε στην Τουρκία πήγαμε να αγοράσουμε δερμάτινα, ούτε στη Βενετία να βρούμε τα τελευταία μοντελάκια, όταν δε φτάσαμε στο Ντουμπρόβνικ, τα μαγαζιά έκλειναν. Και κάτι που αφορά το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης: η εμπειρία του City of Poros δεν μας δίδαξε τίποτα απολύτως αφού η είσοδος και η έξοδος από τα λιμάνια του Πειραιά και του Ηρακλείου είναι τόσο ελεύθερη όσο ήταν πάντα.

Δεν ξέρω αν είμαστε κατσικοπόδαροι και θα έπρεπε να είχαμε εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια για διακοπές φέτος, ή αν αυτά που περιγράφω παραπάνω είναι ένα σύνηθες φαινόμενο. Μπορεί να συμβαίνουν και τα δύο. Επειδή όμως ζω τώρα και οκτώ χρόνια σε ένα τουριστικό τόπο, όπως είναι η Κρήτη, έχω τη βεβαιότητα ότι η περιφρόνηση προς τους τουρίστες είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση.

Δάφνη Γόντικα

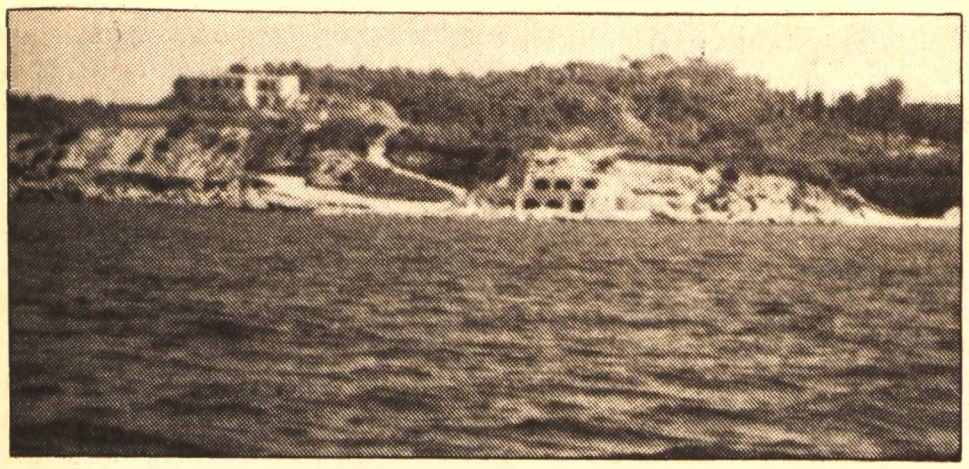
Οι φωτογραφίες είναι του Ηλία Χ. Παπαδημητρακόπουλου, περσινή σοδειά από την Πάρο. Μας τις έστειλε με την σημείωση:

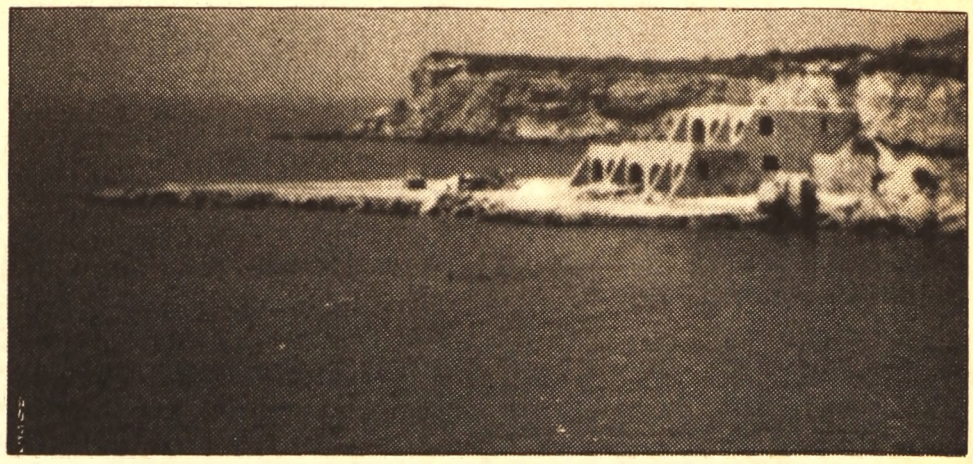
«Afieromenes exeretica ston nomo pou apagorevi afstiros tis xenoglosses epigrafes.

Αν και δεν σχετίζονται άμεσα με την περιπέτεια της κρουαζιέρας, έχουν να κάμουν με τη νοοτροπία που ο ΕΟΤ καλλιεργεί.

ΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ

Στις φωτογραφίες διακρίνονται σαφέστατα οι αυθαιρεσίες του κ. Μίνωος Κυριακού: Δρόμοι, κτίσματα, περιορισμός της ακτής. Μόνον οι «αρμόδιες» υπηρεσίες δε τα παρατήρησαν· ίσως υπήρξαν ραδιοπαρεμβολές...

Η Νομαρχία Ναυπλίου και το Πολεοδομικό Γραφείο Κρανιδίου ωφείλουν να μας εξηγήσουν με τρόπο πειστικό πώς έχουν διαπραχθεί και παραμένουν ατιμώρητες τρεις συγκεκριμένες παραβάσεις:

● Στην ακτή **«Νταρδίζας»,** στην περιοχή της Ερμιόνης έχει προγραμματισθεί να γίνει **ιχθυοτροφείο.**

Η ακτή αυτή χρησιμοποιείται όμως για τα θαλάσσια λουτρά τριών χωριών: Ερμιόνη, Ηλιόκαστρο και Λουκαΐτη. Ο χώρος που θα γίνει το ιχθυοτροφείο εφάπτεται σε οικισμούς, ενώ θα έπρεπε να απέχει τουλάχιστον 300 μέτρα από τα σπίτια.

Η πολεοδομία Κρανιδίου έδωσε αρχικά άδεια ίδρυσης με αριθμό 160/21-7-88, άδεια που ανακάλεσε στη συνέχεια προσωρινά, στις 17-8-88. Οι κάτοικοι της περιοχής είναι οργισμένοι και κατεβαίνουν τακτικά σε διαδηλώσεις.

Έχουν και άλλα ιχθυοτροφεία εγκριθεί στην περιοχή και οι ντόπιοι τα δέχθηκαν με ικανοποίηση αφού δεν έθιγαν περιοχές που οι κάτοικοι από χρόνια τώρα χρησιμοποιούν. Όλοι αναρωτιούνται γιατί πρέπει να ιδρύσουν στην πλαζ το ιχθυοτροφείο, όταν υπάρχουν τόσες ακτές έρημες και κατάλληλες γι' αυτές τις εκμεταλλεύσεις;

Αλλά πέραν αυτού: Με ποια διαδικασία και ποιες «παραλήψεις», δόθηκε μια άδεια που μεταγενέστερα η ίδια η υπηρεσία αναγκάστηκε να ανακαλέσει;

● Στη θέση **«Κουνούπι»** στην περιοχή Κρανιδίου κάποιος Γερμανός έχει αποκλείσει την ακτή με συρματόπλεγμα σε μήκος 1 χιλιομέτρου χωρίς να μπορούν οι κάτοικοι να κατέβουν στη θάλασσα. Έχει επίσης κατασκευάσει ατομικό λιμάνι και πλατφόρμα που χρησιμοποιεί για τα βραδινά του παρτάκια. Την περιοχή του «Γερμανού» φυλάσσουν σκύλοι Ντόπερμαν που προκαλούν τον τρόμο και στους γείτονες.

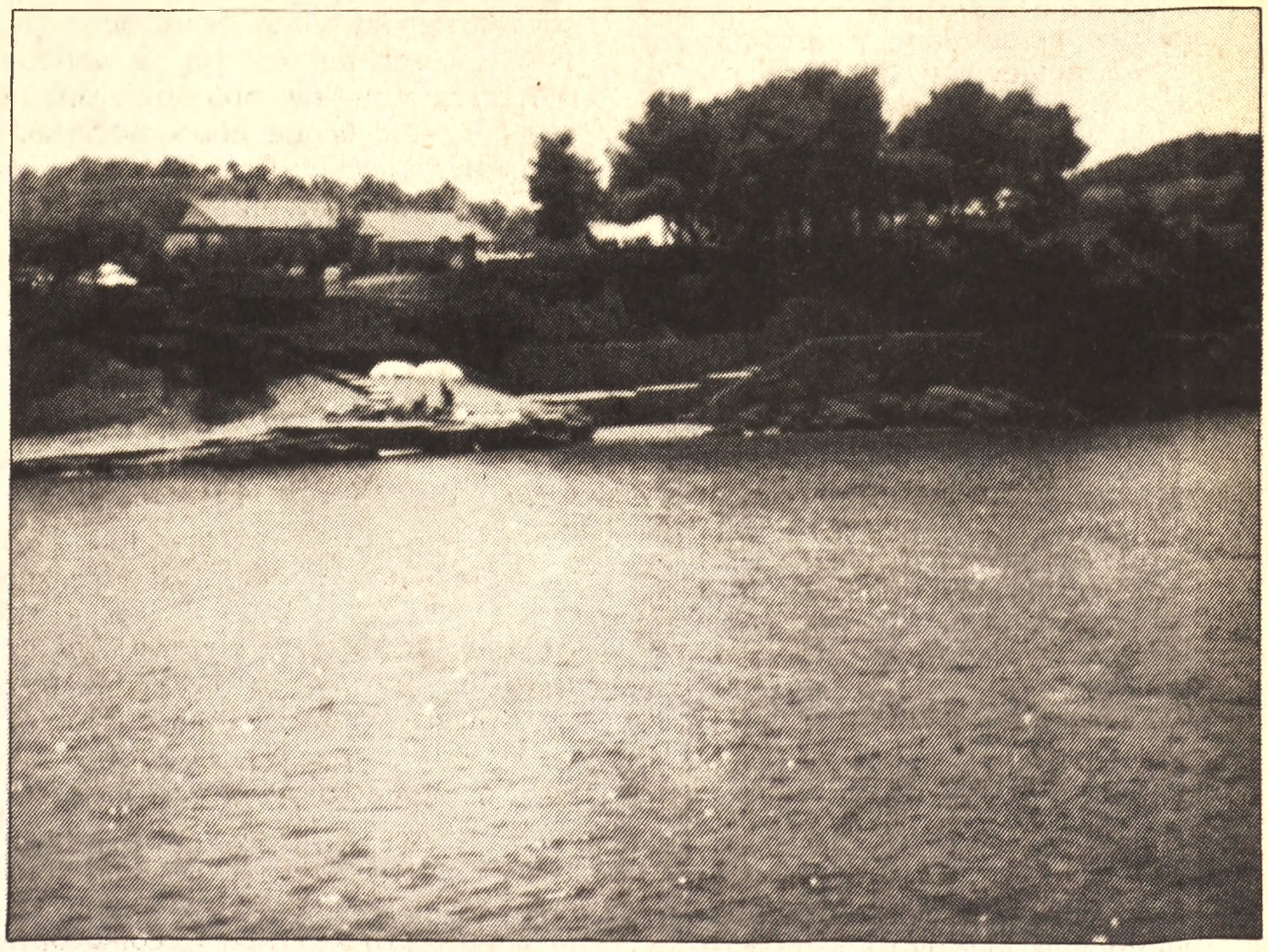
Κάτοικοι, της περιοχής μας είπαν ότι: *«Χάσαμε τους γονείς μας στον πόλεμο κατά των Γερμανών για να μείνει ο τόπος ελεύθερος. Και τώρα έρχονται οι Γερμανοί ή όποιοι ξένοι και ντόπιοι να μας πάρουν τις περιοχές που ανήκουν στο κοινωνικό σύνολο. Εμείς τόσα χρόνια που κατοικούμε στην περιοχή γιατί σεβαστήκαμε τις ακτές και τις αφήσαμε ελεύθερες για όλους τους παραθεριστές;»*.

● Στη θέση **Άγιος Αιμιλιανός** στην περιοχή Πορτοχελίου της επαρχίας Ερμιονίδας ο εφοπλιστής **Μίνως Κυριακού** χτίζει εδώ και ενάμιση χρόνο βίλα στην αιγιαλίτιδα ζώνη. Αφού αλλοίωσε την ακτή με επιχωματώσεις στη θάλασσα. Και όμως το Λιμενικό Πορτοχελίου το αγνοεί, η εφορία δεν γνωρίζει τίποτε γι' αυτό και ο Μίνως Κυριακού, ανενόχλητος συνεχίζει τις εργασίες. Παρά το ότι έχουν γίνει μηνύσεις από την αστυνομία Κρανιδίου η υπόθεση έχει θαφτεί στο Δικαστικό τμήμα της Νομαρχίας. Το «αρμόδιον» αυτό τμήμα εδώ και ενάμιση χρόνο συνεχώς «μελετάει την υπόθεση», όσο δηλαδή χρόνο δουλεύουν και οι μπουλντόζες...

Αλλά ο κ. Μίνως Κυριακού δεν είναι ο οποιοσδήποτε. Ο κ. Μίνως Κυριακού έχει ραδιοφωνικό σταθμό δικό του την «ΑΝΤΕΝΑ» —για να διασκεδάζει τη νεολαία και να ελέγχει «τα κακώς κείμενα» της κοινωνίας.

Ο κ. Μίνως Κυριακού δεν ειναι ο οποιοσδήποτε: είναι πολιτικός φίλος του κ. Μητσοτάκη, είναι οικονομικός φίλος του Κοσκωτά, είναι άνθρωπος που έχει στα χέρια του ένα ισχυρό όπλο για να πιέζει. Ο κ. Μίνως Κυριακού, ένας «εκλεκτός νεοέλληνας» μπορεί να παρανομεί. Ο Άγιος Αιμιλιανός είναι η δική του «Λούτσα».

Έχει ΑΝΤΕΝΕΣ ο κ. Κυριακού για να στέλνει μηνύματα.

Η «βίλα του Γερμανού» στη θέση Κουνούπη. Αποκλεισμός της ακτής και έργα «αξιοποίησής» της.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΚΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ Έκθεση Θεσσαλονικής εχει —πλην των αλλων της λειτουργιων— μετατραπει σε «συνωνυμο» καταγραφης της πορειας της ελληνικης οικονομιας. Ιδιαιτερα μετα τη μεταπολιτευση αναμενεται παντα με ιδιαιτερο ενδιαφερον η ομιλια - εκθεση του πρωθυπουργου για την κατασταση της οικονομιας, τους κυβερνητικους στοχους και τον απολογισμο του παρελθοντος. Συνηθως αυτες οι ομιλιες αναφερονται σε στοιχεια, ειναι ενδεδυμενες με οικονομικη κυριως χροια και προκαλουν διαφορες και ποικιλες ερμηνειες για την οικονομικη, αλλα και την πολιτικη σημασια τους.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ λοιπόν η ΔΕΘ εκτος απο τον καθαυτο ρολο της, ως ενας «προωθητικος» μηχανισμος των εξαγωγων μας, εχει ταυτιστει και με την πολιτικη για την οικονομια, το «προγραμμα» δηλαδη, που προωθει η εκαστοτε κυβερνηση στον οικονομικο τομεα για την επομενη περιοδο.

Η ΦΕΤΙΝΗ ΔΕΘ αποκτα ενα επιπλεον ενδιαφερον με την απουσια του πρωθυπουργου και την παρουσια της «τριαδας» Μ. Κουτσογιωργα - Γ. Χαραλαμποπουλου και Π. Ρουμελιωτη που θα αντικαταστησουν τον κ. Α. Παπανδρεου, ανεξαρτητα απο τις οποιες εξελιξεις δρομολογηθουν με την υγεια του πρωθυπουργου.

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ της οικονομιας, την οικονομικη πολιτικη και το ρολο της ΔΕΘ αναφερονται τα κειμενα που ακολουθουν.

ΤΟ ΑΝΤΙ θεωρησε χρησιμο, ιδιαιτερα για το θεσμο της ΔΕΘ, να εχει μια συνομιλια με τον προεδρο της HELEXPO - ΔΕΘ κ. **Βασιλη Δολμα**, η οποια αναφερεται στους στοχους της Εκθεσης, στο ρολο της, τις δραστηριοτητες και το εργο της HELEXPO - ΔΕΘ.

Η «ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ» ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Συνέντευξη του Προέδρου της HELEXPO- ΔΕΘ Βασίλη Δολμά στον Βαγγέλη Γιαχνή για το «ΑΝΤΙ»

ΕΡ: *Κάθε χρόνο στα εγκαίνια της ΔΕΘ έρχεται ο πρωθυπουργός και ολόκληρο το κυβερνητικό επιτελείο, επειδή θέλουν προφανώς να υπογραμμίσουν τη σημασία του γεγονότος.*

Θεωρείτε ότι αυτή η κυβερνητική πρωτοβουλία, βρίσκεται πράγματι σε αντιστοιχία με το βάρος και το ρόλο της έκθεσης σαν προωθητικού μηχανισμού των εξαγωγών μας;

ΑΠ: Ο ρόλος της Έκθεσης είναι, πραγματικά πολύ σημαντικός. Και το γεγονός ότι τα εγκαίνιά της γίνονται κάθε χρονιά από τον πρωθυπουργό, παρουσία μεγάλου κυβερνητικού κλιμακίου, αντιστοιχεί στην πραγματικότητα. Ρωτάτε αν η Έκθεση —και ασφαλώς εννοείτε μόνο τη Γενική Έκθεση του Σεπτεμβρίου— λειτουργεί αποτελεσματικά σαν προωθητικός μηχανισμός των εξαγωγών μας. Για να απαντήσω πρέπει να σας πω ότι η ΔΕΘ, η Γενική Έκθεση του Σεπτεμβρίου, είναι η κορυφαία από τις εκθεσιακές διοργανώσεις μας. Αλλά δεν είναι η μόνη. Υπάρχει ένα σύνολο διοργανώσεων και δραστηριοτήτων του φορέα HELEXPO - ΔΕΘ, οι οποίες έχουν ένα κοινό άξονα στόχων, που δεν περιορίζεται πάντως μόνο στην προώθηση των εξαγωγών. Πάνω στα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας και της συγκυρίας —που έχει σταθερά γνωρίσματα— έχουμε τρεις συνδυασμένους στόχους, τους οποίους υπηρετεί και προσπαθεί να εκπληρώσει, με τις εκθέσεις της η HELEXPO - ΔΕΘ.

Οι στόχοι είναι: προώθηση εξαγωγών, υποκατάσταση εισαγωγών στις συνθήκες της αγοράς και παράλληλα ενίσχυση του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού, με την αφομοίωση και αξιοποίηση της προηγμένης τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας, όπως αυτές «διηθούνται» στον ελληνικό παραγωγικό μηχανισμό μέσα από τις εκθεσιακές διαδικασίες.

Όταν λοιπόν η κυβέρνηση υπογραμμίζει με την παρουσία της στα εγκαίνια της ΔΕΘ, τη σημασία του γεγονότος, αναγνωρίζει ταυτόχρονα τη σπουδαιότητα του θεσμού και του έργου της HELEXPO - ΔΕΘ, στο σύνολό του, έργο που εκφράζεται με 20 τουλάχιστον κλαδικές εκθέσεις το χρόνο, πολυάριθμα ελληνικά και διεθνή συνέδρια στο Συνεδριακό Κέντρο της, καθώς και πολλές σημαντικές πολιτιστικές - καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

ΕΡ: *Θα μπορούσατε να τεκμηριώσετε με συγκεκριμένα στοιχεία τον όγκο των εξαγωγών που επιτεύχθηκαν διαμέσου της ΔΕΘ, τα 2-3 τελευταία χρόνια:*

ΑΠ: Είναι γνωστό ότι ο μηχανισμός λειτουργίας των Εκθέσεων δεν παρέχει τη δυνατότητα «λογιστικών μετρήσεων», αφού οι εμπορικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται σ' αυτές δεν ελέγχονται απ' τις λειτουργικές διαδικασίες της. Να μου επιτρέψετε όμως να θυμηθώ το παράδειγμα απ' τον Όμηρο, ο οποίος πουθενά δεν περιγράφει πώς ήταν η ωραία Ελένη, αλλά μας δίνει την αίσθηση της ομορφιάς της, λέγοντας ότι στο πέρασμα της προσηκώνονταν οι γέροντες της Τροίας. Θέλω να πω, πως αν δεν υπάρχουν τέτοια συγκεκριμένα στοιχεία που ζητάτε, υπάρχει όμως το ενδιαφέρον των Ελλήνων παραγωγών - εξαγωγέων να συμμετέχουν στις εκθέσεις μας, επειδή προφανώς κάνουν δουλειές. Θα ανέφερα πάντως σαν ενδιαφέρον στοιχείο, το γεγονός ότι, σε ετήσια βάση, στις εκθέσεις μας παίρνουν μέρος γύρω στους 7.000 εκθέτες από την Ελλάδα και τουλάχιστον 40 ξένες χώρες και τις επισκέπτονται γύρω στα 2.000.000 επισκέπτες (εμπορικοί, ειδικοί, ενδιαφερόμενο κοινό) από όλη την Ελλάδα και από 50 τουλάχιστον ξένες χώρες.

ΕΡ: *Τι σημαίνει κατά τη γνώμη σας η λειτουργία του θεσμού της Διεθνούς Έκθεσης για τη Θεσσαλονίκη και κατά προέκταση για τη Β. Ελλάδα;*

ΑΠ: Αν μιλάμε μόνο με οικονομικές κατηγορίες, σημαίνει ότι η Έκθεση είναι ένας πόλος και ένας μοχλός ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας και της οικονομίας της Β. Ελλάδας. Ας πούμε ότι τα αποτελέσματα αυτά (εμπορικά - τουριστική κίνηση, δημιουργία δορυφορικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, κίνητρα εκσυγχρονισμού και άλλα) βρίσκονται σε σχέση ευθέως ανάλογη με την εγγύτητα και άρα, όσο πιο κοντά στην Έκθεση, τόσο πιο πολλά τα αποτελέσματα.

Αλλά η Έκθεση, η HELEXPO - ΔΕΘ, ως φορέας οργανωτής Εκθέσεων - Συνεδρίων - Πολιτιστικών Εκδηλώσεων είναι θεσμός Πανελλήνιας εμβέλειας και σημασίας. Με την αποτελεσματική υποστήριξη της κυβέρνησης και τη σταθερή πλαισίωσή της από όλες τις παραγωγικές τάξεις και όλες τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας, είναι Οργανισμός εθνικής κλίμακας. Με έδρα ιστορική, αμετακίνητη και απαραμείωτη τη Θεσσαλονίκη, μεταφέρει τις γνώσεις, τις εμπειρίες και τις υπηρεσίες της σε ολόκληρο τον εθνικό κορμό, λειτουργεί ως μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας και επιτυχίας των στρατηγικών στόχων της και προσφέρει ένα θετικό δείγμα δράσης και παραγωγικού αποτελέσματος.

ΕΡ: *Όταν αποφασίσατε τη συρρίκνωση της χρονικής διάρκειας της Γενικής Έκθεσης από 15 σε 10 μέρες, πολλοί ισχυρίσθηκαν ότι πρόκειται για μια υποχώρηση που έγινε κάτω από πίεση παραγόντων της Αθήνας που δεν έπαψαν να απεργάζονται σχέδια για τη μετατόπισή της στο κέντρο. Υπάρχουν πράγματι παρόμοιες πιέσεις; Αν ναι, πώς τις αντιμετωπίζετε;*

ΑΠ: Δεν υπάρχει κανένα θέμα μετατόπισης, η οποία και θεωρητικά και πραγματικά είναι αδιανόητη, ούτε ασκούνται ή μπορούν να ασκηθούν τέτοιες πιέσεις. Η μείωση του χρόνου λειτουργίας της Γενικής Έκθεσης είναι μέτρο που ενισχύει την αποτελεσματικότητά της και την κάνει ακόμα πιο σίγουρη σαν θεσμό της Θεσσαλονίκης για τώρα και για το μέλλον. Αν υπήρξαν κάποιες βιαστικές αντιδράσεις και κρίσεις στην αρχή, αυτές ξεπεράστηκαν και υπάρχει η συναίνεση και η στήριξη του μέτρου, γιατί κατανοήθηκε η σημασία του. Αντίθετα προς τους ενδοιασμούς που βλέπουν συρρίκνωση του ρόλου της HELEXPO-ΔΕΘ και της Θεσσαλονίκης, η πραγματικότητα είναι πως η HELEXPO διευρύνει το ρόλο της σε πανελλήνια κλίμακα με την ενεργό παρουσία της στην Αθήνα και σε άλλες περιοχές της χώρας και με έδρα, αμετακίνητη και απαραμείωτη, επαναλαμβάνω, τη Θεσσαλονίκη.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΤΕΙ ΤΟ ΚΟΜΜΑ

του Κ. Τσαλόγλου

Πρέπει να είναι κανείς εντελώς αδιάφορος για την πορεία της ελληνικής οικονομίας· πρέπει να έχει τακτοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα εισοδηματικά του προβλήματα, εκμεταλλευόμενος τις οικονομικές εξελίξεις, για να συμφωνήσει με τους κυβερνητικούς ισχυρισμούς ότι, αυτές οι εξελίξεις, είναι οι ενθαρρυντικότερες που σημειώθηκαν εδώ και χρόνια, ότι το «*οικονομικό κλίμα είναι καλό*» και δεν πρέπει να το διαταράσουμε με αντιπολιτευτικές... μεμψιμοιρίες.

Πρέπει να είναι, επίσης, εξαιρετικά εύπιστος και «αγαθός» όποιος συμμερίζεται τις «ανησυχίες» μερικών φιλοκυβερνητικών σχολιαστών, σύμφωνα με τις οποίες υπάρχει κίνδυνος «εκτροπής» από την ορθή πολιτική που εφαρμόζεται ως τώρα, αν τυχόν ο κ. Α. Παπανδρέου υποχρεωθεί, από λόγους υγείας, σε οριστική αποχή από την άσκηση των κοπιαστικών πρωθυπουργικών καθηκόντων του.

Τα «τεκμήρια» της επιτυχίας

Η ασκούμενη οικονομική πολιτική είναι η χειρότερη που μπορούσε να γίνει, γιατί δεν είναι πολιτική κακής, έστω, επιλογής. Διαμορφώνεται κάτω από την αδυσώπητη πίεση των ζημιών που σώρευσε η εφτάχρονη προσπάθεια αποκατάστασης αυταρχικού κομματικού κράτους, και εξακολουθεί να εμπνέεται από την επιθυμία παραμονής στην εξουσία του κόμματος που θέλησε να γίνει κράτος. Όποιος, συνεπώς, και να ασκεί ηγετικά καθήκοντα στην κυβέρνηση και στο «κίνημα», η οικονομική πολιτική δεν πρόκειται να αλλάξει. Η πορεία της θα συνεχιστεί μέσα στο «τούνελ», με όλο και πιο αδύναμο απλώς, φως που ερχόταν από την είσοδό του, και απόλυτο σκοτάδι από την «έξοδό» του.

Ισχυρίζεται η κυβερνητική προπαγάνδα ότι τα στοιχεία που «*τεκμηριώνουν*» το «*καλό οικονομική κλίμα*» είναι: η επιτάχυνση των επενδύσεων, η επιβράδυνση του πληθωρισμού, η αύξηση των καταθέσεων σε δραχμές και συνάλλαγμα, η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους προς το εξωτερικό χωρίς προσφυγή σε νέο δανεισμό που αυξάνει το υπάρχον χρέος.

Ας ασχοληθούμε με καθένα χωριστά με τα «τεκμήρια» της επιτυχίας.

Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις

Οι **ιδιωτικές επενδύσεις** σημειώνουν, πράγματι, επιτάχυνση σε σχέση με τους επενδυτικούς ρυθμούς των προηγούμενων χρόνων του «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού», για έναν πολύ απλό λόγο:

Η εισοδηματική πολιτική της «σταθεροποίησης» επέτρεψε στις βιομηχανικές επιχειρήσεις να πραγματοποιήσουν κέρδη τα οποία, θέλουν δε θέλουν, —αλλιώς θα φορολογηθούν στο ακέραιο— πρέπει να επενδύσουν κατά ποσοστό. Δεν είχαν λόγο, άλλωστε, να μην το κάνουν. Οι εγκαταστάσεις των εταιρειών αυτών είχαν αρχίσει να καταρρέουν, τόσο ως κτίσματα, όσο και ως μηχανικός εξοπλισμός. Όσο κρατούσε η αποθάρρυνση των κοινωνικοποιήσεων και το αρνητικό κλείσιμο των ετήσιων ισολογισμών, κανένας δε διανοείτο να δανειστεί απ τις ελληνικές τράπεζες με τα εξοντωτικά επιτόκια για να κρ τήσει στα πόδια της μια επιχείρηση, που δεν ήξερε αν αύριο, ξαιτίας του χρέους της, δεν θα τη «δημοσιοποιούσε» το ΠΑΣΟ Τώρα, οι δαπάνες συντήρησης των εγκαταστάσεων που υπά χουν είναι και δυνατές και δικαιολογημένες.

Υπάρχουν ακόμα, οι **επενδύσεις** οι συνδεδεμένες με τα ΜΟ τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα.** Με εισαγόμεν δηλαδή, από την ΕΟΚ δωρεάν χρήμα, από το οποίο επωφελού ται τόσο οι ιδιωτικές όσο και οι δημόσιες επενδυτικές προθ σεις.

Δεν υπάρχουν, όμως, επενδύσεις νέων παραγωγικών μον δων και μάλιστα σύγχρονης τεχνολογίας. Όποιος έχει τη δι θεση να περιδιαβάσει τις καταχωρήσεις στην «Εφημερίδα τη Κυβερνήσεως» των εγκρίσεων νέων επενδυτικών σχεδίων θ διαπιστώσει ότι στη συντριπτική πλειοψηφία τους, οι εγκρ σεις, αφορούν ξενοδοχειακές μονάδες ή κατασκευές τουριστ κών «δωματίων». Οι υπόλοιπες είναι μικροβιομηχανίες (συνή ταιριστικές ως επί το πλείστον) για ορνιθοτροφεία και επεξερ γασία αγροτικών προϊόντων. Το επενδυτικό έργο του δημο σίου, τέλος, διαρκώς συρρικνούμενο αναλογικά με το ύψος το κρατικού προϋπολογισμού και το δημόσιο χρέος, περιορίζετα σε κατασκευές που εμπεριέχουν δυνατότητες εντυπωσιασμο και ψηφοσυλλεκτικής αξιοποίησης, εδραιώνοντας, έτσι, τη κοινή πια πεποίθηση ότι το κράτος είναι εντελώς ανίκανο να α ναλάβει παραγωγικό έργο.

Και αυτά ως προς την «επιτάχυνση» των επενδύσεων. Με το «κατανικούμενο», τώρα, πληθωρισμό να δούμε τι γίνεται.

Η καταπολέμηση του πληθωρισμού

Αν η κυβερνητική οικονομική πολιτική ενδιαφερόταν πραγ ματικά για την καταπολέμηση του **πληθωρισμού,** το πρώτο ποι θα 'χε να κάνει θα 'ταν η ενθάρρυνση, με κατάλληλα μέτρα, κά θε αντιπληθωριστικής εξέλιξης —και όχι μόνο στις αμοιβέ των εργαζόμενων— και η αποθάρρυνση των λεγόμενων πλη θωριστικών προσδοκιών. Κάνει το διαμετρικά αντίθετο. Σπεύ δει, η κυβέρνηση, να επωφεληθεί από τις πληθωριστικές εξελί ξεις γιατί αυτό βοηθάει στην αύξηση των κρατικών εσόδων. Ε πιδίωξη, που αποτελεί, τούτη την ώρα, το αποκλειστικό περιε χόμενο της ασκούμενης φορολογικής και της γενικότερης οι κονομικής πολιτικής, γιατί μόνον έτσι θα εξοικονομηθούν χρή ματα για τη λειτουργία του κομματικού κράτους.

Πειστικότατο παράδειγμα της προσπάθειας φορολογικής α ξιοποίησης του πληθωρισμού, τα πρόσφατα μέτρα του κ. Τσο βόλα για τον αναπροσδιορισμό της «αντικειμενικής» αξίας των ακινήτων. Αντί, η κυβέρνηση, να πάρει μέτρα για την ανακοπ των αδιάκοπων και παρανοϊκών ανατιμήσεων της οικοδομήσι μης γης και των κατοικιών που νοικιάζονται ή πουλιούνται πράγμα που θα ήταν ευθυγραμμισμένο και με τον ισχυρισμό της ότι μάχεται κατά του πληθωρισμού, «υιοθέτησε» τις ανατι μήσεις ωσάν να επρόκειτο για «μη ανατρέψιμη» πραγματικότη τα. Υπολόγισε ο κ. Τσοβόλας ότι θα μάζευε, με την πρωτοβου λία του, μερικά ακόμα δισεκατομμύρια, απαραίτητα για τον προεκλογικό αγώνα του ΠΑΣΟΚ, αδιαφορώντας πλήρως για τι καταστροφικές συνέπειες που το μέτρο θα είχε στον πληθωρι σμό, στο εισόδημα των ασθενέστερων εργαζομένων, στην οι κοδομική δραστηριότητα, σ' αυτές τις ίδιες τις συναλλαγές ακι νήτων.

Ένα δεύτερο παράδειγμα της προσφυγής στους μηχανι σμούς των πληθωριστικών προσδοκιών για την απόκτηση ρευ στού από το κράτος, είναι και ο καθορισμός των ποσοστών 19% και 20% για τα επιτόκια των κρατικών ομολόγων και εντό κων γραμματίων ή των ομολόγων της ΕΤΒΑ. Όταν επιλέγετα ως προβαδίζον καθήκον της ασκούμενης πολιτικής —όπως υ ποστηρίζουν οι κυβερνητικοί αρμόδιοι— η καταπολέμηση του πληθωρισμού, δεν μπορεί να είναι η κυβέρνηση εκείνη που δί

νει το σύνθημα των μεγάλων κερδοσκοπικών ευκαιριών από το δανεισμό του χρήματος. Όχι μόνο γιατί αυτή η πολιτική ματαιώνει την υποτίμηση των συντελεστών του κόστους παραγωγής ως τα ανταγωνιστικά επίπεδα που απαιτεί η ανοιχτή οικονομία, αλλά γιατί νομιμοποιεί τις κερδοσκοπικές προσδοκίες που καλλιεργούν οι... Γούκοι! Αφού το κράτος ανταγωνίζεται την επίση μη νομισματική πολιτική, της προοδευτικής μείωσης των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων, προκειμένου να μαζέψει λεφτά, γιατί να μην κάνουν το ίδιο και οι... ιδιωτικές δραχμοσυλλεκτικές πρωτοβουλίες; Δεν είναι λογικό;

Με παρόμοια κυβερνητική πολιτική ενθάρρυνσης των πληθωριστικών προσδοκιών δεν είναι διόλου περίεργο γιατί οι πληθωριστικές πιέσεις είναι ακατανίκητες, και η μόνη μέθοδος που απέμεινε για την ανάσχεση των ανατιμήσεων είναι η καθιέρωση περιόδου εκπτώσεων επί ένα ολόκληρο εξάμηνο το χρόνο. Ενώ «τιμοληψίες» για τον καταρτισμό του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή δεν έχουν την παραμικρή σχέση με την τιμολογιακή πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν καθημερινά τα νοικοκυριά της πρωτεύουσας και των άλλων μεγάλων πόλεων. Μ' αυτές τις παραοικονομικές και εξωπαραγωγικές μεθοδεύσεις, η κυβέρνηση «έλυσε» το πρόβλημα του πληθωρισμού, και έστησε στα πόδια της μια ακόμα επιχείρηση προσπορισμού χρήματος, σε δραχμές και συνάλλαγμα.

Προσέλκυση καταθέσεων

Πρόκειται για την επιχείρηση **προσέλκυσης συναλλάγματος,** δραχμοποιούμενου ή όχι, προκειμένου να υπάρξει αυξημένο ρευστό, διαθέσιμο για το δανεισμό του κράτους από την εσωτερική αγορά, και για να μαζευτεί συνάλλαγμα (είναι αυτή η εισροή ιδιωτικού συναλλάγματος που δεν συνοδεύεται από δανειακές υποχρεώσεις, για την οποία συνέχεια μιλάει η κυβέρνηση) που θα καλύψει μέρος του συναλλαγματικού μας ελλείμματος. Με τα υψηλά επιτόκια καταθέσεων από τη μια μεριά, και τα δήθεν χαμηλά ποσοστά του πληθωρισμού από την άλλη, οι καταθέτες στις Τράπεζες και οι αγοραστές των ομολόγων μένουν με την εντύπωση ότι το αποταμιευμά τους δεν απαξιώνεται λόγω του πληθωρισμού, αλλά, αντίθετα, ...μεγαλώνει. Παράλληλα, όσοι είχαν καταθέσεις σε συνάλλαγμα στο εξωτερικό γιατί υπολογίζαν ότι με τη συνεχή υποτίμηση της δραχμής η αγοραστική δύναμη του αποταμιεύματός τους βελτιωνόταν, τώρα, με την τακτική της βραδείας «διολίσθησης» της δραχμής έναντι των ξένων νομισμάτων προτιμούν να καταθέτουν σε δραχμές ή να κρατάνε τη συναλλαγματική τους κατάθεση σε ελληνική τράπεζα. Μπορούν, έτσι, να την χρησιμοποιούν για ποικίλες κερδοσκοπίες, ενώ έχουν πάντα το δικαίωμα να μεταφέρουν το κατατεθειμένο συνάλλαγμα στο εξωτερικό, αν το βρουν συμφερτικότερο.

Αυτή η μέθοδος για τον προσπορισμό συναλλάγματος, έτσι όπως ασκείται, εντελώς ασύνδετα δηλαδή με την ανάγκη απαλλαγής της οικονομίας από τα πληθωριστικά κίνητρα και τους μηχανισμούς αναπαραγωγής των πληθωριστικών προσδοκιών, καθώς και με τις άμεσες ή έμμεσες επενδυτικές δραστηριότητες, είναι εξαιρετικά επισφαλής και επικίνδυνη. Δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με την πολιτική των αυξομειούμενων επιτοκίων που ασκείται στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες οικονομίες. Εδώ μοναδική επιδίωξη των μέτρων είναι να προσφέρεται, έστω και πανάκριβο, αρκετό χρήμα για να περιορίζει, με δανεικά, το δημόσιο τα τεράστια ελλείμματά του, αλλά και για να υπάρξει συνάλλαγμα που θα επιτρέπει την πληρωμή των χρεολυσίων και των τόκων των παλιών δανείων χωρίς νέους δανεισμούς. Οι δανειακές ευχέρειες της Ελλάδας έχουν σχεδόν εξαντληθεί στο εξωτερικό.

Το εισαγόμενο λοιπόν, «μη δανειακό» χρήμα δημιουργεί ευκαιρίες για αύξηση των εισαγωγών και ανατιμήσεις (δεν είναι διόλου άσχετος ο καλπασμός τον τελευταίο καιρό των τιμών της οικοπεδοποίησιμης γης και των σπιτιών με τα εισαγόμενα ιδιωτικά κεφάλαια) χωρίς μικρό, καν, ποσοστό αυτού του χρήματος να κατευθύνεται στην κατασκευή παραγωγικών έργων ή, έστω, στην αγορά μετοχών επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν για να «βοηθήσουν» την επέκταση και εκσυγχρονισμό τους. Αν τα «εισαγόμενα» κεφάλαια αποκαθιστούσαν οργανικές σχέσεις με την εθνικο-παραγωγική δραστηριότητα, ο επενδυτικός οργασμός θα ήταν μια ορατή εξέλιξη, ο πληθωρισμός θα υποχωρούσε και οι εισαγωγές δεν θα πολλαπλασιάζονταν εις βάρος της εγχώριας παραγωγής και των εξαγωγών.

Οικονομική «ανάπτυξη» για το κόμμα

Στην πραγματικότητα, η ακολουθούμενη νομισματική πολιτική, όχι μόνο είναι εντελώς ασύνδετη με την προσπάθεια σταθεροποίησης και ανάπτυξης της οικονομίας, αλλά έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός ιδιότυπου δανεισμού, οι συνέπειες του οποίου είναι επιβαρυντικές για την οικονομία, πριν ακόμα φτάσουμε στη στιγμή μιας ενδεχόμενης μαζικής επανεξαγωγής του κατατεθειμένου συναλλάγματος.

Αυτήν τη νομισματική πολιτική, όπως τονίστηκε και στην αρχή του σημειώματος, δεν την επέλεξε η κυβέρνηση. Της την επέβαλε, ως μοναδική λύση για την αντιμετώπιση των άμεσων κομματικο-κρατικών, οικονομικών και ψηφοθηρικών προβλημάτων, η απόπειρα της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, κατά την προηγούμενη κυβερνητική δραστηριότητα να οργανώσει και εδραιώσει ένα αυταρχικό κομματικό κράτος. Θα αλλάξουν κάποιοι, μαζί η χωρίς τον κ. Παπανδρέου, αυτήν την πολιτική; Είναι αστείο και να το υποθέτει κανείς. Το μόνο που μπορούν —και αυτό κάνουν— είναι να μιλάνε για *«καλό οικονομικό κλίμα»* που δεν πρέπει να διαταραχθεί από υπερβολικές μισθολογικές αξιώσεις των εργαζομένων, την άρνησή τους να φορτώνονται φορολογικά σαν υποζύγια, ή την αντίρρησή τους να βλέπουν το δημόσιο χρήμα να ενθυλακώνεται από τους εκλεκτούς του «κινήματος». Από κει είναι ο κίνδυνος

ΙΣΠΑΝΙΚΑ

Τώρα στις Σχολές
Ξένων Γλωσσών ΚΑΡΑΡΗΓΑ λειτουργεί
Ινστιτούτο Ισπανικής Γλώσσας
όπου διδάσκονται:

- Όλα τα επίπεδα Σπουδών.
- Τμήματα συνομιλίας και εξάσκησης για μεγάλους.
- DIPLOMA DE ESTUDIOS HISPANICOS NIVEL SUFICIENCIA.

Στα Βόρεια Προάστια

Δ.Α.Καραρήγας
στις ξένες γλώσσες... κορυφή

Πληροφορίες: Τηλ.: 639 6717, 682 4636, 806 5712

ΤΕΧΝΗΤΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

του Δ. Ζακυνθινου

Τον απουσιαζοντα στο Λονδινο, λογω ασθενειας, πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου θα εκπροσωπήσουν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονικης, οι αντιπρόεδροι της κυβέρνησης κ. Γιάννης Χαραλαμποπουλος και Μενιος Κουτσογιωργας και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Παναγιωτης Ρουμελιωτης.

Ο τελευταίος αυτός νεος ανατελλων αστηρ της κυβερνησης, που παιζει τωρα «εξισορροπητικο» ρολο μεταξύ των διαφορων τασεων, ανελαβε να εκφωνησει στη ΔΕΘ ομιλια οικονομικου περιεχομενου. Ομιλια που εγκριθηκε απο τον ιδιο τον πρωθυπουργο και τον οικονομικό του συμβουλο κ. Γ. Κατηφορη

Σ την ομιλια αυτή όμως, για μια ακόμα φορα δεν θα ειπωθει η αληθεια για την οικονομικη κατασταση, αλλα θα δοθει μια πλασματικη εικονα

Το γεγονός ότι οι τελευταίες δηλώσεις της ηγεσίας του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, σχετικά με την προώθηση στη Βουλή του Σχέδιου Νόμου για τα προκαταρκτικά του νέου Πενταετούς και την πορεία των επενδύσεων στη χώρα μας, αποδεικνύουν αν μη τι άλλο ότι η κυβέρνηση, από τη μια έχει χάσει την επαφή με την πραγματικότητα και δεν έχει επίγνωση των επερχομένων εξελίξεων ενόψει του 1992 και από την άλλη ότι παραπληροφορεί πλέον συστηματικά τον ελληνικό λαό για την πορεία της οικονομίας. Ενώ θα ήταν σκόπιμο, αναγκαίο, δίκαιο και σε τελευταία ανάλυση τίμιο να παρουσιάσει ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. **Παν. Ρουμελιώτης** στον ελληνικό λαό την πραγματική εικόνα της οικονομίας και σε συνεργασία με τις παραγωγικές τάξεις και τους συνδικαλιστικούς φορείς των εργαζομένων να αναζητήσει τις διεξόδους από την κρίση.

Αντί αυτού, προτιμά να προωθεί ένα Πενταετές εξωπραγματικό και κάθε άλλο παρά ικανό για να προετοιμάσει τη χώρα μας να αντιμετωπίσει την πρόκληση του 1992. Παράλληλα σε συνεργασία με τον «κατά τα άλλα» τίμιο και υπηρεσιακό υφυπουργό του κ. **Θ. Καρατζά**, ο υπουργός και συν-πρωθυπουργεύων (;) κ. Παν. Ρουμελιώτης δεν διστάζει να παρουσιάζει τις εγκρίσεις των επενδυτικών σχεδίων σαν πραγματοποιηθείσες ή πραγματοποιούμενες, διαστρεβλώνοντας έσι πλήρως την πραγματική κατάσταση.

Αλβανια η Πορτογαλια;

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά τους.

Ανακοινώθηκε ότι το νέο Πενταετές προωθείται στη Βουλή *τώρα* ενώ όλοι γνωρίζουμε ότι η κυβέρνηση είχε δεσμευθεί να το καταθέσει στο Κοινοβούλιο από τον περασμένο Φεβρουάριο. Αλλά αυτό είναι το λιγότερο. Με το νέο Πενταετές όσο και αν αυτό φαίνεται παράλογο η κυβέρνηση δείχνει να πιστεύει ότι η ελληνική οικονομία είναι *κλειστή*. Πιο κλειστή ακόμα και από αυτή της Αλβανίας. Με τους ρυθμούς ανάπτυξης που επαγγέλλονται οι αριθμοί του Πενταετούς όχι μόνο δεν ξεπερνιέται η κρίση, αλλά και είναι αδύνατον να υπάρξει ενσωμάτωση της ελληνικής οικονομίας προς την Κοινοτική, γεγονός που έρχεται σε αντίφαση με τα όσα κατά καιρούς έχουν λεχθεί και λέγονται από κυβερνητικά χείλη περί του αντιθέτου.

Το νέο Πενταετές, που ευχόμαστε να μην έχει την τύχη του προηγουμένου που έμεινε στα χαρτιά, προβλέπει αύξηση κατά μεν το «ρεαλιστικό» σενάριο κατά 3% κατά δε το «αισιόδοξο» κατά 3,7%. Με άλλα λόγια ομολογείται και επίσημα πια ότι το υφιστάμενο άνοιγμα της ψαλίδας του εισοδήματος μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων κρατών-μελών θα είναι ακόμα μεγαλύτερο τα επόμενα 4-5 χρόνια.

Όσο για τα στοιχεία που απαριθμούνται σχετικά με την πορεία των εισαγωγών και των εξαγωγών δεν χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός για να αντιληφθεί ότι ο στόχος ισοσκέλισης του ισοζυγίου έχει εγκαταλειφθεί οριστικά. Όπως δεν χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός για να αντιληφθεί ότι για να προσεγγίσει η Ελλάδα τα άλλα κράτη μέλη (με εξαίρεση την Πορτογαλία που είναι ακόμα το μόνο μέλος που βρίσκεται «πίσω» από την Ελλάδα) θα έπρεπε οι δείκτες της οικονομίας να τρέξουν με υπερδιπλάσιο ρυθμό από ότι προβλέπει το νέο Πενταετές. Και αν αυτό δεν είναι δυνατόν μέσα στα σημερινά πλαίσια, είτε είναι εύλογο ότι το 1992 δεν μπορεί να αποτελέσει πρόκληση για τη χώρα μας, είτε ότι τα σημερινά πλαίσια πρέπει να αλλάξουν ανεξάρτητα από το κόστος που θα προξενήσει στην κυβέρνηση η «αλλαγή πλεύσης».

Επενδυσεις και γραφειοκρατια

Σε ό,τι αφορά τώρα την πορεία των επενδύσεων. Ενώ η κυβέρνηση θριαμβολογεί για την πορεία τους, οι αριθμοί που δίνει στη δημοσιότητα η ίδια, δείχνουν ότι ο βαθμός υλοποίησής τους κάθε άλλο παρά ικανοποιητικός μπορεί να χαρακτηρισθεί. Ούτε μια στις τρεις επενδύσεις, από όσες εγκρίνονται, δεν υλοποιούνται. Παράλληλα υπάρχει μια σημαντική χρονική υστέρηση μεταξύ έγκρισης και πραγματοποίησης της επένδυσης.

Οι επενδύσεις για παράδειγμα που εγκρίθηκαν το 1982 δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμα όλες, ενώ εκείνες που εγκρίθηκαν το 1983 υλοποιήθηκαν κατά 66%, του 1984 σε ποσοστό 55% ενώ του 1985 κατά 48% σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα. Η κυβέρνηση από το 1982 μέχρι το τέλος Ιουνίου 1988 (δεν υπάρχουν πιο πρόσφατα στοιχεία) είχε εγκρίνει επενδύσεις συνολικού ύψους 545 δις δρχ. Από αυτές έχουν υλοποιηθεί επενδύσεις συνολικού ύψους 196,6 δις δρχ. Στο ποσό αυτό η ενίσχυση του δημοσίου έφθασε τα 61,5 δις δρχ.

Αναρωτιέται επομένως κανείς αν αξίζει τον κόπο ο δημόσιος τομέας να απασχολεί προσωπικό (αλήθεια πόσο είναι το κόστος του προσωπικού αυτού;) που να *ενημερώνει* τους επιχειρηματίες για τα κίνητρα επενδύσεων, να *παραλαμβάνει* τις σχετικές μελέτες σκοπιμότητας, να *ερευνά* αν μπορούν να ενταχθούν στον 1262/82, να τις *εγκρίνει* ή να τις *απορρίπτει*. Μήπως τελικά όλα αυτά κοστίζουν περισσότερο από όσα προσφέρουν οι επενδύσεις; Λίγο υπερβολικό βέβαια αυτό, αλλά κανείς δεν έχει κάνει μέχρι τώρα μελέτη «κόστους - ωφέλους» όλων αυτών των γραφειοκρατικών υπηρεσιών του δημοσίου.

Συνοψίζοντας δεν μένουν και πολλά να πούμε. Η κυβέρνηση καλά θα κάνει να αποσύρει το εξωπραγματικό Πενταετές και να πει την αλήθεια στο λαό σχετικά με τις επενδύσεις και την πορεία της οικονομίας. Τα εγκαίνια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης θα ήταν μια καλή ευκαιρία.

ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΑΚΟΥΣΑΜΕ «*ΜΑΣ ΣΥΓΧΩΡΕΙΤΕ, ΛΑΘΟΣ*»

του Κώστα Δέδε

Η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ) —η μεγαλύτερη εμπορική έκθεση που γίνεται κάθε χρόνο στην Ελλάδα— έχει μία σημαντική ιδιαιτερότητα: *Κυρίως τον τελευταίο καιρό κατά τη διάρκεια των εγκαινίων της οι πρωθυπουργικές ομιλίες, για την ελληνική οικονομία, αποτελούν προάκουσμα για την οικονομική πολιτική του επόμενου χρόνου.* Εύλογο, συνεπώς, να κεντρίζει το ενδιαφέρον του κόσμου της οικονομίας από την ώρα που εγκαινιάζεται. Και όσο πλησιάζουμε στο 1992 και στο 2000 το ενδιαφέρον αυτό θα μεγαλώνει ακόμα περισσότερο γιατί η προαναγγελία των γενικών κατευθύνσεων της εκάστοτε οικονομικής πολιτικής παίζει αποφασιστικό ρόλο και σε ό,τι αφορά στον προκαθορισμό των επιχειρηματικών αποφάσεων, αλλά και προσδιορίζει ως ένα βαθμό και τη στάση των εργαζομένων στα προβλήματα και στις προκλήσεις των καιρών.

Η εδραίωση του θεσμού της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης έγινε στα 1933-36. Εννέα σχεδόν χρόνια μετά την αποδοχή (30/4/25) από το τότε υπουργείο Εθνικής Οικονομίας της πρότασης του συγγραφέα και βουλευτή Χαλκιδικής **Νίκου Γερμανού** για την ίδρυση της έκθεσης.

Για στρατιωτικούς, πολιτικούς και οικονομικούς λόγους η προσπάθεια αυτή έπρεπε να ενθαρρυνθεί και με το νόμο 5184 η ιδέα της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε με το νομικό χαρακτηρισμό ως οργανισμού Δημοσίου Δικαίου. Στις 3 Οκτωβρίου 1926 έγιναν τα πρώτα της εγκαίνια.

Αναμφισβήτητα η ΔΕΘ έπαιξε —και θα παίξει— σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, ιδιαίτερα μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Και αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι κατά τη διάρκεια του χρόνου γίνονται στις εγκαταστάσεις της κλαδικές εκθέσεις στις οποίες κλείνονται αρκετές και σημαντικές συμφωνίες, εκθέσεις, που έχουν αρκετή σημασία, αφού το επιχειρηματικό ενδιαφέρον εντοπίζεται σε συγκεκριμένα προϊόντα του βιομηχανικού και μεταλλευτικού τομέα.

Επιστροφή στο... παρελθόν

Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, των εγκαινίων της έκθεσης κάθε χρόνο το Σεπτέμβριο, οι εκάστοτε πρωθυπουργοί στις σχετικές τους ομιλίες αναφέρονταν κατά κύριο λόγο στα επιτεύγματα των κυβερνήσεών τους στον οικονομικό τομέα και σε παραινέσεις και συστάσεις κυρίως προς τους μισθωτούς...

Από τα στοιχεία που υπάρχουν προκύπτει ότι στις δεκαετίες 1950-60 και 1960-70 μπήκαν οι βάσεις για βιομηχανική πρόοδο της χώρας. Κατά τη δεκαπενταετία 1960-75, η ελληνική βιομηχανία αναπτύχθηκε ταχύτατα. Η οικοδομική δραστηριότητα και η βιομηχανία οδήγησαν ολόκληρη την ελληνική οικονομία, σε μεγέθυνση με ρυθμό γύρω στο 7% το χρόνο: η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 10%, ενώ η γεωργική παρουσίασε άνοδο 4,5% και ο τομέας των υπηρεσιών 6,5%.

Από το 1975 η βιομηχανία παρά τα κίνητρα —χωρίς να αρθούν, όμως, τα αντικίνητρα...— που της δόθηκαν βρέθηκε σε παρατεταμένη κρίση, λόγω της επενδυτικής απραξίας στον ιδιωτικό τομέα που επιδεινώθηκε από το 1981. Η κρίση αυτή δεν προβλέπεται να ξεπερνιέται εύκολα παρά τα δειλά βήματα που γίνονται τώρα στον επενδυτικό τομέα της βιομηχανίας και τα οποία σκοπό έχουν τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής μηχανής (επενδύσεις προηγμένης τεχνολογίας) με την αντικατάσταση του απαρχαιωμένου μηχανολογικού εξοπλισμού και όχι τη δημιουργία μονάδων υψηλής τεχνολογίας...

Η σημαντική ανάπτυξη της βιομηχανίας μέχρι και το 1975 οφείλεται σε μία εντυπωσιακή επενδυτική δραστηριότητα, αφού οι βιομηχανικές επενδύσεις από το 1960 μέχρι το 1975 πενταπλασιάστηκαν. Αναμφισβήτητα ο πενταπλασιασμός αυτός των επενδύσεων είχε θετικές επιπτώσεις στα χρόνια που ακολούθησαν το 1975 κατά τα οποία οι επενδύσεις αυτές άρχισαν να αποδίδουν («*επενδυτικές υστερήσεις*», σύμφωνα με τη γλώσσα της δυναμικής μακροοικονομικής ανάλυσης). Από το 1981, παρατηρείται για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους αποβιομηχάνιση του τόπου, η οποία έχει, φυσικά, αρνητικές επιπτώσεις στο παρόν και στο μέλλον της οικονομίας, παρά την προσπάθεια να αντιστραφεί η κακή πορεία της οικονομίας.

Συγκυριακή βελτίωση...

Ως προς την προσπάθεια —και μάλιστα την κυβερνητική— για αντιστροφή των οικονομικών εξελίξεων, η οποία παρατηρείται μετά την εφαρμογή του προγράμματος λιτότητας μπορεί να υποστηριχθεί ότι στηρίζεται σε μία *συγκυριακή βελτίωση* των οικονομικών δεικτών (πληθωρισμός) και μικρής αύξησης του ελλείμματος στο συναλλαγματικό ισοζύγιο. *Βελτίωση που είναι αμφίβολο αν θα συνεχισθεί μέχρι το τέλος του χρόνου.*

INTERCOMMUNICATION
Φροντιστηριο Αγγλικων

Andry Anthias
Ιπποκρατους 36
Αθηναι

3618398
3622825

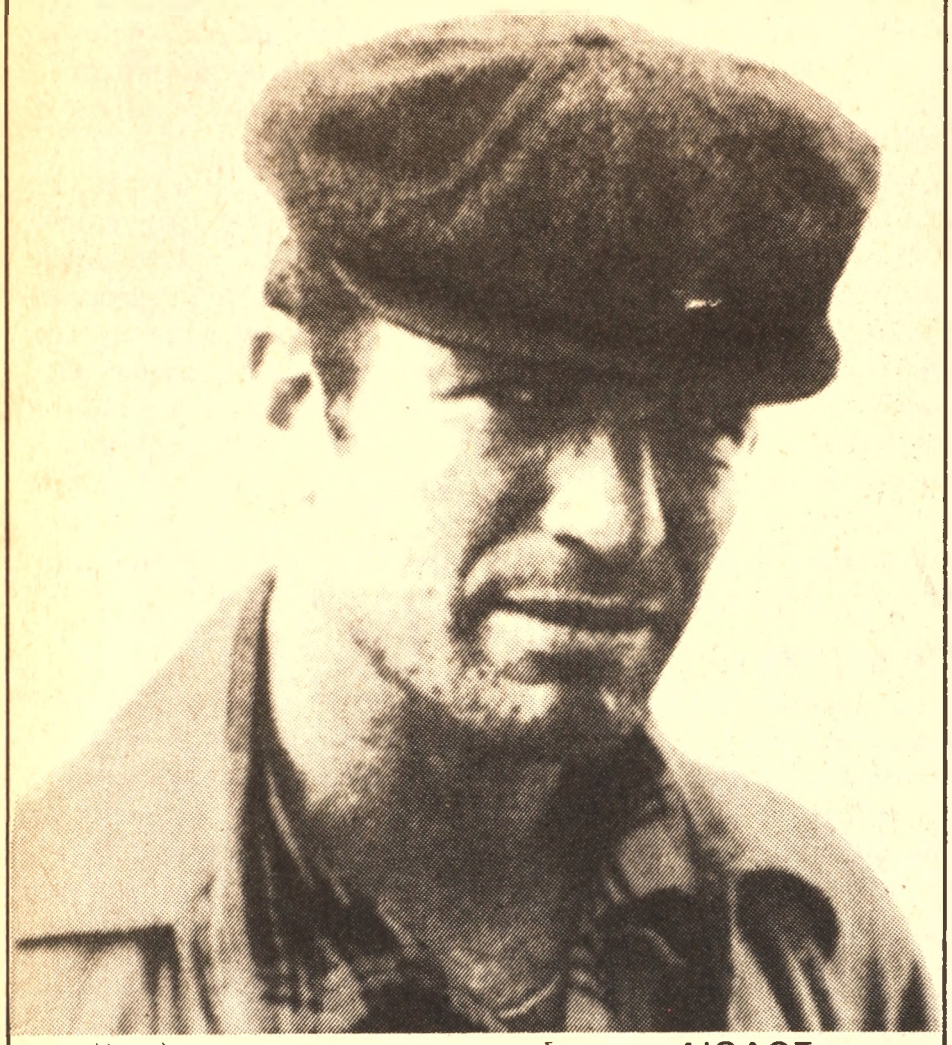
Proficiency 13mths
First Certificate 9mths

- Video
- Library
- Slides

- ανω των 17 χρονων
- σειρα μαθηματων για αρχαριους

ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ
ΜΠΙΓΚ ΣΕΡ

Κυκλοφορει απο τις εκδοσεις **ΑΙΟΛΟΣ**

ΙΣΠΑΝΙΚΟ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ

Ισπανική Γλώσσα
•
Ιστορία
•
Λογοτεχνία
•
Ιστορία της Τέχνης
•
Ειδικά σεμινάρια στα Ελληνικά
•
ΔΙΠΛΩΜΑ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
Εγγραφές από 1 ως 25 Σεπτεμβρίου

Σόλωνος 34 — Κολωνάκι — Τηλ.. 360.80.55

Στηρίζεται σε μία ελλειπέστατη αναπτυξιακή πολιτική, που εντελώς αφηρημένα θεωρείται από την κυβέρνηση ότι έχει εξαγωγικό προσανατολισμό.

Η ανυπαρξία *σοβαρού και ορθολογικού* προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (ιδιαίτερα το νέο πενταετές, που είναι στην κυριολεξία απαράδεκτο και ευκαιριακό...) περιπλέκει ακόμα περισσότερο τα πράγματα, αφού κάθε άλλο παρά συμβάλλει στην κατευόδωση της αναπτυξιακής προσπάθειας.

Συνήθως από τις ομιλίες των πρωθυπουργών στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης *έλλειπε η αναφορά στην ουσία αλλά και στις προοπτικές της αναπτυξιακής διαδικασίας της ελληνικής οικονομίας*. Αντίθετα τονιζόταν υπέρ του δέοντος το έργο που είχε επιτελεσθεί, χωρίς, παράλληλα, να επισημαίνονται —έστω και με έμμεσο τρόπο— λάθη και παραλείψεις της οικονομικής πολιτικής. Λάθη, που έχουν σήμερα αρνητικές επιπτώσεις τόσο στην οργάνωση και δομή της οικονομίας (διαρθρωτικές αδυναμίες και προβλήματα), όσο και στην ποιότητα ζωής (σημαντική υποβάθμιση του περιβάλλοντος, κακής ποιότητας Δημόσιες υπηρεσίες, όπως είναι οι συγκοινωνιακές, νοσοκομειακές κτλ.). Και αυτό ήταν φυσικό να γίνεται από τους εκάστοτε πρωθυπουργούς, δεδομένου ότι ελάχιστοι είναι οι πολιτικοί —ιδιαίτερα στην Ελλάδα— που θεωρούν την οικονομία *μέρος ενός όλου (ολιστική αντίληψη), και το οποίο, μέρος, επηρεάζει και επηρεάζεται*. Τονιζόταν, επομένως, το πολιτικό (κομματικό) στοιχείο του οικονομικού προβλήματος και ιδιαίτερα αυτό που μπορεί να εντυπωσιάσει το ακροατήριο ή τους τηλεθεατές, όπως είναι η αύξηση του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος, της γεωργικής και βιομηχανικής παραγωγής, του εισοδήματος κτλ. Και παραγνωριζόταν να υπογραμμισθεί το αναπτυξιακό στοιχείο, όπως είναι οι κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής για εξάλειψη των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας, που αντανακλούνται τώρα στα ελλείμματα του Δημόσιου Τομέα και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (συναλλαγματικό ισοζύγιο) καθώς και στην ανεργία.

Τα τελευταία χρόνια ο πρωθυπουργός της χώρας μιλά γενικά για κατευθύνσεις στην οικονομική του επομένου χρόνου, που δεν αφορούν αναπτυξιακές διαδικασίες (ή αν αναφέρεται σε αυτές μιλά γενικώς και αορίστως όπως π.χ. ότι πρέπει να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να βελτιωθούν οι εξαγωγές), αλλά για εισοδηματικές εξελίξεις (μισθοί, φορολογία κτλ.), ώστε να πληροφορηθούν για να προετοιμασθούν όλοι κατάλληλα. Επιχειρηματίες, μισθωτοί, αγρότες και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Ίδια η γεύση;...

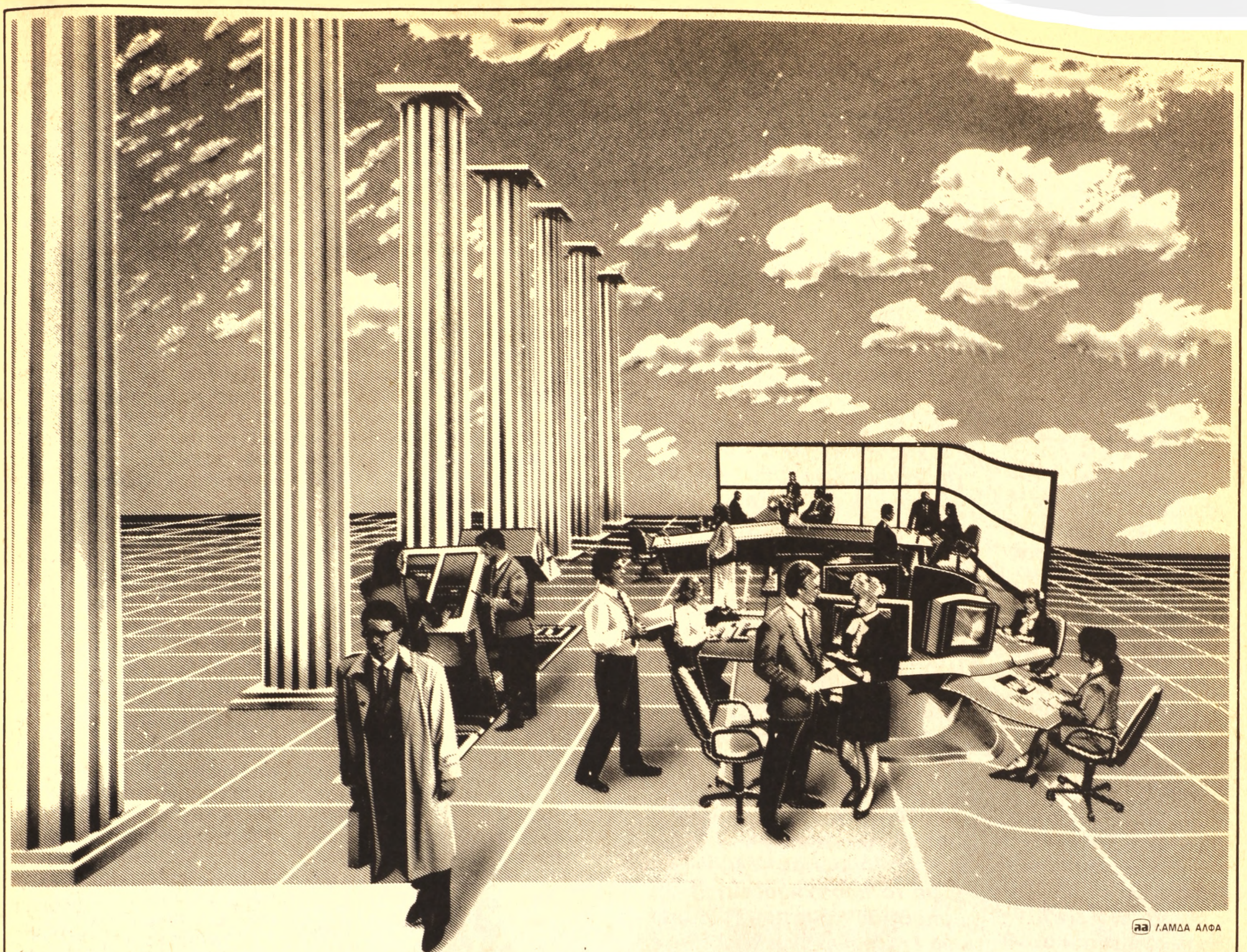
Η φετινή Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης έχει ορισμένες ιδιαιτερότητες, σε σχέση με άλλες:

1. Ο πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Παπανδρέου δεν θα κηρύξει την έναρξή της, για τους γνωστούς λόγους. Κύριος ομιλητής θα είναι ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Παναγιώτης Ρουμελιώτης, το κείμενο της ομιλίας του οποίου έχει εγκριθεί από τον κ. Παπανδρέου.

2. Η ομιλία του κ. Παν. Ρουμελιώτη είναι η πρώτη που γίνεται στην προεκλογική περίοδο στην οποία μπαίνουμε σιγά σιγά. Επομένως το περιεχόμενό της αποκτά τεράστιο ενδιαφέρον. Και αυτό γιατί θα διαφανούν οι προθέσεις της, σχετικά με τις «παροχές προς ψηφοφόρους»...

Δημοσιογραφικές πληροφορίες λένε ότι ο κ. Ρουμελιώτης θα αποφύγει οποιαδήποτε αναφορά σε παροχές. Κι αυτό γιατί δεν ήρθε ακόμα η ώρα για τέτοιου είδους εξαγγελίες. Πάντως από τα λεγόμενα του υπουργού, κάτι θα βγει σχετικά με τις προθέσεις της κυβέρνησης.

Το ερώτημα, που δημιουργείται είναι αν και κατά πόσον ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας θα αναφερθεί και αυτός στην ποσοτικοποίηση του παρελθόντος και όχι σε ολοκληρωμένες, υπεύθυνες και συγκεκριμένες διαδικασίες και διεργασίες, για την ποσοτική και ποιοτική ανάπτυξη του τόπου. ■

ΛΑΜΔΑ ΑΛΦΑ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

Ελάτε στον κόσμο της **μεγαλύτερης Ελληνικής Τράπεζας.** Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις **100 μεγαλύτερες τράπεζες** του κόσμου. Εδώ και 147 χρόνια, πρωτοπορεί σε κάθε μορφή τραπεζικής δραστηριότητας. Δημιουργεί τον κόσμο του αύριο.

Με την κοινωνική προσφορά της στο Έθνος, το κύρος της, το ανθρώπινο δυναμικό της, τη σιγουριά που προσφέρει, την προσπάθειά της να παραμείνει ανθρώπινη παρά το μέγεθός της, κέρδισε την εμπιστοσύνη **6.000.000 Ελλήνων** που συναλλάσσονται μαζί της.

Τα 500 καταστήματα στην Ελλάδα, τα 55 στο εξωτερικό και η συνεργασία με χιλιάδες ξένες τράπεζες στις 5 ηπείρους, της επιτρέπουν να καλύπτει δυναμικά τον εθνικό και διεθνή χώρο. Είναι η ΕΘΝΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

Σήμερα, στο μεταίχμιο του 21ου αιώνα, πανέτοιμη να αξιοποιήσει κάθε εξέλιξη της σύγχρονης τεχνολογίας στις τραπεζικές εργασίες και **να στηρίξει, όπως πάντα, την οικονομική ανάπτυξη του τόπου μας,** η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ δεν είναι μόνο ένας ισχυρός Τραπεζικός Οργανισμός.
Είναι η ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ * ΠΑΝΤΕΙΟΣ ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤ.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις 100 μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου.

Καμένη γη — Έβερτ: 1-0

Είναι προφανές ότι ο δήμαρχος Αθηναίων έχασε προ ημερών μια σημαντική μάχη εντυπώσεων καθώς δεν στάθηκε ικανός, ως οργανωτής της ροκ συναυλίας που εξελίχθηκε σε μια βραδιά καταστροφών και συγκρούσεων με αστυνομικούς, να προστατεύσει τη διοργάνωση, αλλά ούτε καν το πολιτικό του συμφέρον.

Όμως, προφανώς, δεν μας ενδιαφέρει η πολιτική καριέρα του κ. Έβερτ, όσο τα επεισόδια αυτά καθαυτά. Νομίζουμε, ότι ο Δήμος Αθηναίων ευθύνεται εξολοκλήρου για την κακή οργάνωση. Δεν θα έπρεπε, άραγε, να είχαν ληφθεί μερικά επαρκή μέτρα για την προστασία των μουσικών εγκαταστάσεων και του κοινού; Η λαϊκίστικη ελεύθερη είσοδος, πέρα απ' τη δημαγωγία των εμπνευστών της, δεν τους έκανε να σκεφθούν πώς θα αντιμετωπιζόταν η κατά συρροήν προσέλευση σχετικών ή ασχέτων που —σε πολλές περιπτώσεις— νιώθουν... υποχρεωμένοι να συμπεριφέρονται ως ταύροι σε υαλοπωλείο,

Αλλά, δεν είναι σωστό, με το πρόσχημα «της δημοκρατικότητας και της συμπάθειας προς τους καταπιεσμένους περιθωριακούς» *να ξεχάσουμε και τις ευθύνες της άλλης πλευράς· των πραγματικά λίγων που, συμπεριφερόμενοι ηλιθίως, σαν αγέλη, μας αναγκάζουν να σκεφτούμε πραγματικά αν πήγαν στο Πεδίο του Άρεως για ν' ακούσουν το συγκρότημα που, τελικά, δεν εμφανίστηκε ή να το χρησιμοποιήσουν ως πεδίο μάχης;*

Τελικά το ανησυχητικό δεν θα είναι να ληφθούν κάποια αυστηρά περιοριστικά μέτρα, ή ακόμα και να μην ξαναδούμε τέτοιου είδους εκδηλώσεις. Το ανησυχητικό θα είναι να επαναληφθούν παρόμοιες διοργανώσεις και να δούμε πάλι τα ίδια...

Αθλητισμός · Πολιτισμός

Ενταγμένη στα πλαίσια των δραστηριοτήτων για τη διεκδίκηση της Χρυσής Ολυμπιάδας του 1996, η έκθεση «Ελλάδα Αθλητισμός-Πολιτισμός», που έγινε στο κτίριο Παλαμά και μεταφέρθηκε στη Σεούλ καλύπτει ένα μεγάλο χρονικό διάστημα από την πρώιμη αρχαιότητα ώς τις μέρες μας.

Είναι γνωστό άλλωστε ότι πολύ νωρίς η Αρχαία Ελληνική Τέχνη εμπνεύστηκε από τον αθλητισμό και το αγωνιστικό ιδεώδες και έδωσε δείγματα υψηλής ποιότητας σε όλη τη διάρκεια του αρχαίου πολιτισμού, εκφρασμένα ανάλογα με το πνεύμα της εποχής.

Μεγάλοι καλλιτέχνες, γλύπτες κυρίως αλλά και αγγειογράφοι κάνουν έργο τους την απόδοση αυτού του αθλητικού ιδεώδους και είναι σημαντικό πως με μια τέτοια έκθεση έχει κανείς τη δυνατότητα να δει συγκεντρωμένα όσα στοιχεία υπηρετούν την ενότητα.

Πέρα όμως από την αφήγηση και την ένταξή του στο σύνολο, υπάρχει και το ίδιο το αντικείμενο ως έργο τέχνης και εδώ πρέπει να πούμε ότι τα συγκεκριμένα αντίγραφα δεν φαίνεται να υπηρετούν τόσο πιστά το ρόλο τους. Εύκολα μπορεί να επισημάνει κανείς τις διαφορές εμφανείς περισσότερο ή λιγότερο σε όλα —ιδιαίτερα όμως επιβαρυντικές σε ορισμένα έργα όπως στην περίπτωση του Ηνίοχου— που γίνονται εντονότερες σε αντιπαράθεση με τις φωτογραφίες του καταλόγου όπου εικονίζονται τα πρωτότυπα.

Βέβαια, τα αντίγραφα μπροστά στον κίνδυνο για τα μετακινούμενα στις διάφορες εκθέσεις του εξωτερικού αρχαία είναι μια λύση που βρίσκει σύμφωνους πολλούς. Ωστόσο υπάρχει και άλλη πιο σύγχρονη πρόταση: τα ολογράμματα: Δηλαδή η τρισδιάστατη απεικόνιση του αντικειμένου που δίνει ένα ακριβές αντίγραφο χάρις στις ιδιότητες του συνεκτικού φωτός, τη συμβολή που προκαλείται από δύο δέσμες λέιζερ.

Και είναι ήδη γνωστό ότι η μέθοδος αυτή που έχει τόσες εφαρμογές προσφέρει ανεκτίμητες υπηρεσίες και στη Μουσειολογία. Έτσι έργα τέχνης που είναι εύθραυστα και μοναδικά και γι' αυτό επικίνδυνο να μεταφερθούν, γίνονται γνωστά στο ευρύ κοινό με τον καλύτερο και πιο σύγχρονο τρόπο.

Το πιο πιστό αντίγραφο του πρωτότυπου, το ολόγραμμα, δίνει παράλληλα και μια εντυπωσιακή εικόνα αποτέλεσμα μιας μαγικής σύζευξης τέχνης και τεχνολογίας.

Μυκηναϊκή Ελλάς

Η συμμετοχή του υπουργείου Πολιτισμού και του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, στο Βερολίνο με την έκθεση Μυκηναϊκή Ελλάς κατά κοινή ομολογία άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις.

Παρόλο που βρισκόταν σε κάπως απομακρυσμένη από το κέντρο περιοχή στο DAHLEM και δεν είχε την προβολή του TOPKAPI, συγκέντρωνε καθημερινά πολύ κόσμο και αρχαιολόγους που βρέθηκαν στο Βερολίνο για το 13ο Συνέδριο Κλασικής Αρχαιολογίας. Όχι μόνο τα επιλεγμένα 300 αντικείμενα, αγγεία, χρυσά, κομμάτια τοιχογραφιών, πινακίδες γραμμικής γραφής, ειδώλια, δαχτυλίδια, πήλινες γραπτές σαρκοφάγοι, μοναδικά δείγματα υψηλής τέχνης της εποχής (1600-1100 π.Χ.), εκτεθειμένα σε δύο «περιβόλους», αλλά γενικά ο τρόπος παρουσίασης του υλικού, (τα κείμενα από τα ομηρικά έπη, υπομνηματισμοί, χάρτες), επιστημονικά και αισθητικά κρατούσαν αμείωτο το ενδιαφέρον του επισκέπτη και άφηναν μια άριστη εντύπωση. Και μαζί μια πίκρα για μας από την αναπόφευκτη σύγκριση με τη Μυκηναϊκή αίθουσα του Αρχαιολογικού Μουσείου Αθηνών, taboo για τους Έλληνες αρχαιολόγους που ωστόσο δεν διστάζουν να σχολιάζουν οι ξένοι συνάδελφοί τους (Κυριακή 31 Ιουλίου 1988).

● Το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών διαργανώνει ένα πολλαπλά ενδιαφέρον Διεθνές Συμπόσιο με θέμα: *Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο. Τομές και συνέχειες στην ελληνιστική και ρωμαϊκή παράδοση.* Τα επιμέρους θέματα του Συμποσίου, κατανεμημένα σε επτά συνεδρίες, είναι τα εξής: «Από την ύστερη αρχαιότητα στο πρώιμο Βυζάντιο», «Σώμα και υγεία», «Οικογενειακός και ερωτικός βίος», «Πόλεις και ύπαιθρος. Επαγγέλματα και συναλλαγές, οργάνωση και οικονομια», «Ο στρατός», «Καθημερινή ζωή και υπερφυσικός κόσμος», «Ανθρωπολογική και αγιολογική χωρογραφία». Έναρξη την Πέμπτη, 15 Σεπτεμβρίου, ώρα 9 π.μ., διάρκεια 15-17.9, χώρος το αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Β. Κωνσταντίνου 48.

εικαστικά

Οι Έλληνες καλλιτέχνες στην έκθεση της γεωμετρικής τέχνης

Στη Fulda της Δυτικής Γερμανίας (κοντά στο Kassel) έγινε διεθνές συνέδριο (23-25 Ιουλίου) και έκθεση (που θα διαρκέσει μέχρι 30 Δεκεμβρίου 1988) υπό τον γενικό τίτλο Null-Dimenssion (Διάσταση Μηδέν). Η έκθεση διοργανώθηκε από το ολλανδικό ίδρυμα PRO (PRO Art and Architecture) από την γκαλερί «New Space» και το πολιτιστικό ίδρυμα «ΙΔΕΑ» από τη Fulda.

Στις τέσσερις μεγάλες αίθουσες του παλιού συνεργείου αυτοκινήτων εκτίθενται τα έργα εκατόν πενήντα καλλιτεχνών από είκοσι χώρες. Μεταξύ των άλλων: Joost Balieu από την Ολλανδία, Leonardo Mosso και Alberto Zilocchi από την Ιταλία, Michael Kidner από την Αγγλία και Ruszard Winiarski από την Πολωνία.

Για πρώτη φορά στο ευρωπαϊκό κίνημα της ορθολογιστικής τέχνης, η οποία εξακολουθεί την παράδοση του ιστορικού κονστρουκτιβισμού και του νεοπλαστικισμού, παρουσιάστηκε μια αντιπροσωπευτική ομάδα των Ελλήνων καλλιτεχνών. Παρά το ότι στην Ελλάδα ποτέ δεν εμφανίστηκε διανοητική τέχνη ως αυτόνομο κίνημα, υπάρχουν καλλιτέχνες οι οποίοι χρησιμοποιούν τη γεωμετρία και τα μινιμαλιστικά μέσα της καλλιτεχνικής έκφρασης στη δομή του εικαστικού έργου.

Στην έκθεση «Null-Dimenssion» την ελληνική διανοητική τέχνη εκπροσωπούν τα έργα της Όπυς Ζούνη, του Μιχάλη Κατζουράκη, του Γιάννη Μίχα, του Παντελή Ξαγοράρη, της Ναυσικάς Πάστρα, της Ιωάννας Σπητέρη και του Δανιήλ, καλλιτέχνη της ελληνικής διασποράς.

● Κάθε καλλιτέχνης εκθέτει από τρία έργα του, διαστάσεων 50X50 cm και ελεύθερης τεχνικής. Μαζί με τα έργα οι καλλιτέχνες παρουσιάζουν τις θεωρητικές τους εργασίες, οι οποίες συμπληρώνουν την έννοια του εικαστικού αντικειμένου, αναλύσεις και κριτικές των θεωρητικών και των κριτικών της τέχνης, φωτογραφίες των έργων και άλλα στοιχεία της καλλιτεχνικής τους πορείας. Η συλλογή των ντοκουμέντων αυτών αποτελεί μοναδικό στο είδος του αρχείο της σύγχρονης διανοητικής τέχνης.

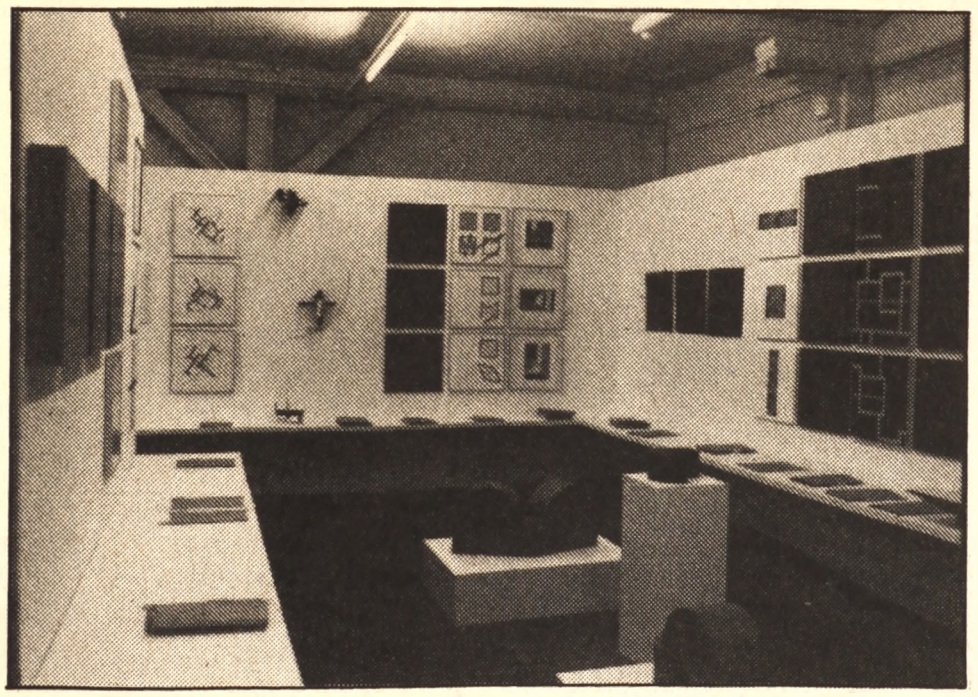
Τα έργα των Ελλήνων γεωμετρικών είναι γνωστά στο ελληνικό κοινό από πολλές ομαδικές και ατομικές εκθέσεις, λ.χ. στο ΕΑΤ/ΕΣΑ, στην Εθνική Πινακοθήκη, στις γκαλερί «Μέδουσα», «Ζουμπουλάκη», το «Τρίτο Μάτι» κ.λπ. Τα έργα αυτά παρουσιάζουν όλο το εύρος των καλλιτεχνικών στάσεων της διανοητικής τέχνης: από ριζοσπαστικά αυστηρή λογική τάση (π.χ. Ναυσικά Πάστρα) μέχρι εκφραστική ζωγραφική (π.χ. Μιχάλης Κατζουράκης). Αυτό που ενώνει σ' αυτές τις προτάσεις είναι η αυτοαναλυτική κατεύθυνση των στοιχείων του ίδιου του έργου, η μινιμαλιστική τάση στη χρήση των εκφραστικών μέσων και μια συνέπεια του καλλιτεχνικού κώδικα στο οπτικό και το εννοιολογικό σύστημα.

Με λίγα λόγια τη διανοητική τέχνη αποτελεί ένας βαθύτερος τρόπος σκέψης ο οποίος παίρνει την μορφή του βασικού ενεργητικού στοιχείου στην οργάνωση του έργου τέχνης.

Ο Ernest Cassirer είπε: *«Στην καλλιτεχνική και γλωσσική έκφραση είναι αναγκαίο το στοιχείο της σκοπιμότητας. Σε κάθε καλλιτεχνικό έργο και σε κάθε ομιλητική δράση ανακαλύπτουμε τη φανερή τελεολογική δομή».*

Στα έργα της διανοητικής τέχνης η έκφραση ενώνεται με την έννοια η οποία παίρνει την πρωτοβουλία στο διάλογο καλλιτέχνη - θεατή.

Με την απόσταση από τον ιστορικό κονστρουκτιβισμό και το νεοπλαστισμό, μετά από τις πραγματώσεις του op-art, minimal-art και conceptual-art, η διανοητική τέχνη ακολουθεί και συνεχίζει εμπειρίες όλων των προηγούμενων καλλιτεχνικών προτάσεων οι οποίες ανοίγουν δρόμους για νέες έρευνες στα καινούργια πια συμφραζόμενα της σύγχρονης τέχνης. Το κίνημα αυτό συνεχίζει τη σκέψη του καθαρολογικού κονστρουκτιβισμού και επίσης είναι δεκτικό σε προτάσεις άλλων καλλιτεχνικών τάσεων. Στη σύγχρονη ορθολογιστική τέχνη υπάρχουν

Τμήμα της έκθεσης· στο κέντρο, μια από τις ελληνικές συμμετοχές: Τρία τρίπτυχα της Όπυ Ζούνη.

Η διανοητική τάση στην τέχνη δεν είναι μόνο στυλ ή κανόνας ο οποίος οργανώνει τη μορφή του καλλιτεχνικού αντικειμένου. Θα έλεγα ότι η διανοητική τέχνη είναι αποτέλεσμα μιας άποψης του καλλιτέχνη για τα πιο βασικά προβλήματα της τέχνης: για τη δημιουργική διαδικασία, την εσωτερική δομή του έργου τέχνης, τη θέση και τη λειτουργία του στην ατομική και κοινωνική ζωή του ανθρώπου. έργα για τα οποία η σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον έχει βασική σημασία (ωφελισμός) και έργα τα οποία ανήκουν στον αποκλειστικά αυτόνομο χώρο της τέχνης. Την κονστρουκτιβιστική τέχνη δεν πρέπει να την ταυτίζουμε με την εφαρμοσμένη τέχνη, που χρησιμοποιεί μερικές κατασκευαστικές και αισθητικές λύσεις του κονστρουκτιβισμού και της σχολής Bauhaus. Ο σύγχρονος κονστρουκτιβισμός είναι η τέχνη της καθαρής έννοιας, είναι ένωση των σκέψεων μέσα στο χώρο της τέχνης, διεθνής από τις αρχές της, εκτός των πολιτικών και πολιτισμικών συστημάτων.

Αυτές και πολλές άλλες απόψεις για την κατάσταση της σύγχρονης διανοητικής τέχνης ανέφεραν οι συμμετέχοντες στο σεμινάριο Null - Dimenssion. Στην ανοιχτή συζήτηση πήραν μέρος: Jurgen Blum από τη Δ. Γερμανία («Το πρόγραμμα του νεοκονστρουκτιβισμού και η γκαλερί "New Space"»), ο Fre Ilgen (Ολλανδία, Ίδρυμα PRO) - «Σύγχρονος κονστρουκτιβισμός»), ο Dr. Dietrich Mahlow με την έρευνά του «Πώς ήρθε η σκέψη στο χώρο της τέχνης και πού την οδηγεί;», ο Άγγλος Michael Kidner και πολλοί άλλοι. Από ελληνικής πλευράς παρούσα ήταν η γλύπτρια Ναυσικά Πάστρα.

Όπως τόνισαν οι διοργανωτές της έκθεσης, πρώτη φορά στο διεθνές κονστρουκτιβιστικό κίνημα υπήρξε τόσο μεγάλη παρουσία της διανοητικής τέχνης των δύο μεσογειακών χωρών: της Ελλάδας και της Ισπανίας, στις οποίες ο νεοπλαστικισμός και ο κονστρουκτιβισμός δεν γνώρισαν άνθηση παράλληλη με την εξέλιξη του φαινομένου στις υπόλοιπες χώρες.

Η έκθεση στη Fulda είναι μια εναλλακτική πρόταση μπροστά στον εξπρεσιονισμό και τις εκφράσεις που κινούνται στο χώρο του μεταμοντερνισμού και κυριαρχούν σήμερα στις ευρωπαϊκές γκαλερί.

Elzbieta Koscielak

● Να και μια πρωτότυπη έκθεση στην αρχή μιας καινούργιας περιόδου. Οργανώνεται από την Εθνική Πινακοθήκη και το Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εξωτερικών Σχέσεων της Στουτγκάρδης και θέμα της είναι η *γερμανική αρχιτεκτονική φωτογραφία σε σχέση με την πολεοδομική ανάπτυξη στα χρόνια 1850-1914.* Διάρκεια ως τις 2 Οκτωβρίου, είσοδος από Βασ. Κωνσταντίνου 50.

● Αντιστάθμισμα στο κιτς των Ολυμπιακών αγώνων της Σεούλ, όπως το εισπράξαμε και στη χώρα μας στην τελετή αφής της φλόγας (βλ. προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ) αποτελούν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνουν οι Κορεάτες.

Στις εκδηλώσεις αυτές έχουν προσκληθεί και θα παρευρεθούν από ελληνικής πλευράς οι ζωγράφοι Ν. Κεσανλής, Παύλος, Κ. Ξενάκης, Χριστοφόρου και οι

γλυπτες Θοδωρος, Καραχάλιος και Τάκης. Εξάλλου 30 καλλιτέχνες από ισάριθμες χώρες, στο πλαίσιο δύο Διεθνών Συμποσίων Υπαίθριας Γλυπτικής, δημιούργησαν από ένα έργο γλυπτικής μεγάλων διαστάσεων στο χώρο του ολυμπιακού πάρκου (θα εγκαινιαστούν αύριο). Ελληνική συμμετοχή, αυτή της ζωγράφου -γλύπτριας **Διοχάντης,** που κατασκεύασε το έργο «Σεούλ -XXIV Ολυμπιάδα», ένα γλυπτό ύψους 12 μέτρων, μήκους 32 μ. και πλάτος 16 μ. με τρία υλικά: μαύρες πέτρες της λάβας, γρανίτη, τσιμέντο. Η δημιουργός δηλώνει ότι το έργο της απηχεί την αρχαία ολυμπιακή ιδέα.

θεατρο

Η «Ηλέκτρα» του Ευριπίδη από το Θεσσαλικό Θέατρο

Στη Λάρισα, το Θεσσαλικό Θέατρο, χρόνια τώρα, τεκμηριώνει συνειδητά μια στάση ζωής αντίθετη στην αλλοτρίωση και στην άρνηση της πνευματικότητας —και φαίνεται πως σιγά σιγά η δουλειά του αφορά όλο και περισσότερο κόσμο, σ' ένα περιβάλλον που απεχθάνεται την τέχνη και την καλλιτεχνική δημιουργία. Διαπίστωση που επιβεβαιώθηκε και με την αποδοχή της *Ηλέκτρας* του Ευριπίδη, όπως την παρουσίασε φέτος το καλοκαίρι το Θεσσαλικό Θέατρο, στη Λάρισα, στη θεσσαλική ενδοχώρα, αλλά και στην παράστασή της στην Αθήνα.

Επρόκειτο για μια επιτυχία που οφείλεται κατ' εξοχήν στους συντελεστές της παράστασης: τον σκηνοθέτη και χορογράφο Κώστα Τσιάνο· τον σκηνογράφο κι ενδυματολόγο Γιώργο Ζιάκα· τον Νίκο Ξυδάκη, που έγραψε τη μουσική για την «Ηλέκτρα». Εργάστηκαν με μιαν άλλη αντίληψη, καινούργια, για τούτο το δράμα. Μας το έκαναν δικό μας. Σαφέστερα: Χορικά και πάθη των ηρώων του δράματος ζουν, εντός μας, κοιμώμενα —εκεί, όπου έχουν εγγραφεί οι μνήμες της παράδοσής μας. Κι ετούτη η σκηνοθετική αντίληψη τα αφύπνισε, φέρνοντάς τα στην επιφάνεια από τα βάθη της ανθρώπινής μας ουσίας.

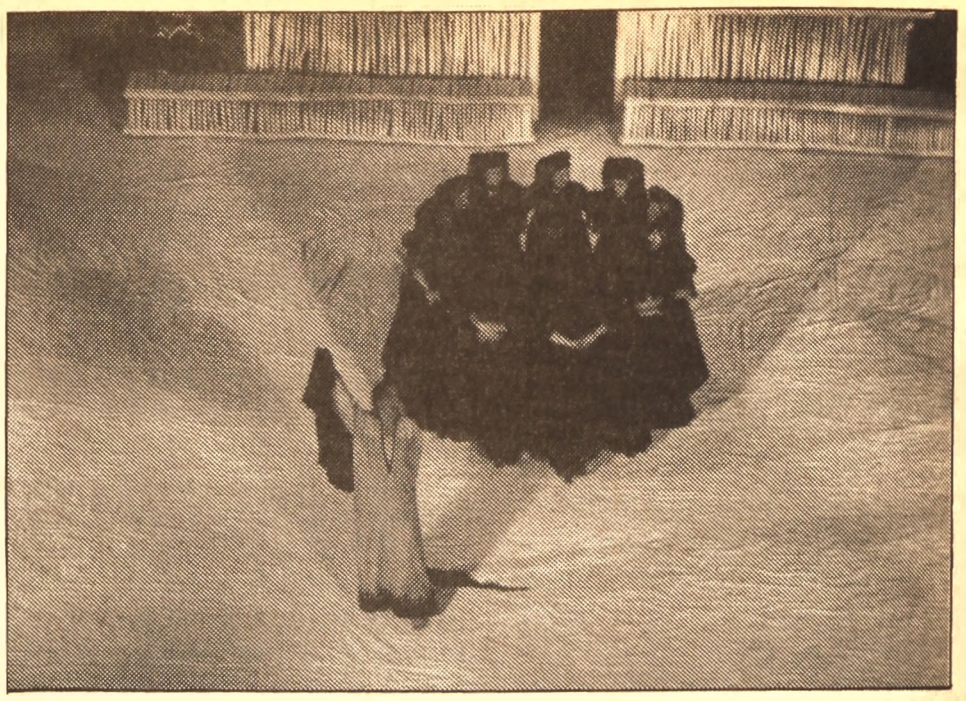
Η μετάφραση είναι του Χρήστου Σαμουηλίδη. Σε δεκαπεντασύλλαβο. Ρυθμοί της γλώσσας, φίλιοι.

Ο χορός. Εδώ του αποδόθηκεν η πανάρχαια τιμή. Έγινε πρωταρχικό, καίριο, αναγκαίο στοιχείο της παράστασης. Και οι γυναίκες που τον συγκροτούσαν, εξέφραζαν γνώμες, συναισθήματα - τραγουδιστά. Το μεγαλύτερο μέρος των χορικών λεγόταν τραγουδιστά. Όπως άρμοζε. Και η μουσική που συνόδευε, αναδείκνυε αυτόν το λόγο. Μουσική λιτή· φθόγγοι που αναγνωρίζαμε.

Οι γυναίκες του χορού, συντρόφισσες της Ηλέκτρας, —πάνω σε άγριο βουνό, έρημο τόπο, με βράχια και όρθιες ανηφόρες— ήταν μέρος αυτού του σύμπαντος· σαν να τις βλάστησεν η γη καθώς τα δέντρα κι έτσι, τα βήματά τους, οι χειρονομίες τους, οι ίδιες οι φιγούρες τους είχαν την αδρότητα, την ειλικρίνεια, το απέριττο των φυσικών δημιουργημάτων. Κι όπως χόρευαν, κι όπως κάθονταν ή έμπαιναν στην ορχήστρα βρίσκονταν σε εναρμόνιση απόλυτη μ' εκείνο που εξέφραζε λόγος ή τραγούδι. Αίσθηση ιεροπραξίας. Τα βήματα έπαιρναν μιαν άλλη διάσταση όπως και οι χειρονομίες. Πέρα από τα ορατά είναι και άλλες πραγματικότητες που δε συλλαμβάνονται με τις αισθήσεις.

Ο χορός συμμετείχε στην τρικυμία των αντίρροπων παθών της Ηλέκτρας. Μανία εκδίκησης και μεγαλοψυχία, μίσος και αγάπη, θλίψη και χαρά, προσδοκία και εγκατάλειψη, γιορταστική έξαρση και συντριμμός γυρεύαν και είχαν από το χορό την εκφραστική τους αντιστοιχία. Κι άλλοτε ήταν συμπύκνωση σοφίας κι εμπειριών των απλών ανθρώπων: «*Γιατί μου έχεις τώρα / φρόνιμες σκέψεις και καλές που πρώτα δεν τις είχες*». Ή: «*Όποιος να χαίρεται μπορεί και δεν τον αποκάμουν / κακοτυχιές και βάσανα, ευτυχισμένος είναι*».

Θυμηθείτε τις γυναίκες σε μικρά χωριά της Θεσσαλίας ή της Ηπείρου που, καθισμένες στις εξώπορτες, κρίνουν πρόσωπα τα οποία απώλεσαν το μέτρο των πράξεών τους· και συνάμα, συμπάσχουν. Θυμηθείτε κορμοστασιές, βήματα χορευτών σε μεγάλες γιορτές, όπως το Δεκαπενταύγουστο, μετά τη λειτουργία. Οι χορευτές σχηματίζουν δυο και τρεις κύκλους. Χορεύουν

Η Λυδία Κονιόρδου και ο χορός: από την παράσταση της «Ηλέκτρας» του Ευριπίδη όπως ανέβηκε από το Θεσσαλικό Θέατρο.

άντρες και γυναίκες τραγουδώντας οι ίδιοι. Επικεφαλής, οι πιο σεβάσμιοι· τιμώμενοι για έργα καλά και ήθος.

Οι φορεσιές του χορού —ευφάνταστα κοσμήματα. Εμπνευσμένες από την καραγκούνικη στολή. Αυστηρή, δωρική γραμμή. Εδώ, στον επίπεδο κάμπο όπου αλωνίζουν θύελλες ή καυτοί αγέρηδες· στα βουνά με τους μυτερούς βράχους ταιριάζει αυτή ή —σχεδόν— αρχαϊκή απλότητα.

Την Ηλέκτρα την υποδύθηκε η Λυδία Κονιόρδου. Ένιωθες πως μέσα απ' τις αρτηρίες της έφτανε ο λόγος στο στόμα της και τον άρθρωνε. Μες απ' τα σπλάχνα της πέρναγε πρώτα η ποίηση αυτή. «*Αισθανθήκατε τη σκέψη;*» λέει κάπου ο Ντοστογιέφσκι. Εκρηκτική ύλη ήταν ολόκληρη. Οι συγκρούσεις, εντός της, δονούσαν το σώμα της· σώμα και τραγικός λόγος κάναν μια ενότητα —βήματα και χειρονομίες γεωμετρούσαν το αβάσταχτο πάθος της. Στιγμές, αυτό το σώμα, ανακαλούσε μνήμες έκστασης ιερής, προετοιμασίας έργων μη καταληπτών, μη περιγραπτών. Το σώμα αυτό μας γύριζε σε καιρούς πολύ μακρυνούς, τότε που τελετουργίες και καθημερινή ανάγκη ήταν συνδεδεμένα. Να κατανοήσεις και να κατακτήσεις τη γλώσσα του σώματος είναι τόσο επίμοχθο και επίπονο, όσο και η κατοχή των εκφραστικών μέσων του λόγου. Η Λ. Κ. πλησίασε εκείνες τις περιοχές της εσωτερικής περιδίνησης που μετέδωσε στους θεατές τους κραδασμούς της.

Η Λ. Κ. αποδείκνυε κάθε στιγμή, ότι μπορούσε να περάσει από τη μια οριακή σύγκρουση σε άλλη με φυσικότητα.

Ο Γιάννης Θωμάς, ως γεωργός και άντρας της Ηλέκτρας, είχε αρκετή πειστικότητα. Κατάφερε, ώστε ο λόγος του και οι κινήσεις του να 'ναι, σχεδόν, απλά κι ανεπιτήδευτα.

Κι ο Ορέστης. Τον παρεστησεν ο Κώστας Μπάσης. Τον καταξέσκιζαν πάθια ξαγριεμένα. Διωγμένος από το πατρικό παλάτι περιφέρεται σε ξένη γη. Ο σφετεριστής των αγαθών του είναι και φονιάς του πατέρα του και σύζυγος της μάνας του. Συνεργός σ' αυτά, και η μάνα του. Και το μοναδικό του στήριγμα, η αδελφή του, η Ηλέκτρα, χαμένη. Κι έπειτα, η απόφασή του να σκοτώσει το δολοφόνο του πατέρα του. Και, τέλος, το πιο φοβερό, το ανήκουστο και ανοσιουργό —να σφάξει τη μητέρα του. Τέτοιο φορτίο συγκρούσεων για να το σηκώσεις και να το εκφράσεις είναι από τα κατορθώματα της υποκριτικής. Ο Γ. Μ. μόχθησε έντιμα. Κι ο μόχθος του ήταν έκδηλος.

Η διαρκής σιωπή του Πυλάδη —φίλου του Ορέστη— ήταν μορφή υποκριτικής δοκιμασίας από τις δυσκολότερες. Σώμα κι έκφραση προσώπου που έπρεπε να «δρουν», χωρίς λόγο. Το ρόλο αυτό τον έπαιξε ο Βασίλης Σπυρόπουλος.

Έτσι εταίριαζε να περπατά, και να μιλά με τέτοιους τόνους, και να βαστά το σώμα του σε τέτοιες στάσεις ένας αλλοτινός παιδαγωγός μα, τώρα, ένας γέρο-βοσκός. Ο Βασίλης Κολοβός έζησεν, εντός του, τη μορφή που υποδύθηκε.

Η Κλυταιμνήστρα που, κι αυτή, σπαράζεται απ' το δικό της σαράκι, τις κατάρες της, τον τρόμο, τη χαρά τη βέβηλη, αποδόθηκε από την Κλημεντία Πιερράκου μ' εκείνη

την τραγικότητα, που σου ξυπνά τη λύπη για το πεπρωμένο της. Και ο παλμός της φωνής της —κλίμακες υπεροψίας, θυμού, φόβου, υποταγής, τρυφερότητας, ικεσίας, ως τον ολολυγμό του τέλους. Κλίμακες επιβλητικές.

Ο Βασίλης Βασιλάκης, ως αγγελιοφόρος, περιγράφει τη φρίκη της σφαγής του Αϊγισθου, έξοχα. Δε φέρνει ανατριχίλα η περιγραφή· είναι επινίκιος χορός, παραφορά χαράς, αναστεναγμός λευτεριάς, σαρκασμός για τον τύραννο, την εξουσία. Η ιδέα αυτή του σκηνοθέτη να αμβλύνει το αίσθημα της φρίκης με τόνους χαρμόσυνους και πατήματα χορευτικά ήταν το πρεπούμενο.

Και, τέλος, ο Δημήτρης Οικονόμου απέδωσε την οπτασία του Κάστορα με ευαισθησία. Το πλάσμα αυτό το μη υποστατόν ίσως απαιτούσε ήχους φωνής που να ζυγιάζονται ανάμεσα στο είναι και στο μη είναι.

Αυτά που ένιωσα, είπα να τα εκφράσω και για τον ποιητή. Ένας θεατής ήμουν και τίποτ' άλλο. Να τα γράψω, είπα, και για κείνον, ώστε να 'χει και άλλες εικόνες της πόλης μου και όχι μονάχα εκείνες της μέθης από αλαλητά, σαμπάνια, μπάντες, πύρινα φράγματα, δαυλιά αναμμένα, αναποδογυρισμένα αυτοκίνητα, λόγους ευλογητικούς και λόγους παροτρυντικούς των πολιτικών .

Βασιλική Παπαγιάννη
Λάρισα, Καλοκαίρι '88

ΕΡΤ και θέατρο

Αφορμή γι' αυτό το σχόλιο, στάθηκε ο ερχομός του Εθνικού Θεάτρου της Μεγάλης Βρετανίας, στην Επίδαυρο. Θα ήταν ευχής έργο να βρισκόταν εκεί, το συνεργείο της ΕΡΤ. Με αφορμή την επιθυμία να δούμε τις τρεις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου της Μεγάλης Βρετανίας, το χειμώνα, στην ΕΡΤ, θα διατυπώσουμε μερικές «απορίες» και προτάσεις, στη διοίκηση της ΕΡΤ και ειδικότερα στο τμήμα θεάτρου.

Ας ξεκινήσουμε από το καλοκαίρι αυτό. Βλέπουμε θέατρο; Αν αυτό πιστεύει η διοίκηση, μάλλον απατάται. Γιατί δεν λέγεται προγραμματισμός θεάτρου, αυτό που βλέπουμε τούτο το καλοκαίρι. Επαναλήψεις, ασπρόμαυρων συνήθως, παραγωγών που ίσως να έγιναν μερικές και πριν το '81... Εδώ, εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κάποιος, εάν αυτή είναι η πρόταση της ελληνικής τηλεόρασης για το θέατρο; Τι εξήγηση να δώσει κανείς... Να θεωρήσει πως οι ειδικοί σύμβουλοι επί των θεατρικών έπεισαν τη διοίκηση της ΕΡΤ, πως το θέατρο το καλοκαίρι στην ελληνική τηλεόραση «κουράζει», δεν «αρέσει» στους Έλληνες ή νομίζουν πως «χορτασμένοι» από το χειμώνα, το καλοκαίρι δεν βλέπουν ή καλύτερα δεν θέλουν να δουν θέατρο;

Λες και το χειμώνα που πέρασε είδαμε θέατρο... Εκτός από τις πολύ καλές παραγωγές του BBC, η ελληνική θεατρική παραγωγή ήταν φτωχή έως ανύπαρκτη —αν και τις περισσότερες φορές έλειπε, για χάρη των «Ανοιχτών Χαρτιών»... Και η αλλαγή αυτή συνήθως γινόταν ξαφνικά... Διερωτάται κανείς, γιατί ετούτη η άνιση μεταχείριση...

Τι προτείνουμε; Πολύ καλή η ιδέα της παρουσίασης των θεατρικών παραγωγών του BBC. Γιατί δεν κάνει κάτι ανάλογο και η ΕΡΤ; Ας αρχίσει γράφοντας όλες τις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου. Και όχι μόνο αυτές. Σε συνεννόηση με το υπουργείο Πολιτισμού να γράφονται, και παραστάσεις του ελεύθερου θεάτρου. Θα μπορούσαμε να δούμε για παράδειγμα, τις παραγωγές που έκαναν ο θεατρικός οργανισμός «Εποχή» με σκηνοθέτη τον Β. Παπαβασιλείου, τις παραστάσεις που ανέβηκαν από τη «Σκηνή» με σκηνοθέτη τον Λ. Βογιατζή —και όχι μόνο αυτές. Υπάρχουν οι παραστάσεις του Αμφιθεάτρου του Σ. Ευαγγελάτου, οι παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης, οι παραγωγές των ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ...

Το κόστος αυτών των παραγωγών; Σίγουρα είναι μικρότερο μια και τα έργα είναι ήδη έτοιμα. Το κέρδος της ΕΡΤ αλλά και των τηλεθεατών, είναι πως μπορούν να δουν επιτυχημένες παραστάσεις, που δεν είδαν ή που ίσως θέλουν να ξαναδούν...

Μόνικα Βέργη

● Επιστολή προς το δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου της Αθήνας έστειλαν 33 πολίτες, καλλιτέχνες και δημοσιογράφοι, με την οποία ζητούν να τοποθετηθεί το άγαλμα της **Μαρίκας Κοτοπούλη,** που έχει φιλοτεχνήσει ο γλύπτης **Λαμέρας,** απέναντι από το θέατρο «Ρεξ», όπου έπαιζε ως το τέλος της ζωής της. Το έργο είχε προσφερθεί στο Δήμο από την *Έλλη Λαμπέτη* και την *Ολυμπία Παπαδούκα* —μαθήτριες της Κοτοπούλη— και σήμερα βρίσκεται στην είσοδο του Θεατρικού Μουσείου.

Τα Μπολσόι στο Ηρώδειο

Οι παραστάσεις των Μπολσόι στην Αθήνα άρχισαν **κλασικά** με το μπαλέτο του Λαβρόφσκυ «*Ρωμαίος και Ιουλιέτα*» και έκλεισαν **κλασικά** ομοίως, με τον «*Σπάρτακο*» σε μουσική Χατσατουριάν. Τα ενδιάμεσα κενά «παραγέμισαν» σύντομα αποσπάσματα από τη «*Λίμνη των Κύκνων*» (που προστέθηκε την τελευταία στιγμή στο πρόγραμμα), την «*Ωραία Κοιμωμένη*» ή το «*Βαλς*» του Σοπέν. Με μόνη εξαίρεση τον «*Χρυσό Αιώνα*» σε μουσική Σοστακόβιτς και χορογραφία Γιούρι Γκριγκόροβιτς, το «πληθωρικό» πρόγραμμα της 27ης και 28ης Αυγούστου μάλλον ταπείνωνε μας επιτραπεί η έκφραση, «*ιντερμέδια*»!

Η διαχρονικότητα του θέματος της πάλης μεταξύ αστών και εργατών των χαρακτήρων των δύο τάξεων σε συνδυασμό με την επιτυχημένη σύζευξη της μιμικής και της χορευτικής τέχνης στον «*Χρυσό αιώνα*» πράγματι εντυπωσίασαν και προέτρεψαν μάλιστα έναν θεατή να αναφωνήσει: «*Μπράβο στην περεστρόικα*».

Η επανάληψη αντίθετα κοινών τόπων στα «ποτ πουρί» αν και πρόδηλα ενοχλητική, δεν φάνηκε, πάντως, ικανή να πτοήσει το θριαμβικό φρόνημα απ' το οποίο διακατεχόταν μέρος του κοινού θαμπωμένο από το όνομα *Μπολσόι* και ικανοποιημένο, κατά τη λογική του «*δώστε στο λαό θεάματα*», αποθέωσε με το χειροκρότημά του τα «αστέρια», φυσικά, του συγκροτήματος, ανεξάρτητα από το αν διέκοπτε στη μέση το «Pas de deux».

Αν μη τι άλλο, πάντως, τα αστέρια του Μπολσόι έδωσαν στους... ετερόφωτους σταρ της ελληνικής κοινωνίας την ευκαιρία να λάμψουν για δύο τουλάχιστον βραδιές.

Λήδα Καζαντζάκη

«Ο Χρυσούς αιών» του Ντιμίτρι Σοστακόβιτς σε χορογραφία Γιούρι Γκριγκόροβιτς, από τα Μπολσόι.

τον απροκατάληπτο θεατή.

Διότι στην πλειοψηφία τους οι παραστάσεις αποτελούσαν απλά μια επίδειξη της τέλειας χορευτικής τεχνικής των πρίμων χορευτών του Μπολσόι.

Όσο ζωντανή ήταν η παρουσίαση του «*Χρυσού αιώνα*», τόσο περιγραφικά στάθηκαν πλάι του τα υπόλοιπα, ας

● Ως τις 18-9, στη Θεσσαλονίκη, θα διεξάγεται το *2ο φεστιβάλ λαϊκής παράδοσης - χορού* που θα δώσει τη δυνατότητα σε λαϊκά χορευτικά συγκροτήματα απ' όλη την Ελλάδα να παρουσιάσουν τους χορούς του τόπου τους. Κάθε βράδυ, λοιπόν στο πάρκο του Λευκού Πύργου ο χορός καλά θα κρατεί για τους Βορειοελλαδίτες.

αρχιτεκτονική

Της προστασίας

Όποιος περπατήσει σήμερα στο κέντρο της Αθήνας είναι αδύνατο να μην πέσει πάνω σε κάποιο κτίριο «αναπαλαιωμένο». Αργά αλλά σταθερά, οι μηχανισμοί της προστασίας δουλεύουν και τα αποτελέσματα διακρίνονται παντού: φρέσκες φάτσες του κουτιού με ζωντανά χρώματα —χάρμα οφθαλμών— εκεί που προηγούμενα έπεφταν οι σοβάδες και οι γείτονες πετούσαν ψόφιες γάτες.

Βέβαια, παντού υπάρχουν προβλήματα. Τα υλικά σήμερα δεν είναι «ακριβώς» τα ίδια. Τα πλαστικά χρώματα δεν έχουν τη διαφάνεια των παλιών χρωμάτων στις οικοδομές του περασμένου αιώνα. Οι «αρχικές» αποχρώσεις παραμένουν ένα μυστήριο και τα νέα χρώματα συχνά είναι μια επώδυνη έκπληξη. Πόσες φορές δε διερωτηθήκαμε «Μα είναι δυνατόν να ήταν έτσι ποτέ;» και αυτό όχι μόνο μπροστά στο τόσο αμφιλεγόμενο «ροζ κτίριο» (τι ευφημισμός!). Αρκεί να θυμηθούμε πως πριν μερικά χρόνια βάφονταν τα πάντα (ως και οι ορθομαρμαρώσεις) με ώχρα ενώ τώρα τα πάντα με ροζ —σίγουρα κάτι περίεργο συμβαίνει εκεί.

Αλλά η απόχρωση είναι μάλλον επουσιώδες θέμα. Να φέρω ένα παράδειγμα: το γωνιακό «νεοκλασικό» (σήμερα όλα είναι νεοκλασικά σε αυτό τον κόσμο) στη Σταδίου - Αιόλου αναπαλαιώθηκε πριν λίγα χρόνια. Όταν το πρωτόδα, χάρηκα. Να ένα χαριτωμένο τριανταφυλλί κτίριο εκεί που ήταν ένα σχεδόν ερείπιο! Μπράβο τους, είπα μέσα μου, καλή προσπάθεια. Ξαναπέρασα ίσως μετά ένα χρόνο. Το χρώμα μου φάνηκε κάπως... σπασμένο. Πριν λίγους μήνες που το ξαναπρόσεξα, αποφάσισα πως το χρώμα είχε γίνει ένα βρώμικο καφεδί, σα να είχε πέσει πάνω του στάχτη. Μετά προσπάθησα να μαντέψω προς τα πού θα το γύριζε μετά το φετεινό καλοκαίρι.

Οπότε, οδηγούμενος από σκέψη σε σκέψη, απόρησα. Προς τι όλος αυτός ο εξωραϊσμός; Τι νόημα έχει η αναπαλαίωση του γωνιακού Σταδίου - Αιόλου όταν καλά - καλά δε βλέπεις 50 μέτρα μπροστά σου στα Χαυτεία από τη μόλυνση; Εκεί είχα μια όχι και πολύ σπουδαία απάντηση: «Ο καθένας ό,τι μπορεί. Οι αρχιτέκτονες θέλουν και μπορούν να αναπαλαιώσουν —τα υπόλοιπα ας τα φροντίσουν άλλοι». Μετά μου ήρθε μια πιο πρακτική ιδέα: αν τελικά είναι μοιραίο οι αρχιτέκτονες να αναπαλαιώνουν βρέξει - χιονίσει, τότε γιατί να μη διαλέγουν εξαρχής χρώματα που να μη δείχνουν πάνω τους τη βρωμιά, όπως π.χ. κάνουμε με τα αυτοκίνητα; Ειδικές λερωμένες αποχρώσεις για κέντρα μολυσμένων πόλεων, ώστε να μειωθεί στο ελάχιστο η συντήρησή τους —δεν μπορεί, κάποια εταιρία θα το έχει κιόλας σκαρώσει. Σκεφθείτε μόνο την οικονομία στον προϋπολογισμό του ΥΠΠΟ και του ΥΠΕΧΩΔΕ, σκεφθείτε πόσο θα συμβάλει στην ομοιογένεια της πόλης!

Δ. Φιλιππίδης

κινηματογράφος

Φράνσις Φορντ Κόππολα: Κινηματογράφος, λιμουζίνες κι όνειρα

Μπορεί βέβαια, ο **Φράνσις Φορντ Κόππολα,** να δηλώνει όπου σταθεί κι όπου βρεθεί ότι επιθυμεί να ξεκουραστεί κι ότι δεν του κάνει πια πολύ κέφι να καταπιάνεται με τη σκηνοθεσία (έτσι, τουλάχιστον, είπε στους Έλληνες δημοσιογράφους, στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε κατά τη διάρκεια της πρόσφατης, σύντομης επίσκεψής του στη χώρα μας), όσο όμως σκηνοθετεί δεν μοιάζει να επαναπαύεται σε μια ρουτίνα της διεκπεραίωσης. Μολονότι λοιπόν δεν επανέλαβε το σκηνοθετικό ρίσκο του *Αταίριαστου*, η επιδεξιότητα του δημιουργού που ελέγχει απόλυτα τα μέσα του δεν κρύβεται (θυμηθείτε την περσινή δουλειά του, *Πέτρινοι Κήποι*).

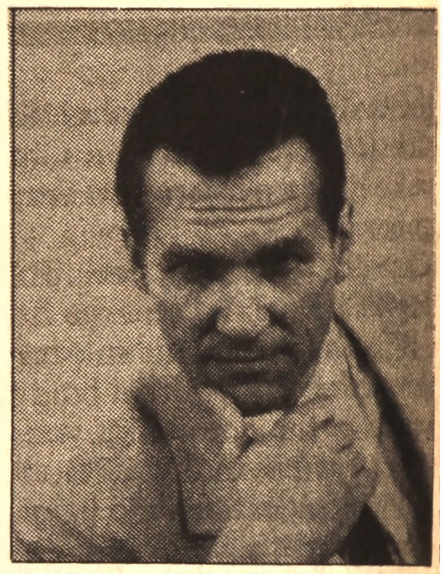
Η επίσκεψή του στην Ελλάδα (μαζί με τον διευθυντή φωτογραφίας Βιττόριο Στοράρο, συνεργάτη του στο *Αποκάλυψη τώρα* και στο *One from the Heart* και το διευθυντή παραγωγής Ντην Ταβουλάρις) για ανίχνευση χώρων, προκειμένου να γυρίσει τη *Ζωή με τη Ζωή* ένα μέρος του τριπτύχου φιλμ, δεν σήμαινε μια προϋπάρχουσα περίοδο απραξίας. Αντίθετα, το τελευταίο διάστημα γύρισε μια ακόμα ταινία, *Τάκερ: Ο άνδρας και τ' όνειρό του (Tucker: The man and his dream)* που θα προβληθεί πολύ σύντομα, μέσα στο χειμώνα, και στην Ελλάδα.

Η ταινία στηρίζεται στην ιστορία του Πρέστον Τάκερ, λάτρη των αυτοκινήτων και πρωτοπόρου κατασκευαστή μιας ονειρώδους λιμουζίνας, το 1947 —«*Το αυτοκίνητο του αύριο, σήμερα!*», έτσι τη διαφήμιζε και, απόδειξη της θαυμαστής κατασκευής του ήταν το γεγονός ότι κατασκευάστηκαν μόλις 51 αυτοκίνητα αυτού του τύπου.

Ο Κόππολα καταγράφει την ιστορία του Τάκερ κατά τη διαδικασία κατασκευής του θαυμαστού αμαξιού του. Δεν καταγράφει, ωστόσο, τη διαδικασία κατά την οποία ένας άνθρωπος που ονειρεύεται να γίνει εκατομμυριούχος, χτίζει μεθοδικά την αυτοκρατορία του. Αντίθετα, δείχνει έναν άνθρωπο παθιασμένο που χτίζει όνειρα...

Οι Αμερικανοί κριτικοί για μια ακόμη φορά μιλούν επιδοκιμαστικά για δουλειά του Κόππολα. Θεωρούν ότι δεν πρόκειται για μια τυπική ιστορία μυθοπλασίας, αλλά ότι ο πληθωρικός σκηνοθέτης επενδύει το προσωπικό του όραμα, για μια ακόμη φορά, σε διόλου εφήμερες εικόνες: το πάθος του για τη δημιουργία, την ανάγκη του για την ανακάλυψη και την ανάδειξη του καινούργιου, τίμημα της κατάρρευσης των οραμάτων.

Αριστερά, ο Φ. Φ. Κόππολα, δεξιά ο Τζ. Μπρίτζες που υποδυεται τον κινηματογραφικό Τάκερ.

Στο τελικο αποτελεσμα, πάντως, φαίνεται να έχει συμβάλει σημαντικά ο πρωταγωνιστής της ταινίας **Τζεφ Μπρίτζες,** στο ρόλο του Τάκερ. Ο Μπρίτζες, 38 χρόνων σήμερα, αντικατέστησε τον Τζακ Νίκολσον στο καστ (ο τελευταίος είχε αποφασιστεί να υποδυθεί τον Τάκερ το 1977, όταν σχεδίαζε, αρχικά, να γυρίσει το φιλμ ο Κόππολα). Η επιβολή του στο ρόλο άφησε άναυδο το γιο του Τάκερ, Τζων, ο οποίος λέει: «*Του μοιάζει σ' όλα: στους τρόπους, στην εμφάνιση. Ο πατέρας μου ήταν πολύ θετικός, πάντα γνώριζε την επόμενη κίνησή του. Ο Τζεφ τον αποδίδει πιστά*».

Παρ' ότι, πάντως, ο Κόππολα δουλεύει πολύ με τους χαρακτήρες των ηρώων του, αποδίδοντάς τους αδιαμφισβήτητα πειστικούς, απ' την άλλη κύριο μέλημα της κινηματογραφικής του ματιάς δεν είναι η αληθοφάνεια. Πιο πολύ του αρέσει να σκηνοθετεί ανθρώπους οριακούς μέσα σε ρεαλιστικούς χώρους. Των ορίων, λοιπόν, είναι κι ο κινηματογραφικός Τάκερ, ένας ήρωας ορκισμένος να πολεμήσει την υπέρτερη δύναμη ενός κόσμου συνηθισμένων ανθρώπων που θέλουν να καταστρέψουν τ' όνειρό του. Αν νικήσει, καλά, αν όχι, πάλι καλά —στο κάτω κάτω δεν ήταν παρά ένα όνειρο.

Ένας ήρωας που θα μπορούσε να βγαίνει κατευθείαν από ταινία του Φρανκ Κάπρα. Ωστόσο, βγαίνει απ' την καρδιά του Φράνσις Φορντ Κόππολα κι απηχεί τη δική του ψυχοσύνθεση.

Η. Κ.

ΙΔΕΕΣ

Τι άλλαξε απ' το 1977 ώς το 1987 στην Τσεχοσλοβακία;

Ας αρχίσουμε ανορθόδοξα —απαντώντας απ' την αρχή στην ερώτηση που θέτει ο τίτλος. Η απάντηση άλλωστε είναι προφανής: Το 1977 υπήρξε χρονιά μιας γενικής επίθεσης κατά των πολιτικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων ενώ το 1987 βρισκόμαστε ήδη στο πρώτο έτος της γκλασνόστ. Ήδη έχει διαπιστωθεί μια άμεση βελτίωση —«φιλελευθερισμός«, αποφαίνονται τα δυτικά μέσα ενημέρωσης, μια εικόνα που ιδιαίτερα ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ επιμένει να τονίζει και να βελτιώνει.

Διαφορά δέκα χρόνων έχουν και οι δύο εικόνες που παρουσιάζουμε· είναι σελίδες από δυο ημερολόγια τοίχου που έχουν εκδοθεί στην Τσεχοσλοβακία το 1977 και το 1988. Περιέχουν τις ίδιες εικόνες, καμωμένες από τον Γιόζεφ Λάντα, (1887-1957) τον εικονογράφο του *Καλού στρατιώτη Σβέικ* που έγραψε ο Γιαροσλάβ Χάσεκ. Ο Λάντα ήταν στη χώρα του ένας φημισμένος καλλιτέχνης, μοναδικά ικανός να συνδυάσει το πνεύμα της Βοημίας και τους χαρακτήρες του κόσμου του.

Η έκδοση του 1977 ήταν ένα σπάνιο συλλεκτικό αντικείμενο. Η επανέκδοση του 1987, πάντως, δεν είχε να κάνει με συλλεκτικές επιδιώξεις. Άλλη αιτία την υπαγόρευε. Η επέτειος των 100 χρόνων από τη γέννηση του Γιόζεφ Λάντα —η οποία συμπεριλαμβανόταν, μάλιστα, στο διεθνές πολιτιστικό ημερολόγιο του έτους, έκδοση της UNESCO. Η επανέκδοση, λοιπόν, ικανοποιούσε μια προφανή πολιτική σκοπιμότητα.

Όμως δεν ευτύχησε ο τιμώμενος δημιουργός. Ο Λάντα ανάμεσα στ' άλλα θέματά του, έβρισκε προσφιλές να ζωγραφίζει χριστιανικές αναπαραστάσεις, όπως μάλιστα είχαν αποδοθεί στην ορθόδοξη αγιογραφία. Στον αστερισμό της γκλασνόστ, πάντως, οι υπεύθυνοι για την επανέκδοση του ημερολογίου αποφάσισαν να αλλάξουν κάποια στοιχεία των εικονιστικών συνθέσεων και, μάλιστα, κάτι τέτοιο θα πρέπει να το θεώρησαν πολύ εύκολο —στο κάτω κάτω ο Λάντα είχε πεθάνει 30 χρόνια τώρα. Έτσι, οι άγιοι ή οτιδήποτε θύμιζε θεό, λατρεία και θρησκευτικές τελετές εξοβελίσθηκαν από τη νέα αυτή έκδοση. Στη θέση τους άγνωστος ζωγράφος έφτιαξε (προσπαθώντας για μια στυλιστική προσέγγιση του πρωτότυπου) φρούτα, άνθη και ζαρζαβατικά, που παρήγαγαν οι συνεταιρισμοί. Μετατόπιση συμβόλων, θα πείτε...

Την εποχή της κατεδάφισης του Στάλιν, της οξείας κριτικής του σταλινικού φαινομένου, του ψόγου, ακόμα, εναντίον και του Λένιν, είναι παράλογο πώς ο Ζντάνοφ περνάει στο απυρόβλητο και ο ζντανοφισμός συνεχίζει να είναι η κυρίαρχη πρακτική των πολιτιστικών γραφείων των ανατολικών κρατών. Ή μήπως δεν είναι και τόσο παράλογο;

ΒΡΕΙΤΕ ΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Αριστερά: το φύλλο του ημερολογίου για τον Απρίλιο μετά τον «εξωραϊσμό». Ένα αυγό πήρε τη θέση του Αϊ-Γιώργη και σύννεφα «σκέπασαν» τις καμπάνες που αναγγέλλουν την Ανάσταση. Για του λόγου το ασφαλές ας γίνει η σύγκριση με την παλιά φωτογραφία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN: Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΕΡΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχείωσις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ: Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ: Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ: Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ: Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ: Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ: «ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: «Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ: Ο γλωσσικός αφελληνισμός Πέραν του μισοξενισμού και της υποτελείας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: «Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ: Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Επτά κείμενα για τον Καββαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ - ΜΕΛΕΤΕΣ

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- Γ.Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ: Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ: Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ: Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ: Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ: Κυπριακό: «Στρατηγική» και Στρατηγική
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ: Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ: Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΜΑΡΙΚΑ ΤΟΥΝΤΑ: Η δίκη του Φλωμπέρ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ: Ο Κόσμος του ελληνικού χορού
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ: Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ: Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ: Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ» Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο: το κιτς στη σύγχρονη Ελλάδα
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ: Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΙΤΖΗΣ: Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Α. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ: Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
  Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΟΥΣ 131, ΑΘΗΝΑ 115 21, ΤΗΛ: 72.49.300

ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ (1927-1988)

«Φύτεψα μια σφαίρα στη γλάστρα
ο θάνατος κάνει ωραία λουλούδια»

έγραφε στα 1954 ο Κώστας Ταχτσής και, μολονότι υποστήριζε τελευταία ότι εκείνα τα ποιήματα δεν τον εκφράζουν πια, η ζωή του ήταν μια πορεία επικίνδυνη, ακριβώς γιατί ο θάνατος ελλοχεύει, όταν ο κοινωνικός άνθρωπος ζει περισσότερο για την επιθυμία του, παρά μέσα απ' την κατάπνιξή της και την «προσαρμογή» του.

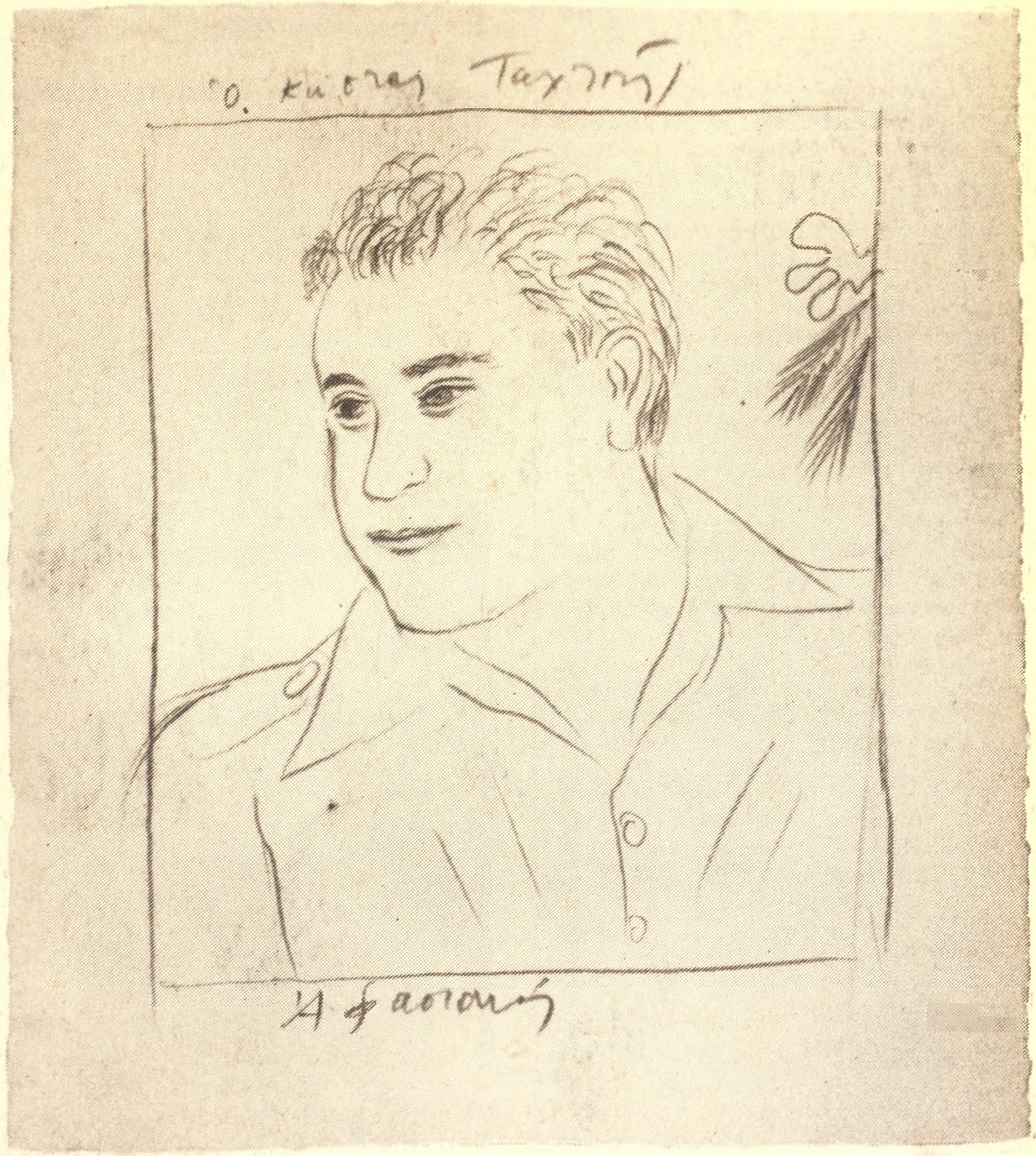
Ο Κώστας Ταχτσής που βρέθηκε σκοτωμένος το βράδυ της 27ης προς 28η Αυγούστου, στο σπίτι του στον Κολωνό, υπήρξε ένας ελεύθερος άνθρωπος και ένας σπουδαίος συγγραφέας —*«Αν ο Ευριπίδης έγραφε σήμερα, θα έγραφε ασφαλώς σαν τον Ταχτσή: σε δραματική αφηγηματική μορφή, ένα είδος θεάτρου* manqué*...»*, έγραφε στην εισαγωγή της νέας αγγλικής μετάφρασης του «Τρίτου Στεφανιού» (1985) ο μελετητής του έργου του Γιάννης Τσιώλης. Το ΑΝΤΙ, σαν έναν τελευταίο χαιρετισμό στον Κώστα Ταχτσή, δίνει το λόγο σε συναδέλφους και φίλους του συγγραφέα —στον Αλέκο Φασιανό, στη Μαντώ Αραβαντινού, στην Καίη Τσιτσέλη, στον Νάνο Βαλαωρίτη— για να μιλήσουν, όπως εκείνοι ξέρουν καλά, για το συγγραφέα και τα βιβλία του, για τον άνθρωπο και τις επιλογές του. Για έναν δημιουργό που η ζωή του και το έργο του συνταιριάζουν —κάτι που συμβαίνει με τους σημαντικούς δημιουργούς— χωρίς να προδίδει το ένα το άλλο.

Ο ΦΙΛΟΣ

Πώς ο φίλος παρουσιάστηκε σαν αστέρι φωτεινό την εποχή που όλα ήταν μισοσβησμένα; Έτσι μια μέρα στο καφέ Brazilian *που μαζεύονταν οι ποιητές γνώρισα τον Ταχτσή. Είχε γράψει το «Καφενείο το Βυζάντιον», μια συλλογή ποιητική με χιούμορ και νοσταλγία. Ο χαρακτήρας του ορμητικός, θαρραλέος και αληθινός, μου άρεσε. Καταλάβαινε αμέσως τα αξιόλογα! Μια μέρα με αποχαιρέτησε, ήλθε σπίτι μου με μία βέσπα που πίσω ήταν η αδελφή του. Σφύραγε μανιωδώς και βγήκα γρήγορα από το σπίτι μου, το παλιό. Φεύγω μου λέει για την Αυστραλία! Έτσι απότομα. Κι εκεί γεννήθηκε «Το Τρίτο Στεφάνι». Όταν ξαναγύρισε κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για την έκδοση. Σε μια κοινωνία αρνητική και φοβισμένη, αυτό το βιβλίο παρ' όλο που υποδεικνύει τον εαυτό μας και την πραγματική ζωή, με μια γλώσσα τόσο καταληπτή και τόσο τέλεια. Παρ' όλα αυτά όμως, αισθανθήκαμε το μύθο της πραγματικότητας που όλοι λίγο πολύ ζήσαμε. Εντούτοις έμεινε ακατάληπτο. Χρειάστηκαν χρόνια, να χάσουμε την ομορφιά, να χάσουμε την ελευθερία μας για να μπορέσουμε να αισθανθούμε ακριβώς όσα μας υπέδειξε.*

Ευτυχώς για μας τους Έλληνες που έχουμε «Το Τρίτο Στεφάνι».

Α. Φασιανός

Σκίτσο του Κ. Ταχτσή που σχεδίασε ο Αλέκος Φασιανός, πριν 15 χρόνια περίπου.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΓΡΑ
ΜΙΑ ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΕΜ

Μια ιδέα είναι η ζωή του ανθρώπου. Μια φοβερή ιδέα που σε σκορπίζει στις πέντε ηπείρους, στις επτά θάλασσες και στους τρεις ωκεανούς.

Η ζωή του Κώστα Ταχτσή ήταν μια τέτοια αγωνιώδης αναζήτηση, έμμονη, φανατική, επίμονη, της πιο επαίσχυντης αλήθειας, ώστε να βγει από αυτήν το λουλούδι μιας μοναδικής γραφής.

Δεν ξέρω αν η ζωή ορισμένων συγγραφέων έχει σχέση με τη γραφή τους —εννοώ η πιο επίμονη ζωή των αισθήσεων και των φαντασιώσεων. Άλλοι λένε ναι κι άλλοι λένε όχι. Μερικοί μάλιστα χωρίζουν την εμπειρία και τη δημιουργία σε δυο στεγανά διαμερίσματα. Δεν μπορώ να συμφωνήσω απόλυτα με καμιά τέτοια θέση γιατί ουσιαστικά το περίπλοκο του φαινομένου δεν επιτρέπει καμιά απλοποίηση.

Αν όμως, όπως λέει ο Ηράκλειτος, ο χαρακτήρας του ανθρώπου είναι και η μοίρα του —έστω κι αν απλοποιώ την ηρακλείτεια σκέψη— δεν πιστεύω να πέφτει κανείς έξω για ορισμένες περιπτώσεις ανθρώπων, όπως ο Κώστας Ταχτσής, αν πει ότι υπήρξαν αυτό που ήταν οι ίδιοι, αντιφατικά μεν, αλλά πολύ συνε-. τικά ένα συμπαγές *εγώ*.

Μπορούμε να πούμε ότι ο Κώστας Ταχτσής ήταν ένα *εγώ* που δεν επιδεχόταν καμιά αλλοίωση από εξωτερικές επιρροές —εκτός από την πρώτη εκείνη μοιραία επίδραση που είχε επάνω του ο Γιάννης Τσαρούχης, όταν ήταν ακόμα πολύ νέος, και που δεν του το συγχώρεσε ποτέ. Συγκεκριμένα το ύφος, την τεχνική της γραφής του *Τρίτου Στεφανιού*, της προφορικής αυτής ροής της κουβέντας των γυναικών της ελληνικής μικροαστικής τάξης, που κατοικεί την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη ιδίως, και που πιάνεις τις κουβέντες τους στα λεωφορεία, στα πλοία του Αργοσαρωνικού, στις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις που πιάνονται κατά λάθος στη γραμμή σου. Τότε, μπορείς να παρακολουθήσεις, διακριτικά, τα «*πρόσωπα*» του «Τρίτου Στεφανιού» να μιλάνε, να συνωμοτούν, σε όλο τους το παρανοϊκό μεγαλείο.

Ο Κώστας Ταχτσής, πήρε παράδειγμα από το «Νέο Μινιόν» του Γιάννη Τσαρούχη, αλλά συνεισέφερε και τη δική του πείρα από το περιβάλλον του.

Ενώ ο Τσαρούχης είναι ο καινοτόμος εφευρέτης, ο Ταχτσής μετέτρεψε αυτό το ύφος, σ' ένα έργο στέρεο, δραματικό, πλούσιο, ποιητικό, δομικά ολοκληρωμένο. Ένα ατόφιο κομμάτι του απρόσβλητου *εγώ* του. Η γλώσσα του, η συνθετικότητα, η πλοκή, τα επεισόδια, η ποικιλία των χαρακτήρων — ξεπερνάει κατά πολύ το μοντέλο του. Γι' αυτό ο Τσαρούχης, πάντοτε πνευματώδης και ειρωνικός, παρομοίαζε τότε τον Ταχτσή με τον Καραμανλή, ως «*άνθρωπο της επιτυχίας*». Ο Πειραιώτης αισθητικός δανδής, έναντι του Βορειοελλαδίτη, και οι δύο ύψιστα κι αυτοκαταστροφικά ταλέντα, με τόσο διαφορετικές επιδόσεις.

Όλα είναι αντιφατικά στην Ελλάδα. Μπορούμε να πούμε ότι η χώρα που τον γέννησε τον σκότωσε, ενώ συγχρόνως τον πανηγυρίζει με τα πάνω από 100.000 αντίτυπα του βιβλίου του, που κυκλοφόρησαν και διαβάστηκαν απ' όλους όσοι «διαβάζουν» στην Ελλάδα. Παντού όπου

ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ

- Ο ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ γεννήθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1927 στη Θεσσαλονίκη, έζησε όμως τα παιδικά του χρόνια και την εφηβεία στην Αθήνα —μια από τις σκληρότερες περιόδους της ιστορίας μας: δικτατορία Μεταξά, πόλεμος, κατοχή, πείνα...
- Στα γράμματα πρωτοεμφανίζεται ως ποιητής, με τρεις συλλογές τις οποίες, αργότερα, έσπευσε να αποκηρύξει: «*Ποιήματα*» (1951), «*Μικρά ποιήματα*» (1952), «*Περί ώραν δωδεκάτην*» (1953). Έτσι η εμφάνισή του τοποθετείται το 1954 με τη «*Συμφωνία του Μπραζίλιαν*», ενώ δυο χρόνια μετά εκδίδει την ποιητική συλλογή «*Καφενείο το Βυζάντιο*» (1956).
- Στο μεταξύ ταξιδεύει: Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία. Κατά διαλείμματα, βρίσκεται στην Ελλάδα. Σ' ένα απ' αυτά, το 1963, ένα χρόνο πριν την οριστική επιστροφή τον εκδίδει το «*Τρίτο στεφάνι*», με δικά του έξοδα (πούλησε το σπίτι του στην Πλάκα) σε 3.500 αντίτυπα. Η πρώτη του έκδοση θα εξαντληθεί σε διάστημα 7 χρόνων. Το βιβλίο επανεκδίδεται δεύτερη φορά το 1970 από τις εκδόσεις «Ερμής».
- Το διάστημα 1964-67, είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «*Πάλι*», μαζί με το Νάνο Βαλαωρίτη, τη Μαντώ Αραβαντινού, τον Γιώργο Μακρή. Ευαίσθητος πολιτικά υπογράφει το πρώτο μανιφέστο ενάντια στη δικτατορία των συνταγματαρχών, τη γνωστή «*Δήλωση των 18*» (1969).
- Από το 1972 κάνει αισθητή την χρονικά αραιή παρουσία του στα γράμματα. Εκδίδει τα διηγήματα «*Τα Ρέστα*» (1η έκδοση Ερμής 1972) και «*Η γιαγιά μου η Αθήνα*» (1979). Μεταφράζει τέσσερις κωμωδίες του Αριστοφάνη: «*Λυσιστράτη*», (1η έκδοση «Πολύπλανο» 1977), «*Βάτραχοι*», «*Εκκλησιάζουσες*» (μαζί με τη «Λυσιστράτη» απ' τις εκδόσεις «Ερμής», 1982), «*Θεσμοφοριάζουσες*» (ανέκδοτο, που θα κυκλοφορήσει από τον «Εξάντα»), καθώς και θεατρικά έργα σύγχρονων συγγραφέων («*Φιλουμένα Μαρτουράνο*» του Ντε Φιλίππο, «*Δεσποινίς Μαργαρίτα*» του Ατάυντε, κ.ά.). Έχει μεταφράσει επίσης το «*Love Story*» του Έριχ Σήγκαλ(!). Για ένα μικρό διάστημα, εξάλλου, μεταφράζει στα ελληνικά το γνωστό κόμικς «*Αστερίξ*».
- Ο Κώστας Ταχτσής είναι ένας από τους πιο πετυχημένους και πολυδιαβασμένους Νεοέλληνες συγγραφείς. Το «Τρίτο Στεφάνι» έχει κυκλοφορήσει ήδη σε 100.000 αντίτυπα, ενώ έργα του συγγραφέα έχουν μεταφραστεί στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα γερμανικά, στα ολλανδικά, στα ουγγρικά, στα ρουμανικά, στα πολωνέζικα, στα ισπανικά...
- Υπό έκδοση βρίσκεται η αυτοβιογραφία του από τις εκδόσεις «Εξάντας». □

ΙΣ
ΕΙΡΙΑ ΘΑΝΑΤΟΥ

του Νάνου Βαλαωρίτη

πήγαινε έβρισκε θαυμαστές, όμως η άλλη, η σκοτεινή πλευρά του, περίμενε, μια νύχτα, μια μέρα, ένα απόγευμα, όπως η μοίρα του Αχιλλέα να πηδήξει και να τον πνίξει.

Ο «ηρωικός» χαρακτήρας της νοοτροπίας του, σπρωγμένος απ' την απελπισία, επέμενε να θεωρεί τη ζωή ως πεδίο μάχης. Είναι φαίνεται το ίδιον ορισμένων ατόμων άσχετα προελεύσεως, τάσεως ή ποιότητας, να βλέπουν τον καθένα γύρω τους ως έναν εχθρό, αλλά και εραστή συνάμα.

Από καιρό «φλερτάριζε» με το θάνατο. Τον προκαλούσε, ασυνείδητα, στο πρόσωπο των σκοτεινότερων ωθήσεων, που μέσα σε όλους μας συγκλίνουν να δημιουργήσουν, πολύ «διονυσιακά», ένα σύμπλεγμα ζωής και θανάτου στον κορμό του ίδιου δέντρου τρέφοντας συνάμα τον πικρό εκείνο κισσό, σύμβολο της πεισματικής αναρρίχησης και του πνιγηρού εναγκαλισμού.

Η «κριτική» μας, ανύπαρκτη σαν πάντα, δεν εδέησε να τον τιμήσει έστω και μ' ένα μικρό δοκίμιο. Τα προβλήματα της γραφής στην Ελλάδα μένουν χωρίς ανταπόκριση, χωρίς σκέψη και φροντίδα. Τα παραμελούμε χάριν των ατέλειωτων συζητήσεων για τον εξωτερικό τύπο ξεχνώντας την ουσία.

Ο Ταχτσής όμως όταν διάβαζε κάτι, ένα κείμενο, έβλεπε αμέσως τις δύο όψεις του, τον τύπο, και την ουσία, και τα ξεχώριζε πάντα. Ήξερε να ξεχωρίζει τα προβλήματα του ύφους από τη γλώσσα, πράμα που μας δυσκολεύει ακόμα τρομερά.

Και παρ' όλο που ήταν με κάποιον τρόπο «αριστοφανικός», δεν ήταν ποτέ «*παρωδικός*». Παρωδία ήταν η ζωή του. Εκεί έπαιζε θέατρο, ενώ το γράψιμο ήταν στα ίσια, σοβαρή υπόθεση, που δεν χωρούσε θεατρινισμούς. Κι έτσι δεν καταλάβαινε εύκολα το «παιχνίδι» της γραφής, σ' εμάς τους φίλους του, τον Άλεκ Σχινά, τη Μαντώ Αραβαντινού και σε μένα, που γράφαμε ενδοκειμενικά με ειρωνική «απόσταση». Η δικιά του η γραφή ανάβλυζε από την «παρωδία» της πραγματικότητας, και γι' αυτό ήταν «ποιητική» κι όχι «ρεαλιστική», όπως την βλέπουν οι φτωχοί μιμητές μιας δήθεν «αληθινής» ζωής, ενώ, τουναντίον, αφαιρούν από αυτήν όλο τον πλούτο και την ποικιλία μιας «προφορικής» ροής, που ο Ταχτσής την είχε μετατρέψει σε λογοτεχνική γραφή. Αυτό σημαίνει ύφος, ενώ το άλλο γράψιμο, φτωχό, άχρωμο, άηχο, άοσμο, ένα απλό αποτύπωμα μιας θεματογραφίας.

Όταν σκέπτομαι τη ζωή και τη γραφή του Κώστα Ταχτσή, έχω την εντύπωση ενός ξέφρενου ενθουσιασμού που εισβάλλει κυριολεκτικά σ' ένα περιβάλλον που το έβλεπε διαρκώς σαν *ξένο, αλλότριο, εχθρικό,* αλλά και γεμάτο *θαύματα* και *μάγια,* και παράξενα πράματα. «Θα δείτε», έλεγε μια μέρα, σε μια καρυωτακική του φάση, θα πεθάνω πριν από σας» —εννοούσε όλους αυτούς που μαζεύονταν τότε στο Μπραζίλιαν, την εποχή της *Συμφωνίας του Μπραζίλιαν,* σαν να επρόκειτο να μας εκδικηθεί όλους «πεθαίνοντας», με την έννοια του «*έννοια σας θα σας τη φέρω εγώ*».

Όταν λοιπόν πριν από δυο χρόνια μου 'γραψε ένα ενθουσιαστικό γράμμα για το μυθιστόρημά μου «*Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη*», του πρότεινα να μου γράψει κάτι δημόσια, έχοντας φυσικά υπόψιν μου την ανεπάρκεια της κριτικής στην Ελλάδα —απάντησε με πολύ μαύρο χιούμορ: «*Όχι τώρα, όποιος απ' τους δυο μας πεθάνει πρώτος, ας γράψει γι' αυτόν ο άλλος*». Ήταν σαν να 'βαζε ένα στοίχημα Ζωής και Θανάτου, να το 'παιζε σαν να ήταν —άλλωστε και σωστά το έβλεπε— η γραφή στενά συνδεδεμένη με το θάνατο.

Βέβαια, η γραφή ασφαλώς είναι ένα «παιχνίδι» ζωής και θανάτου, παρ' όλο που μπορεί η ίδια να μην αναφέρει ποτέ αυτές τις δυο λέξεις. Νομίζω ότι πίστευε ότι ο ενθουσιασμός ο διονυσιακός, ο σεξουαλικός, ο εκστατικός, ήταν το ίδιο με τον θάνατο. Αυτό που έλεγε (έγραφε) ο Ηράκλειτος, ότι ο Διόνυσος κι ο Άδης είναι ένα. Η μαυρίλα της κατάθλιψης, που μας έρχεται από τα ρεμπέτικα κι από τον Καρυωτάκη, έχει μια παράξενη έξαρση, σαν να επρόκειτο για μια *ενθουσιώδη εμπειρία θανάτου.*

Φυσικά μέσα σ' όλα αυτά υπάρχει και η έλξη του θανάτου —το κάλεσμά του, που το ακούνε μερικές φύσεις, για τις οποίες η ζωή είναι ένας ίλιγγος δυσβάσταχτος. Ας θυμηθούμε τον Περικλή Γιαννόπουλο, κι άλλους ιδανικούς αυτόχειρες, τον Γιώργο Μακρή, πιο πρόσφατα, που κι αυτοί ζούσαν στο μεταίχμιο της εμπειρίας αυτής.

Γιατί ουσιαστικά πιστεύω ότι αν και ο Κώστας δολοφονήθηκε, στην ουσία προκάλεσε με τη «μέθη» του, την οποία ονόμαζε «*αναγκαιότητα*» και μάλιστα «*οικονομική*», το καταστροφικό πλήγμα, που εντοπίζεται και συγκεντρώνεται στο πρόσωπο ενός δολοφόνου, που κι αυτός την μέθη του να σκοτώσει στ' ολόγιομο φεγγάρι και με το πλησίασμα του βίαιου άστρου (του Άρη) την δικαιολόγησε ως «οικονομική αναγκαιότητα», μια μάσκα που κρύβει την «*έκσταση*» πίσω απ' την ληστεία.

Ότι κάθε πόλις μεγάλη εγκυμονεί καταστρεπτικές δυνάμεις το ξέρουμε όλοι. Στην Αθήνα όμως, την τόσο άσχημη, μια άλλη ενέργεια υποφώσκει. Ένας διάχυτος + βίαιος σεξουαλισμός —που συχνά περιγράφεται με τ' όνομα «*καμάκι*», που τι άλλο σημαίνει παρά το κάρφωμα της ηδονής και του θανάτου, σ' ένα χτύπημα μια και μόνη ώθηση. Έτσι που ο οργασμός να σημαίνει θάνατο και ζωή συνάμα.

Ο Γιώργος Σεφέρης, που αγαπούσε πολύ τον Κώστα Ταχτσή ίσως γιατί του ά-

Ο Κώστας Ταχτσής με τη Μαργκερίτ Γιουρσενάρ

ρεσε το βιβλίο του (το Τρίτο Στεφάνι), ίσως γιατί τον διασκέδαζε η προσωπικότητά του και ίσως πάλι γιατί διέκρινε σ' αυτόν κάτι το *απόλυτο*, ένα *όλα ή τίποτα*, μια συνείδηση παγιδευμένη μέσα σ' ένα αποκλειστικό ον, μια αναζήτηση της καθαρότητας, της αγνότητας, χωρίς συμβιβασμούς, έστω κι αν αυτή η καθαρότητα καταχτιέται μόνο με ακραία μέσα, τον εξευτελισμό του σώματος, την καταρράκωση στα χαμηλότερα επίπεδα της δουλείας.

Εμείς, που τον είχαμε έναν κάπως ρέμπελο και αντιρρησία συνεργάτη στο «Πάλι», ένα συνεχές ζιζάνιο που πότε μας χλεύαζε και πότε «*χώριζε τα τσανάκια του*» από μας τους «*πρωτοποριακούς*» όπως μας έλεγε, τον Σχινά, τη Μαντώ κι εμένα και που στη «γραφή» του σημάδευε ένα μεγαλύτερο αναγνωστικό κοινό, με το να γράφει για θέματα που ενδιαφέρουν και εκείνους που δεν σχετίζονται ειδικά με τα γράμματα, τον λεγόμενο «κοινό» αναγνώστη, παρ' όλα αυτά, αναγνωρίζαμε σ' αυτόν έναν «αδερφό εν όπλοις» —όχι μόνο στη στενή γραφή ως είδος, αλλά και σε μια νοοτροπία, που εναντιώνεται στην κοινοτοπία, στο «λογοτεχνικό», στον άμορφο συναισθηματισμό, εκείνον που πάει χέρι με χέρι με την πλαδαρότητα στο γράψιμο.

Τέτοια, δεν βρίσκεις στο ύφος του, κι ας έχει ένα σωρό αυτοβιογραφικά στοιχεία, που μοιάζουν «συναισθηματικά», π.χ. στη *Γιαγιά μου την Αθήνα*.

Παντού όμως, κάπου, η σκληρότητα κερδίζει στο τέλος, και αποφεύγεται το *μελό*, γιατί η ματιά του συγγραφέα, είναι διεισδυτική κι ανηλεής και αδυσώπητη. Αναλύει τα πρόσωπά του κλινικά, σαν να μην *συμβαίνει τίποτα*, μέσα από τις φλυαρίες δυο γυναικών στο Τρίτο Στεφάνι ενώ στα *Ρέστα* ο μηχανισμός του διηγήματος, που δεν μοιάζει διήγημα (δηλαδή λογοτεχνία) αλλά ζωή (αυτοβιογραφία) δημιουργεί μια απόσταση από το γράψιμο. Δηλαδή, υπάρχει η συνείδηση της γραφής και του τι κάνει κάθε φορά αυτή η γραφή στον αναγνώστη, δίνοντάς του διάφορες ψεύτικες λαβές για ν' αγκιστρωθεί. Πουθενά δεν γίνεται η γραφή του ένα «τέλμα» υποκειμενισμού, που χαρακτηρίζει το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης πεζογραφίας και της ποίησής μας.

Ο γραφεύς, στέκεται πάντοτε συνειδητός, απέξω από αυτό που γράφει, γνωρίζοντας πως είναι μια πλεχτάνη για να πιάσει το ψάρι, τον αναγνώστη και ν' αγκιστρώσει την προσοχή του και να τον μπλέξει σ' ένα συγκινησιακό ρεύμα.

Βέβαια, το *Τρίτο Στεφάνι*, που τόσο μοιάζει με «μονόλογο» κι «εσωτερική ροή», παρ' όλα αυτά, μέσα από αυτόν τον καθρέφτη της γλώσσας, μας αποκαλύπτει έναν κόσμο αντικειμενικά πλούσιο. Το «αντικειμενικό» είναι εδώ το αντίθετο του «υποκειμενικού», δηλαδή του *υποκειμενισμού* (συγγραφεύς, και τα μύχια του) και το «*πλούσιο*», ο πλούτος του γλωσσικού μίγματος, μας δίνει την «ποιητικότητα» του κειμένου. Το ύφος δηλαδή με την πολύ λεπτή αναλογία δημοτικής και καθαρεύουσας, το «όπως μιλάνε» αυτοί οι άνθρωποι, μια τέλεια απομίμηση κι ανάπλαση αυτής της εντελώς αποσπασματικής και σκόρπιας ομιλίας —που γίνεται μια «γραφή».

Έτσι ο Κώστας Ταχτσής, και το 'ξερε πολύ καλά, ανήκε σε μας τους συγγραφείς που *αντιμάχονται* το γενικό ρεύμα των «λογοτεχνικών» έργων, όπως εμφανίζονται στον χώρο μας μ' ελάχιστες εξαιρέσεις.

Γνησιότητα; Τι σημαίνει αυτή η *λέξη; Αυθεντικότητα;* Το *αληθινό;* Το *σωστό;* Μια πολύ δύσκολη διάκριση, γιατί παρ' όλο που αναγνωρίζουμε μια *γνήσια* γραφή, ξέρουμε ότι είναι το προϊόν κάποιας «τεχνικής», ενός «τεχνασματος», μιας *τέχνης*, που αντιβαίνει στην «*φύση*».

Η «φύση», λοιπόν, μεγάλο πρόβλημα, που έχει παρονομασίες, «*ιδιοσυγκρασία*», *ταλέντο*, «*φωνή*», «*πρόσωπο*», το ύφος είναι ο άνθρωπος, «ιδιαιτερότητα», «χαρακτήρας», «ατομικότητα».

Όλα αυτά γίνονται ένα αμάλγαμα, μια μάζα, στην σκέψη των κριτικών μας, που μιλάνε για «φύση» όταν πρόκειται για «τέχνη» και για τέχνη όταν πρόκειται για «φύση». Τα όρια είναι βέβαια δυσδιάκριτα και αβέβαια.

Πού αρχίζει η *φύση* και τελειώνει η *τέχνη* και τ' ανάπαλιν;

Ο Ταχτσής, όλοι θα το πούνε, ήταν μια φύση —όμως χωρίς την τέχνη του δεν θα 'ταν παρά ένας ακόμα ενοχλητικός και επιθετικός «*παρείσακτος*», όπως υπάρχουν αρκετοί γύρω μας. Μια κακιά περίπτωση. Όμως η επιθετικότητά του είχε πάντοτε μια «λογική» βάση. Δεν ήταν ούτε «παράλογη» ούτε «εγωκεντρική», κι ας εκφραζόταν με το σχήμα ενός ισχυρού εγώ, ποτέ όμως και «υπεροπτικού» αν και καμιά φορά «άδικου ή υπερβολικού».

Η υπεροψία είναι η ασθένεια των αδυνάτων και των άδειων.

Σε κάποιο σημείο φτάνουμε στο τέλος της δυνατότητάς μας να τοποθετήσουμε έναν άνθρωπο απέναντι στο έργο του ή ένα έργο απέναντι στον άνθρωπό του. Εκεί πρέπει ν' αφήσουμε να μας μιλήσει *αντιφατικά* το κείμενο της ζωής (η εμπειρία) και του θανάτου (η γραφή).

Η γραφή *κείται* νεκρή και θα τη ζωντανεύει κάθε φορά ο αναγνώστης με το αίμα του. Είναι το σύμβολο των *νεκρών* της Οδύσσειας που διψάνε για αίμα.

Η «σκιά» του Κώστα Ταχτσή θα ζητήσει αίμα από αυτούς που θα τον διαβάζουν και θα τον κρίνουν. Ας μην την σπιλώσουμε με συναισθηματισμούς και κοινοτοπίες, που τόσο προσεκτικά τις απέφευγε κι ας έκανε μια γραφή «*κατανοητή*» *και* στους πολλούς.

Το θέμα είναι λεπτό, γιατί πολλοί θα βρούνε την ευκαιρία να τον προσεταιριστούνε μετά θάνατον ενώ λίγη σχέση είχαν μαζί του ενόσω ζούσε.

Φυσικά τίποτα δεν ανήκει αποκλειστικά σε κανέναν. Αλλά ο Κώστας Ταχτσής ανήκει σε μια προσπάθεια ανώτερης τέχνης, απ' την οποία θα θελήσουν να τον κατεβάσουν, σίγουρα.

Ας είναι το κείμενό μου γι' αυτόν προειδοποίηση, όπως έβαζαν οι αρχαίοι στους τάφους, για να διώξουν τους *βιαστές* ιερόσυλους. Αν *βιάστηκε* το σώμα του —τώρα ας μην βγούνε από τις τρύπες τους οι δολοφόνοι της ψυχής του— της γραφής του, της ζωής του, της ιδιαιτερότητάς του, να καταστρέψουν το «*σήμα*» του, τη σημασία του, το τελικό του Σημείο, που σήμερα το πανηγυρίζουμε και το πενθούμε.

ΜΙΑ ΚΡΑΥΓΑΛΕΑ ΑΠΟΥΣΙΑ

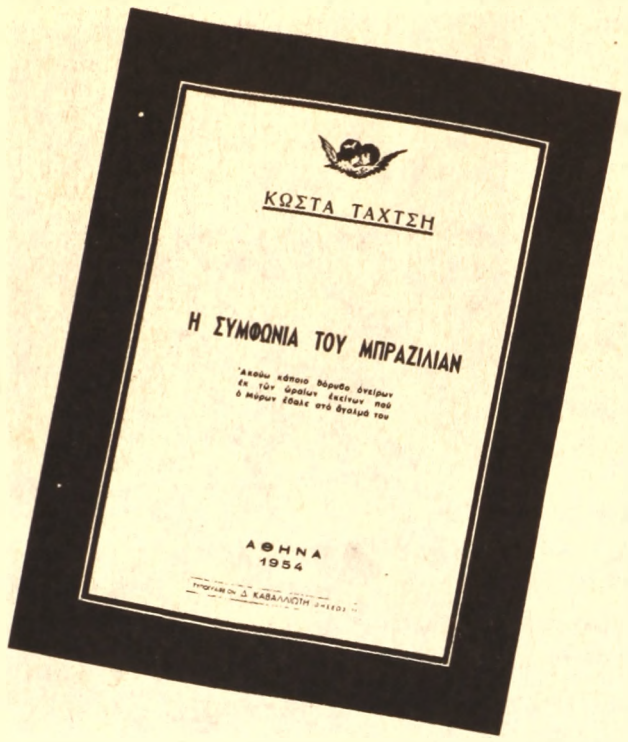
της Καίης Τσιτσέλη

Πολλές φορές, όταν κοιτάζω τα πρόσωπα φίλων, χωρίς να το θέλω τους βλέπω, ή μάλλον τους φαντάζομαι, όπως θα είναι πεθαμένοι. Πίσω από το ζωντανό πρόσωπο ξαφνικά διακρίνω τη νεκρική μάσκα. Δεν ξέρω τι σημαίνει: είναι απλώς μια ακόμα έκφραση του φόβου του θανάτου, ή μια προσπάθεια εξορκισμού, εξοικείωσης με το θάνατο, κάνοντας το άγνωστο γνωστό, γνώριμο, ορατή πραγματικότητα αντί για αόρατη απειλή. Ακόμα και το δικό μου πρόσωπο το 'χω δει έτσι, πεντακάθαρα· ναι, το δικό μου περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο.

Μερικά πρόσωπα όμως αντιστέκονται. Το πρόσωπο του Κώστα Ταχτσή ήταν ανάμεσα στις εξαιρέσεις. Ποτέ, καμιά στιγμή δεν παρουσιάστηκε μπροστά μου αυτή η δεύτερη, μακάβρια εικόνα. Ακόμα και τώρα που είναι πεθαμένος και προσπαθώ απεγνωσμένα να δεχθώ το θάνατό του, πάλι αντιστέκεται, έννοεί να παραμένει ολοζώντανος. Δεν πιάνει ο θάνατος απάνω του, δεν κολλάει με τίποτα, σαν το νερό πάνω σε λαδωμένο δέρμα. Κατονομάζω το θάνατό του, ξανά και ξανά, και η δήλωση πέφτει στο κενό, ο Κώστας εγείρεται, αλώβητος. Τι να είναι εκείνο που προστατεύει ορισμένα πρόσωπα μέσα στη μνήμη μας από τη σφραγίδα του θανάτου; Σκέφτομαι ότι πρέπει να κατέχουν μια συμπυκνωμένη ζωτικότητα που δρα σαν αντίδοτο, και απωθεί την υλικότητα του θανάτου.

Ακόμα και τώρα που τα γράφω αυτά, δεν μπορώ να δω τον Κώστα πεθαμένο. Στην κηδεία του δεν πλησίασα το ανοιχτό φέρετρο, κι έτσι η τελική εικόνα δεν ήρθε να διαλύσει την απαίσια πάλη ανάμεσα στην ανάμνηση και στην πραγματικότητα.

Όμως, ξέρω πως με τον καιρό θα τον δεχθώ και αυτόν τον θάνατο. Ίσως θα χρειαστεί λίγο περισσότερος καιρός από συνήθως. Αλλά στο τέλος αναπόφευκτα θα γείρει ο Κώστας, θα ακινητοποιηθεί μέσα στη σκέψη μου. Ο απ' έξω κόσμος θα βοηθήσει: θα λιγοστέψουν οι επικήδειοι, οι τηλεοπτικές παρουσιάσεις, τα σχόλια. Η επικαιρότητα θα εξασθενήσει. Ο Κώστας θα ενταχθεί ολοκληρωτικά και επίσημα στις τάξεις των νεκρών. Και τότε θα πρέπει ν' αρχίσω την αντίστροφη

Το εξώφυλλο της συλλογής «Η Συμφωνία του Μπραζίλιαν», που είχε φιλοτεχνήσει ο Γιάννης Τσαρούχης.

διαδικασία: όχι πια προσπάθεια παραδοχής του θανάτου, αλλά προσπάθεια διάσωσης από το θάνατο. Θα πρέπει να επιστρατευτεί η μνήμη, για να συγκρατήσει τη ζωντανή μορφή, την ώς τώρα τόσο ατίθαση, τόσο ανθεκτική στη φθορά. Αλλά δεν είναι να την εμπιστεύεται κανείς τη μνήμη. Συχνά προδότρια, ή χειρότερα, λιποτάκτρια· με τα χρόνια όλο και πιο ελλειπής. Ως πότε θα μπορέσει να διατηρήσει την εικόνα, τις εικόνες αναλλοίωτες;

Επικαλούμαι μια πολύ παλιά ανάμνηση, από τις πρώτες, έτσι, για να δοκιμάσω την αντοχή της μνήμης. 1959, ίσως 1960, δεν θυμάμαι ακριβώς (να 'την κιόλας, η πρώτη προδοσία), στα βάθη κάποιας αγγλικής επαρχίας. Ο Κώστας καταφτάνει στο σπίτι μας καβ[illegible]με μια βέσπα, ουρανοκατέβατος. Σκονισμένος, κουρασμένος, αλλά κεφάτος. Είχε διασχίσει τεράστιες αποστάσεις, είπε, είχε διανύσει ηπείρους! είπε [illegible]η χαρακτηριστική κλίση του για υπε[illegible]ές. Έμεινε μαζί μας δέκα; δεκαπέντε μέρες; (κι άλλο κενό). Εκεί στη χειμωνιάτικη απομόνωσή μας κάναμε πολύ ήσυχη ζωή. Όλη μέρα ο Κώστας έγραφε πυρετωδώς σε μια παλιά Ολιβέττι, που έκανε ένα τρομερό μεταλλικό θόρυβο. Έγραφε το «Τρίτο Στεφάνι». Το βράδυ καθόμαστε μπροστά στο τζάκι και μας διάβαζε τις σελίδες που είχε γράψει. Μας ρωτούσε με αγωνία: «*μα είναι καλό; σίγουρα;*» Νομίζω όμως πως κατά βάθος ήξερε πόσο «καλό» ήταν. Ήταν εμφανές ότι τον γοήτευε η ιδέα μιας συνέχειας, είχε μπει κιόλας στο ρεύμα, στη ροή του πεζού λόγου, είχε βρει την άκρη του νήματος, που επρόκειτο να ακολουθήσει με τόσο αλάνθαστο ένστικτο. Περισσότερο από ένστικτο: γνώση, μέτρο, συνέπεια. Όταν έφυγε (για να πάει πού; κενό) μας έλειψε η παρουσία του, όπως και μας έλειψαν, σαν γνώριμα πρόσωπα, η Νίνα και η Εκάβη. Δεν θυμάμαι τίποτα άλλο από κείνες τις μέρες. Το πρόσωπό του όσο μας διάβαζε, ναι, το θυμάμαι καθαρά, όπως και την ανετη, χρωματιστή φωνή του. Ίσως επειδή δεν άλλαξαν πολύ με το χρόνο. Το ίδιο ολοστρόγγυλο κεφάλι, πολύ κοντά μαλλιά, γεμάτα μάγουλα, μικρά ζωηρά μάτια, χείλια που οι άκρες τους έστριβαν απότομα προς τα πάνω όταν χαμογελούσε· ωραίο δυνατό γέλιο.

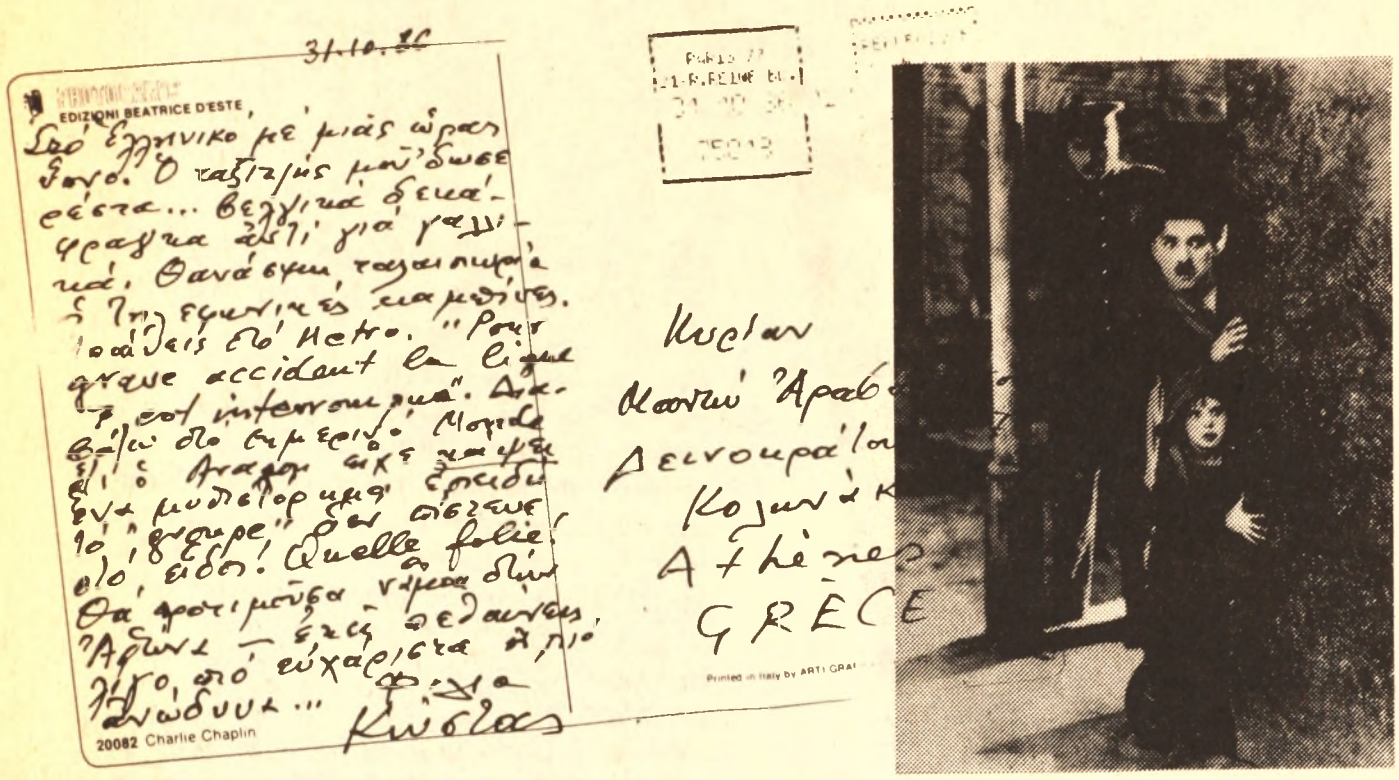
Πρέπει να προσέξω. Είναι πολύ εύκολο σ' αυτό το σημείο να πέσει κανείς στην παγίδα της ωραιοποίησης. Δεν το θέλω: αυτά τα κόλπα τα κάνει ο θάνατος, ας μη τον βοηθήσω. Ας μη βάλω κι εγώ το χέρι μου στο ρετουσάρισμα του πορτραίτου, στο στίλβωμα, το φιξάρισμα του θανάτου. Θέλω να συνεχίσω να τον βλέπω (να τον αγαπώ) όπως ήταν, με όλα του τα ελαττώματα —πολυδιάστατος ολοκληρωμένος παρ' όλους τους εσωτερικούς διχασμούς του. «*To thine owr self be true...*» Αυτό το είχε καταφέρει.

Υπήρχε μια ολόκληρη περιοχή της ζωής του που δεν την ξέραμε. Μας μετέδιδε κάθε τόσο ειδήσεις απ' αυτή την άλλη όχθη. Με μια δόση ειρωνείας ή πρόθεσης, ψάχνοντας ίσως να βρει, ο άφοβος, πού άρχιζε και πού τέλειωνε η δική μας δειλία, η συμβατικότητα μας, ή στη χειρότερη περίπτωση, η νοσηρή περιέργεια.

Μου ξεφεύγει, τον ρουφάει η άλλη όχθη, το αποτρόπαιο τέλος ορθώνει έναν απαγορευτικό τοίχο. Μένω μ' ένα είδος θλιβερής δίψας: δεν τον έβλεπα αρκετά, δεν μιλήσαμε αρκετά, δεν τον πλησίασα αρκετά. Τώρα είναι αργά. Όσο θα περνάει ο καιρός τα χάσματα της μνήμης θα πληθύνουν, τι θα κάνουν. Αίσθημα στέρησης: ένα κενό που αδιάκοπα καλεί να πληρωθεί. Σκέφτομαι ξαφνικά πως ίσως αυτό τον κρατήσει ζωντανό: η ίδια του η κραυγαλέα απουσία, το επιτακτικό ψάξιμο για τον Κώστα που ανεξήγητα λείπει.

Σεπτέμβριος 1988

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΡΡΑΛΕΟΣ

«Απόλαυσε φίλε μου, απόλαυσε χωρίς να κρίνεις... απόλαυσε σου λέω, άφησε στη φύση τη φροντίδα να σε κατευθύνει όπως θέλει και στην αιωνιότητα τη φροντίδα της τιμωρίας σου».

Marqui de Sade

Μπορούμε να εξηγήσομε, να σχολιάσομε, να υπομνηματίσομε *Το Τρίτο Στεφάνι, Τα Ρέστα, Τη γιαγιά μου την Αθήνα*, του Κώστα Ταχτσή;

Σίγουρα μπορούμε, μόνο που πρέπει να μην ξεχνάμε πως κάθε εξήγηση, παρατήρηση ή σχόλιο, έχει ήδη προβλεφθεί απ' το δημιουργό του, γιατί κανένα σχόλιο και καμιά εξήγηση δεν αντικαθιστά το έργο.

Η νύχτα ενέπνεε τον Κώστα Ταχτσή. Γιατί ο χώρος της νύχτας, είναι ο χώρος της αυταπάτης και του ερωτισμού. Είναι ο χώρος της βίας και της παραβίασης των κανόνων του κοινωνικού παιχνιδιού, αλλά και ο χώρος της έμπνευσης και της ποίησης, αλλά και της κόλασης του Κώστα Ταχτσή.

Γιατί ο ίδιος, προερχόταν απ' τα όρια της νύχτας, απ' τα όρια της μέθης και της μεταμόρφωσης: Γιατί η νύχτα απορρίπτει τις αναστολές και το σκοτάδι βοηθάει τις συνενοχές.

Εκεί έχομε τις συγκλονιστικές μεταμορφώσεις, το αναποδογύρισμα του φύλου, το μπέρδεμα της όρασης, του γένους και του γούστου, εκεί που ο άντρας δεν ξεχωρίζει απ' τη γυναίκα, και το νέο αγόρι απ' το κορίτσι, που μάλλον συγχέεται επικίνδυνα.

Εκεί λοιπόν η ομοφυλοφιλία του Ταχτσή, βρίσκει έδαφος για να πατήσει.

Ο μεταμφιεσμένος είναι περίπου ένας παραβάτης της δομής, του νόμου και της φύσης: δηλαδή ανήκει σύμφωνα με την μεσαιωνική ηθική στη γενιά του Σατανά. Είναι λοιπόν ένα πλάσμα απειλητικό για την ανθρωπότητα και τη λογική της. Εξοβελιστέος λοιπόν ο Ταχτσής;

Ο Κώστας Ταχτσής ήταν ένας άνθρωπος ελεύθερος και θαρραλέος. Στην αυτοβιογραφία του κατέγραφε αυτές τις εμπειρίες. Δεν αμφιβάλλω πως η αυτοβιογραφία αυτή, θα είναι η ποίηση των ορίων της νύχτας και της κόλασης. Το μεθύσι των μεταμορφώσεων, των αλλαγών, του δαιμονισμού, της ποίησης και της προδοσίας. Ο Κώστας Ταχτσής θυσιάστηκε. Γιατί στο χώρο της νύχτας υπάρχουν και οι θυσίες!

Και φοβάμαι πως δεν θα μπορούσε να ήταν αλλοιώς.

Γιατί ο Κώστας Ταχτσής γευόταν τη ζωή ώς το τέλος, σαν εκείνους τους Αλεξανδρινούς ήρωες του Καβάφη.

«*Σαν τους γενναίους της ηδονής*». Σαν τους απελπισμένους της νύχτας.

Πριν ενάμιση περίπου χρόνο, στις 3.10.86, ο Κώστας Ταχτσής μου έστειλε μια κάρτα απ' το Παρίσι· την αντιγράφω:

Στο Ελληνικό με μιας ώρας ύπνο. Ο ταξιτζής μου έδωσε ρέστα... βελγικά δέκα φράγκα αντί για γαλλικά. Θανάσιμη ταλαιπωρία οι τηλεφωνικές καμπίνες. Μπαίνεις στο METRO. POUR GRAVE ACCIDENT LA LIGNE 7: EST INTERROMPUE. Διαβάζω στο σημερινό MONDE, ότι ο ARAGON είχε κάψει ένα μυθιστόρημα, επειδή το «GROUPE» δεν πίστευε στο είδος! «QUELLE FOLIE! Θα προτιμούσα να 'μαι στην Αθήνα —εκεί πεθαίνεις λίγο πιο ευχάριστα ή πιο ανώδυνα...

Φιλιά
Κώστας

Η κάρτα ασπρόμαυρη, από το φιλμ του Τσάρλυ Τσάπλιν: «The Kid»

Μαντώ Αραβαντινού

τευχη πολιτικης οικονομιας

Τεύχος 2ο
Άνοιξη 1988

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Άρθρα

Γιώργος Σταμάτης: Georg Charasoff — ένας πρωτοπόρος της θεωρίας των γραμμικών συστημάτων παραγωγής.

Θέμις Μινογλου: Ο οικονομικός προγραμματισμός στη Σοβιετική Ένωση.

Μιχάλης Σκούρτος: Κατανομή του εισοδήματος και σχετικές τιμές στην κλασσική πολιτική οικονομία.

Γιάννης Σαμαράς: Σχετικά με το μέγεθος του κέρδους (Μέρος 2ο).

Carl Schmitt: Η έννοια του Πολιτικού (1927).

Κριτικά Σημειώματα:

Θόδωρος Παρασκευόπουλος: Κριτική στο άρθρο του Α. Δεδουσόπουλου «Παραγωγική και μη παραγωγική εργασία στον Μαρξ — μια ερμηνεία».

Βιβλιοκρισίες

Βιβλίων των Μπουχάριν, Moszkowska, Μηλιού, Μαγκλιβέρα, Busch, από τους Γιάννη Βαβούρα, Θέμιδα Μινογλου, Θόδωρο Παρασκευόπουλο, Γιώργο Σταμάτη.

Εκδόσεις Κριτική
Πατούσα 3, τηλ. 3639434

διάλογος

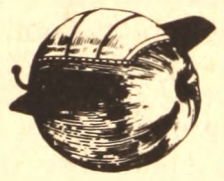
Η «ΡΙΡΙΚΑ»

● *Διαφωνεί με την απόφαση του Δήμου Δάφνης να κατασκευάσει δημοτικό θέατρο στη θέση του θερινού κινηματογράφου «Ριρίκα» ο Θ. Νικολάου. Να τι γράφει στην επιστολή που μας έστειλε.*

Κύριε Διευθυντά,
Στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδας του Δήμου Δάφνης (*Πνευματική Δάφνη* φ. 65) η δημοτική αρχή μας πληροφορεί ότι αγόρασε το θερινό κινηματογράφο «Ριρίκα», που τα τελευταία χρόνια προβάλλει ταινίες ποιότητας, με σκοπό να κατασκευάσει στη θέση του δημοτικό θέατρο. Σκοπός καθ' όλα θεμιτός κι επαινετός η δημιουργία ενός θεάτρου. Αναρωτιέται όμως κανείς: γιατί δεν προβλέφθηκε η κατασκευή ενός αμφιθέατρου πολλαπλών χρήσεων στο νεόδμητο και πολυόροφο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου απέναντι σχεδόν από την απειλούμενη «Ριρίκα»; Γιατί αντί της αγοράς κάποιου από τα δεκάδες φερόμενα για δόμηση οικόπεδα ή παλαιά κτίσματα της περιοχής προτιμήθηκε η καταστροφή του ενός από τους δύο τελευταίους παραδοσιακούς κινηματογράφους του δήμου μας; Το πέρασμα της «Ριρίκας» στα χέρια του Δήμου πρέπει να λειτουργήσει ως εγγύηση σωτηρίας κι όχι ως αιτία για τον αφανισμό της. Τα θερινά σινεμά δεν είναι σε καμιά περίπτωση «οικόπεδα», είναι μικρές οάσεις στις άχαρες πλέον γειτονιές μας κι αναπόσπαστο κομμάτι της πιο πρόσφατης πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Καλούμε λοιπόν το Δήμο Δάφνης ν' αναθεωρήσει την απόφασή του, να σεβαστεί τη «Ριρίκα» και να την χρησιμοποιήσει ως κινηματοθέατρο στα πλαίσια των θερινών του πολιτιστικών εκδηλώσεων αφού μπορεί θαυμάσια να φιλοξενήσει τις θεατρικές παραστάσεις του φεστιβάλ καθώς και ένα, ανύπαρκτο για την ώρα, κινηματογραφικό κομμάτι του. Σε αντίθετη περίπτωση ζητούμε από το Υπουργείο Πολιτισμού να παρέμβει προς παρεμποδισμόν του καταστροφικού έργου. Η κ. Μερκούρη ως θεραπενίς των Μουσών γνωρίζει βεβαίως πως ο κάθε Ορφέας, ακόμη και αυτός που εις μάτην περιμένουμε δυο χρόνια τώρα την ανακατασκευή του, χρειάζεται την Ευρυδίκη του, θωπευτικώς εν προκειμένω καλουμένη «Ριρίκα». Και όσοι προ χρόνων κινητοποιήθηκαν προς σωτηρίαν, εκείνοι είναι ασφαλώς πρόθυμοι να το επαναλάβουν προς χάριν και αυτής της τελευταίας.

Θεόδωρος Νικολάου
Δάφνη

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ...

● *Σχετικό με άρθρο του Γ. Βέλτσου είναι το γράμμα που ακολουθεί:*

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
«The importance of being Earnest» είναι ο τίτλος του θεατρικού έργου του Όσκαρ Ουάιλντ που προξενεί μονίμως πονοκεφάλους στους μεταφραστές, γιατί ο χαριτολόγος —αλλά πάντως σοβαρός— Άγγλος συγγραφέας παίζει με το όνομα του ήρωά του «*Ερνέστου*» και την σημασία της λέξης «*earnest*» που σημαίνει *ειλικρινής, έντιμος*. Μεταφράζουν λοιπόν τον τίτλο του θεατρικού έργου είτε «*Η σημασία να είσαι έντιμος*» ή «*Η σπουδαιότητα να λέγεσαι Ερνέστος*». Τελοσπάντων και οι δύο μαζί εκδοχές μου ήρθαν στη σκέψη όταν διάβασα στα «ΝΕΑ» της 13 Αυγούστου το σημείωμα του Γιώργου Βέλτσου με τίτλο «*Πολιτειολογικά*».

Ο γνωστός μετά-κοινωνιολόγος, ταυτίζει στο σημείωμα αυτό, τον Κώστα Λαλιώτη με τον Τσε Γκεβάρα. (Για να είμαστε δίκαιοι, ο ασεβής πανεπιστημιακός, με την προσφιλή του μέθοδο, ανακατεύει στο μίξερ τον Αντόρνο, τον Λούμαν, το ΠΑΣΟΚ και ό,τι άλλο βρήκε πρόχειρο μπροστά του στον πάγκο της κουζίνας και μας προσέφερε δροσιστικό αναψυκτικό, κατακαλόκαιρα: Η «*ταύτιση*», μας εξηγεί, —αν βεβαίως ορθά τον μετα-αναγνώσαμε—, γίνεται γιατί «*οι πάλαι ποτέ κοινωνοί των κοινωνικών δρώμενων*», όπως ο Κώστας και ο Τσε στην περίπτωση, υφίστανται «*παρα-κράτηση της ευαισθησίας τους*» εν τη προσπαθεία «*να αυξήσουν ίσως την ευαισθητη στρατηγική τους*»). Ενδεχομένως να υποστούμε τη διαμαρτυρία του· χαριτολογούντος πανεπιστημιακού ότι η ενταύθα μετα-γλώτισση του κειμένου, εμπεριέχει δόσεις αυθαιρεσίας αλλά ειλικρινά, αυτό κατάλαβα και αυτό μαρτυρώ. Άλλωστε, νομίζω ότι και ο ίδιος με τα πολλά του *μετά-* θα πρέπει να παραδεχτεί πως εκείνο που μένει είναι η ταύτιση Κώστα και Τσε. Ε! *μετά-* ας λέει τα δικά του. Η ρετσινιά εις βάρος του Ερνέστου καταγράφτηκε.

Προκειμένου όμως να συμβάλω και εγώ στις μετα-πολιτειολογικές έρευνες, ας μου επιτραπεί να αναφερθώ σε δυο άλλα δεδομένα: χρονογραφία και γλώσσα.

α. Ο Τσε —που το όνομά του ήταν *Ερνέστος*— είχε ακόλουθο και θαυμαστή τον νεαρό Γάλλο συγγραφέα Regis Debré. Ο τελευταίος, φυλακίστηκε προς χάριν του Ερνέστου Τσε Γκεβάρα, αλλά στο τέλος ταχτοποιήθηκε στο γαλλικό κράτος αφού πολλά φρονίμεψε και δεν περπατά πια στους δύσβατους βάλτους της Βολιβίας.

β. Το όνομα Regis προφανώς έχει να κάμει με το νεολατινικό *registrarius* που θα μπορούσε να μεταφραστεί στα νεοελληνικά *πρωτοκολητής, καταλογογράφος*, κτλ. Ας το πούμε με τα ελληνοθωμανικά του γνωστού ανά τους καφενέδες της επικράτειας: «*τεφτεριτζής*».

Ασεβείς και εμείς —εδώ ο καθένας μπορεί να ταυτίζε ανεξόδως οτιδήποτε με ο,τιδήποτε και να προσφέρει φρουτοχυμούς με όλα τα λαχανικά χύδην αναμεμιγμένα στο μίξερ— θα κολαστούμε με τη συσχέτιση *Τσε - Regis*» και *Κώστα - Γιώργου*. Και αφού ο Γ. Βέλτσος ταυτίζει τις κεφαλές των διδύμων, εμείς λέμε πως ο Γιώργος Βέλτσος είναι «*τεφτεριτζής*» του ομόλογού του *Ερνέστου*.

Αυτές οι «*πολύ χρήσιμες σκέψεις για την μετα-μοντέρνα δοξολογία*» ανακαλούν στον Όσκαρ Ουάιλντ και θέτουν ξανά το ερώτημα αν υπάρχουν earnest tefteritzides ανά την Επικράτεια.

Φιλικά
Μαρία Δουλή

ΧΟΥΝΤΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

● *Ο αναγνώστης μας Η. Σουκιάζης καταγγέλλει την τοποθέτηση του ευρωβουλευτή της ΕΠΕΝ Δημητριάδη, που αναφερόμενος στο πρόγραμμα της Ελληνικής Προεδρίας στην ΕΟΚ, αναφέρεται στους εγκλειστους πραξικοπηματίες του Κορυδαλλού αποκαλώντας τους «πολιτικούς κρατούμενους».*

Αγαπητό Αντί.
Τα δημοκρατικά μου αισθήματα δεν μου επέτρεψαν να μη θίξω ένα γεγονός που θεωρώ ότι προσβάλλει και υποτιμά την πολιτική συνείδηση και ευαισθησία του τόπου μας στον ευρωπαϊκό χώρο. Σαν μεταφραστής από τα ελληνικά στα πορτογαλικά των πρακτικών των συνεδριάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είχα δυστυχώς την υποχρέωση να μεταφράσω την εισήγηση του ευρωβουλευτή κ. Δημητριάδη που ανήκει στην πολιτική ομάδα της ευρωπαϊκής δεξιάς, που περιέχεται στα πρακτικά των συνεδριάσεων της 5.7.1988. Λέω δυστυχώς γιατί ο κ. Δημητριάδης αναφερόμενος στο πρόγραμμα της ελληνικής προεδρίας, επικαλείται τις διατάξεις της Συμβάσεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για να υποστηρίξει αυτούς που καταπάτησαν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την εφτάχρονη δικτατορία, βασανίζοντας, φυλακίζοντας, καταπατώντας κάθε στοιχειώδη ανθρώπινη και πολιτική ελευθερία. Θεωρεί τους υπεύθυνους της εφτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας και του δράματος της Κύπρου, σαν «πολιτικούς κρατούμενους», οι οποίοι δικάστηκαν παραβιάζοντας θεμελιώδεις διατάξεις της συμβάσεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με νόμους αναδρομικής ισχύος και με στέρηση των φυσικών τους δικαστών. Έτσι, στην Ελλάδα υπάρχουν πολιτικοί κρατούμενοι και είναι μια από τις χώρες της Κοινότητας όπου εξακολουθούν προκλητικά να παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στο τέλος της εισήγησής του, καλεί την ελληνική προεδρία να «σταθμίσει» —(Μήπως εννοεί να απελευθερώσει τους φυλακισμένους της δικτατορίας)— με αντικειμενικότητα, με αμεροληψία και χωρίς πολιτική σκοπιμότητα το ζήτημα των «πολιτικών κρατουμένων», και με την ενέργεια αυτή θα αποκατασταθούν οι θεσμοί που έχουν πληγεί και θα αποτελέσει μια θετική συμβολή της ελληνικής προεδρίας, στην πρόοδο της Κοινότητας.

Για τον ευρωβουλευτή κ. Δημητριάδη, αποτελεί πρόοδο για την Κοινότητα η αποκατάσταση των βασανιστών του ελληνικού λαού, των καταπατητών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Θεωρώ δημοκρατική μου υ-

ποχρέωση την ενημέρωση του ελληνικού λαού για την πολιτική και δημοκρατική ποιότητα ορισμένων εκλεγμένων ευρωβουλευτών, που θίγουν τα πολιτικά και δημοκρατικά αισθήματα του τόπου μας σ' έναν χώρο όπως είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Βασιζόμενος στη δημοκρατική ευαισθησία και πολιτική αντικειμενικότητα του περιοδικού σας, σας αποστέλω ολόκληρο το κείμενο της εισήγησης του κ. Δημητριάδη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Με τιμή
Ηλίας Σουκιάζης

ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

● *Η Ντίνα Ρεντίφη από τη Θεσσαλονίκη σημειώνει στο γράμμα της ορισμένες παρατηρήσεις για το ΑΝΤΙ και κυρίως για τα σκάνδαλα.*

Αγαπητό Αντί, γεια σου.
Είμαι φανατική αναγνώστριά σου από το 1980 και δεν έχω χάσει κανένα τεύχος σου θυμάμαι πως όταν ήμουν στο Παρίσι κατέβαινα στο Saint-Michel μόνο για να αγοράσω τα τεύχη σου και γρήγορα για να μην εξαντληθούν. Αυτό δείχνει πως έχεις αποκτήσει για μένα συναισθηματική αξία που κανένα έντυπο άλλο δεν το πέτυχε. Σου γράφω για πρώτη φορά, γιατί τον τελευταίο καιρό το διάβασμά σου μου δημιουργεί κάποια στενοχώρια. Έχεις σκληρύνει τη γραμμή σου και χωρίς να είμαι βέβαιη, νομίζω μετά την πυρκαγιά των γραφείων σου. Συστηματικά τον τελευταίο καιρό τα άρθρα σου αναφέρονται στα σκάνδαλα των ανθρώπων της εξουσίας. Σίγουρα, ζούμε σε παρακμιακή εποχή και τα σκάνδαλα των ανθρώπων της εξουσίας είναι άπειρα και καλά κάνεις που τα δημοσιοποιείς χωρίς υποχωρητικότητα. Αλλά μερικές φορές τα σχόλιά σου, θα μου επιτρέψεις να το τονίσω είναι πραγματικά επιθέσεις προσωπικού χαρακτήρα. Αυτό είναι απαράδεκτο για ένα περιοδικό που για μένα αποτελεί βήμα για υπεράσπιση ασυμβίβαστων ιδεολογικών θέσεων πέρα από συγκεκριμένα πρόσωπα και προς θεού δεν αναφέρομαι σε άγονους ακαδημαϊσμούς, ούτε υπερασπίζομαι άρθρα θεωρητικού περιεχομένου. Κινδυνεύεις όμως να χάσεις την αξιοπιστία σου και είναι κρίμα να κάνεις διαψεύσεις για λανθασμένες πληροφορίες, μειώνοντας μ' αυτό τον τρόπο το κύρος σου που το απόκτησες επάξια μετά από τόσα χρόνια εκδοτικών αγώνων.

Φιλικά
Ντίνα Ρεντίφη

Σ.Σ. *Δυστυχώς για τους ανθρώπους της εξουσίας τα όσα έχει αποκαλύψει το ΑΝΤΙ δεν διαψεύσθηκαν. Αντίθετα επιβεβαιώθηκαν. Τα σκάνδαλα δεν γίνονται από μόνα τους. Υπάρχουν συμφέροντα αλλά και πρόσωπα πίσω τους. Συνεπώς η αναφορά και στα πρόσωπα είναι αναγκαία. Προφανώς, σε τέτοιου χαρακτήρα ρεπορτάζ υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να δημοσιευθεί και κάποια λανθασμένη πληροφορία. Αυτό όμως, δεν σημαίνει ότι δεν έχει αξιοπιστία το ρεπορτάζ. Άλλωστε κίνδυνοι να κάνεις «λάθος» υπάρχουν σε όλα τα ρεπορτάζ και πολλές φορές οι «διαψεύσεις» κάθε άλλο παρά είναι διαψεύσεις. Απέναντι σε τέτοιους κινδύνους δεν μπορεί να χάνεις το δάσος για να σώσεις το δένδρο, γιατί τότε δεν θα γράφουμε ποτέ τίποτε για κανέναν.*

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΡΙΑ

● *Με αφορμή τη συνέντευξη του πρέσβη της Συρίας Σαχίν Φαράχ στο τχ. 378 ο Γ. Σταθερός μας γράφει για τη Συρία.*

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Είναι γεγονός ότι είναι δύσκολο κανείς να ασκήσει κριτική σε κάποιο φίλο του, είτε αυτό είναι πρόσωπο ή σε μεγέθυνση μια ολόκληρη χώρα. Έτσι, βλέπουμε τις ΗΠΑ να υπερασπίζονται ανθρώπινα δικαιώματα στην Πολωνία και να κλείνουν τα μάτια τους στην Τουρκία (το ίδιο βέβαια ισχύει για τη Σοβιετική Ένωση αν αντιστρέψουμε τις χώρες).

Έτσι, υποθέτω, η ελληνική Αριστερά έχει παραμείνει στις αρχές της δεκαετίας του '70, στις αντιλήψεις για τον «τρίτο δρόμο για το σοσιαλισμό» και την συμπαράστασή της σε ορισμένα αραβικά δήθεν «σοσιαλιστικά καθεστώτα».

Στο τχ. 378 το ΑΝΤΙ μιλάει για τη σταθερότητα της Συρίας, με κάποια μικρή δόση θαυμασμού. Στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο συντάκτης δεν τολμάει να ρωτήσει καμιά τολμηρή ερώτηση, αλλά απλώς επαναλαμβάνει πεπαλαιωμένες ερωτήσεις από αυτές που θα βλέπαμε σε επίσημα δελτία πρεσβειών ή εμπορικών επιμελητηρίων. Από το ΑΝΤΙ θα περιμέναμε κάτι παραπάνω.

Το καθεστώς της Συρίας δεν είναι τίποτα άλλο από μία στυγνή δικτατορία, φυσικά με μία σοσιαλιστική επωνυμία για να μπερδεύουμε τα πράγματα. Η κυβέρνηση βρίσκεται στα χέρια μιας μικρής θρησκευτικής μειονότητας (των Αλεβίτων). Το 1982 η συριακή κυβέρνηση δολοφόνησε γύρω στα 15.000 άτομα και ισοπέδωσε την πόλη της Χάμα. Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστεία η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει φτάσει στο απροχώρητο. Η Συρία κατέχει ένα μεγάλο μέρος του Λιβάνου, μία χώρα που επίσημα δεν την αναγνωρίζει, καταπιέζοντας τους κατοίκους του, Χριστιανούς και Μουσουλμάνους. Και για να κλείνουμε με τη σταθερότητα, η οικονομία της χώρας είναι κατεστραμμένη και κρατιέται μόνο με επιδοτήσεις από τη Σαουδική Αραβία. Ερωτήματα για αυτά τα θέματα θα περιμέναμε από το ΑΝΤΙ να θέσει στον πρέσβη και όχι σχετικά με εμπορικές ανταλλαγές. Αν μου πείτε ότι δεν θα έδινε την συνέντευξη ποιος είπε ότι ένας επίσημος απεσταλμένος είναι η καλύτερη πηγή πληροφοριών για μια χώρα;

Γ. Σταθερός

«ΤΑ ΕΙΠΑΝ ΑΛΛΟΙ»

● *Ο αναγνώστης μας Λ. Παπαχριστοδούλου με αφορμή σχόλιο που δημοσιεύθηκε στο τχ. 379 μας γράφει για τη «17 Ν».*

Διαβάζοντας τη στήλη του «Αντίλογου» (τεύχος 379) και συγκεκριμένα το τελευταίο κομμάτι που είχε τον τίτλο (Οι «μη προνομιούχοι») μου γεννήθηκε η υποψία της πρόχειρης αντιγραφής του «κομματιού» από προκήρυξη της Ε.Ο. 17Ν.

Τα «φιλαράκια» της Ε.Ο. 17Ν τα έχουν πει έγκαιρα και πολύ καλύτερα. Εσείς γιατί καθυστερήσατε;

Κύριε Διευθυντά,

Όσο και να «τρομάζουν» οι ενέργειες της Ε.Ο. 17Ν είναι γεγονός ότι αγγίζουν μέχρι μυελού οστών κάθε ευαίσθητο άνθρωπο. Είναι καιρός να «αγγίξουν» και σας, που σε κάθε τους ενέργεια βγαίνετε στο «μπαλκόνι» και τους καταδικάζετε, ως δολοφόνους, προβοκάτορες και δεν συμμαζεύεται.

Στις επόμενες εκλογές οι «ευαίσθητοι» θα ψηφίσουν Ε.Ο. 17Ν.

Σας χαιρετώ
Λευτέρης Παπαχριστοδούλου

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΝΑΣΙΟΥΤΖΙΚ

● *Ο Δ. Γεωργίου γράφει σχολιάζοντας το κείμενο 37 συγγραφέων για την υπόθεση Νάσιουτζικ:*

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Σε πρωτοφανή υστερία έχουν περιπέσει πάλι οι «λογοτέχνες» του Νάσιουτζικ. Τελευταία (14-7-88) 37 «συγγραφείς», άγνωστοι οι περισσότεροι, εντός ή εκτός ΕΕΛ, δεν χάνουν την ευκαιρία αυτοπροβολής υπερασπιζόμενοι δημοσίως το συνάδελφο και πνευματικό τους ταγό. Αθ. Νάσιουτζικ. Επιτέλους αν ο ένθερμος ζήλος τους, η όλη τους επιμονή σημαίνει ότι, εκτός από τα συμφέροντά τους, γνωρίζουν κάτι αντικειμενικά σωτήριο υπέρ του φίλου τους δεν έχουν παρά να το καταθέσουν επίσημα στο δικαστήριο. Αλλιώς να γράφουν και να μην θορυβούν. Η κοινή γνώμη δεν πρόκειται να πειστεί από τις υπογραφές τους.

Αλήθεια πού βρίσκονται οι ευαίσθητοι αυτοί «διανοούμενοι της διαμαρτυρίας» όταν δικάζονται και τιμωρούνται και σαπίζουν στις φυλακές τόσοι και τόσοι ανίσχυροι και καθόλου επώνυμοι κατηγορούμενοι;

Εκτός εάν για τους υψηλόφρονες στοχασμούς τους η έννοια της αθωότητας, ο Νάσιουτζικ και η «ευαισθησία τους» είναι ένα τρίγωνο στενά οικογενειακού δικαίου. Αυτά για την αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι στις ημέρες μας.

Δημήτρης Γεωργίου

ΕΡΩΤΗΜΑ

● *Την απορία του και ένα ερώτημα για τη μεταστροφή, όπως λέει, της αιχμηρότατης πολιτικής που ασκούσαν οι εφημερίδες «Ελευθεροτυπία», «Έθνος» για την υπόθεση Κοσκωτά, μετά τη σύγκρουση Μασσαβέτα - Τεγόπουλου διατυπώνει ο Π. Γαλάνης από τις Σέρρες.*

Φίλοι του «Αντί»,
Ορμώμενος από την απεριόριστη εκτίμηση που τρέφω για το περιοδικό σας, θέλω να σας απευθύνω ένα ερώτημα που μ' απασχολεί επίμονα τον τελευταίο καιρό και στο οποίο αδυνατώ ν' απαντήσω.

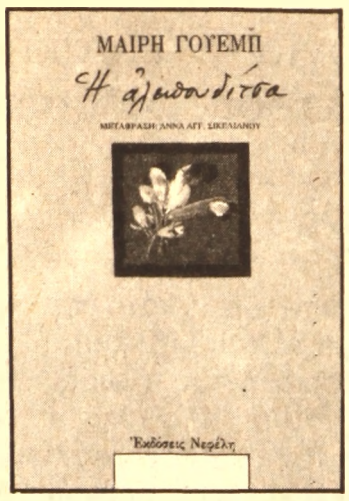
Το ερώτημα λοιπόν αφορά την «υπόθεση Κοσκωτά» και σχετίζεται με τη μεταστροφή (που παρατηρήθηκε αμέσως μετά τη σύγκρουση Μασσαβέτα - Τεγόπουλου) της αιχμηρότατης πολιτικής που ασκούσαν δύο κατά βάση εφη-

ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΖΑΝΙΑ

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ
ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΜΑΙΡΗ ΓΟΥΕΜΠ, Η ΑΛΕΠΟΥΔΙΤΣΑ

Μετά τό συγκλονιστικό
ΑΚΡΙΒΟ ΦΑΡΜΑΚΙ,
κυκλοφορεῖ
Η ΑΛΕΠΟΥΔΙΤΣΑ, ἕνα ἐπίσης
σημαντικό μυθιστόρημα τῆς
μεγάλης Ἀγγλίδας συγγραφέα
σέ μετάφραση
Ἄννας Α. Σικελιανοῦ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ, Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, τηλ. 360.77.44

μερίδες («Ελευθεροτυπία» -«Έθνος»).

Μεταστροφή, που ανάγκασε κάποιους αναγνώστες που νιώθανε πως επιτέλους υπάρχει κάποια δυνατότητα αφύπνισης μέσα από τον καθημερινό Τύπο, να υποψιασθούνε για πολλοστή φορά τις μικροπολιτικές συμπαιγνίες που παίζονται πίσω από τις πλάτες μας.

Σας παραθέτω λοιπόν το ερώτημά μου αυτοτελές.

Τι ακριβώς προηγήθηκε και εξαφανίσθηκε παντελώς η αρθρογραφία η σχετική με το «φαινόμενο Κοσκωτά» και γιατί αυτή η στάση υιοθετήθηκε ταυτόχρονα από το σύνολο του Τύπου που ασκούσε την αιχμηρότατη κριτική.

Ακόμη γιατί στο τελευταίο τεύχος σας —και ενώ παρακολουθείτε με μοναδική επιδεξιότητα το όλο θέμα— δεν κάνετε την παραμικρή νύξη για το καίριο αυτό ζήτημα.

Κλείνω, εκφράζοντάς σας τους ειλικρινείς χαιρετισμούς μου και προτρέποντάς σας να συνεχίσετε τη μοναδική για τα ελληνικά δεδομένα, πληροφόρηση γύρω από την τρέχουσα πολιτική κατάσταση.

Πέτρος Γαλάνης

Για τη Nico (1940-1988)

... stay, little Valentine, stay...

... Έπρεπε να περιμένει να μπει τουλάχιστον το φθινόπωρο. Αλλά βέβαια αυτού του είδους οι συναλλαγές δεν παίρνουν αναβολή· οι πρεσβευτές δηλαδή του «άλλου κόσμου» δεν φημίζονται και ιδιαίτερα για την ευαισθησία και τη διακριτικότητά τους. Τυπικοί και κρύοι φέρνουν σε πέρας τις αποστολές τους χωρίς περιστροφές και «περιττές» συναισθηματικές προεκτάσεις, (απλά: τους λείπει η μνήμη). Έτσι η Nico «δεν είναι πια μαζί μας» κι ας μην ξυνίσουν τα εισαγωγικά μια και, όχι λίγες φορές, τα φαινόμενα δεν απατούν. Γιατί όσο κι αν έδειχνε απόκοσμη κι αποτραβηγμένη σ' ένα άλλο προσωπικό κλειστό σύμπαν, και «ήταν» κι εξακολουθεί εξάλλου να «είναι» κοντά μας (κι εδώ τα εισαγωγικά κυριολεκτούν) μ' ένα δικό της ανεξιχνίαστο, μυστικό τρόπο. Κι επειδή σ' εμάς η μνήμη δεν έχει ακόμη απωλεσθεί θα θυμόμαστε με ευλάβεια και μ' ένα χαμόγελο που δυστυχώς δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ, την επιβλητική μαυροντυμένη φιγούρα με το αρμόνιο, που πάνω και πέρα από τη συνταρακτική της παρουσία, ως ερμηνεύτρια και τραγουδοποιός, η ευγένειά της και μόνο άρκεσε για να συγκινήσει και να ακινητοποιήσει αυτούς που συμμετείχαν μ' όλες τους τις αισθήσεις, στη συναυλία πριν κάμποσους μήνες, στη μοναδική της εμφάνιση στην Αθήνα.

Α.Δ.

● Ο αναγνώστης μας **Παύλος Κοκουρίου** από τη Θεσσαλονίκη μας έστειλε εκτεταμένη επιστολή - απάντηση για το κείμενο «Δημογραφικές ακρότητες» του Σπύρου Καβουνίδη που δημοσιεύθηκε στο τχ. 379 στη στήλη «Αντιστροφές». Μάλλον ο φίλος αναγνώστης θα παρεξήγησε τα όσα έγραφε ο Σπ. Καβουνίδης, και κυρίως το πνεύμα με το οποίο ήταν γραμμένο το σημειωμά του. Ξαναδιαβάζοντας το κείμενο και τα όσα αναφέρει ο Σπ. Καβουνίδης νομίζουμε ότι δεν θα έχει αντίρρηση για τη μη δημοσίευση της επιστολής του.

Ισπανικά

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

ΕΠΙΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΑ:

- Πορτογαλικής γλώσσας.
- Δεύτερος κύκλος (Ισπανικών σπουδών): Τελειοποίηση της γλώσσας & Ισπανόφωνος πολιτισμός
- **Προετοιμασία για τα διπλώματα του Πανεπιστημίου της Γρανάδας (SUFICIENCIA και SUPERIOR)**
- Τμήμα Ισπανικής των εμπορικών συναλλαγών και του τουρισμού.

Πληροφορίες - εγγραφές: Από 3 Σεπτεμβρίου - πρωί 10.00 - 1.30 απόγευμα 6.00 - 9.00 καθημερινά.

βιβλιο

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ Ή ΑΝΥΠΟΛΗΨΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Για το βιβλίο «Η μηκοινωνιολογία-Αναλυτική του μετα-μοντέρνου», του Γιώργου Βέλτσου, εκδόσεις «Νεφέλη», 1988

του Γιώργου Χειμωνά

Η γνώση δεν είναι η απάντηση σ' ένα ερώτημά μας, δεν είναι η ανάπαυση, το τέλος ενός λόγου —αντίθετα, είναι ένας καινούργιος λόγος. Καλύτερα, είναι η εισαγωγή σε μια νέα διάλεκτο, η αρχή μιας νέας ομιλίας, ένας λόγος που πάει να γεννηθεί. Γνωρίζω, σημαίνει ερεθίζομαι προς μιαν (από μιαν) άγνωστη, απροσδιόριστη ακόμα γλώσσα που όμως διαβλέπω ότι με άλλον τρόπο —αυτή τη φορά σαφέστερο— θα με βοηθήσει να προσεγγίσω σε μια πιο αληθινή Ετυμολογία της ονομασίας των πραγμάτων. Η γνώση λοιπόν καταργεί ένα παλιό, φθαρμένο ιδίωμα και εγκαινιάζει ένα άλλο, καταθέτοντας κάποιους βασικούς ορισμούς και υποδεικνύοντας περίπου τους τρόπους εφαρμογής τους για την άρθρωση και για την ολοκλήρωση αυτής της νέας γλώσσας. Προτείνει δηλαδή ένα νέο γνωστικό όργανο, αφού ο μοναδικός τρόπος να υπάρξει η γνώση είναι η διατύπωση της αίτησής της: η μορφή με την οποία διατυπώνω την ερώτηση είναι και η μόνη δυνατή απάντησή της —εννοείται, για το λόγο που την εκφράζει. Για παράδειγμα, ο λόγος στον οποίο γεννήθηκε η ερώτηση «υπάρχει Θεός;» είναι ασφαλώς ανίκανος να δώσει και την απάντηση· η απάντησή του είναι η αθανασία της ερώτησης. Ο λόγος περιέχει μόνον απαντήσεις, είναι όλος μια δυνάμει απάντηση. Το ερώτημα είναι το χάσμα του, σημαίνει τη χρεωκοπία του.

Δηλωτικά μιας τέτοιας χρεωκοπίας του σύγχρονου λόγου είναι αυτά τα δύο προθέματα, το «μη-» και το «μετά-», που υποσκάπτουν κάθε απόπειρά του να χαρακτηρίσει (και να αυτοχαρακτηρισθεί) και εμφανίζουν άνανδρους και παλιλαλικούς τους ορισμούς που επιχειρεί —και γύρω από αυτά συντίθεται το βιβλίο του Γιώργου Βέλτσου, το ωριμότερο πιστεύω και στερεότερο της μέχρι τώρα γραφής του. Το οποίο επιτελεί αυτό ακριβώς το διπλό έργο: υπονομεύοντας, με την ειρωνική διαλεκτική του (τη γνωστή στρατηγική του συγγραφέα του) τη μεθοδολογία γνώσης απελευθερώνει, αλλά και διαβάλλει, τη γνώση και, δεύτερο, δίνει το στίγμα αυτού του εξουθενωμένου λόγου ο οποίος εξάντλησε όλες τις δημιουργικές του τακτικές, για να καταλήξει στην πιο στείρα: να ενίσταται στα ίδια του τα λόγια παρατείνοντας τεχνητά την ισχύ τους.

Απομονώνω τα δύο, κατά τη γνώμη μου, κύρια θέματα του βιβλίου:

α) Η απελευθέρωση της γνώσης. Η αρχαία απορία, που η απλοϊκότητά της είναι ενδεικτική της γνησιότητας της αγωνίας της, επανέρχεται ανυπόφορα —κατά πόσο η γνώση είναι σε θέση να αποκολληθεί από τη γνωστική τεχνική που την παράγει, να απελευθερωθεί από τη σκέψη που τη γεννά; Πόσο και πώς της επιτρέπεται να επαίρεται για την αυτονομία της, δηλαδή για την αλήθεια της· να αφήνει πίσω της τη λογική τακτική που την έπλασε —ακόμα και να την περιφρονεί, να την εκδικείται· να υπάρχει αυτάρκης πέραν της γλώσσας που τη διατυπώνει; Ανεξάρτητη και μετέωρη να έχει τελειωθεί σε ένα αυτοδύναμο και αυταπόδεικτο, αυτόλεκτο πλήρες νόημα; Γιατί βέβαια, ναι, τα νοήματα είναι συμπαγείς, αυθύπαρκτοι πλανήτες που περιστρέφονται κάπου μακριά από το νου μας, προϋπήρξαν ασφαλώς της σκέψης μας, κι αυτή η τελευταία τότε μονάχα δικαιώνει τη λειτουργία της, εκπληρώνει το μοναδικό σκοπό της γένεσής της, όταν τους ανακαλύπτει, όταν επιτέλους βρίσκει μέσο να τους φωτίσει, να τους χαρτογραφήσει, να σχεδιάσει την τροχιά τους, να υπολογίσει την απόστασή τους από έναν σκοτεινό ήλιο —ή μήπως όχι: τα νοήματα είναι ανύπαρκτα καθ' εαυτά, δεν διαθέτουν καμιάν αυτοτέλεια, είναι ένα εκτρωτικό γένος διανοητικών φαντασιώσεων, είναι εκ φύσεως υποτελή σε είδος και στη μορφή του λόγου που τα απεργάζεται, αυτοματικά παράγωγά του. Κι ακόμη πιο αδυσώπητα —παράγωγα όχι της μορφής του λόγου, αλλά των στοιχειωδών, αντανακλαστικών κινήσεων του νου· εκτυπώματα της γεωμετρικής αναδίπλωσης της πρωτογενούς, της πρωτόγονης δράσης του. Αυτή είναι και η εξήγηση της αποδεικτικότητάς τους: ο νους, φορέας και όργανο της γενικής φυσικής τάξης, δεν μπορεί παρά φυσικά, ευαπόδεικτα, «πραγματικά» όντως προϊόντα να παραγάγει· ό,τι γεννά ο νους είναι αλήθεια, γιατί ο νους είναι μέρος της αλήθειας. Ο κύκλος κλείνει χωρίς να κάμει τίποτε που να είναι έξω από το νου. Ένας μικρός οδοντωτός τροχός στο εσωτερικό αυτού του μηχανικού ρολογιού που είχαμε την οίηση να πιστέψουμε πως είναι ο ίδιος ο χρόνος, ενώ δεν κάνει τίποτε άλλο από το να τον σφυροκοπά —ούτε καν να τον μετράει.

Η απελευθερωμένη γνώση λοιπόν είναι μια γνώση έκθετη και έκλυτη, ανυπόληπτη, ένα ψέλλισμα ασύδοτου αυτοσχεδιασμού; Προφανώς ναι, όσο εξακολουθεί να υπάγεται στη δικαιοδοσία του διαθέσιμου, χρησιμοποιημένου λόγου που την απελευθερώνει, την εξωθεί. Πάνω σ' αυτήν την πρόκληση παίζεται όλο το κείμενο.

β) Το «μη-» και το «μετά-». Μόρια που καθορίζουν το πνεύμα μιας ολόκληρης εποχής, μ' αυτά ο σύγχρονος λόγος ομολογεί την περάτωσή του και σηματοδοτεί την αμηχανία του. Πρόκειται ακριβώς γι' αυτόν τον ίδιο το λόγο ο οποίος ίδρυσε το «ον», αλλά βρίσκεται πάντα σε αδυναμία να ονομάσει το «μη-ον»: εκεί όπου ο *αυτοφυής* ορισμός είναι αδύνατος, παρ' όλο που η προς ορισμόν έννοια βοά, μεγεθύνεται υπέρογκα εις βάρος της εφικτής αντίθεσής της, αυτού του «όντος» που ωστόσο όχι μόνο έχει την ίδια καταγωγή αλλά και ορίζεται ουσιωδώς από εκείνην του «μη-όντος», καθώς και οι δύο συνενώνονται προς μία τρίτη υπερκειμένη έννοια (= 1-ον, 2-μη ον, 3-ον και μη ον) — σ' αυτό λέγω το κενό, ο μοναδικός έγκυρος ορισμός είναι εκείνος που βασίζεται στην ονομασμένη έννοια, γιατί αποκλειστικά αυτή η ανώνυμη έννοια διαθέτει σ' αυτόν τον κόσμο των πραγμάτων, και μοναχά με την τυπική της άρνηση κατορθώνει να εισχωρήσει στο λόγο του. Όμως αυτό το «μη-» δεν καθαιρεί την έννοια που μοιάζει να αρνείται· απλώς την παραμερίζει, την απομακρύνει για να εκχυθεί (αφού δεν μπορεί να ονομασθεί) η ουσία της άλλης, και να γίνει αισθητή.

Το «μετά-» είναι μια άλλη εκδοχή του «μη-», αρκεί να εκτιμήσουμε σωστά τη χρονολογική διάταξη που υποσημαίνει· «μετα-μοντέρνο»: αυτό που έπεται του μοντέρνου —και που ωστόσο δεν αποτελεί μια καινούργια αναζήτηση, ένα καινούργιο ύφος, μια νέα σχολή. Δεν πρέπει να μας διαφύγει ο ανακεφαλαιωτικός χαρακτήρας του φαινομένου, στο οποίο ταιριάζει περισσότερο η νηφάλια αγωνία μιας πνευματικής κατάστασης παρά το σχήμα ενός διάδοχου καλλιτεχνικού κινήματος. Το «μεταμοντέρνο» πιστεύω ότι υποβάλλει ένα κουρασμένο αίτημα —τώρα που έληξε, μάλλον οριστικά, η μεγάλη αναστάτωση που επέφερε με τη μορφοκλασία του το μοντέρνο και που

την όξυνε με την απελεύθερη μορφοπλασία του— για έναν ευρύχωρο επαναπροσδιορισμό του «τι (μπορεί να) είναι τέχνη» σήμερα. Και εδώ πάλι, όμως και στο «μη-», αναγνωρίζουμε την ίδια χειρονομία διάνοιξης της αποτυπωμένης, εφικτής μορφής ονόματος. Και ως εξής θα εννοούσα οποιαδήποτε έννοια στην οποία προτάσσεται το «μη-» και το «μετά-»: ό,τι εκτείνεται και ό,τι εκλύεται (κάτι σχεδόν απέραντο) από εκεί όπου δεν είναι πια η οικεία, η αποδεκτή έννοια· μετά από εκεί όπου τελειώνει αυτή η ταξινομημένη έννοια. Με επιφύλαξη βέβαια, επειδή δεν μπορώ να ξέρω αν αυτές τις αισθήσεις της διάνοιξης και του εκτεταμένου (που κάνουν την αναπνοή του μυαλού μας βαθύτερη) δεν τις οφείλω, απλά και μόνο, στην έλλειψη του συγκεκριμένου ονόματος —πράγμα πολύ πιθανό. Αλλά κι επειδή με γοητεύει μια εικόνα πραγμάτων, που επάνω τους, παντού ώς μακριά, βλέπεις χυμένες, σαν τεράστιες ανεξίτηλες κηλίδες, τις σημασίες των λέξεων.

Τέτοιες περίπου σκέψεις προκαλεί το βιβλίο του Γιώργου Βέλτσου —αυτή η κυριολεκτικά σύνθετη, συλλεκτική γραφή, η οποία, διασχίζοντας κλασικά ή σημερινά κείμενα, αποσπώντας και κυλώντας λόγια από φιλόσοφους και από ποιητές, σαν ένας ρους απ' όλες τις φωνές, κάνει στο τέλος ν' ακουσθεί το πώς μιλάει ο άνθρωπος: ίσως αυτή να είναι όλη κι όλη η αξία του λόγου του. Για καμιά γνώση, για καμιά αλήθεια (έστω, για τις πιο μερικές) δεν ήταν προορισμένος· δεν έπαψε ποτέ να είναι συγκίνηση, κραυγή, λαχάνιασμα —τίποτε άλλο.

ΖΑΝ-ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΛΥΟΤΑΡ
Η μεταμοντέρνα κατάσταση
Μετ: Κωστής Παπαγιώργης
Προλεγόμενα:
Θόδωρος Γεωργίου
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1988

Αν η μοντέρνα εποχή, η εποχή, δηλαδή, του διαφωτισμού και των ιδεολογιών της χειραφέτησης πίστευε σε μια γνώση σχετική με την καθαρή έρευνα της αλήθειας και την ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας, η μετα-μοντέρνα εποχή, η εποχή που διαμορφώνεται μέσα στις συνθήκες της πληροφορικής θέλει την έρευνα και τη γνώση υποταγμένες στην αρχή της αποδοτικότητας, παραδοχή που, μολονότι καταστρέφει τα ιδεώδη της προηγούμενης περιόδου ανοίγει καινούργιους δρόμους για την ανάπτυξη της κοινωνίας.

Αυτή είναι η βασική θέση του πολυσυζητημένου βιβλίου που κυκλοφόρησε το 1979 στη Γαλλία και έδωσε το έναυσμα στη θεωρία να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της οργάνωσης και της νομιμοποίησης της μεταβιομηχανικής κοινωνίας, επηρεάζοντας όχι μόνο την κοινωνιολογική έρευνα και την κριτική αλλά, επίσης, και την καλλιτεχνική δημιουργία και τη θεωρία της τέχνης.

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΕΝΑΚΗ
Θηλυκή βίβλος
Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1988

Άρθρα που πρωτοδημοσιεύτηκαν σε γυναικείο περιοδικό αποτελούν το υλικό του βιβλίου αυτού. Με αναφορά σε ερεθίσματα που παρέχει η καθημερινότητα η Μ.Π. επιχειρεί να θεωρητικοποιήσει προβλήματα που έχουν να κάνουν με τις σχέσεις των δύο φύλλων.

Απευθυνόμενη στους αναγνώστες άμεσα, φροντίζει να διαγράφεται καθαρά το εξομολογητικό και βιωματικό στοιχείο που αποτελούν τα ερεθίσματά της. Όμως, πέρα απ' την αμεσότητα αυτή, ενοχλούν τόσο κάποια σχηματικότητα στο να αποδοθούν αρκετά περίπλοκα προβλήματα και σχέσεις, όσο και μια ηθικολογίζουσα ματιά απέναντι σε καταστάσεις και συμπεριφορές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΑΚΗΣ
Χώροι της ελευθερίας, 1
Εκδ: Εξάντας, Αθήνα 1988

Ο συγγραφέας, —αρχιτέκτονας και πανεπιστημιακός— ξεκινάει από τη βασική παραδοχή ότι ο καθαρά επιστημονικός λόγος δεν επαρκεί από μόνος του για να περιγράψει του τί είναι μια ανθρώπινη πόλη και τί μια αρχιτεκτονική που δεν απαντά μόνο σε «λειτουργικές» ανάγκες, αλλά και ψυχικές και συναισθηματικές.

Έτσι η γλώσσα σ' αυτό το βιβλίο γίνεται περισσότερο «βιωματική», γίνεται μέσο απόδυσης της αίσθησης και της εμπειρίας, του φαντασιακού και του υποσυνείδητου, της ποιητικής και της αισθητικής, χωρίς ωστόσο να χάνει τη διεισδυτικότητά της.

Μ' αυτό τον τρόπο, το βιβλίο καταγίνεται με την ποιητική του χώρου και με ζητήματα όπως η αρχιτεκτονική παιδεία, η σχέση της μορφής και της χρηστικότητας των χώρων, η δημιουργική φαντασία ως προϋπόθεση της δημιουργίας κ.ά.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΤΣΟΤΑΚΟΥ-ΚΑΡΒΕΛΑ
Εικονογραφημένο λεξικό της ελληνικής μυθολογίας για παιδιά
Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1988

Ένα λεξικό περιορισμένης έκτασης, όπως αυτό, δεν μπορεί να διεκδικεί εύσημα πληρότητας. Ωστόσο είναι πολύ χρήσιμο, μια που περιλαμβάνει τα σπουδαιότερα λήμματα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, που είναι απαραίτητο στοιχείο για τη γνώση του αρχαίου ελληνικού κόσμου, αλλά και για την κατανόηση της τέχνης της εποχής. Η επιλογή των μύθων και ο εκφερόμενος λόγος, όμως, κάνουν το λεξικό χρησιμο, και δικαιολογούν τη μορφή του: ο χαρακτήρας του είναι κυρίως εκπαιδευτικός και απευθύνεται ιδιαίτερα σε νεαρής ηλικίας μαθητές.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ
Ποιητική ανθολογία αποκλίνοντος ερωτισμού
Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1988

Μια θεματολογική ανθολογία ποιημάτων με ερωτικό περιεχόμενο (κυρίως ποιήματα πάθους για σχέσεις μεταξύ ομοφύλων) που συμπεριλαμβάνει Άραβες ποιητές του Μεσαίωνα, Άραβες της Ανδαλουσίας (11ος - 13ος αι.) αλλά και σύγχρονους ποιητές απ' όλο τον κόσμο.

Η βασική μας αντίρρηση, ωστόσο, για τη σκοπιμότητα μιας τέτοιας έκδοσης βρίσκεται στο ασυστηματοποίητο που υπαγορεύει τη σύνθεσή της και στην ασύνδετη παράθεση ποιητών, χωρίς να δηλώνεται τι αντιπροσωπεύει καθένας απ' αυτούς, ούτε η σχέση της ποίησής τους —αν υπάρχει.

ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΡΣΗ
Πιστό αντίγραφο με μαλλιά
Ποιήματα, Β' έκδοση
Εκδ: Νέα Σύνορα, Αθήνα 1987

Βιωματική, χαμηλόφωνη ποίηση χαρακτηριστική έκφραση γυναικείου λόγου με εμμονές στο χρόνο που χάνεται και στον έρωτα που πάντα αποζητιέται. Δείγμα γραφής:
«Θ' αρχίσει μουσική / θα είναι μαύρη / θα με αφορά / θα με φοβάται»
(Μέσα από τα μάτια σου).

ROBERT BOYER
Η θεωρία της ρύθμισης
Κριτική ανάλυση
Μετ: Γιώργος Δουράκης
Εκδ: «Εξάντας», Αθήνα 1988

Εκ των θεμελιωτών μιας καινουργιας θεωρητικής σχολής, ο οικονομολόγος Ρομπέρ Μπουαγιέ δίνει έναν νέο τρόπο ανάγνωσης και κατανόησης της οικονομικής ιστορίας και φωτίζει διαφορετικά τη σημερινή οικονομική κρίση. Με το βιβλίο του αυτό (πρωτοκυκλοφόρησε στη Γαλλία το 1986) μας επιτρέπει να καταλάβουμε καλύτερα τις αποτυχίες της οικονομικής πολιτικής είτε της Αριστεράς είτε της Δεξιάς, που εφαρμόζονται τα τελευταία δεκα χρόνια στις ανεπτυγμένες κοινωνίες της Δύσης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗΣ
Τα ποιήματα 1940-1987
Θεσσαλονίκη 1988

Εννιά ποιητικές συλλογές έχει εκδωσει ο γνωστος Θεσσαλονικιός ποιητής. Και τώρα, μαζί με κάποια άλλα που ως τώρα ήταν αδημοσίευτα συμπεριλαμβάνονται σε μια συγκεντρωτική έκδοση που μόνος του έκανε ο Γ. Καφτανζής. Έκδοση που, όπως ο ίδιος σημειώνει, αποσκοπεί εκτός απ' την κατάδειξη της προσωπικής του θανάσιμης περιπέτειας και στη δύσκολη προσπάθεια να σημαδευτεί μια γενικότερη πορεία.

Δείγμα γραφής:
«Ο καλός μάντης μένει απαθής / όταν προμαντεύει θάνατο. / Διάπλατα στον τρόμο ανοιγμένος / με τα κινητικά χαλίκια προφήτευε ο μάντης: / «Το πλοίο θα γίνει βράχος, ο ναύτης χελιδονόψαρο. / Τρίματα η γενιά μας. Έγκλειστη. / Το περασμένο παραλήρημα σε εκμαγείο γύψινο. / Κανένα πράγμα διαφάνο».
(Ο καλός μάντης).

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ
ΑΛΕΚΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗ
Ένας νεκρός επιστρέφει
Διηγήματα
Εκδ: Σμυρνιωτάκης,
Αθήνα 1988

ΜΑΡΙΑ ΜΥΣΤΡΙΩΤΗ
Στη γη των Λαιστρυγόνων
Ποίηση
Εκδ: Δωδώνη,
Αθήνα-Γιάννινα 1988

Η εταιρία των πέντε ηπείρων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

μεσα στην ενημερωση

● Επτά έδρες πήρε στην **ΕΣΗΕΑ** η παράταξη των κ. **Β. Κοραχάη - Δ. Μαθιόπουλου** και τέσσερις των κ. **Δ. Γκλαβά - Ν. Κιάου.** Οι «άλλοι» πήραν 69 ψήφους και χάθηκε η πέμπτη έδρα από τους αντιπολιτευόμενους τη συντηρητική διοίκηση της ΕΣΗΕΑ. Κέρδισαν λοιπόν οι δεξιοί πάλι τις εκλογές και με μια έδρα επιπλέον. Αν δούμε όμως τι συμβαίνει πίσω από έδρες και ποσοστά γεγονός παραμένει ότι η ΕΣΗΕΑ εξακολουθεί να είναι ένας κλειστός και συντηρητικός χώρος και γι' αυτό η απόλυτη κυριαρχία στις εκλογές του ψηφοδελτίου Κοραχαή.

● Αθωώθηκε ο εκδότης του «Καλαμιού» **Νίκος Κακαουνάκης.** Του είχε υποβάλει μήνυση ο έγκλειστος στον Κορυδαλλό αρχιπραξικοπηματίας Ν. Μακαρέζος, για δημοσίευμα που αναφερόταν σε προμήθειες που εισέπραξε στη διάρκεια της χούντας ο εκδότης του «Ελεύθερου Τύπου» Άρης Βουδούρης.

● Ανακοινώθηκαν οι αλλαγές στην κορυφή του «Έθνους». Ο διευθυντής της εφημερίδας **Αλ. Φιλιππόπουλος** —που αντιμετωπίζει πρόβλημα υγείας και θα κάνει εγχείρηση ανοικτής καρδιάς— αποχώρησε από αυτή τη θέση, αλλά παραμένει, εκδοτικός και δημοσιογραφικός σύμβουλος. Διευθυντής σύνταξης ανέλαβε ο **Γ. Λεβεντογιάννης** και αρχισυντάκτες οι Ν. Νικολαΐδης, Α. Μπόμης, Γ. Παπαδόπουλος και Π. Μήλας (καλλιτεχνικά - πολιτιστικά).

● Νέος ραδιοσταθμός ο «**ΑΛΦΑ 103**» ετοιμάζεται στη Θεσσαλονίκη. Υποστηρίζεται από εταιρεία λαϊκής βάσης που δημιούργησαν 50 πολίτες της πόλης. Πρόεδρος του σταθμού είναι ο **Δ. Τσιαπράκης.**

● Καταγράφουμε τις αναπατατάξεις στελεχών στον «9.84» του Δήμου της Αθήνας: Υπεύθυνος του τομέα ενημέρωσης ανέλαβε ο **Στάμος Ζούλας,** σύμβουλος σε θέματα προγράμματος ο **Βασίλης Παϊκος,** υπεύθυνος του ενημερωτικού προγράμματος της πρωινής ζώνης ο **Θάνος Οικονομόπουλος.** Σ. Ζούλας και Θ. Οικονομόπουλος ήταν πριν στη «Βραδυνή». Έχουμε όμως και αλλαγές στο πρόγραμμα όλων των ζωνών. Οι μεγαλύτερες στις πρωινές ζώνες. Περιμένουμε τι θα βγει...

● Το εύοσμο **Ποντίκι** στο φύλλο της 25/8 επανέρχεται με μισή σελίδα λάσπης για το ΑΝΤΙ. Θα τους αφιερώναμε το χώρο ακόμα και δεκαεξασέλιδου αναδημοσιεύοντας —όπως συνηθίζουμε— όσα γράφουν, όταν όμως αναφέρονται στην «ταμπακιέρα». Δυστυχώς το δημοσίευμα του φιλοκυβερνητικού «Π» δεν προσφέρει τίποτε νέο μέσα στην τόση φλυαρία του αλλά απλώς επαναλαμβάνει τα ίδια και τα ίδια που είχε γράψει στις 21/7, χωρίς όμως να αναφέρεται καθόλου επί της ουσίας, που είναι:

Η ευφυής κάλυψη από το «Π» των κοσκωτικών δραστηριοτήτων πίσω από το μανδύα της «αντικειμενικότητας». Κι αυτό, γιατί ο «δρ» είναι άνθρωπος του «Μεγάλου».

Τώρα για όσα «νέα» προσκομίζει και αφορούν το περιοδικό μας:

Το «Π» παίρνει αμπάριζα από δημοσίευμα της «Αυριανής» που επικαλείται τη δική μας αναφορά —όχι όμως και την επανόρθωση— σχετικά με δάνειο της «Αυγής» από την Τράπεζα Κρήτης για να επανέλθει στις «*εκλεκτικές συγγένειες*» του ΑΝΤΙ με την εφημερίδα των Κουρήδων, τον ελλοχεύοντα *φασισμό* και *αυριανισμό* του περιοδικού μας κτλ. Η αλήθεια είναι ό,τι βολεύει το «Π» για να θολώνει τα νερά και να στρέφει αλλού τη συζήτηση.

Θα του κάνουμε όμως το χατήρι να φιλοξενήσουμε δυο μόνον αποσπάσματα από το ρυπαρογράφημά του. Το «Π» αρχίζει γράφοντας:

1. «*Η ΙΣΤΟΡΙΑ είναι λίγο πολύ γνωστή, αξίζει όμως να τη θυμηθούμε γιατί δείχνει την κατάντια ενός προοδευτικού περιοδικού*».

Το φιλοκυβερνητικό «Π» ενδιαφέρεται να ανακαλύπτει «*κατάντια*» σε ένα έντυπο που δεν λιβανίζει το υπουργείο Εξωτερικών και τα λοιπά προϊστάμενά του υπουργεία.

2. Και κλείνει με το υστερόγραφο όπου δηλώνει ότι δεν κατάλαβε ποια είναι η «ταμπακιέρα»:

«*Για τα όσα περί "Π" λέει το "Α", παρακαλούμε... να τα ξαναγράψει σε πιο απλά ελληνικά, για να καταλάβουμε κι εμείς τι εννοεί. Το κακό μ' ένα κακογραμμένο κείμενο, είναι ότι μοιάζει με... μεταφρασμένο*».

Δείγμα για τα απλοελληνικά του, παραθέτει εν συνεχεία το «Π» με αναφορές σε «όρους» όπως «*ανόητοι*» και «*μαλάκες*». Το ευχαριστούμε που μας θύμισε τι εννοούσαμε με την αναφορά μας στο «Π». Του χρωστούμε τα μεταφραστικά δικαιώματα.

● Κυριακάτικος (4 Σεπτεμβρίου) πρωινός καφές με παρέα τις εφημερίδες:

● Η έγκριτος του Κοσκωτά γράφει στη στήλη της «**Μπερλίνας**»:

★★★ ΠΟΛΛΕΣ παραιτήσεις, πολλά ΠΟΝΤΙΚΙΑ εγκαταλείπουν ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ και Πασόκ. Δεν είναι ΜΟΝΟ που λείπει ο ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ, αλλά το σκάφος από καιρό κάνει ΝΕΡΑ... Και αυτό μας θυμίζει ότι ο «ΚΑΨΗΣ-ΚΑΜΑΤΕΡΟΣ» είναι ιδιαίτερα ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΜΕΝΟΣ στο υπουργείο του...

Τι καταλάβατε;

● Η έγκριτος του Κουρή γράφει στη στήλη του «**Εμπιστευτικού**»:

«*Φοβάται τον επίτροπο.*

Η περιπέτεια της υγείας του πρωθυπουργού, καταθορύβησε το κοσκωτικό στρατόπεδο. Τρέμουν το ενδεχόμενο ενδυνάμωσης γνωστού κυβερνητικού παράγοντα, που από καιρό έχει προτείνει ως τη μόνη ενδεδειγμένη λύση του προβλήματος Κοσκωτά, την τοποθέτηση κυβερνητικού επίτροπου στην Τράπεζα Κρήτης. Φοβάται λοιπόν, και σαν σκέψη το ενδεχόμενο αυτό. Γι' αυτό και καθημερινά επί "24 ώρου" βάσεως του επιτίθενται. Μόνο που ο Αντώνης κρατάει καλά...».

Ώστε λοιπόν η «Αυριανή» αναγνωρίζει ότι τροχοπέδη στον έλεγχο του «δρα» ήταν *ο ίδιος ο πρωθυπουργός*. Όταν όμως το γράφαμε —και το επανέλαβαν και άλλοι— ήταν «*λάσπη*». Όσο για τον «*Αντώνη*», αυτός είναι ο **Αντώνης Λιβάνης,** διευθυντής του πολιτικού γραφείου του πρωθυπουργού, πολέμιος της ιδέας εναγκαλισμού από το ΠΑΣΟΚ του απατεώνα «δρα» και για το λόγο αυτό, αποδέκτης δηλητηριωδών καρφωμάτων από τις «*24 Ώρες*» αλλά και το «*Καλάμι*».

● Τέλος το έγκριτο «Βήμα», έλυσε τη σιωπή του και ανέγραψε σαφώς ότι ο **Κ. Μητσοτάκης** ήταν εκείνος τον οποίο συνάντησε ο **Κοσκωτάς** στο Χίλτον. Και αυτό μετά από μια ανεξήγητη σιωπή 7 ημερών και αφού ήδη το «Καλάμι», που ξεφώνισε το όνομα του *Μητσοτάκη*, είχε κάμει δύο εκδόσεις. Στη συνέχεια το «ΒΗΜΑ» αποκαλύπτει λεπτομέρειες από κατάθεση μάρτυρος που επιβαρύνει υπαλλήλους της Τράπεζας Κρήτης με κατηγορίες ότι αλλοίωσαν λογιστικά στοιχεία. Ο κλοιός σφίγγει...

● Από τους λοιπούς εκδότες που είχαν ασκήσει κριτική στους κυβερνητικούς χειρισμούς στην «υπόθεση Κοσκωτά» και είχαν βγάλει τα άπλυτα του «δρα» στη φόρα, ο «**Ελεύθερος Τύπος**» έχει χαμηλώσει τον τόνο μετά τη νέα μυστική συνάντηση του Κ. Μητσοτάκη με τον «δρα», η «**Ελευθεροτυπία**» επίσης σιωπά λόγω παρεμβολής **Κόκκαλη** ενώ το «**Έθνος**» αναμένει εν όψει της αναδίπλωσης του κοσκωτικού στρατοπέδου και τις γέφυρες που ο νεαρός απατεώνας έχει ρίξει —επιτυχώς— προς την παράταξη της Δεξιάς.

● Στο «ΒΗΜΑ» και πάλι. Ποικιλοτρόπως σχολιάστηκε η «κουφή» και εκτός κειμένου —αλλά εντός πλαισίου— δη-

Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

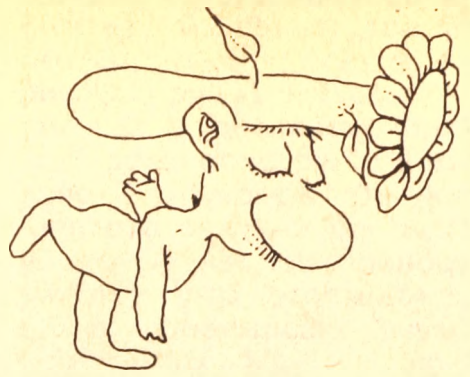
Η κυρία Δήμητρα Λιάνη, μέλλουσα σύζυγος του Πρωθυπουργού, βρίσκεται συνεχώς στο πλευρό του

μοσίευση στη δεύτερη σελίδα μιας φωτογραφίας - πορτραίτου, από τις τόσες που έχει στο αρχείο του, με την ακόλουθη λεζάντα: «*Η κυρία Δήμητρα Λιάνη, μέλλουσα σύζυγος του πρωθυπουργού, βρίσκεται συνεχώς στο πλευρό του*». Ένα καλοκαίρι πέρασε από τότε που η σήμερον αποκαλούμενη «*κυρία Δήμητρα Λιάνη*» άκουε μόνον στο όνομα «*Μισό-Μισό*». Στο «*Βηματοδότη*» αναγράφεται η πληροφορία ότι «*έχουν ήδη ειδοποιηθεί όλοι οι συνεργάτες κτλ.* (sic) *του πρωθυπουργού να σέβονται την κυρία Δήμητρα Λιάνη ως μέλλουσα σύζυγό του*». Οι εντολές αυτές είναι πρόσφατες και τώρα τις μαθαίνουμε. Αλλά όσοι από τους «*συνεργάτες κτλ. του πρωθυπουργού*» διαβάζουν ΑΝΤΙ. έχουν πληροφορηθεί ήδη από τις 12 Αυγούστου τη δήλωση του κ. Παπανδρέου σε στενό κύκλο φίλων του: «*Εγώ θα την παντρευτώ, είτε κερδίσω είτε χάσω τις εκλογές*». Ένας από τους φίλους αυτούς είναι και ο **Γιώργος Λούβαρης** που ο «Βηματοδότης» τον προσφωνεί «*επιχειρηματία*».

Μήπως ο «Βηματοδότης» πήρε φόρα ή υπάρχουν και άλλες εντολές που ορίζουν ότι ο *μεσάζων* δεν θα αποκαλείται εις το εξής ούτε καν «*μεταφραστής*» αλλά «*επιχειρηματίας*»; Οι δικές μας πληροφορίες λένε ότι στους κύκλους του Σαιντ - Τόμας, προσαγορεύεται «*επιχειρηματίας*» μόνον ο **Σωκράτης Κόκκαλης.**

● Με τις προσωπικές υποθέσεις του πρωθυπουργού ασχολήθηκε και ο *Γιώργος Βότσης* στην «Ελευθεροτυπία» της προηγούμενης (Σάββατο 3 του Σεπτέμβρη) (sic), αναφέροντας ότι ο πρωθυπουργός «*δίνει μαθήματα αντικομφορμισμού στραπατσάροντας κοινωνική υποκρισία και προκαταλήψεις. Μπράβο του*».

● Ο Τύπος ανθεί. Μια εφημεριδούλα που εκδίδει η κ. *Ειρήνη Δορκοφίκη* —γνωστή και από τα σεμινάρια του Στράους— και κινείται «στο χώρο της ΝΔ», γράφει πολλά και διάφορα. Σταχυολογούμε από την **«Ελληνίδα του 2000»**, τίτλους και θέματα: «*Εθνική Αντίσταση 1981-1988*», «*Ο Δήμαρχος της Ελεύθερης Πληροφόρησης χαιρετίζει*», εννοεί ως «*κύριο Ελεύθερη Πληροφόρηση*» τον Σωτήρη Κούβελα. Και από τη δραστηριότητα γυναικείων οργανώσεων: «*Οι προσκοπίνες του Μελιγαλά*», «*Οι Γυναίκες της Λεσβιακής Υπαίθρου στις επάλξεις*», «*Οι Γυναίκες της Πέλλας στην πρώτη γραμμή*» κτλ. κτλ. Και τώρα δείγματα γραφής:

«Ζώντας στη πατρίδα
πληγώθηκα πολύ,
ακούγοντας δύο λέξεις
«δεν έχουμε ψωμί».
Μου τόπαν δυο γριούλες
κατάμαυρα ντυμένες
στα χρόνια περασμένες».
Αυτή είναι η Ελλάδα του 1988.
Που είδαν οι ομογενείς μας...

● Και το άλλο:

Κυριακή 17 Ιουλίου, Αγίας Μαρίνας. Με κόπο ξυπνώ, κοιμήθηκα αργά. Μα δεν **ντρέπονται** να βάζουν αργά Σαββατόβραδο τα έργα, λες και δεν θέλουν να πας Κυριακή στην Εκκλησία;

Σήμερα θα παω στην Εκκλησία να μεταλάβω, διακοπές φεύγω αύριο, ας είμαι έτοιμη καλού κακού...
η κυρία στη διπλανή ταράτσα κάνει ηλιοθεραπεία τσίτσιδη. Σαν δεν **ντρέπεται** ..
Αρχίζω να **ντρέπομαι** για τον εαυτό μου, γιατί ο παππάς έχει φτάσει στο «στώμεν καλώς». Πριν νοιώσω την απέραντη γαλήνη που δίνει η Θεία Κοινωνία ένοιωσα άλλη μια φορά ότι **ντρεπόμουν.** Οι νέοι και οι νέες που μεταλάμβαναν ήσαν όμορφα παιδιά, τα δικά μου είχαν μείνει και κοιμόντουσαν σπίτι...

Βγαίνοντας έπεσα πάνω σε μια σειρά από ζητιάνους. Ελλάδα 1988... **Ντράπηκα** για όλους μας.
Θεέ μου πότε θα πάψουμε να **«ντρεπόμαστε»;**
Πότε θα πούμε «στώμεν καλώς»;

● **Κοντά στό σπίτι σας καί δίπλα στό Λυκαβηττό λειτουργεῖ τό νηπιαγωγεῖο. «Τό ἀστεράκι».**

● **Μιά μικρή δαση μέσα στό τσιμέντο.**
● **Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία καί ἐπίβλεψη ἀπό ἔμπειρο προσωπικό.**
● **Παιχνίδι καί μάθηση σ' ἕνα περιβάλλον φροντίδας καί ἀγάπης γιά τό παιδί.**
● **Ἐλᾶτε νά γνωριστοῦμε καί νά συζητήσουμε γιά τό παιδί σας.**

Γκόλφω Τζελετοπούλου
Βαλσαμῶνος 4 καί Ἀσκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

● Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ

● Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ

● Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

● Φωτοστοιχειοθεσία — Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300

● Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

● *Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.*
● *Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού
Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: ..... δολ. 25
ετήσια: ..... δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία · Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: ..... δολ. 28
ετήσια: ..... δολ. 57

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
● Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

Γρήγορα θα δέσει καρπούς...

η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ πραγματώνει τα όνειρα και τις ελπίδες σας

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

εκδόσεις κέδρος Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

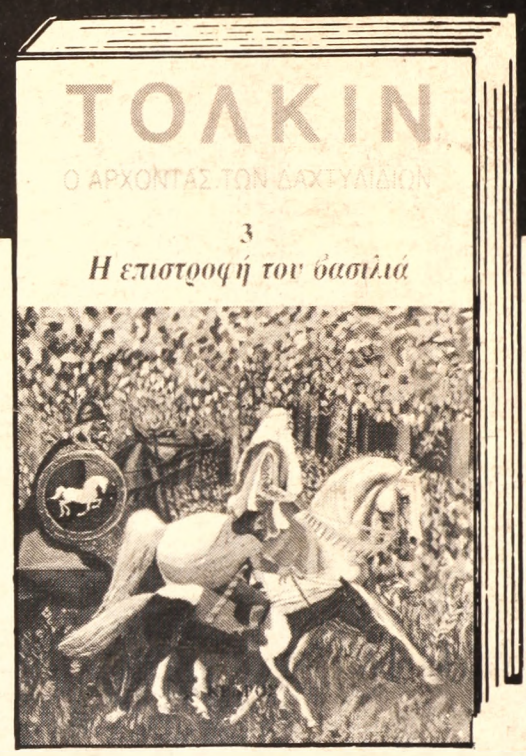

ΤΟΛΚΙΝ

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙΩΝ

1

Η συντροφιά του δαχτυλιδιού

2

Οι δύο πύργοι

3

Η επιστροφή του βασιλιά

Ο Άρχοντας των Δαχτυλιδιών είναι ένα έργο μοναδικό, που δύσκολα θα μπορούσε να χωρέσει στα υπάρχοντα λογοτεχνικά είδη. Δεν είναι «ανάγνωσμα φυγής» ούτε υπαινικτική εξιστόρηση του παρόντος, δεν είναι μυθολογική ανάπλαση ούτε αμιγώς φανταστική κατασκευή, αλλά κάτι πολύ βαθύτερο, σαν τους θρύλους, που έχουν τις ρίζες τους σε παμπάλαιες δοξασίες και λαϊκές παραδόσεις.

Ο Άρχοντας των Δαχτυλιδιών είναι ανάγνωσμα εξαιρετικά δημοφιλές για τον αγγλόφωνο κόσμο, πολυμεταφρασμένο και πολυμελετημένο, «κλασικό» πια στο χώρο της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Από το 1954 μέχρι σήμερα, έχει θρέψει γενιές μικρών, αλλά και μεγάλων, γιατί είναι έργο ενός λόγιου που μπορεί να ονειρεύεται σαν παιδί, ή ενός παιδιού που οργανώνει τα όνειρά του με τη σοφία του ενήλικου.